3 1761 07141875 0

307

MINNEN

UR

SVERIGES NYARE HISTORIA,

SAMLADE

AF

B. von SCHINKEL
Öfverste, f. d. Adjutant hos Konung Carl XIV Johan.

BIHANG,

UTGIFVET

AF

S. J. BOËTHIUS
Docent i Historia vid Upsala Universitet, Lektor vid Upsala H. Allmänna Läroverk.

I.

UPSALA,
VICTOR ROOS' FÖRLAG.

DL
748
S43
v.1

UPSALA 1880,
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
ED. BERLING.

Företal.

I »Minnen ur Sveriges nyare historia, samlade af B. von Schinkel» förekomma på åtskilliga ställen hänvisningar till ett kommande Bihang. Det löfte, som härigenom gifvits, infrias med föreliggande arbete, hvilket således är ämnadt att komplettera de historiska urkunder, som i form af bilagor offentliggjorts i de särskilda delarne af nämnda verk och utgjort ett urval ur öfverste B. von Schinkels samlingar. Då dessas storartade omfång förorsakat, att äfven här blott ett urval kan meddelas — och man har så mycket hellre trott sig kunna inskränka sig härtill, som samlingarna nu i sin helhet skola öfverlemnas till universitetsbiblioteket i Upsala för att der blifva tillgängliga för forskningen — har utgifvaren ansett lämpligt att i främsta hand meddela originalhandlingar eller med originalen samtida afskrifter, och i följd häraf hafva yngre afskrifter blott då intagits, när de varit egnade att belysa eller komplettera handlingar af det förra slaget. De flesta af de offentliggjorda urkunderna äro, såsom framgår af de vidfogade anmärkningarna, ursprungligen skrifna på franska, och att de här meddelats i svensk öfversättning, har uteslutande berott af samlarens bestämdt uttalade önskan om likformighet i detta afseende mellan dessa och de föregående publikationerna. Vid öfversättningsarbetet hafva flera personer biträdt, men samtliga öfversättningarna hafva af undertecknad blifvit granskade och kollationerade med originalen. När sammanhanget tyckts utvisa, att något ord i sjelfva handlingarna blifvit af författarne eller afskrifvarne uteglömdt, har utgifvaren tillagt

det, men alla af honom framstälda konjekturer hafva inneslutits inom klammer eller anmärkts i noter. Likaledes har i noter anmärkts, om något ställe erbjudit svårigheter vid tolkningen, hvarvid den franska texten vanligtvis anförts. I de svenska brefven och de stycken på franska, som förekomma i dessa och hvilka ej ansetts böra öfversättas, har originalets stafningssätt bibehållits, och det samma gäller äfven stafningen af egennamn uti textafdelningen. Deremot har utgifvaren tillåtit sig en normalisering af dylika namn, då de förekomma i rubrikerna, och interpunktionen har öfverallt blifvit normaliserad.

Emedan utgifvaren på ett ställe velat meddela allt, som har afseende på det föreslagna giftermålet mellan Gustaf IV Adolf och storfurstinnan Alexandra, hafva några handlingar rörande denna sak från Gustaf IV Adolfs egen regeringstid fått plats i föreliggande del, för hvilken annars nämnde konungs myndighetsförklaring utgör gränsen.

Upsala den 29 September 1880.

S. J. Boëthius.

Rättelser och Tillägg.

Sid.	26,	rad.	17	uppifrån	*står:*	torsdagen	läs:	torsdagen[1])
,,	57,	,,	4	,,	,,	bred	,,	bref
,,	109,	,,	5	,,	,,	fust	,,	furst
,,	119,	,,	1	,,	,,	memoir	,,	memoire
,,	,,	,,	15	nedifrån	,,	krigsrätt	,,	krigssätt
,,	147,	,,	5	uppifrån	,,	räsonnemang	,,	resonemang
,,	148,	,,	6	nedifrån	,,	fartyg,	,,	fartyg
,,	157,	,,	4	uppifrån	,,	Chynenius	,,	Chydenius
,,	165.	,,	16	nedifrån	,,	låit	,,	låtit
,,	319,	bör vid slutet af brefvet tilläggas: öfversättning från en afskrift på franska.						

Innehåll:

Sid.

Berättelse af hertig Karl om hans samtal med Konung Fredrik II af Preussen i oktober 1770 . . . . 1.
K. Fredrik II till K. Gustaf III, 19 november 1771 . . . . 13.
» » » 3 april 1772 . . . . 15.
» » » 14 april 1772 . . . . 15.
» » » 3 juli 1772 . . . . 16.
» » » 3 augusti 1772 . . . . 17.
» » » 28 mars 1775 . . . . 18.
» » » 30 mars 1775 . . . . 19.
» » Drottning Lovisa Ulrika, 22 juni 1782 . . . . 20.
» » K. Gustaf III, 30 juli 1782 . . . . 21.
» » Prinsessan Sofia Albertina, 11 augusti 1782 . 21.
» » K. Gustaf III, 27 oktober 1783 . . . . 22.
Öfverste J. C. Toll till grefve C. A. Ehrensvärd, 20 juli 1784 . . 23.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 29 juni 1788 . . . . 26.
Grefve J. G. Oxenstjerna till friherre G. A. Reuterholm, 2 juli 1788 28.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 3 juli 1788 . . . . 30.
Grefve J. G. Oxenstjerna till friherre G. A. Reuterholm, 22 juli 1788 31.
» » » 27 juli 1788 33.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 27 juli 1788 . . . . 37.
Not till Kejsarinnan Katarina II af Ryssland, 9 augusti 1788 . 38.
Project till en ny Regeringsform 1788 . . . . 39.
Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl, 20 augusti 1788 . . . 41.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 18 september 1788 . . . . 47.
Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl, 11 oktober 1788 . . 47.
Friherre Erik Ruuth till Hertig Karl, 14 oktober 1788 . . . . . 56.
» » » 21 oktober 1788 . . . . . 57.
Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl, 30 oktober 1788 . . 58.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 3 augusti 1789 . . . . 67.
Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl, 13 augusti 1789 . . . 68.
K. Gustaf III till chevalier de Galvez, 7 maj 1790 . . . . 70.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 18 maj 1790 . . . . 75.
» » » 11 juli 1790 . . . . 80.
Hertig Karl till friherre G. A. Reuterholm, 13 juli 1790 . . . . . 81.
K. Gustaf III till Hertig Karl, 18 juli 1790 . . . . 82.
Hertig Karl till friherre G. A. Reuterholm, 31 juli 1790 . . . . 87.
K. Gustaf III till Hertig Karl, augusti 1790 . . . . 88.
» » » 15 augusti 1790 . . . . 90.
» » » 18 augusti 1790 . . . . 91.
Friherre E. Ruuth till friherre G. M. Armfelt, 19 augusti 1790 93.

Sid.
Friherre G. A. Reuterholm till Hertig Karl, 24 augusti 1790 . . 94.
Sidney Smith till friherre G. M. Armfelt, 12 januari 1791 . . . 96.
K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk, 21 jan. 1791 105.
General-major Curt von Stedingk till K. Gustaf III, $\frac{4}{15}$ april 1791 107.
K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk, 20 april 1791 113.
» » » » 10 juli 1791 . 115.
General-major Curt von Stedingk till friherre G. M. Armfelt, $\frac{3}{14}$ juli 1791 . . . . 121.
General-major Curt von Stedingk till friherre G. M. Armfelt, $\frac{3}{14}$ augusti 1791 . . . . 123.
Kejsar Leopold II till K. Gustaf III, 19 augusti 1791 . . . . . . 125.
K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk, 13 sept. 1791 126.
Memoire rörande de franska förhållandena af K. Gustaf III till Kejsar Leopold, 21 sept. 1791 . . . . 129.
Riks Drotsets Grefve Wachtmeisters Bref till Rikets Hofrätter om upphörande af Riks-Råds-Embetet och Rådsnamnet, 6 oktober 1791 . . . . 134.
Grefve C. Stackelberg till Friherre G. M. Armfelt, 30 nov. 1791 135.
K. Gustaf III till General-major Curt von Stedingk, 2 dec. 1791 136.
Kejsarinnan Katarina II till K. Gustaf III, 30 januari 1792 . . . 138.
Kopia af den i föregående bref omtalade planen . . . . 142.
Grefve C. Stackelberg till friherre G. M. Armfelt, 10 febr. 1792 144.
K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk, 3 mars 1792 144.
K. Kristian VII i Danmark till Hertig Karl, 5 april 1792 . . . 151.
Utdrag af Prosten Chydenii berättelse om riksdagen i Gefle år 1792, 13 april 1792 . . . . 152.
K. Fredrik Vilhelm II af Preussen till Hertig Karl, 15 juni 1792 157
Grefve Ludvig Stan. Xav. af Provence till Hertig Karl, 26 juni 1792 158.
General-löjtnant Vilhelm Mauritz Klingspor till Hertig Carl, 25 juli 1792 . . . . 159.
Friherre F. Sparre till general-major Curt von Stedingk, 27 juli 1792 . . . . 160.
General-major Curt von Stedingk till Hertig Carl, $\frac{26\ \text{juli}}{6\ \text{augusti}}$ 1792 162.
» » till K. Gustaf IV Adolfs förmyndareregering, $\frac{13}{24}$ augusti 1792 . . . . 167.
Grefve J. G. Oxenstjerna tiil friherre G. M. Armfelt, 23 juli 1793 170.
Prinsessan Sofia Albertina till Hertig Karl, 1793 . . . . 174.
Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl, oktober (?) 1793 . . . . 177.
Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl, 13 oktober 1793 179
Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl, 2 november 1793 . . . . 180.
Kronprins Fredrik af Danmark till Hertig Karl, 2 febr. 1794 . 183.
Friherre E. M. Staël von Holstein till friherre F. Sparre, 2 mars 1794 . . . . 184.
Friherre E. M. Staël von Holstein till friherre F. Sparre, 16 mars 1794 . . . . 186.
Friherre Evert Taube till grefve Axel Fersen, 11 april 1794 . . 189.
Grefve Magnus Stenbock till Hertig Karl, $\frac{26}{15}$ april 1794 . . . . . 191.
Kejsarinnan Katarina II till Hertig Karl, 16 april 1794 . . . . . 193.
Grefvinnan Sophie Piper till grefve Axel Fersen, 6 juni 1794 . 195.

Sid.
Prinsessan Sofia Albertina till Hertig Karl, 1794 . . . . 198.
» » till friherre G. A. Reuterholm, 20 juli 1794 . . . . 201.
Hertig Karl till general-löjtnant Curt von Stedingk. 18 sept. 1794 204.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, 18 september 1794 . . . . 207.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{17}{28}$ november 1794 . . . . 210.
General-löjtnant Curt von Stedingk till Hertig Karl, $\frac{17}{28}$ januari 1795 . . . . 219.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, 23 Februari 1795 . . . . 227.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, 3 april 1795 . . . . 230.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk 13 april 1795 . . . . 236.
Friherre Fabian Wrede till friherre G. A. Reuterholm, 27 april 1795 . . . . 238.
Hertig Karl till friherre G. A. Reuterholm, 21 juni 1795 . . . . . 240.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. $\frac{9}{20}$ juli 1795 . . . . 246.
Friherre E. M. Staël von Holstein till friherre F. Sparre. 31 juli 1795 247.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, 20 augusti 1795 . . . . 249.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{3}{14}$ september 1795 . . . . 251.
Friherre G. A. Reuterholm till prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin, 5 november 1795 . . . . 256.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm $\frac{\text{21 okt.}}{\text{1 nov.}}$ 1795 . . . . 257.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{15}{26}$ november 1795 . . . . 260.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, 4 december 1795 . . . . 261.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm $\frac{\text{27 nov.}}{\text{8 dec.}}$ 1795 . . . . 266.
Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, 22 januari 1796 . . . . 273.
Friherre F. Sparre till general-löjtnant Curt von Stedingk, 14 mars 1796 . . . . 277.
Hertig Fredrik Frans af Mecklenburg-Schwerin till friherre G. A. Reuterholm, 22 mars 1796 . . . . 288.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{11}{22}$ mars 1796 . . . . 289.
General-löjtnant V. M. Klingspor till Hertig Karl, 28 mars 1796 291.
Manderfeldt till friherre G. A. Reuterholm, 10 april 1796 . . . 292.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{7}{18}$ april . . . . 297.
Hertig Karl till friherre E. M. Staël von Holstein, 22 april 1796 300.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{12}{23}$ april 1796 . . . . 302.

Sid.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. $\frac{12}{23}$ april 1796 . . . . 313.
Grefvinnan St. Priest till friherre H. H. von Essen. april 1796 316.
Kejsarinnan Katarina II till Hertig Karl, 25 april 1796 . . . . . 317.
» » till K. Gustaf IV Adolf, april 1796 . . 318.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. $\frac{30\ \text{april}}{11\ \text{maj}}$ 1796 . . . . 320.
General-löjtnant Curt von Stedingk till Kejsarinnan Katarina II, $\frac{7}{18}$ maj 1796 . . . . 329.
Grefve Markoff till general-löjtnant Curt von Stedingk, 9 maj 1796 . . . . 330.
Grefvinnan St. Priest till friherre G. A. Reuterholm . . . . 332.
Markis Lamberti till grefvinnan St. Priest, $\frac{10}{21}$ maj 1796 . . . . 333.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. $\frac{13}{24}$ maj 1796 . . . . 338.
Hertig Karl till Kejsarinnan Katarina II, 26 maj 1796 . . . . . 346.
Kejsarinnan Katarina II till K. Gustaf IV Adolf, 30 maj 1796 . 349.
» » till Hertig Karl, 30 maj 1796 . . . . . 351.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{8}{19}$ juni 1796 . . . . 353.
General-löjtnant Curt von Stedingk till furst Zuboff, $\frac{8}{19}$ juli 1796 367.
Hertig Karl till Kejsarinnan Katarina II. 5 augusti 1796 . . . . 368.
K. Gustaf IV Adolf till Kejsarinnan Katarina II, 5 aug. 1796 . 370.
Kejsarinnan Katarina II till Hertig Karl, 4 augusti 1796 . . . . 371.
Adolf Fredrik Munck till Johan Claës Lagersvärd, 27 september 1796. . . . . 371.
Kejsarinnan Katarina II till Hertig Karl, 29 sept. 1796 . . . . . 373.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, $\frac{1}{12}$ oktober 1796 . . . . 374.
Storfurstinnan Marie till Hertig Karl, $\frac{3}{14}$ oktober 1796 . . . . . 376.
Storfurst Paul till Hertig Karl, 3 oktober 1796 . . . . 376.
General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. $\frac{8}{19}$ oktober 1796 . . . . 377.
General-löjtnant Curt von Stedingk till K. Gustaf IV Adolf, $\frac{16}{27}$ januari 1797 . . . . 381.
General-löjtnant Curt von Stedingk till K. Gustaf IV Adolf, $\frac{11}{22}$ april 1797 . . . . 385.
General-löjtnant Curt von Stedingk till K. Gustaf IV Adolf, $\frac{7}{18}$ juli 1797 . . . . 389.

№ 1.

Berättelse af hertig Karl af Södermanland om hans samtal med konung Fredrik II af Preussen *i oktober 1770* [1]).

Sedan jag dagen för min ankomst till Potsdam haft äran att dinera med H. M. på Sans-Souci, befalde mig konungen, då han stigit upp från bordet, att återkomma följande dag kl. 11 f. m., emedan han önskade samtala med mig om en syster, som han ömt älskat, som han icke sett på 26 år, och som han aldrig förgätit.

Enligt H. M:s befallning kom jag tillbaka på den bestämda tiden. H. M. var i sin trädgård. Då pagen tillkännagifvit min ankomst, kom konungen till terrassen, och då han fick se mig, sade han: kom, min käre systerson, kom, att jag må omfamna en afkomling af en syster, som jag älskat så högt och som jag på lång tid icke sett. Konungen fattade min hand, och förande mig till boskéerna, fortsatte han med dessa ord: jag skall uttråka er, sade han, men ni skall ursäkta en gammal morbror, som älskar sin familj och finner ett oändligt nöje i att påminna sig så nära och så älskade slägtingar som drottningen, er mor. Ju mera jag ser på er, min vän, desto mindre likhet finner jag med min syster, och jag är förvånad öfver att icke hos er finna något af de slägtdrag, som vi haft. Min broder Henrik liknar er något litet. Men säg mig, jag ber, skulle jag igenkänna min syster, om jag återsåge henne, säg mig uppriktigt, skulle jag igenkänna henne, om jag t. ex. befunne mig i ett sällskap af damer, der jag icke väntade mig att få se henne, skulle jag då igenkänna henne? — E. M., svarade jag,

---

1) Hertigen besökte i oktober 1770 Potsdam och Berlin på hemvägen från den utländska resa han detta år hade företagit.

Utgifvarens anmärkning.

ni skulle icke erinra er hennes drag, genom de porträtt som förvaras i Potsdam eller på Sans-Souci, men ni skulle igenkänna henne på det sätt att uttrycka sig, som är för E. M. och henne gemensamt, på H. K. H:s fru hertiginnans af Braunschweig hållning och E. M:s och H. K. H. prins Ferdinands ögon. — Men, säg mig, hvilket utseende har min syster, är hon mycket förändrad, jag påminner mig aldrig hafva sett en så vacker qvinna som min syster. — E. M., om man dömer efter här befintliga porträtt, så finnes ingen likhet. De bekymmer, som drottningen haft att utstå hos oss, hafva förändrat hennes ansigtsfärg, men hvad ögonen beträffar, äro de oförändrade. För så vidt man tager i betraktande hennes ålder besitter hon all möjlig vigör, hon för sig med all möjlig värdighet, och hvad hennes själsförmögenheter beträffar, kan E. M. derom döma bättre än jag. — Men säg mig, min käre systerson, sade konungen, hennes bekymmer, om hvilka Ni talade, har hon icke sjelf ådragit sig dem? Med ett folk sådant som ert uträttas mera med mildhet, med förställning, med djerfhet och beslutsamhet än med högdragenhet, trumpenhet och hotelser. Jag förutsade henne alla dessa bekymmer. Man måste göra henne den rättvisan, att hon redan från början haft en dålig ledning. Grefve Tessin, som blef hitsänd förvillade alldeles hennes omdöme derigenom att han lät henne ana, huru lätt det vore att förändra regeringsformen, hvilken oss emellan, min käre prins, duger till intet och skall störta hela ert rike öfver ända, om I ej vidtagen försigtighetsmått. Hvad gjorde han dessutom, då han förde min syster till riket? Han rådde henne såsom en förrädare, han förmådde henne att visa somliga artighet, andra åter förakt. Ett dylikt handlingssätt vinner icke ett folk. Ehuru han då för tiden sade sig stå på hofvets sida, såg han genom fingrarne med alla de fel, som han förmått min syster att begå, och då han råkade i onåd, begagnade han sig af desamma. Han hade ingifvit min syster böjelse för ombyte, han kände hennes tankar. Hon byter om vänner, han råkar i onåd, och den böjelse som han sjelf ingifvit henne, är en stridshäst, hvilken han bestiger för att försvara sin sak. Min syster ändrar sig åter.

Nå väl, hvarje parti, som är emot henne, vare sig ryskt eller franskt, är det med anledning af denna hennes böjelse, och tror ni, min vän, att nationen nu öfvergifver friheten efter sådana vexlingar, och att ett parti, det må nu vara med eller mot hofvet, samtycker till att lemna ifrån sig en makt, som ställer konungen i beroende af partierna. Tänk er i deras ställe: om ni vore suverän, skulle ni öfvergifva era rättigheter? nej! Nå väl, här är samma förhållande och ännu mer, då man, om jag vågar säga det, uppfört sig så oförståndigt. För att vinna sina syftemål måste man gå sakta och varligt, låtsa sig icke vilja någon förändring, beskydda hvarken den ene eller den andre, vara artig och vänlig mot alla, vinnlägga sig om de få affärer man har, framförallt hafva en väl ordnad enskild ekonomi, inga skulder; ty den som icke förstår att ordna sina husliga affärer, huru skulle han kunna leda och styra ett helt rike? Slutligen, då man funne tillfälle att slå till, så borde man göra det med kraft och hafva en granne eller bundsförvandt, på hvilken man kunde lita. Se der, min käre prins, huru min syster hade bort bete sig; jag har sagt henne det och till och med bedt henne att tro mig, men denne Tessin, denne förrädare, ty det är han verkligen, var den, som hon trodde, och hon har nu fått se följderna.

Jag tror icke, att detta handlingssätt nu skulle kunna lyckas. Min syster har gjort sig alltför mycket känd, och då man känner terrängen, vågar man sig ej så snart dit. Endast er bror kan lyckas i en så kinkig sak, men han bör då förförhålla sig neutralt och iakttaga ett uppförande sådant som jag förut sagt er. Ännu återstår en sak, som man måste iakttaga hos eder, nemligen förakt för lyx och tomma ärebetygelser, jag menar denna rad af ekipager, denna rad af högtidliga ceremonier, som äro under er värdighet, min vän, och af hvilka er allmänhet såväl som utländingen gör narr. Detta förblir oss emellan, derom ber jag er, min käre systerson. Men, t. ex., hvilken verkan tror ni, att de skola göra, dessa ofantliga omkostnader, som man hos er gjort för min broder; oss emellan sagdt, ingen kan här låta bedraga sig med afseende på era

enskilda affärer. Hela verlden vet, att Frankrike handhaft affären med betalandet af hofvets skulder, hela verlden känner deras vidd, och då man gör så betydliga omkostnader, hvilket förtroende, hvilket stöd tron I er hafva hos denna nation? Hvilken politik än der må råda, tron I, att denna nation är så dåraktig, att den under ännu en riksdag slösar summor hos er för att låta betala hofvets skulder på ny räkning? Hvad vinner den derigenom? Utan mål handlar icke Choiseul, och målet att blifva vän med ett hof, som ingenting förmår, är intet värdt. — E. M., sade jag till honom, att ursäkta drottningen eller taga hennes parti, det hvarken passar mig, ej heller skulle jag kunna vara i stånd att göra det. Jag har aldrig varit inblandad i drottningens affärer och aldrig haft mig anförtrodda hennes hemligheter; derföre skall E. M. tillåta, att jag icke talar derom, men hvad angår festerna för prins Henrik, så voro dessa oundvikliga, lika mycket för nationens ära, som för att gifva ett uttryck åt den glädje, som hon erfor, då hon återsåg en af sina bröder. Det falska rykte, som man utspridt, att man ville härmedelst gifva styrka åt ett annat parti, blef offentligen vederlagdt, och jag vågar försäkra, att konungen och drottningen äro ganska väl i stånd till sådana utgifter utan att råka på obestånd. — Ni försvarar, sade konungen till mig, en dålig sak väl, men om ock så vore, och jag vill gerna tro er, att konungen kan bestrida sina utgifter, så gör detta för ögonblicket endast den verkan, som jag sade er, och i saker, som röra politiken, bör man taga sig i akt för skenet lika väl som för verkligheten. Ännu en sak, som ni skall säga min syster, och som jag anbefaller er att säga henne. Hon har i sitt råd en, som bedrager henne; kejsarinnan och jag känna alla de planer, hvilka hon föresätter sig att utföra; hon bör väl akta sig för honom. Det vore förrädiskt af mig att yppa hans namn, och ni inser sålunda väl, min käre systerson, att jag bör förtiga det, men drottningen skulle kunna sjelf upptäcka honom, om hon meddelade hvar och en enskildt falska förtroenden och både honom väl bevara desamma. Sedan ett förtroende blifvit yppadt, skulle hon finna hvem som förrådt hemligheten,

och hon skulle kunna akta sig för honom, om hon framför allt toge sig till vara för att afslöja honom helt och hållet, utan med list sökte att afhålla honom från sina hemligheter. Jag skall säga er mycket mera. Hvad jag vet är, att franska partiet vill undandraga sig hennes beroende. Jag vet till och med hvem som bragt denna förändring å bane. Det är ännu en hemlighet. Choiseul har ledt rörelsen, och Fersen bör vara den, som hemligen skall styra partiet, och min syster skall alltid vara en sköld, som man skall bära framför sig, för att mottaga stötarne, ehuru hon icke har någon del i affärerna. Jag vill icke, att ni säger detta till min syster; jag känner henne; hennes lifligbet skulle förmå henne att vidtaga en våldsam åtgärd, men se till, att hon sjelf drar sig ur affärerna, och att hon med varsamhet behandlar Fersen, hvilken näst Tessin är den farligaste och mest baksluge man, som I hafven i ert land. Er broder bör äfven misstro honom, men i närvarande stund bör man icke ingifva honom dessa känslor, ty, såsom man sagt mig, lär han vara intagen till hans förmån. Han skall sjelf inse, hvad han har obytt med honom, och kanske skall i denna stund eller inom kort det jag här säger er inträffa.

Min syster bör alltid så mycket hon kan söka bibehålla er broders förtroende, och de minsta bevis på uppmärksamhet, som hon låter honom röna, skola verka mera än alla besvärande och tvungna artigheter, på hvilka hon såsom moder kan göra anspråk; om han såsom yngling glömmer sig, bör hon hafva öfverseende med honom, men alltid med den mildhet, med den vänskapsfulla godhet och ömhet, som jag känner hos min syster, söka att åter draga honom till sig, och emot sin vilja till och med skall han då tvingas att skänka henne ett blindt förtroende likasom ock sonlig vänskap och kärlek. Min syster bör dessutom, om jag vågar säga det, klokt behandla sin sonhustru; men säg mig, min vän, man beskrifver henne för mig såsom mycket dum, är detta sant? — E. M., prinsessan är mycket skygg, och jag tror, att en ganska sträng och föga uppmärksammad uppfostran förvandlat denna skygghet till lojhet och likgiltighet för allt. — Nå väl, min vän, det är olyck-

ligt; er broder skulle, om han så velat, haft en annan, det vet jag bestämdt, men han har velat detta; det är hans eget fel; han bör anklaga sig sjelf derför, och eftersom det är hans eget fel, bör han med aktning bemöta denna furstinna, han bör älska henne eller åtminstone låtsa göra det. Det är på detta sätt han skall vinna nationen, och det goda sätt, hvarpå han skall behandla sin gemål, skall, om det städse iakttages, äfven vinna åt honom denna furstinna. Min syster bör äfven bemöta henne med varsamhet. Om hon visar henne köld och likgiltighet, så känner jag er nation: den beskyddar dem som äro förtryckta, en i sig sjelf ganska god egenskap, men som då skall ledas af upprorsandan, och hela verlden skall taga sonhustruns parti emot modern, kanhända skola illasinnade blanda sig deri, er bror skall måhända något högljudt uppträda till sin gemåls försvar, och moder, son och dotter skola resa sig upp emot hvarandra. Se der hvad I hafven att befara, och detta är det farligaste, som kan hända ert folk, ert land och er sjelfva. Tro mig, min vän, ju mera I hållen tillsammans, desto säkrare skall tronen stå; litet varsamhet och politik derjemte, och I skolen se, att den dag kommer, då I skolen lyckas i hvad jag sagt er. — Pagen kom för att säga, att det var serveradt. Konungen fattade min hand och satte sig till bords. Efter måltiden lät han mig afträda, i det han ålade mig att återkomma följande dag vid samma tid.

Då jag följande dag vid samma tid återkom, mottog mig konungen i sitt enskilda rum, och sedan han visat mig sitt kabinett och sitt sofgemak, förde han mig till trädgården, och gående af och an i den på engelskt sätt anlagda parken fortsatte han sitt samtal. Min käre systerson, jag har tänkt på vårt samtal i går, och ju mera jag tänker på hvad jag vid dess slut sade er, desto tydligare blir det för mig, att ni bör dölja det för min syster; måhända är hon redan varnad för denne man genom de fega ursäkter, som han gjorde under sista riksdagen, och hvilka i sjelfva verket saknade allt skäl, och genom de hemliga stämplingar, som han förehaft för att motverka det företag som man föresatt sig. Han hade med rätta

flyttat riksdagen från Norrköping till Stockholm; det var på förstnämda ort som han hade bort taga det afgörande steget; då detta ögonblick gått förloradt, fans det ingen utväg. Men låtom oss byta om ämne, min vän, blott ni döljer detta för min syster. Denne man är en förskräcklig menniska för henne, hon bör behandla honom varsamt; han är till ytterlighet fåfäng, och hans fåfänga skall göra honom blind för min systers handlingssätt, hans högmod skall vara det som störtar honom, tänk på hvad jag säger er! Och ehuru han nu är sitt partis eller folkets hjelte, så hafva dock sådana hjeltar alltid blifvit narrade derpå, isynnerhet hos ett fritt folk, som ledes af fanatism, t. ex. er general, som förlorade hufvudet, er grefve Horn, som blef afsatt under salig kungens tid, er Tessin, som dog af hunger detta år[1]), och hos andra folk så många andra — t. ex. bröderna de Vit i Holland —, alla hjeltar och martyrer för en tygellös och fanatisk pöbel. A propos fanatism, hvari bestod denna s. k. sammansvärjning år 56? — E. M., sade jag, denna revolution är en af dessa saker, som ingen känner. Somliga påstå, att den hade egt rum, hofvet säger motsatsen. Hvad mig beträffar, som vid den tiden var ganska ung, så minnes jag denna tids fasor såsom en förfärlig dröm, som man söker att glömma, och som utplånas ur minnet, då man ej vidare erinrar sig dessa omständigheter. — Detta är, min systerson, att tala såsom en minister, och ni söker alltid att gäcka mina frågor. Som jag ser, att dessa saker icke roa er, skall jag blott säga er, att, då man börjat en sak, så hade man bort visa fasthet, och utan denna egenskap äfvensom beslutsamhet skolen I icke kunna uträtta något i ert land. Men jag vill tala med er om en annan sak, som måhända skall intressera er mera. Er bror har varit gift i mer än 4 år; han står i begrepp att göra en lång resa; han har inga barn; jag tror, att min syster gerna skulle vilja se sin familjs tillvaro tryggad; har hon inga utsig-

1) Carl Gustaf Tessin dog den 7 januari 1770 i armod: under de senare åren af hans lif hade flere utmätningar för skuld gått öfver honom.

Utg. anm.

ter på er? Har hon icke gjort er giftermålsförslag? — Jag ber om förlåtelse, E. M., drottningen har öfverlåtit åt mig sjelf valet mellan de furstinnor, som jag får se under min resa. Hon har mycket rekommenderat prinsessan Filippina af Schwedt[1], som skall vara mycket vacker, älskvärd och rik, men jag har ännu icke sett henne, derför kan jag ännu icke afgifva något omdöme om henne. Hittills har jag endast sett prinsessan af Holstein[2] och prinsessan af Braunschweig[3]. Prinsessan af Holstein är ganska älskvärd, men mycket ung; hvad den andra angår, så ser hon bra ut och är något äldre. Derför tror jag, att mitt val kommer att väga mellan prinsessan Filippina och prinsessan af Braunschweig. Jag skall noga akta mig för att välja sjelf. Jag skall öfverlåta detta val åt konungen och drottningen; jag skall blott meddela, huru jag funnit dem, och jag tror, att jag då skall handla ganska klokt. Om jag sjelf väljer i strid med mina föräldrars råd, och äktenskapet icke blir lyckligt, så skall jag hafva så väl deras som mina egna förebråelser att uppbära. Om jag deremot följer deras råd, och om det icke lyckas, vinner jag deras deltagande och vänskap. De äro tvungna att hysa mera tillgifvenhet för mig än förut. Om allt går lyckligt, hvilken sällhet för mig! Hvilken lycka är större än att ega en tillbedjansvärd maka, som man sjelf älskar, som man ser sina föräldrar älska och hela familjen högakta? — Ni talar med värma, min käre systerson, sade konungen, och det synes mig, som om ni icke vore långt ifrån ert giftermål. Men, huru dermed än må förhålla sig, skall jag nu

---

1) Filippina Augusta, född 1745, dotter till markgrefven Fredrik Vilhelm af Brandenburg-Schwedt och K. Fredrik II:s syster Sophia Dorothea Maria. Hon blef 1773 gift med den 53-årige landtgrefven Fredrik II af Hessen-Kassel. *Utg. anm.*

2) Hedvig Elisabeth Charlotta, född 22 mars 1759, dotter af k. Adolf Fredriks broder, Fredrik August, biskop af Lübeck, och hans gemål Ulrika Fredrika af Hessen-Kassel. Hon blef, som bekant, 1774 hertig Karls gemål. *Utg. anm.*

3) Augusta Dorothea, född 1749, dotter till hertig Karl af Braunschweig-Wolfenbüttel och hans gemål Filippina Charlotta, k. Fredrik II:s syster. *Utg. anm.*

råda er såsom en god morbror, som älskar er ömt och som för ert eget och sin systers bästa intresserar sig för hvad som rör er. Prinsessan af Braunschweig är den, som passar er bäst. Jag säger er det uppriktigt, hon är täck, hon är välväxt. Hennes lilla fel i skuldran märkes icke mycket; för öfrigt förgår skönheten, men förståndet och karaktären äro alltid desamma. Hon är qvick och besitter förmågan af dessa roliga infall, hvilka äro ganska behagliga och sprida glädtighet öfver samtalet, och hon bryr sig icke om malisen. Hvad man skulle hafva att anmärka är, att hon är syster till denna olyckliga prinsessa... men det betyder ingenting, och hon har blifvit uppfostrad för sig sjelf. Min syster har varit, jag kan säga det utan skryt, en af de vördnadsvärdaste qvinnor, hon har ensam haft att göra med dennas uppfostran, hon har aldrig förlorat henne ur sigte, och den är med ett ord hennes verk. Man kan säga mig, att hon icke har några penningar, men som det icke är hoppet att erhålla guld, som förmår er att gifta er, så anför jag icke ett så föga betydande skäl. Prinsessan Filippina är vackrare, och ni skall svårligen finna en vackrare, men jag kan icke ansvara för hennes uppfostran. Hennes fader är den plumpaste menniska jag känner, ur stånd att skicka sig sjelf, än mera att gifva uppfostran åt en prinsessa. Min syster, som dog under hennes barndom, har icke kunnat egna henne sina kärleksfulla omsorger, också är den enda uppfostran, hon fått, ett verk af hennes syster och min broder. Hvad hennes karaktär beträffar, kan jag icke säga er något derom, emedan jag icke riktigt känner den; det finnes der intet ondt, men också intet godt. Den andra vore mera passande för er, och jag skall skrifva derom till min syster, ehuru hon ingenting sagt mig. Ni intresserar mig alltför mycket, min käre prins, för att jag icke skulle taga del i en så vigtig sak, och för att jag icke skulle tro det vara min pligt att derom gifva nödiga råd åt min syster. Filippina skall en dag blifva omätligt rik, men jag tror icke, att rikedomen är ett lockbete, som bringar en älskvärd qvinna i glömska, och som är någon tröst i motgången. — Dermed slutade samtalet. Konungen steg upp i salen,

der prinsen af Preussen och prinsessan voro. Middagen var temligen glad. Man talade om Frankrike, och sedan konungen framkastat åtskilliga epigram öfver de franska sederna, steg han upp och tog afsked af alla, anbefallande mig att komma tillbaka kl. 7 för att åhöra den concert, som gafs hos honom samma afton.

Enligt H. M:s befallning återkom jag på aftonen i sällskap med grefve Bohlen, hvilken man gifvit mig till min uppvaktning, en serskild utmärkelse, då han var öfverste, och alle de andra furstarne endast haft majorer till sin tjenst. Sedan konungen bedt mig stiga in, sade han till mig: som det måhända är sista aftonen jag kan vara ensam med er, och tala i förtroende, så har ni väl ingenting emot, min käre systerson, att jag försäkrar er om hela min vänskap och aktning, och att jag till bevis på min uppriktighet gifver er ett vitnesbörd, som skall bevara mig i ert minne. — Konungen fäste vid dessa ord på mig Svarta Örnens ordenstecken, hvarvid han hjertligt omfamnade mig. Jag var alltför rörd för att kunna svara, och i sådana ögonblick äro ögonen den bästa tolken. Konungen bjöd mig att sitta bredvid honom, och concerten började. — Ni skall säga till min syster, att Ni hört Popporino och Paulino sjunga: hon känner dem, och de äro gamla tjenare i vårt hus såsom ock Quaus, som lärt mig blåsa flöjt. De båda andra, Conchilini och Coli, äro två, som hon icke känner. Ni skall i morgon resa till Berlin, der ni, med undantag af vår familj, skall finna ganska få damer tillhörande min systers bekantskaper. Sök att träffa m:me Kannenberg, drottningens öfverhofmästarinna, m:me Volven (?), öfverhofmästarinna hos prinsessan af Preussen, m:me Morien (som ni sett) och m:me Maupertuis hos min syster Amalia, Schwerin hos min svägerska, Ferdinands gemål, var på den tiden hoffröken, hon kände henne under namnet Bredow, m:me Knesebeck är icke i staden, och Hård och Solms äro de två, som hon senast sett. Hvad männen beträffar, så finnas många: der är Pölnitz, Finkenstein, Wartensleben, Müller, Reys (?) etc., hvilka hon känner, dem skall ni söka träffa. Jag vet, att hon skall fråga er om myc-

ket, och ni måste tillfredsställa en nyfikenhet, som är så ursäktlig och så nödvändig, ty jag skulle icke ursäkta min syster, om hon glömt Berlin. —

Concerten fortgick under tiden, och då den slutat, ville jag taga afsked af H. M. Jag begärde konungens tillåtelse att se garnisonen i Berlin, emedan H. M:s armé voro så ryktbar, att den, som med någon uppmärksamhet sett densamma, skulle få ett ökadt anseende i sitt land. Konungen fattade min hand och sade: min vän, det är rätt och billigt, att jag, då jag låtit er smaka Berlins nöjen, äfven bjuder er på en smula af mitt yrke. Min syster skulle blifva alltför ond på mig, om jag icke gjorde det. Jag vill icke blott låta visa er garnisonen, utan jag vill äfven sjelf kommendera den inför eder. Jag har gifvit Bohlen order att visa er min arsenal, mina depoter, mina militärskolor, med ett ord allt det som är hemligast, för att dermed ådagalägga mitt förtroende och min vänskap för er. Men, min käre systerson, hvilken betydelse skall det kunna hafva för er, om ni också blir den bäste militär i verlden, hvilken nytta skall ni draga deraf, hvilken ära kan ni vinna i ert land i era affärers nuvarande ställning? Tro mig, min prins, det mesta I hafven är 50,000 man, och jag har dermed gått till den högsta möjliga siffran, er granne Ryssland kan ställa upp tre gånger detta antal. Hvad mig angår hoppas jag, att I ären alltför vänskapligt sinnade mot oss för att vilja mig något ondt; derför talar jag icke derom. Danmark skall aldrig handla utan en annan makts inrådan eller utan att af denna erhålla trupper. Då I alltså icke ären i stånd att hålla en starkare stående här än I hafven, hvartill tjenar den då? Dessutom, era lagar äro fiendtliga mot all militär. Era soldater äro bönder, underhållna af prester och borgare. När under en riksdag era officerare och soldater sätta sig att bestämma öfver sina egna skyldigheter, hvilken disciplin är väl möjlig? När officerare i massa drifva gäck med sin general och lemna sin armé för att uttala sina tankar, huruvida det krig, som de föra, är rättmätigt eller icke, hvar finnes väl den kloke general, som vill föra befälet, hvilken fiende

är nog dåraktig att frukta dem? Tro mig, min käre systerson, sätt aldrig er ära på spel genom att ställa er i spetsen för en trupp, der ingen disciplin finnes, och der sjelfsvåldet fått ett sådant insteg som hos er. Min armé, som dock icke är något mönster, har haft på sig 30 à 40 år för att bildas; den är icke bra ännu. Huru tron I er kunna med ett slag ombilda en armé utan krigstukt? För öfrigt ligger all min styrka i min armé. Jag har inga säkra gränser. Sachsen, kejsaren, ryssarne, med ett ord, alla makter, som omsluta mig, skulle sluka mig, om jag icke beständigt vore på min vakt. En armé på 180,000 man, alltid redo att rycka ut, qvarhåller mina grannar inom deras gränser och tillåter mig att sofva i lugn. Hvad er beträffar, så hafven I era bestämda gränser. Hafvet, de norska bergen, Lappland och Kymmene-elf äro era gränser; men försäkrade mot eröfrare skolen I aldrig vara i er närvarande belägenhet. Allt har sin tid; man kan icke vara hvad man varit; allt har sina epoker, I hafven haft dem, I hafven dem icke mera: häri se vi lyckans hjul. — Svar voro icke passande i ett så ömtåligt samtal. Jag svarade endast, att min pligt fordrade, att jag gjorde mig nyttig för mitt land. Min bestämmelse vore att vara militär, derföre sökte jag att kunna göra framsteg på denna bana. Jag anhölle om konungens tillåtelse att få se trupperna för att beundra detta mästerverk i yrket, och jag skulle vara nöjd, om jag kunde hemta något deraf, som jag kunde vända till nytta, då jag återkomme till mitt land. Konungen försvarade fortfarande sin sats, och sedan han å nyo börjat orda så som jag här berättat, omfamnade han mig och sade, att han skulle mottaga mig i Berlin, der han ville gifva mig ett bref till sin syster, att jag skulle få se hans trupper, att han försäkrade mig om sin vänskap, och att han för tillfället önskade mig god afton. Sedan jag uttryckt min vördnad, aflägsnade jag mig, hvarefter jag begaf mig till prinsen af Preussen för att supera.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 2.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 19 november 1771.*

Min Herr Broder, Jag skulle icke kunna dölja för E. M., att min förhoppning att få återse en syster, från hvilken jag varit skild i 28 år, bereder mig ett innerligt nöje. Jag är ej nog förmäten att smickra mig med att kunna från hennes själ bortjaga sorgen öfver den förlust, hon nyss lidit, men jag tror det vara min pligt att använda mina omsorger för att lugna ett känslofullt hjerta och en af motgångar och olyckor måhända förbittrad själ; och E. M. kan vara förvissad, att jag skall egna alla mina omsorger åt arbetet på allt som kan gifva fasthet och styrka åt familjebanden. Dessa band, hvilka utgöra de enskilda familjernas sällhet, blifva en oeftergiflig nödvändighet för en familj, som intager en tron i en stat, hvars styrelse är nästan helt och hållet republikansk, der partierna icke skulle begära bättre än att sätta broder upp emot broder, son emot moder, och der slutligen en till det yttersta drifven inre tvedrägt synes komma tronen att vackla och störta hela familjen i olycka och den förskräckligaste belägenhet, en tafla så sorglig, att jag ej vill uprulla den för era ögon. E. M. kan vara öfvertygad om, att underrättelsen om den minsta tvedrägt mellan slägtingar, som stå mig så nära, gör mig ondt, och att jag, så vidt jag förmår lugna sinnena, skall göra det, äfven utan att man fordrar det af mig. Jag önskar, att allt måtte få en lycklig utgång, att denna eviga riksdag må sluta enligt E. M:s önskningar, att E. M. icke förgäter en gammal morbroder, som älskar er ömt, och att ni är öfvertygad om de uppriktiga känslor, med hvilka jag är,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder och
trogne morbroder
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 3.
K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 3 april 1772.*

Min Herr Broder, Drottningen har haft godheten att till mig öfverlemna det bref, som E. M. godhetsfullt skrifvit till mig, och jag har varit mycket tillfredsstäld af att hafva anat och förutsett hvad E. M. önskar af mig. Jag har låtit underrätta hr Osterman om den resa, som E. M. ämnar göra, och ryska hofvet har likaledes blifvit underrättadt. Jag tror, att E. M. har valt det bästa beslut, som stod till buds i den belägenhet, hvari era affärer befinna sig, och att denna resa skall blifva er i alla afseenden fördelaktig. Hvad beträffar den förändring inom rådet, som eger rum eller kommer att ega rum, så har jag mig från säkert håll bekant, att grefve Osterman icke gillar densamma, men att han icke kan hejda strömmen af en herskande kabal, som drar fördel af sin öfverlägsenhet för att hängifva sig åt en omättlig hämdlystnad, och att, om han kunnat kufva de mest motspänstiga sinnena, så hade han och hans hof ansett sig böra dela platserna i rådet mellan de båda partierna. Det stora afståndet, den ringa kunskap jag har om de handlande personer, hvilka spela hufvudrolen i detta land, göra, att jag tager »ad referendum» de underrättelser, som man bringar mig från detta land, utan att vilja ansvara för desamma. Emellertid tviflar jag icke, att tiden och tålamod skola komma detta rikes affärer att antaga ett fördelaktigt utseende. Mina önskningar skola alltid afse E. M:ts sällhet och välgång, och är jag med lika mycken aktning som ömhet,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder
och morbroder
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 4.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 14 april 1772.*

Min Herr Broder, Bevisen på E. M:s hågkomst tillskynda mig alltid ett ganska stort nöje, och jag påminner mig lifligt de stunder, då jag hade lyckan att ega er här, på samma gång som jag ännu erfar en känsla af sorg öfver att de flyktat så fort. Efter er återkomst till Sverige har hela Europa genljudit af ryktet om de omsorger, hvilka E. M. lagt i dagen för att försona Sverige med Sverige och återställa enigheten mellan partierna, hvilka endast äro eniga i att sönderslita det. Om så mycken möda varit utan frukt, så måste detta förhållande tillskrifvas den olycksaliga surdeg, som ännu jäser i hjertan, uppfylda af ömsesidig hätskhet, hvilka föredraga små personliga intressen framför sitt lands gemensamma bästa. Emellertid gör hela verlden rättvisa åt E. M:s goda afsigter. Er första handling vid uppstigandet på tronen var värdig den bäste bland medborgare, då den afsåg att utsläcka hätskheten mellan partierna och att försona alla sinnen, så att de icke måtte sammansluta sig till något annat än sitt fäderneslands fördel och bästa. Åtminstone var E. M:s handlingssätt sådant, att ni har ett rent samvete gent emot svenskarne såsom ock i hela Europas ögon. Om nya förvecklingar kommit emellan, om ett af partierna vunnit inflytande öfver det andra, måste man hoppas, att det icke skall missbruka sin öfvervigt. E. M. kan vara öfvertygad om att, om man rådfrågade mig härutinnan, så skulle jag predika frid och endrägt. Mina utvägar inskränka sig till enkla antydningar, men jag spår icke nog fördelaktigt om det inflytande, som jag kan hafva i detta slags affärer för att våga lofva, att dessa antydningar kunna medföra den verkan, som man väntar af desamma. Om löften gifvits, synes det mig, att man kan upplifva hågkomsten af dem, men som jag icke har mig fullt bekanta alla de hemliga ränkerna under denna riksdag, är det mycket svårt för mig att förutse, hvilken utgången kan blifva. Jag intresserar mig

uppriktigt för E. M:s tillfredsställelse och belåtenhet och jag önskar, att alla affärerna gå efter er önskan; om jag icke kan komma derhän att lugna sinnena, skall det vara mig en synnerlig tillfredsställelse att hafva kunnat bidraga att göra er till nöjes. Jag har gjort hvad jag kunnat för att göra denna vistelse så litet ledsam som möjligt för drottningen, er moder, och er älskvärda syster, utan att jag dock alltför mycket kan smickra mig med att hafva lyckats deri. Hennes vetgirighet har fört hennes blickar åt alla håll. Hon har hedrat vår akademi med sin närvaro. Vid detta tillfälle hade vår akademi den djerfheten att på ett grannlaga sätt säga henne hvad hela Europa tänker om henne och hennes höge son. Det är i alla fall visst, att Telemaque, långt ifrån att behöfva en Mentor, kan tjena till föredöme för många konungar, hvilka, ehuru de hafva en pligt vida lättare att uppfylla än hans, försumma den och förakta att vara sanne konungar. Jag skulle derom säga mycket, om jag icke visste, att blygsamhet är en af de dygder, på hvilka E. M. sätter det största värde. Jag beder er vara öfvertygad om den djupa aktning och synnerliga ömhet, hvarmed jag är,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder, trogne
morbroder och vän
Federic.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 5.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 3 juli 1772.*

Min Herr Broder, General Spens har nyss lemnat mig E. M:s bref äfvensom salig konungens, er faders, ordenstecken jemte det, som ni ämnar åt min brorson, och som han skall göra sig ett nöje af att bära, emedan det kommer från E. M. E. M. torde tillåta, att jag börjar med att lyckönska er till er kröning, och ni skall, såsom jag hoppas, icke tvifla på de

uppriktiga önskningar, hvilka jag hyser för er regerings lycka och er personliga tillfredsställelse. Dessa välönskningar uppstiga ur en anförvandts hjerta, hvilken är er uppriktigt tillgifven, och hvilken tager del i all den lycka, som kan vederfaras er. Drottningen er mor, som f. n. befinner sig här, har under de senaste dagarne lidit af en opasslighet, som oroat oss något, men lyckligtvis gått öfver. Hon så väl som prinsessan, hennes dotter, äro nu vid god helsa. De bereda sig nu på en skilsmessa, hvilken blir så mycket mera smärtsam, som den måhända kommer att räcka för lifvet. Men hvad som skall blifva en orsak till vår smärta, skall lända E. M. till glädje, derför talar jag icke mera derom. Jag beder er vara öfvertygad om, att man icke skall kunna vara med mera aktning och ömhet än jag är,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder och trogne
morbroder och vän
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 6.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 3 augusti 1772.*

Min Herr Broder, Det vore mig omöjligt att låta prinsessan, er syster, resa utan att begagna mig af tillfället att sända E. M. dessa rader. Jag tror, att ni skall dela min sorg öfver att se drottningen, er moder, resa, hvilken jag nu måste säga ett evigt farväl. Emellertid hyser jag uppriktiga önskningar för E. M:ts och hela er familjs lycka, och beder jag er vara öfvertygad om, att jag uppriktigare än någon intresserar mig derför, varande jag med lika mycken tillgifvenhet som aktning,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder och
ömme morbroder
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 7.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 28 mars 1775.*

Min Herr Broder, Hvilket nöje än Ers Maj:s bref vanligen skänka mig, tillstår jag, att det jag nyss emottagit försänkt mig i den djupaste smärta, så mycket mera som den olycka, hvilken hotar oss, var för mig oväntad. Jag skulle vilja i hvarje stund hafva underrättelser om denna kära syster, jag skulle vilja sjelf ila till hennes hjelp, men så det ena som det andra hör till omöjligheterna; det återstår mig blott att uppsända böner för hennes räddning och att hoppas på möjligheten, att hennes goda natur skall öfvervinna sjukdomen. Jag tackar emellertid E. M. oändligt för er godhet att meddela mig denna sorgliga underrättelse och att till den samma hafva fogat läkarnes utlåtande. Måtte himlen och naturen återgifva henne åt hennes anförvandter, som älska henne. Jag hoppas, att min lott icke skall blifva den, att jag, den äldste af familjen, skall få den sorgen att se mina yngre syskon dö före mig och att sålunda begrafva hela min familj. Måtte E. M. hysa medkänsla för mina bekymmer, min ängslan, min oro, och om mitt bref är något oredigt, täcktes ni ursäkta det, ty min bestörtning har varit ytterlig. Gifve himlen, att jag må få den trösten att af E. M. sjelf erfara, att våra farhågor varit förhastade. Jag beder er vara öfvertygad om att jag med känslor af den djupaste aktning är,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder och
trogne morbroder
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 8.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 30 mars 1775.*

Min Herr Broder, Jag är E. M. tusenfaldt förbunden för de goda underrättelser, ni haft godheten meddela mig. Jag tillstår, att ni befriar mig från en grym ångest, ty jag kunde icke dölja för mig den fara, i hvilken drottningen befann sig, och som det är omöjligt att veta, hvilketdera skall segra, sjukdomen eller naturen, har jag icke kunnat stilla min oro. Jag välsignar himlen, för att den bevarat åt oss ett så dyrbart lif, och E. M., för att ni haft godheten att underrätta mig derom; jag önskar, att detta må vara den sista husliga sorg, som E. M. på länge får erfara, och att ni får njuta af all den välsignelse, som era stora egenskaper och de bevis på sonlig tillgifvenhet, som ni vid detta tillfälle visat er värda moder, böra bereda er. Måtte läkarne alltid på samma sätt misstaga sig, då de spela rolen af olycksprofeter och likasom den öfriga hopen af andliga och profana charlataner förlora det lilla förtroende, som man sätter till deras ord. Måtte E. M. framförallt aldrig hafva behof af läkarehjelp och till era slägtingars och undersåtars tillfredsställelse alltid njuta af en varaktig helsa. Det är med dessa förhoppningar äfvensom med känslor af den djupaste aktning, som jag för alltid är,

Min Herr Broder,
Ers Majestäts
gode broder och
ömme morbroder
Federic.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 9.

K. Fredrik II till Drottning Lovisa Ulrika, *den 22 juni 1782.*

Min kära Syster, Ni bör vara öfvertygad, min kära Syster, att ni har anförvandter, hvilka äro er troget tillgifna, hvilka akta och vörda er, och hvilka helt säkert äro benägna att efterkomma era önskningar och tjena er i allt hvad på dem ankommer. Bevis härpå skulle ni oupphörligt röna, om icke mäktiga skäl hölle vår vilja bunden. Ni vet, att furstar aldrig begifva sig incognito till andra suveräners land utan att underrätta dem om sin resa, och ni bör kunna förutse alla de svåheter, som man skulle uppställa för att hindra min broder att begifva sig till er. Dessutom är det att befara, att en sådan, oförståndigt beräknad åtgärd, skulle kunna gifva ökad styrka åt det olyckliga missförstånd, i hvilket ni lefver med er familj, och att vi skulle göra er skada i stället för att gagna er, det enda mål, som bröder böra hafva. Dessutom, om man tillskyndade min broder några ledsamheter, så skulle jag se mig tvungen att intressera mig för honom, hvilket skulle förorsaka ett uppseende, som vore ännu ledsammare än sakernas närvarande ställning; men om man kunde på förhand åvägabringa en förlikning inom er familj, så kunde min broder begifva sig dit för att göra er försoning fullständig. Jag är nödsakad, min kära syster, att tala uppriktigt till er i denna fråga för att i era ögon rättfärdiga min broder och mig. Jag hoppas emellertid, att naturen icke skall för alltid förblifva stum, och att den en dag skall tala till en sons hjerta med denna segerrika kraft, som medför försoningar och krossar fördomarne, hatet och hätskheten. Ingen önskar högre er lycka än jag, och så länge jag lefver, skall ingen med större tillgifvenhet och djupare aktning vara,

Min kära Syster,
er trogne broder
och tjenare
Federic.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 10.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 30 juli 1782.*

Min Herr Broder och Systerson, Min systers, enkedrottningens af Sverige, oförmodade död har verkat på mig så mycket mera öfverväldigande, som jag var fullkomligt oberedd derpå. Jag kände henne alltför väl för att icke vara öfvertygad om, att hon alltid skulle bevara en moders ömma hjerta, och att hon vid alla tillfällen skulle vörda de oupplösliga band, med hvilka naturen förenat henne med hennes familj. Jag tillstår för E. M., att jag med hjertat sönderslitet af denna förlust är alltför upprörd för att orda vidare i detta ämne. Jag uttalar den önskan, att E. M. ej måtte på länge erfara dylika förluster, på samma gång som jag beder er vara öfvertygad om uppriktigheten af de känslor, med hvilka jag förblifver,

Min Herr Broder och Systerson
Ers Majestäts
gode broder och
trogne morbroder
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 11.

K. Fredrik II till Prinsessan Sofia Albertina, *den 11 augusti 1782.*

Min kära Systerdotter, Det hårda slag, af hvilket ni träffats, har likaledes drabbat mig, min kära systerdotter. Denna sorgliga händelse har inträffat just då hela familjen gladde sig åt att vi skulle kunna ännu länge få ega denna så ömt älskade syster. Jag beklagar af allt hjerta er, som förlorat en moder, hvilken var så värdig er ömhet och tillgifvenhet, så mycket mera som ingen skall kunna ersätta denna förlust. Barnen äro bestämda att föra sina föräldrar till grafven, men jag var äldre än min syster, jag borde gå före henne, och det är olyckligtvis jag, som nödgas egna henne gärden af mina tårar. Ack! min kära systerdotter, jag är föga i stånd att trösta er,

jag har sjelf behof af hjelp. Dock — man må vilja det eller icke — förnuftet måste qväfva naturens röst, och tiden måste vänja oss vid lika känbara förluster som den af våra närmaste anförvandter, hvilka af oss hafva rätt att fordra allt hvartill blodsband och personlig förtjenst berättiga. Jag omfamnar er, min kära systerdotter; jag skall alltid hysa deltagande för hvad som rör er, varande jag med den ömmaste tillgifvenhet,

Min kära Systerdotter,
Ers Kongl. Höghets
trogne morbroder
och vän
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af en kopia af franska originalet].

№ 12.

K. Fredrik II till K. Gustaf III, *den 27 oktober 1783.*

Min Herr Broder och Systerson, Jag har af mina slägtingar i Braunschweig erfarit, att E. M. tagit den vägen för att begifva sig till Italien, och att ni erinrat er mig under era samtal med min syster och med hertigen af Braunschweig. Jag önskar, att den långa resa, som ni företager, icke må medföra något obehag, och att er arm läkes, utan att Alperna och de dåliga vägarne tillskynda den någon skada. Ni skall i Italien se ett talande exempel på de menskliga vexlingarna, ruinerna af ett välde, som under sin välmakts dagar underkufvat en del af den kända verlden, kardinaler i stället för senatorer och en påfve sittande på Cæsarernas tron. Hos oss har ni endast sett sandfält och soldater och en gubbe, som nu med snabba steg vandrar mot grafven. Jag önskar er allt slags lycka på resan äfvensom en lycklig återkomst, varande jag med lika mycken aktning som tillgifvenhet,

Min Herr Broder och Systerson,
Ers Majestäts
gode broder,
morbroder och vän
FEDERIC.

[Öfversättning från en afskrift af franska originalet].

№ 13.

Öfversten J. C. Toll till generalamiralen grefve C. A. Ehrensvärd, *den 20 juli 1784.*

Jag anser alla Danskarnes anstalter endast som Preparativer att kunna exequera hvad Ryssland vill och att vi böra vända hela vår uppmärksamhet på sistnämde magt. Det är väl svårt göra en juste Conclusion hvad en högfärdig och förmäten qvinna kan vilja företaga, men man tyckes dock böra suponera att hon på gissningar af våra afsigter ej skrider till ett fredsbrott, i synnerhet då desse gissningar ej äro grundade på andra anledningar (n. b. synliga) än sådana anstalter, som i ett rike äro blott militaire oëconomiska delar; men beredningens civila ledamöter må politicera, oss krigsmän tillhörer det att uttänka hvad in casu blir till görandes, och hvad vi emellertid böra besörja. Jag erhöll i söndags Hans Excellence Gref Creutz'es befallning, att med Tit. concertera vår operationsplan i fall Ryssland bryter, och Tit. har nu sjelf gifvit mig anledning tänka, om Danskarne göra detsamma.

Man begärte genom en Courir min tanka huru Gref Posse borde instrueras och jag svarade, att han borde befallas förse Helsingfors och Sveaborg med salt, ättika, säd och bröd, så mycket möjligheten medgåfve, dernäst att icke gifva några ordres, mindre vidtaga något steg som kunde gifva Ryssland skäliga anledningar till Hostiliteter utan hålla sig ganska stilla intill dess Ryska trupparne sättas i marsch och nalkas vår gräns, då med yttersta skyndsamhet abandonera Lovisa, rycka de 4 närmaste infanteriRegementena jemte de värfvade äfven ifrån Tavastehus in på Sveaborg, låta trupperna bringa in med sig så många till slagt tjenlige boskapskreatur som de funno för sig i landet, förstärka fästningsverken så mycket de kunde och under deras eld sätta flottan i tillstånd att löpa ut; Dragon Regementerne borde han gifva Rendez-vous vid Åbo och ordres att beständigt retirera landet uppföre så länge de förföljdes och till dess Österbottens Regemente kunde komma dem till

mötes, då först borde försökas att göra stånd och disputera terain, men ingen kjäckhet ådagaläggas hvarigenom trupparne risquerade att bli slagne en detaille.

Jag fannt hvarken då eller nu någon annan utväg att sauvera den lilla arméen. Landet blir väl igenom denna operationsplan devasterat, men man kan i vår ställning ej conservera alt och om man låter arméen bli slagen, så ruineras landet ändå. Sedan man således satt fienden i nödvändighet att löpa efter de retirerande, och att uppehålla sig för Sveaborg, så föreslog jag att här samla alla våra krafter, utrusta örlogsflottan, taga alla skepp till Transporter och gå Finland till undsättning, antingen det, eller med infall i Liffland eller det jag för min del förnämligast tillstyrker, gerad på Petersbourg med facklan i handen, emedan det svåraste och dristigaste i krig altid är det mest negligerade, och således lättast att reusera uti, då man endast har frimodighet nog att företaga det. Conjuncturen ådagalägger nu att till hvad mer eller mindre del Tit. approberar min idé om operationen på finska sidan, så böra vi komma öfverens om operationerna mot de Danska, både i den händelse Dansken ensamt vill företaga sig något, eller och om han gör något conjunctim med Ryssland. Tit. säger sig kunna få ut på 10 dygn 6 skepp och 3 fregatter, bemanna skanzarna och förtöja några gamla skepp med canoner till hamnens försvar, detta sammanlagt är i mitt sinne en betydlig defension, som kan på ännu kortare tid ökas med en bataillon Infanteri från Calmar, och dervarande artilleriCompag., med hvilken förstärkning Tit. kan sättja ihop och placera de nu ankomne eller snart anländande 72 st. grofva piécer, och om lyckan ville gynna vår rättfärdiga sak, så funnos då äfven Transportskepp och foglig vi[n]d för att från Gothland afhämta dervarande artilleri bataillon som embarquerad borde gå i hvilken Svensk hamn vinden blåste, och sedan från Landsidan äfven krypa in i Carlscrona. Utan tvifvel blefve då Tit. i stånd att både försvara hamnen och göra det öfriga af flottan klar, under det dess besättning från alla orter uppbrute och framkomme. Men till desse operationer behöfver Tit. mera krut

och derföre medföljer ett Embetsbref. — Nu till Landtoperationerna emot Juthen. Landscrona har med arbetscommenderingen 1,600 man, gamla fästningen kan försvara sig till en tid och äfven betydligen betäcka de nya verken, 86 st. vallkanoner stå redan brukbara, äfven några mörsare, samt 30 st. fältmetallcanoner som kunna garnera utanverken, men lifsmedlen äro i kronans förråder knappa, dock finnes något hos köpmännen. Krut är redan der så mycket som kan få rum; således blir förhållandet då minsta uppbrott förnimmes, att trouppërne inneslnta sig innom gamla fästningen och försvara sig tills de få undsättning; Cavallerierna församla sig vid Christianstad, garnizonen i Malmö öfvergjer staden och kryper in på citadellet, de Småländske Reg:t:e förstärka arméen i Skåne om en Landstigning sker på detta landet, hvilken man ej bör bjuda till att hindra utan låta fienden komma ifrån sina skepp, och sedan knäcka honom i defiléerna — Göteborg, ny Elfsborg och Marstrand böra kunna hålla sig någon tid, sedan jag rätt dem ur dvalan, och fått deras Fästnings artilleri i brukbart stånd åtminstone till någon del, Westgjötha trupparne samt Östgjöthar samlas in Skara för att betäcka landet antingen åt Vennersborg eller Götheborg, de sednare medtaga fältartilleri och nya gevär samt krut från Jönköping. LifReg:t, Vessmanlands, Dahls, Uplands, och någon del af Stockholms garnison rycka an till Örebro, medtaga fältartilleriet som i Stockholm står färdigt; krut är redan vid Örebro, och DahleReg:t medtager det förråd som är vid Huseby kloster. Vesterbottens och Jämtlands Reg:t få förstärka det landets fästningsgarnizoner.

Desse äro de anstalter som jag för min del finner de enda möjliga och verksamma, emedan man ifrån dem kan förvandla operationerna till offensiva, åt hvad kant man behagar, arméen är genom dem satt i säkerhet att ej bli slagen en detaille, man kan aflemna till flottan dess behof, och concentrera sin styrka hvar den bäst behöfves, äfvenväl är landet satt i all den säkerhet emot incourser som mensklig försigtighet kan åstadkomma.

Beredningen får af detta mitt bref en afskrift, Tit. behagar häröfver säga sin mening directe till Hans Excellens Grefve Creutz och äfven rätta mig i hvad han finner felaktigt, ty om vi på annat sätt deliberera, så kan det gå oss som i fordom tid de Romare.

[Afskrift].

№ 14.

K. Gustaf III till Hertig Carl af Södermanland, *den 29 juni 1788.*

Min käre Broder,

Jag har i dag den 29 juni kl. 6 på morgonen erhållit ert paket. Det var en vacker hedersbetygelse, som visades den svenska flaggan, och det är mycket smickrande för mig, att ni var den förste, som tvang denna förmätna kejsarinna att medgifva oss den. Men blott det är ärorikt, som är gediget, och detta är orsaken, hvarför det är nödvändigt att icke stanna på en så god väg. Jag vill då underrätta er, min käre broder, att torsdagen före min afresa från Stockholm öfverlemnade grefve Rasumoffsky till grefve Oxenstierna en förklaring (Notte explicatoire), till utseendet affattad i mycket vänskapliga, till och med ödmjuka, ordalag, men uppsatt med en försåtlig politiks hela utsökta konst; i denna not gjorde Ryssland en åtskilnad mellan nationen och mig, emellan mina och nationens tjenstemän och försäkrande nationen om sin vänskap och sitt intresse, sökte det der låta förstå, att det var till mig personligen, det hyste agg, utan att dock uppgifva någonting bestämdt. Med afseende härpå har jag bestämt mig för att tro, att grefve Rasumoffsky ensam är författare till denna not och till de uttryck den innehåller, som stå i strid med våra lagar och statens lugn. Två timmar före min afresa från Stockholm den 23 kl. half sju e. m. begaf sig alltså introduktören för ambassadörer å mina vägnar till grefve Rasumoffsky och gaf honom befallning att lemna Stock-

---

1) Således den 19 juni. *Utg. anm.*

holm inom 12 dagar, samt förklarade för honom, att, då han felat i den vördnad, han var skyldig min person och statens lagar, vore han ej mer att anse såsom offentligt sändebud, och att jag vid min ankomst till Finland genom mitt sändebud i Petersburg skulle uttala mig rörande öfriga punkter, som hans not innehåller. Efter allt detta inser ni väl, min käre broder, att vi ej utan risk kunna lemna en rysk flotta bakom oss, och det är af denna orsak, som jag skickar er hosföljande förklaring och officiela order. Gud understödje edra vapen och göre er segerrik. Jag afreste måndagsafton från Stockholm efter att hafva haft mottagning; företrädd af hofvet och rådet, och åtföljd af drottningen, min son, min svägerska och alla hofdamerna, gick jag ombord på den slup, som förde mig till Amphion, under upprepade bifallsrop af den ofantliga folkmassa, som uppfylde båda stränderna; galererna lättade ankar och passerade roende förbi mitt skepp och ordnade sig i linie eller snarare fil; men motvind uppehöll oss ända till kl. 7 på morgonen, då vi lyfte ankar för att ro framåt. Klockan 5 anlände min syster och kom ombord för att besöka mig. Ni kan väl tänka er, hvilken glädje och rörelse detta möte i ett sådant ögonblick skulle orsaka mig. Vi kunde den första dagen icke gå längre än fram till Nyckelvik, hvarest vi ännu den 25 lågo för ankar. Min svägerska, min syster och min son kommo dit för att besöka mig. Den 26 kunde vi ändtligen afresa, och vinden blef mer och mer gynsam. Vi hafva ej varit utsatta för någon olycka. Jag har benådat grefve Cronstedt till lifvet i följd af er ädelmodiga mellankomst. Jag har utnämnt Lagerheim till öfverstelöjtnant. Jag har ändrat Cronstedts straff till 20 års och en dags fängelse på Varbergs slott, och jag fordrar af er, min käre broder, att ni icke begär någon ändring i denna dom, ty jag har beslutit att alldeles icke mildra den. Farväl, min käre broder. Måtte Gud välsigna er, gifva er seger och låta er komma frisk och oskadd från striden. Amphion under segel vid Gullkrona skär, en mil från Jungfrusund, den 29 juni 1788.

Er ömme broder och vän

Gustaf†

P. S. Af mina order ser ni mina planer; den förklaring, som jag skall skicka kejsarinnan, skall dateras från mitt högqvarter i Lovisa, dit jag ämnar begifva mig med hela min flotta. Jag skall fordra Wiborg, Fredrikshamn och gränsen utmed Systerbäck såsom ersättning för kostnaderna för mina rustningar, att fred skall slutas med Turkarne under min bemedling och tillståndet blifva såsom före kriget 1766 [1]), och att Ryssland såsom säkerhet genast afväpnar, men låter mig förblifva under vapen, samt slutligen ja eller nej inom 24 timmar. Ni inser väl, att då jag har en sådan förklaring i sinnet, så är den not, jag skickar er, ljuf som honung. Hvad edra rapporter innehålla om fördelar, som vunnits af Turkarne, är sannt. Befälhafvande paschan har tagit tre ryska skepp (fregatter) i Svarta hafvet, han är i Oczakow med 18 krigsskepp och 25,000 man, och stor-visirens seraskier står vid Bender och Oczakow med 80,000 man. Som ni ser, hafva vi de bästa utsigter, om ni blott får strid. Glöm ej edra förbindelser i Kurland, jag har förlorat dem ur sigte efter Bernicows (Barnekows?) död. Adjö, min käre broder, må väl. Klockan half tio på morgonen.

Om flottan från Kronstadt redan passerat förbi er, är det nödvändigt att förfölja och upphinna henne samt tvinga henne att åter gå in i viken, eller också angripa henne.

Gustaf.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 15.

Grefve J. G. Oxenstjerna till friherre G. A. Reuterholm, *Helsingfors den 2 Juli 88.*

Jag har uppehållit Flodberg tills nu ock gjordt väl, ty här äro nouveller.

Kungen är här och kom kl. 11. Jag har varit ombord. Han är vid ett mycket lugnt och stilla humeur, men jag feck ej fråga Essen om ditt bref, ty jag blef straxt gripen till samtal, ock måste sedan fara till baka, så att jag feck veta intet om den saken.

---

1) Förmodligen skriffel för 1768. *Utg. anm.*

Kriget är decideradt, åtminstone anser jag det så. Hastfer, som du vet har en Corps af 2000 man på gränsen däroppe, har begynt. En hop Cossacker ville passera en bro. Han ville ej släppa dem öfver ock häfde opp bron. Därvid sköto de några skott. Vi några tillbaka. Hastfer anser sig som angripen. Han har brutit opp att taga in Nyslott. Detta skedde den 30. Nyslotts sak göres i dag eller skedde i går. Således kan jag ej anse annat, än att saken är börjad. Hertigen är ledsen att de fartyg undsluppit som han kunnat taga. — [Detta är för dig allena. Det är mig sagt på Amphion af honom själf ock ej ännu känt. Han har nu ordres att jaga efter (NB. sedan vi blifvit angripna på Nyslotts sidan) de 4 Ryska skepp, som skulle komma efter den Escadren som saluterade, ock upbringa dem. Hans öfriga Ordres äro följande att declarera: Storamiralen af Sverge låter veta åt dem som föra Ryska Escadern, att sedan sakerna mellan bägge riken kommit i sådant skick, kan han ej mera tillåta att Ryska Örlogsskepp gå ut ur Finska viken, att han ämnar förhindra det, hvar de råkas. Han skall således lämna dem bataille, om de sätta sig mot detta förbud, ock om han vinner, förfölja dem, så långt han kan, ock upbringa hvad han kan ock likaså förstöra]. Detta är nu allt rätt, sedan saken är så långt kommen. Ryska flottan oss veterligen är mindre än vår. De Ryska Officerare, som under Complimenteringen varit öfver hos oss, hafva stussat öfver utseendet af vår flotta, ock alla convenera, att ingenting skönare ges att påse. Jag längtar oärhördt, att du måtte komma hit om några dagar. Blef det om 3, 4 dar, så sker här visst något interessant, ock jag kan munteligen säga dig mycket.

Med sista posten hafva Ryssarne haft en echec mot Turken. Dessas Amiral har med 80,000 man hjälpt Bender ock Ryssarne mist 3 krigsskepp i svarta hafvet. Jacta est alea sade Cæsar, när han geck öfver Rubicon. Medborgare, ock långt öfver alla små ock egna Chagriner, skrifver jag till en medborgare, att kriget är börjadt eller säkert att börjas, ock då må oss gå väl.

I momenten är brist på lifsmedel, tills transporterna hinna komma. Några dagar fordras att sätta sakerna och sinnena i ordning. Du skall få se (det är min aning), att vi gjöra någon descente. Detta vore ock numera det bästa. Tänk om jag om 14 dar skref dig till från Revel. Var ej rädd för Snäppan. Gud bevarar henne, ej för hennes förtjänsters skuld, men för hennes välmenande hjärta ock hennes föräldrars ock vänners förböner. Nu, Gösta, glöm att du haft förtreter. Utplåna ur ditt minne hugkomsten af förra tider vid början af en ny sakernas ordning ock kom endast ihog, att i denna jord förvaras våra förfäders aska.

Om du, som jag ber, kommer hit om några dagar, så blir säkert mycket interessant att säga.

Din trogna Snäppa.

[Egenhändigt original].

№ 16.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Helsingfors den 3 juli 1788.*

Apostill.

De depecher, som nyss blifvit dechiffrerade, hafva synts mig alltför vigtiga, för att ni, min käre broder, ej skulle blifva underrättad om dem. Ni ser af deras innehåll, att om ni ej går in i viken, skall ni ej möta den ryska flottan. Jag har rådfrågat kartan och sjöfolket här: nära Fredrikshamn finnes en ö, benämd Aspö, hvarest vår flotta hade sin station under sista kriget, jag önskar att ni går dit med flottan, hon kan förankras der. Jag vet att sjömännen ej tycka om detta ställe, emedan de der angrepos af häftiga sjukdomar under 1741 års krig men detta härrörde mera af den dåliga ordning, som den tiden rådde i alla våra angelägenheter, och af det sätt hvarpå man försummade besättningens vård, än af någon annan orsak. Med den disciplin ni upprätthåller, den omsorg, man egnar kosten, och den snygghet, man nu för tiden iaktta-

ger på min flotta, kan detta ej ega rum. Om den ryska flottan kommer, kan ni utvälja det för strid bäst passande stället; men ju närmare Petersburg striden eger rum, desto större blir förskräckelsen, och dessutom, i händelse några af era skepp skulle skadas, har ni Sveaborg bakom er, der ni har en säker hamn. Slutligen, min käre broder, är det vigt att gå framåt för att tvärt afbryta underhandlingarna. Inom 10 dagar skall hela min styrka befinna sig annorstädes. Jag hoppas i afton kunna låta en del af Sveaborgs-eskadern gå ut.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 17.

Grefve J. G. Oxenstjerna till friherre G. A. Reuterholm, *Helsingfors den 22 juli 1788.*

Jag har länge uppehållit din stalldräng, ty jag hinner så litet skrifva. Vår lilla[1]) har förhållit sig som en hel kar. Han har visat alt det Courage en menniska kan visa, förent med kunskap, ock en så glupsk bataille med en sådan eld och så mycken framgång mot all desavantage af öfverlägsenhet i antal af skepp ock Canoner samt vinden talar ingen Historie om. Nog ger den i världen respect för svenska folkets bravoure ock Sverge självt, som varit ansett så obetydeligt. Man vet att Ryssarne gått som till en säker seger ock tagit den för gifven, som i sista Finska kriget. Jag hoppas, att denna oväntade styrka tör gjöra freden lättare från Ryska sidan, då man ser att fördelar antingen ej vinnas eller skulle kosta altför dyrt. Jag kan aldrig beskrifva, hvad den lilla Hjälten är interessant i mina ögon. Han är det så mycket mer, som han tycks uprigtigt tacka Gud för sin lycka ock tar sina vänner i famn med så mycken ömhet, att man ser att det går af hjertat. Han har emottagit med Gref Vrangel den nya Orden, som endast kan utges i krig ock består af en liten broderad värja under seraphimer stjärnan på råcken. Te Deum sjöngs i går. Flaggorna

1) Härmed menas hertig Karl. *Utg. anm.*

af det Ryska skeppet lades ner för altaret. Schwerin gjorde ett välmenande tal, men utan genie. Kungen sedan ett tal till Hertigen, Vrangel ock Amiralitetet, det vackraste han ännu talt. Han gret, hertigen med, likså de öfriga, ock det var värkligen rörande. Hertigen kommer till staden mäst dageligen, ock röker ibland hos mig, ibland hos Prins Fredrik. Om 14 dagar hoppas jag våra skepp kunna gå ut igen, men att den Ryska flottan behöfver längre lagning, ty hon har farit mycket illa. Utom det skeppet som togs, geck ett i sank; de Ryska fångarne tro, att ett till sjunkit af deras. Man tror, att Amiral Greigh blifvit dödad eller illa blesserad, emedan han vände tvärt från Hertigens skepp vid dennas lag ock följdes sedan småningom af sin flotta, som nekade att ge sig på nytt i bataille, då Hertigen en tid efter gaf ny signal ock hissade röd flagg. Nu begär Hertigen, att, i fall han skall behålla Commandot, han äfven i fredstider skall få inseendet öfver flottan, ock detta lär beviljas. Då han sist geck ut i afsigt att ge bataille, förklarade han, att antingen han vinner eller tappar, afsade han sig befälet; men som detta hade ruinerat affairerna ock Amiralitetet, där Han är afhållen, hafva vi andra sökt öfvertala honom, ock mot detta vilkor lär han bli qvar. Jag hoppas ock med mindre fara, ty efter denna lek lär man ej löpa så lätt på oss ock med en sådan impertinent visshet att segra. Jag vet ej hvad du fått för uppenbarelser om Riksdag, ty jag svär heligt på att jag aldrig hört ett ord, som kunnat ge mig anledning att gissa ditåt.

Vid gränsen har varit en liten affaire. Man har velat enlevera G. Armfelt, men han har slagit sig ut med en Officers och 12 mans förlust emot 1 död, 1 fången Officer och 48 man på andra sidan.

Canoner äro upgångne till Nyslott. De lära nu vara där. Vi få se hvad de uträtta.

Major Törning har tagit vid Fredrikshamn Vagtskeppet under fästningens canoner, ock det kommer hit.

Arméens flotta går i morgon el:r öfvermorgon. Vi lära äfven allesammans en af dagarne gå till Lovisa.

Nu hinner jag ej mer. Gud välsigne dig.

J. G. O.

Kungen ock de flästa fara i morgon till Lovisa. Jag med Cantzliet bli här qvar till den 27. Jag ber dig att du sänder hit ett säkert bud den 26. Jag vill lämna dig papper ur min portefeuille att gömma tills vi råkas, som jag ej vill att andra skall få, om vårt bagage blir plundradt af Cossaker. På dessa 5 dar bli vi ensamme med den lilla —[1]) Hvad säger du om att då komma in på 24 timar till honom, mig ock Ruuthen?

[Egenhändigt original].

№ 18.

Grefve J. G. Oxenstjerna till friherre G. A. Reuterholm, *Helsingfors den 27 juli 88.*

Det var otäkt, att du ej kunde komma, och den Lilla beklagar det äfven som vi. Nu skall jag rada opp alla de tidningar jag vet ock mins.

1:o. Var ock är här ännu en fatal ton af missnöje. En stor hop Officerare hafva tagit afsked. Därtill har brist på anstalter ock förnödenheter varit skuld. Vi skyndade oss för mycket, hit ock intet var i beredskap. Sedan har Commissariatet gjordt långsamt ock med den Collegialiska högbet. Således säger man, att det går olyckligt, ock vill ej vara med. Sluteligen att Kungen är agressor, ock således att det görs mot Regeringsformen, att man vill därföre gå ned till gränsen, men ej däröfver. Jag har talt vid en del ock tydeligt sett, att deras personnelle var hufvudskälet. Du vet, att motiverna äro aldrig rena i dessa sublima tungomål. Sedan de låtit mig känna, att de ej voro nog hedrade, nog consveterade, nog betalte etc. kom Regeringsformen efter pro forma, ty det är en vacker mantel, när man vill undgå att göra gagn. Jag svarade dem att som kriget nu ej mera kan bestridas vara be-

---

1) Här står ett ord, som synes vara »vasalle» och i alla händelser otvifvelaktigt syftar på hertig Karl.

Utg. anm.

gynt, så hände sig att fienden kom, ock att jag trott det vore bäst att nu slå ifrån sig ock bevaka grundlagarna på en Riksdag, ty eljest hände sig att Ryssen, som ger vår Regeringsform Fan, smälde på dem en corps ifrån Landtmarskalken till ock med extra Capita. Generalerna hafva mycket bidragit att stilla detta, ock jag tror väl nu, att man går öfver gränsen, emedan i går en raport kom hit om en affaire vid ett ställe inom Ryska sidan, där dessa blifvit repousserade med nog förlust i ett pass som de ville taga. Du kan tänka det var så förbannadt, att Dalregementet, Sörmlands ock ändå ett par till, mangrant ville qvittera. Nu ångrar sig en del, som var slätt ock nu har intet. Gud låte detta gå öfver, ty nu är saken alfvarsam. De må gärna tala, sedan vi ej alla hafva en fiende att frugta, ock de skulle gärna få tala till ock med nu, om någon enda talte af ren välmening ock utan egna afsigter.

2:o. Däremot är Amiralitetet prägtigt. Det håller af Hertigen som sina ögon ock är så decideradt, att de förklarat, att om ej landttroppen vill gå, så villja de gå i stället, ock att de kunna slå till lands den de slagit till sjöss. Där var man i början också ej nöjd; men hela Corpsen avancerades en grad, ock glädjen och modet står där i taket. Du ser däraf, huru olyckligt det varit, om Hertigen qvitterat sitt Commando, som han tänkte, ty dess förening hophålles af honom, ock de hafva en corps bedt honom att ej lämna dem, då de med honom känna ingen oro ock ingen fara. Denna corps decision ock en del landtRegementer, som äro nöjda, ger mig hopp, att alt tystas.

3:o. I den affairen jag omnämde har bland de Ryska döda funnits en förnäm officer med en stor decoration. Man har trodt att det var Gen. Michelson. Det vore väl för oss, men behöfver Confirmation.

4:o. Mer än 20 handelsskepp från Ryssland hafva blifvit präjade ock frågade. De hafva alla intygat, att Ryska flottan varit ochristeligt illa tillpyntad. Hon låg 18 skepp i linie mot oss, ock alla dessa bedyra, att till Cronstadt aldrig mera än 14 inkommit, men veta ej om Vachtmeistrarne voro däribland.

Om så är, hafva 3 sjunkit. Det kunde vara, ty ännu kl. 10 andra dagen, såg vår flotta den andra som släpade sönderskutna ock mastlösa skepp. Om Sveaborgs Escader gått ut i tid, som vi ville, men som hindrades af Tollen och Rajalin, så hade vi tagit 4 skepp. Deras skäl var likväl menskligt, ty de sade att om vi hade en olycka med stora flottan, så borde vi ej tillika risquera den lilla; men de hade ändå orätt, ty den lilla går inom skärs, dit örlogsskepp aldrig kunna komma.

Bror Göran är ute på en Turoma. Jag skall skaffa honom din brors bref när jag kan. Gud bevare honom.

Hertigen är interessantare än du känt honom. I bataillen var han af ett lugn ock en stillhet, som förundrade alla. Stod ständigt på däcket, ock hörde kulorna hväsa utan rörelse. Rent af tillbeden af hela sin Corps, modest, utan skryt ock tackande Gud med tårar i ögonen, hvar gång saken omtalas, tar ingen merit åt sig ock ger alt åt sina Officerare ock sitt manskap, har den lilla kroppen blifvit Heros, ock förtjänar att så anses. Jag håller tendrement af honom.

Vill du veta med hvad exces Ryssland föragtat oss, så inhämta det af de ordres, som voro gifne åt dess flotta, ock dem vi fått af det tagna skeppet. Ryska flottan skulle gå ut att söka vår, *et apres l'avoir detruite* (man ville ej en gång gjöra oss den äran att sätta ett alternativ), skulle hon fortsätta resan till Medelhafvet, provisioneera på Svenska kusterna (förmodeligen genom ströfverier) ock sedan Galererna gå ut från Cronstadt att landstiga hos oss, jag vet ej hvar. Nu råkade de själfva att få stryk. Det man med visshet vet är, att man tagit Canoner från några fästningar i granskapet att lägga på denna flottan. Är det så, att dessa behöfvas, sedan vi nu menacera på landtsidan, så kan hända, äfven i anseende till den svåra reparation hon behöfver, att Ryska flottan ej går ut i sommar. Detta kan dock ej vara visst. Nu få vi raport att deras galerer, somliga säga 28, andra 42, synts 2 mil från Fredrikshamn. Om skärgårdsflottan hunnit så långt, så få Ryssarna stryk, ty Galerer hafva intet försvar; men jag önskar att inga af våra egna Galerer råkat fram, innan Turomarna hunnit

efter. Ryska Galererna escorteras af ett örlogsskepp ock 2 fregatter, ock en Rysk fregatt kryssar ensam vid Dagö. Mot de förra har Hertigen utsändt 4 krigsskepp ock en fregatt, ock 3 fregatter mot den senare. Således är nu saken alfvarsam, ock om du jemför med tranquillité, så är ännu fördelen på vår sida. Gud låte den vara, ock friden återkomma med heder ock nytta för Sverge. Sedermera må man rafistulera hur man vill, om det skedt med rätt eller mot lag.

Armfelt skall göra eller hafva gjort oerhörda galenskaper. Han höll på att bli borttagen. Det hade varit synd om trouppen, men godt att bli af med honom. Änteligen är han ej nu mera allena, utan har stött till General Armfelts armée.

Din Cousin Toll är rest ur nådenes rike. Det vill säga, skild från sina befattningar, och hans renvoi är förklädd under namn att han måste bli här för att utreda ock sätta KrigsCommissariatet i ordning. Hans göromål bestridas af alla Generalerna i samråd. Vänner och ovänner lämna honom hans genie ock talent; men säga att han tagit sig mer att göra, än en menniska kan hinna. Emedlertid fägnar det oändeligt, ock den syndarn är ej afhållen ock ej beklagad.

Jag far om några dagar till Lovisa med Ruuthen, som äfven måst dröja för Commissariatets skuld, där alt geck illa ock trögt.

Vi hafva varit nog lyckliga att frälsa ett rikt proviantskepp värdt 22 tusen Rdr som förgecks; men det bästa var oskadadt.

En annan lycka var den, att vårt tagna skepp ock de 2 fregatterna hade om bord en stor del af Ryska flottans behof för Medelhafvet, så att af dessa enda skepp hafva vi fått nog att laga alt det taklage som var skadadt på alla våra, ock där är ännu mycket öfver.

Ej mindre Försyn är, att af alla våra transportskepp och proviantskepp ännu fienden ej råkat eller borttagit ett enda.

Så lyckliga händelser gläda mig ock synas visa den Högstes nåd. Jag önskar, att den galna Hastfer ej själf störtat sig i fara ock blifvit borttagen. Vi hafva ej hört af honom; men det kan komma tidningar.

Ängland har förklarat åt Danmark, att Danmark ej borde blanda sig i de Nordiska disputerna, utan bli stilla. Detta är ett af de vigtigaste glädjeämnen vi kunna få, men du skall ej tala därom. Således när en Engelsk flotta snart lär komma i Östersjön, ser du att hon åtminstone ej ämnar göra oss ondt.

Nu sänder jag dessa papper, som jag ber dig gömma, tills Gud vill att vi råkas, och föra dem med dig öfver till Sverge i förvar.

Nu hinner jag ej mera utan hälsa din bror, som jag hoppas må bli snart frisk. Gud välsigne dig.

[Egenhändigt original].

№ 19.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Hussula den 27 juli 1788.*

Min käre Broder,

Jag fick icke det nöjet att taga afsked af er. Jag ämnade begifva mig ut till flottan, men motvinden hindrade mig. Jag är nu ändtligen utanför Fredrikshamn, hvarest vi kunde uträtta mycket, om blott denna fördömda flotta ville komma. Med detta ord förstår ni väl, att jag ej menar er flotta, som är segerrik, utan arméns, som ingenting gör. Genom sin långsamhet skall hon blifva orsaken till att vi förlora kampanjen. Jag ber er såsom sjöman försöka, om ni ej kan förmå henne i godo eller med våld att gå ut, hela vår välfärd beror derpå. Man har i Petersburg haft den förnöjelsen att sjunga Te Deum öfver striden, jag väntade det, det är bruket, men då man förlorat två skepp, af hvilka det ena tagits, passar det illa att gifva sig ut för segervinnare. Man har ej sett några krigsskepp, men man talar om fregatter, som nalkas Fredrikshamn ; detta skulle vara mycket olägligt för oss. Om ni kunde skicka några sådana till denna höjd, och några litet längre ut i viken för att rekognoscera, samt befalla, att man

skickar dubbel rapport, en till er och en till mig, skulle ni göra mig ett stort nöje. Ju förr stora flottan går ut, desto bättre, men det är något, som ej kan ske förr än hon blir iståndsatt. Farväl min käre Broder, jag omfamnar er af allt mitt hjerta.

GUSTAF.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 20.

Not till Kejsarinnan Katarina II af Ryssland, *afsänd af sammansvurne officerare från lägret i Liikala den 9 augusti 1788.*

Då jag underskrefven General och Chef för härvarande Regementer och Corpser, underkastade militairiska skyldigheter, sammanstött för at förswara Rikets Gräntz för befarade inbrått, samt blifvit beordrade den Öfvergå ock intaga de Positionner E. K. M. troupper godvilligt Öfverlämnade, har det skedt utan ricktig kännedom af hvad dermed åsyftas, för en vi under murarna af Fridrichsham(n) eftersinne, det steg voro tagne emot Nationens Rättigheter, dem vi tro ock (oss?) böra äfven så ifrigt förswara som upfylla våra Militairiska Skyldigheter, Uti denna brydsamma Stälning at fuljöra våra Skyldigheter som medborgare samt upfylla den Plickt som ock militairer ålliger, tro vi ock (oss?) hafva funnit dät rätta medlet, då vi inför E. K. M. våga i underdånighet försäckra det Nationnens gemen ock j synnerhet den Finska[s] önskan är, det en evig fred ock gransämja måtte vara bägge Riken emellan, fast den nu til vår oro blifvit störd af några oroliga hufvuden i staten, som under Sken af Alment väl söckt upfylla ensigden (ensidiga?) afsickter[1]), ock hvilka så mycket lättare hos de om nationnens interesse mindre Kunnige

---

1) Samma hand, som tecknat den i anmärkningen omnämda öfverskriften, har ändrat »afsickter» till »af egna ensickter» (ansickter?).
Utg. anm.

vunnit et ögnablicks förtiusning, som minnet ännu är frisk[t] af den sista fred med Ryska monarchinan som slöt Olyckligt, ock styckade vårt land. Uti denna belägenhet våga vi för E. K. M. i underdånig[he]t föreslå, sosom den säkraste borgen så för en evig ock stadig varande gransämja, som nyttig fred för begge Rikena [att] E. K. M. återgåfve vårt land de[t] Landamåttet som för ett hundrade år sedan utjorde dess gräntz, den illa sinnade hade då ingen anledning att den störa ock E. K. M: visade då sin Bevågenhet för Nationnen, ett säcret (säkert?) prof af dess Glömskan öfver dett framfarne ock upreste sig den mäst hedrande ärestod i tacksammesta grannars ock Nitiska Bundsförvanters hiertan.

För at få veta, huru vida någon negotiation, med Rikes Representanter i tillbörlig ordning samlade[,] vore möjlig, afsände vi Öf: Ad: Maj: Jägerhorn, hvilken äger vårt fulla förtroende, ock hvilken vi i sådanas (sådan?) nu varande belägenhet ey kunna utan oro återvänta. Det Allernådigste svar som af E. K. M. kan bringas, Skal decidera, om vi få nedlägga vapen ock återtåga till det lungn som jör Rikets sällhet, ock om vi få Bära dem på ett för Riket mera hedrande ock värdigt sätt, hvilket vi äro öfvertygade böra vara svänska Mäns öde då de med vis[s]het vet att det är för fäderneslandets de trottsa fara ock döden.

[Samtida afskrift, såsom synes af den nästföljande handling bifogade not. — Ofvanför afskriften stå orden: »*Envoyée à L'Imperatrice*».

Se rörande denna handlings olika texter K. K. TIGERSTEDTS afhandling om Göran Magnus Sprengtporten i »Finsk Tidskrift» T. VI, s. 111—113].

№ 21.

Project till en ny Regeringsform, *uppsatt af sammansvurne officerare inom armén 1788.*

1. Att till Riksens Ständer kallas, Ridderskappet och adelen, Städernas bofaste borgarée, ock menigée almoge, samt som representanter Presterstånde[t], i lickhet med Krigsbefälet.

2. Att Rikets Drätselvärck ställes på gamla foten, under CammarCollegii, ock Stadscontoret med uphäfvande af Finance-Ministren ock des Expedition, såsom i en fri Stat Otienliga medel till hemligt ock arbitrait myndighet.
3. Att Rikets gäld god tiännes med Banquens garantie, ock genom hushålning efter hand betalas, men alla medel under Rådets tillsyn ock answar efter anordnad Stad bestrides.
4. Att till Kungens behof ock hushålning anslås tillräcklig Summa, som ey får öfverskridas, ey staten med hans enskylta gäld belastas.
5. Att Riksens Råd tillsättes efter 1720 års Regering form, men ey utan Laga ransackning om domen demiteras, deras antal fa[st]ställes till 18. Mone ey de 6 älsta borde hvart 12 år afgå?
6. Att intet ofensivt krig företages utan ständers samtyke. Inga defensions anstalter värckställes utan med Rådets råde, som då de det äska äga rätt att se utrickes Correspondancen ock depecher.
7. Att alla Embeten efter vederbörandes förslag y laga ordning tillsättes: Att de författningar uplifvas som förbiuda flere Embeten i en hand.
8. Att rådet i slutet af hvart 3:die åhr sammankallar Rikets Ständer, som om Rikets Oeconomiska angelägenheter äga at vidlägga förfatningar med utslutande af alla monopolier; men at inga enskilta personners ärender få hos Ständer föredragas, ey deras omdömmen underställas.
9. Att tryckfriheten införes.
10. Att Lagen bibehålles, den intet Land bättre äger, men Police Cammarn i Stockholm afskaffas, såsom en emot folkets rätt ock säkerhet stridande arbitraire domstol.
11. At fred slutes med grannars och andra magter, ock Riket utan främmande subsidier genom tarvelig hushålning söcker sin Sälfständighet i samdrägt ock egen s[t]yrka. Uti det Öfriga kan 1772 års Regeringform följas, såsom tiennande till en anständig jemvigt emelan Folkets ock Konungamagten.

Ännu bör tillkomma följande.

13. Conselliers afskaffande som icke stå i 1772 års R.F.
14. Att Ridderskapet och adelen får välja Landmarskalk sielfva ock Clasification annuleras.
15. Att alla nya Ämbeten sedan 1772 créérade, som graverar staten, indrages generelt.
16. Bränvinet uppå en helt annan fot.

[Samtida afskrift, såsom synes af följande, handlingen vidfogade anteckning, hvilken otvifvelaktigt är skrifven af samma hand, som ofvan afskriften af näst föregående handling tecknat orden: »Envoyée à l'Imperatrice»:

»Je vous envoye pourtems l'une et l'autre de ces deux beaux exemplaires et document qui ne devrais pouvoir exister, Comme j'ingnore si vous les avez: ils coure tout deux la ville, et la forme du gouvernement a été aussi bien envoyée à l'Imperatrice que l'autre».

Likasom näst föregående handling finnes denna med några afvikelser tryckt i »Hemliga Handlingar hörande till Sveriges historia efter K. Gustaf III:s anträde till regeringen» I. s. 121—123; 133—4].

№ 22.

Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Lovisa den 20 augusti 1788.*

Min Nådige Herre.

För att med detta säkra tillfälle sätta E. K. Höghet au fait af det angelägnaste här, skall jag i korthet taga det i ordning som händt, sedan Ruuthen reste från Helsingforss.

Min N. Herre vet huru Fredrikshamns belägring aflopp. Ock lär äfven veta att åtskillige Chefer vid det tillfället för sig ock sin troupp förklarade Kungen, att såsom kriget vore orättmätigt ock mot Regeringsformen, de ej kunde vidare däruti deltaga. Kungen svarade då, att han skulle gå till gränsen, men stannade i Kymene, där han är ännu. Detta ställe skall militairement vara godt; men tjänar nu mera till intet, då efter Arméens declaration intet krig mera är att påtänka.

Frågan ändrades då till blott defense ock håg att skaffa fred, oumgängelig, då man vägrade att gå längre. Af denna anledning användes all möda att få Kungen från sin station; men förgäfves.

Emedlertid har från lägret i Anjala en proposition blifvit gjord directe till Kejsarinnan, hvilken Adjutanten Jägerhorn skall hafva framburit, som till den ändan säges hafva med flit låtit sig taga till fånga. Jag har ej sedt documentet af propositionen; men den skall vara af detta innehåll: Arméen frågar Kejsarinnan hvad som kunnat ge anledning till kriget, som den ej känner. Man finner det obilligt ock olagligt; man begär fred; men på det sådana anfall ej mera måtte äga rum, vill man att Kejsarinnan skulle lämna tillbaka den gränsen som var innan Åboska freden, ock att i fall hon refuserade detta anbud, Arméen då ansåg kriget som lagligt ock var beredd att utföra det i det yttersta. Somliga påstå, att man tillbudit ständernas garantie, andra att man expres förbehållit sig, att ingen Riksdag skulle ske. Af dessa propositioner är en Copia sänd till Kungen, hvilken han likväl låssar sig ej hafva fått, ehuru han känner saken. Några påstå äfven, att han är hemligt i Connivence med Arméen om detta steg, andra att han ignorerat det. Emedlertid är saken gjord, och svaret afbidas från Pettersburg.

Då jag härom talte med Kungen, stälde han sig först okunnig. Änteligen bekände han, att han visste däraf. Jag fortfor att tala om den ställning hvari han är, utan liaison med andra magter, instängd af Ryssland ock hotad af Danmark. Jag frågade hvad han ämnade göra, då hans folk till på köpet ej lydde honom. Eh bien, sade han, mitt parti är tagit. Det är ej nytt, det har länge varit min önskan. Jag skall abdiquera ock skilja mig vid altsammans. Jag har nog, då jag säljer alt, att kunna lefva. Jag vill ej vara i Rom, ty Drottning Christina var där, ock jag kan ej vara lika Celebre; men jag kan köpa ett hus au boulevard a Paris eller bo i Schweitz. Jag vet ej visst, om jag reser directe härifrån, eller om jag far först till Stockholm, samlar ständerna, säger dem

sanningen sista gången ock går sedan min väg, utan att af dem begära det minsta, ock upbrännande mitt Testamente, emedan jag efter mig begär hvarken lydnad eller pension. Detta får jag en gång som jag hoppas vidlyftigt förtälja, men sådant var innehållet.

Jag tog detta pour l'accent du desespoir, men förr eller senare blir det en sanning, ty beslutet är taget.

Under alt detta komma tidningar om Danmarks rustningar. De blifva alt mer ock mer farliga och betydande. Det som nu ökar bekymret, är den frugtan man har, att Arméens declaration hyser i mjugg ett projekt att göra Finland independent, ett gammalt förslag af Sprengport och ännu mycket äldre än han, emedan på 30-talet en häradshöfdinge halshöggs för detsamma. Borgenstierna påstår sig i Nörje hafva märkt, att om vi få krig med Danmark, ämnar det att intaga Götheborg eller upfordra det i Kejsarinnans namn, ock förklara det för en fri Riksstad, hvilket hängde väl ihop med det andra. I en så desperat ställning, dit Kungen kastat sig, i det han berömt sig *att föra sina affairer själf*, hafva vi föreslagit de 3 enda medel som finnas att frälsa honom och Riket.

1:o. Att uppkalla alla Rikens mediation ock uprigtigt säga åt Ängland, Frankrike ock Preussen, att Kungen, som finner sig öfvergifven af sina egna, emot 2 fiender, af hvilka han ej kunnat vänta den ena, hoppas af deras månhet om jemnvigten i Europa, om ej af deras vänskap, att de skola hindra dess grannars tillväxt på Sveriges förstöring.

2:o. Att kalla en Riksdag. Som Ryssland sagt, att Kungen mot Regeringsformen börjat krig, har äfven Danmark med lydnad tagit samma språk, ock bägge under samma douceurer mot nationen stält sig allenast mot Kungens person. Om han öfverträdt lagarna, återställer han dem, då han kallar stånden. Då uphöra nödvändigt fienteligheterna. Ständerna få då arbeta på freden, ock den vinnes förmodeligen därigenom. Om Finlands independance är i fråga, skulle den äfven kunna förekommas genom Riksdagen, och de 2 Riken kunde ej demenbrera det tredje, hvars folk de säga sig vilja beskydda. Men

denna Riksdag kunde kan hända omskapa Constitutionen, åtminstone aflopp den ej utan att humiliera Kungen, ock om han ännu där brukade konster, vore han förlorad. Ock om han äfven i harmen abdiquerade, så gjorde han det utan all skugga af heder, sedan han öfverlefvat sitt värk ock sina egna lagar.

3. Således återstår ej mer än ett parti, det enda goda, ock som Gud gifve att han följde. I Pettersburg ock i Fredrikshamn proponerade Kejsarinnan honom en pacte de famille som den i Bourbonska huset. Den har äfven varit Danmarks önskan, ock i själfva denna stunden begär det ännu att med en sådan traktat sluta detta brouillerie. Denna sak bör nu Kungen proponera åt dem bägge ock säga till Ryssland, att till bevis af sin uprigtighet han sacrifierar sin traktat med Porten (ett spöke, hvarvid han i sig själf intet förlorar), men förbehåller sig sitt fordna förbund med Frankrike, som han ej bryter; att han däremot begär Åboska fredens förlust tillbaka, ock då ingår le pacte de famille för att aldrig mera få krig med någon af sina grannar, med hvilka han förenar sig till defense, men ej att angripa, lika fri att sluta med alla andra magter i alt, som ej är att offendera dessa.

Detta är görligt i denna enda momenten, då Ryssland ock Frankrike äro vänner. Härigenom afstannar alt. Han prevenerar Arméen och sitt folk. Han transigerar själf, ock tar ej föreskrifter. Intet förloras utom hoppet om äröfringar, ock dem tror jag ej att Sverge bör tänka på. Om han så får igän vår förra gräns, behåller sina förra allianser ock stiftar en ständig frid i Norden, så vet jag ej hvad han kunnat vänta mer af det lyckligaste krig, i fall ej hans tanka var att bli Czar i Ryssland. All idée om våra provinzers independence försvinner i detsamma, ock de grannar, som nu ville förstöra vår Constitution, blifva interesserade att uppehålla den för att ej sätta le pacte i fara vid en ändring. Sedan bör han sammankalla ständerna. Understödd af en slik traktat har han intet mera att frugta, då han satt Riket i bättre tillstånd än det var, ock vinner en beständig trygghet att genom handel ock industrie småningom rikta det ock afbörda dess skuld.

Sådan är min politiska plan, hvaröfver jag ber att Min N. Herre ville göra mig den gracen ock säga mig sin tanka. Kungen är ännu däremot, ock pencherar mera för en Riksdag allena, men vi ämna fördubbla vår möda att vinna denna bot. Skulle Kungen efter alt detta ännu afsäga, så följer honom någon eclat. I annat fall följer honom endast en evig tort, ock hatet af ett folk, hvars lugn han endast förstört för att göra det olyckligt.

I sådan ställning önskar jag af alt hjerta att flottan ej måtte få någon bataille i år. Han vore af ingen nytta för ett fredsvärk ock tjänte blott att förstöra vår sjömagt, åtminstone att göra den till vinterliggare i Sveaborg. Denna magt bör tvärt om vårdas ock samlas i Carlscrona, om vi till all olycka äfven skola få Dansken på halsen nästa år. Jag ville att min N. H. dröjde att utlöpa, tills Greigh ingått åt Cronstadt, eller nog länge tills vi åtminstone få se, om ett svar kommer från Pettersburg på Arméens propositioner, ock tills Kungen tar något parti; ty något val måste göras snart, ock i anledning däraf böra operationerna ställas. Hela proceduren från Ryssland tyckes annoncera, som om man ville slippa kriget. Flottans pacifiqua upförande, som säkert kunde plundra på våra kuster, det djupa lugn som regerar kring våra läger, där intet tecken finnes till attaque, ock ett bref som Hastfer fått från Gouverneuren i Nyslott, hvari denna säger, att i anledning af en Courier från Pettersburg skjutningen borde uphöra, emedan Kejsarinnan gjorde fred med Sverge, tyckes alt utvisa, som om saken vore att hoppas. Hvad skulle då en sjöaffaire båta? Ock om alt detta skall jag successivement bjuda till att underrätta M. N. Herre. Jag vågar mot honom säga utan fara alt hvad mitt hjärta tänker. Det är det, att om Kungen skulle hastigt ge befallning att utlöpa åt flottan ock som förra gången slåss, Min Nådige Herre gjorde efter mitt begrep bättre att eludera denna Ordres en 14 dagar bortåt, under sken af reparationer som ej medhunnits, än att upfylla en föreskrift, hvars värkställighet blef utan nytta för det hela ock endast retade mera våra bägge Ulfvar omkring oss. En slik ordres

kunde ges i en moment d'humeur. De gifvas, återkallas ock ändras 30 gångor om dagen i högqvarteret, ock där kan det vara lika mycket, då ingen fiende syns; men flottan är af en betydeligare natur, ock dess värkningar altför dyrbara. Efter 14 dar måste väl Greighen gå bort något; men innan den tiden ock innan vidare uplysning ville jag, att Min N. H. ej en gång geck ut för att gå till Carlscrona för att ej råka i en affaire, som nu mera blott tjänar att exponera honom själf ock våra vänner. Min N. H. tar ej illa dessa reflexioner ock täcks bevara dem för sig själf. De äro dristiga, men jag vågar tro dem sanna.

Om 14 dar a peu pres, lär Kungen fara till Sverge; men knapt till Stockholm. Åtminstone har han la mauvaise honte att synas där. Då vill han till Skåne, ock jag hoppas att vi till dess må aftala en förlikning på alla sidor. Om vi bli här öfver vintern, har man sagt mig att Hertigen skall Commendera. Jag gissar att det blir H. Fredrik, ty min N. Herre har ändå arbete nog. Jag tackar underdånigst för min brors permission. Denna goda gärning får jag lika underd. vedergälla med dessa Anecdoter, dem M. N. Herre kan hända ej alla känt.

Då jag talte med Kungen om alt detta, hade han Curieuse utlåtelser, jag lämnar därhän huru värdiga.

Je voudrois faire le pacte avec l'Imperatrice, et lui donner mes vaisseaux, a condition qu'elle m'aidat a me vanger sur mes sujets.

Jag sade, att om han intet mått toge, hände till slut att ett upror skedde i hela Riket. Eh bien, j'aurai la guerre Civile. Non, dis je, vous ne l'aurez pas, la guerre Civile. Pour qu'il y ait une guerre, il faut qu'il y ait deux, et vous n'aurez avec vous, contre la Nation entiere, que 3 ou 4 gentilshommes qui resteront plutot par honneur que par conviction. A la bonne heure, fut ma [ɔ:sa] reponse, on me chassera, et il y a longtems que je n'ai pas demandé mieux que d'etre debarassé de tout ceci.

Jag lämnar detta utan reflexioner. ock känner värdet af M. N. Herres hjärta ock af den Prins för hvilken den ömaste vänskap bekräftar de offer hans höghet emottager af min vördnad.

[Egenhändigt original].

№ 23.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Falun den 18 september 1788.*

Min käre Broder,

Konungen af Frankrike har erbjudit sin bemedling för återställande af fred mellan Sverige och Ryssland, och jag har antagit de tjenster, som för detta ändamål tillbjudits mig å hans allra kristligaste Majestäts vägnar. Markis de Pons är en bland dem, som utnämnts till medlande sändebud, och har begärt ett pass af mig för att kunna skicka en kurir till Petersburg. Jag ber er låta denna kurir passera fram och åter genom min armé. Med hr de Segur's [1]) kurir måste man vidtaga de vanliga försigtighetsmåtten. Jag betviflar ej, min käre Broder, att ni skall blifva mycket glad åt att se denna stora tvist vara på god väg att afslutas, och jag tror ej att det är nödvändigt att göra någon hemlighet deraf, utan att dock göra det alltför offentligt. Jag omfamnar er af allt mitt hjerta.

Gustaf.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 24.

Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *»hemma» (Skenäs) den 11 october 1788.*

Sedan jag upfyllt de skyldigheter min saknad mig här ålagt, får jag åter mot Min Nådige Herre upfylla den att gjöra mig påmint i dess grace ock godhet. Frånvarande ur Stockholm, kan jag väl ej berätta i ordning alla nyheter, som sig

1) Dåvarande franska sändebudet i Petersburg. *Utg. anm.*

borde; men kan åtminstone ge en målning af härvarande ställning, som är interessant för E. K. H. att känna under sina rätta färgor, för att öfver vårt tillstånd stadga ett billigt och efter omständigheternas natur passadt omdöme.

Då jag skildes från Finland, var alt i ett förvirradt tillstånd. De brister, af hvilka Arméen tycktes, omöjligheten att afhjälpa dem vid hindrade transporter, ehuru vigtiga dessa bekymmer voro för ögnablicket, syntes ändå små, i jämförelse mot de olyckor, af hvilka det hela var hotadt. Då insågs ingen annan utväg till en snar och önskad undsättning än en Riksdag, ock allas hjärtan suckade enhälligt efter denna frälsning. Man förebrådde Kungen att taga intet beslut, att lämna oss allena utan någon främmande Magts bistånd, och borde således, innom oss självfva söka den hjälp han ej skaffade oss utifrån. Denna önskan af Riksdag i ett sådant ögnablick var altför tydelig att ej delas af alla. Den var i antalet af de enfaldiga sanningar som aldrig kunna motsägas ock altid begripas. Men under det alla sammanstämde i detta begär, anfordrar jag min Nådigé Herres minne, om vi ej alltid tillade den betragtelsen, att man nog insåg, att självfva botemedlet äfven ägde sina faror, att man gärna velat hafva fred förut lagligen gjord ock ej se den påtrugas af en fiende, att man ej fann enligt med Rikets säkerhet, att fienden skulle afsluta med ständer, och att främmande Arméer, samlade på gränsorne under en Riksdag, kunde i stället att gifva ständerne deras frihet, pålägga dem ock oss alla det största af alla tvång. Detta oaktadt såg man ingen annan utväg för våra bekymmer. Man yrkade med skäl den enda man kände; men alla billiga ock uplysta yrkade det ej af en kärlek för självfva saken i ett ögnablick som detta, men såsom det sista medel man viste återstå, då det begärdes af vår fiende, och då ingen magt till vårt försvar ännu var synlig.

I anledning af detta har man allmänt begärt Riksdag, ock Rådet har i den delen gjordt alt hvad det kunnat. Det var äfven till hälften beslutadt, när på en gång halfva Europa framkommer med deltagande i våra omständigheter, ock de största magter ärbjuda deras bemedlan.

Kungen har aldrig gifvit afslag mot Riksdagen, ock ehuru det beskrifves, har han endast sagt, att han ville komma utur fiendens besvärligheter, innan han kunde öpna Riksdagen, åtminstone se en dager till fred att kunna visa ständerna, då de kommo tillsammans. Den första mediatör som ärböd sig var Frankrike, ock så mycket, jag med visshet vet om naturen af deras proposition, var den, att Bourbonska huset samfäldt ville ock skulle skaffa frid i Norden, att de därtill ville hafva ingen möda ospard; men att de begärde någon tid att sätta detta värk i gång; att de ville blifva fridens garanter, på det den ej måtte garanteras af ständerna, hvilket vore en oordentlig sak, den de ej kunde tillåta, ock hvaröfver de måste uplysa kejsarinnan; att de således önskade att ej ständerna under negociationens tider måtte vara tillhopa på det ej en slik garantie måtte dem proponeras, då Bourbonska husen ej med all vilja kunde hjälp anågot; ock i hvilket fall de uppenbart förklarade, att de ej deltogo i våra tillställningar hvarken med en eller annan åtgjärd, hvaremot de, sedan sakerna kommit till någon stadga, både önskade ock ville, att kungen med en Riksdag skulle göra Nationen nögd ock tillfredsställd, sedan den främmande frugtan var därifrån försvunnen.

Detta förehades under det jag var på Ålands haf, ock kungen var vid min återkomst rest ock är ännu borta. Jag möttes i Stockholm af de terreurer, dem hans resa förorsakade, ock alla de Rygten om Stockholms pillage genom Dalkarlar, Banquens plundring, många förnämas exil, afsättning, massacre och souverainiteten, som äfven kommit till Finland, förmodligen ännu mera ökta ock förbättrade. Jag hörde detta hotas, men af 100 menniskjor, med hvilka jag talte därom, fann jag ingen som alfvarsamt trodde därpå. Skälen voro så lätta att finna mot möjligheten af altsammans, att de ej kunde undfalla den, som gaf sig minsta möda att tänka. Det är bekant, att Stockholms Borgerskap är för kungen. Skulle han plundra dem ock hufvudstaden, där all resource skall komma ifrån? Skulle han plundra Banquen? Hvad feck han därvid, ock ginge ej altsammans i de pillerandes händer, emedan det ej kunde ske utan

våld? Behöfdes Allmogen från en hel provins att köra bort eller knäcka några Herrar, hvilket, om man vill göra grymheter, kan uträttas med mindre möda af ett litet uplopp på stället? Kan man utan ständers beslut bli Souverain annorlunda än par le droit du plus fort, ock då är det ett momentane värk? Har kungen varit sanguinaire, ock med alla förebråelser, har någon ännu anklagat honom att älska blod? Då hela Arméen var i Finland ock 12000 Danskar nalkas gränsen af Sverge, skulle han ej söka hjälp i landet? Och behöfdes för denna hjälp annan afsigt än den att få försvar mot vår nya förbannade fiende? Jag vet att han visat humeur under denna resa, ock det är illa gjordt; men det må nu vara huru det vill med alla dessa Rygten, sedan nu Danskarne värkeligen inbrutit i Värmland, vid Svinesund ock i Bohuslän, sedan de med 7000 man slagits med öfverste Tranfelt, som hade 1000, ock tagit hans Corps, sedan han förlorat 400 man och de 1800, sedan de inquarterat sig i Venersborg ock Uddevalla ock ämna sig till Götheborg att uppfodra det i kejsarinnans namn, så är all frugtan förbi för annat än våra utvärtes fiender, ock om vi äga en möjlighet att få ihop folk i landsorterna, blifver för dem ock oss alla helt visst annat att gjöra än att houspillera innom oss själfva. Jag har gådt i denna vidlyftighet för att underrätta M. N. H. om huru här blifvit talt, ock huru denna saken på ömse sidor varit ansedd, då den i Finland, äfven som här, lär hafva varit afmålad på flera sidor.

Af alla dagar jag öfverlefvat sedan den stunden, då Gud dömde mig att lefva för Politiken, hafva aldrig några varit mig så bittra som dessa. Jag viste, hur det såg ut i Finland, ock att missnöjet där ej kunde förliknas med annat än eländet. Men jag såg tillika Dansken i hjärtat af Riket, knapt någon troupp, åtminstone intet Infanteri att sätta emot honom, Riksdagen upskjuten, som jag mente skulle ske, ock ingen annan hjälp än Frankrikes mediation, som ehuru respectabel den kan vara, likväl endast synes låfva en långsam åtgjärd ock en utdragen räddning. I denna mörka ställning ansåg jag stunden kommen af Sverges fall. Förr, vid åsynen af alla våra

besvärligheter, njöt jag lugn af mitt samvetes vittnesbörd, att ej hafva deltagit i deras beredande, att ej hafva velat deras olyckliga början. Nu kunde äfven detta ej trösta mig, och i Fäderneslandets ruin kände jag, att själfva oskulden ej var nog att trösta mitt hjärta.

Omsider synes Försynen hafva framkallat medel att rycka oss ur dessa vådor, ock så länge hon i sina beslut finner för godt att nyttja menniskjor till sina redskap, finnas inga kraftigare än dem hon valt. Det är Ängland, Preussen ock Holland, som på en gång ärbjudit sina mediationer, dem kungen antagit, ock stadgat änteligen sitt systeme. Ängelske ministern Elliot i Köpenhamn hade redan för en tid sedan på sitt Hofs vägnar bedt Danmark låta bli att blanda sig i Nordiska kriget, emedan Ängland skulle a regret finna sig då tvungit att äfven deltaga däruti mot Danmark för att återställa friden. Denna declaration appuyerades conjunctim af Preussiska Ministern, men gjordes i början endast munteligen. Sedan har Elliot varit hos kungen under hans resa i Provinserna, ock som nu dessa Håfs mediation är af oss antagen, lära Declarationerna blifva skrifteliga och starkare. Ängland har förklarat sig, att det går på Hollstein, om Danmark rör sig, och det har nu rört sig. Det förstnämda har upptagit 6000 man Hessiska Troppar, 4000 Brunsvikare ock 12 a 14000 Hannovrare, som jag med Guds hjälp får se nalkas till Hollstein och Slesvig, där den himmelska Prinsen af Hessen kysst den heliga St Germains aska. Kungen i Preussen säges (men det vet [man] ej vist här på landet) vilja låta 40000 man gå till gränsen af Lifland. Således är det menskligt hopp, att sakerna kunna få en annan face. Penningar skola finnas, men jag kan ej skrifva mer i detta ämne ock vid detta tillfälle. Det skall bli känt för E. K. H., när jag återkommer till staden. Jag tör ännu kunna tillägga flera ock interessantare omständigheter, som efter så många sorger skola gläda E. K. H. hjärta ock fägna dess kärlek för vårt gemensamma väl.

I denna ställning, hvars flera detailler på Politiska sidan jag nu nödgas suprimera, befinna vi oss, omgifne af samma

fara som förr med våra 2 fiender, men med ett hopp att lyckligt komma därifrån. Jag påstår ej, att Ängland, Preussen ock Holland skola komma i krig. Jag önskade äfven, att det ej behöfdes; men en armerad mediation af sådana magter har svårt att ej blifva hörd, och man ber med god grace om frid, när man har deras styrka att föra kriget.

Alt hvad i en sådan moment innom oss är att gjöra, är att vara tranquille, ock ej nu mera taga något steg, som endast skulle skada. Det är avereradt, att utan främmande åtgjärd komma vi ej väl från alt detta, ock att om vi själfva allena skola leda oss därur, blifva vi öfvervunna antingen af styrkan eller af Intriguen. Således måste vi låta detta Mediationsvärk få en orubbad gång ock ej genom förtviflan eller en illa uplyst välmening forcera mesurer som skadade densamma ock gjorde den värklös. Således efter mitt bästa begrep ock rent samvete finner jag nu, att man bör uphöra att yrka på Riksdagen. Om våra mediateurer skola agera med styrka, så hindras de af en Riksdag. Man bör se hvad kraft deras åtgjärd vinner, hvad tournure de taga, hvad efforter de göra för Sverge. Den andra utvägen står altid lika öpen, ock kan om 2 eller 3 månar påfordras lika så väl som nu. Den nytta en Riksdag kan medföra Riket har han i Aprill lika väl som i November, men främmande magters gång i en Mediation, i armering, i hjälpsändande, i negociationer, de må slutas i förlikning eller deltagande i kriget, äro af en natur att svårligen sammanblandas med ständers beslut. Dessa ämnen äro olika. De hafva en olika marche. De böra följa hvarandra, de tyckas ej kunna gå tillsammans. Den ena bör skilja fienden från Rikets gränsor, den andra återgifva lugnet ock säkerheten innom desamma. Vi ägde ingen mediation, då Riksdagen först begärdes. Vi äga den nu. Jag vill se först dess nytta, sedan Riksdagen som alltid bör ske. Här är ej annat än en förändrad ordning, som jag för min del önskar. Omständigheterne böra ändra menniskors beslut. En sanning uphör aldrig att vara sanning; men tillfällen kunna göra, att jag till i morgon uppskjuter med hvad jag ämnade i dag, ock

det är i valet af tiden, ej mindre än i nyttjandet af medlen som den visa ock den uplysta banar sig vägen till de föremål, som ej ärnås af den, hvilken ej har nog stillhet i sitt omdömme att följa sakerna sådana som de förändras, utan endast sådane de en gång voro. Jag ber om E. K. H. täcktes låta B:r Klingsporre läsa detta bref. Jag ville för honom säga alt detsamma som här; men det är mig omöjligt att skrifva om det. Jag hoppas, att hans vänskap täcktes anse det som min Correspondance, ock jag är skyldig honom alt det förtroende som han mig visat. Jag längtar ej mindre att höra E. K. H. omdömme om mina här yttrade tankar. Jag är så öfvertygad om det jag säger, att jag aldrig kan begripa det annorlunda. Men af alt hvad jag berättat om mediationsvärket samt om mina egna reflexioner, ber jag att ingen det lämnar åt hvem det vara må, hvars enskyldta Correspondencer med fienden skulle ge honom i förtid kunskaper dem han ej bör finna.

Under alt detta hörde jag talas om att Arméen tänkte på att komma hem, att hon trodde sig böra försvara Banquen ock påyrka Riksdagen, samt att hon ansåg detta som en nödvändighet. Det förra har jag bevist vara onödigt, där ingen fara är på färde. Det senare att jag tycker det bör dröja, tills vi få se vår mediations aflöpande, ock således förfaller alt det aparenta skäl till en slik hemkomst, hvilken jag, med allt mitt goda sinnelag, skulle anse som en Crime af första Classen. Det var redan nog att ej gå öfver gränsen; man må åtminstone ej rent af gå därifrån, och jag kan ej begripa, att folk, som vilja uprigtigt väl, kunna så blindt insöfva sig på en fiendes höfligheter, dem han ej nyttjade, om han hade en Armée att sätta emot, för att de alfvarsamt skulle hafva kunnat tänka på att lämna gränsen öpen åt hans välbehag.

Jag har Politicerat alt hittills, men E. K. H. har rätt att äfven höra ett annat tungomål än detta, ock ömheten tillhör honom lika nära. Är ej kungen nog plågad i denna stunden, ock om han kunnat undvika sina besvär, som jag ej kan neka, har han ej nog lidit? Det nya kriget är åtminstone en olycka, ock det har begynt sig själft. Är då ej tiden inne att alla skulle vilja

hjälpa det allmänna med enighet. Må orsakerna efterfrågas, när följderna äro förbi. Må de medel oss företes lämnas ostörda, ock skärskådandet af det förflutna sparas, tills det närvarande ej mera hotar. Jag önskade derföre, att om Arméen, ännu okunnig om alt det öfriga, fortfar att begära Riksdagens påyrkande, E. K. H. bara ville säga dem, att, som sanningen är, den aldrig blifvit afslagen, annorlunda än att den fördröjes; att man gör alt för att få fred, att E. K. H. vet, att de största puissancer arbeta därpå, ock att ständerne med Guds hjälp snart må få samlas att se sig mötas af lugnet. Och skulle, som jag dock ej kan förmoda, Arméen värkeligen vilja bege sig hit, så får jag råda E. K. H. att ej tillåta ett sådant steg, ty det är brottsligt i hvad Regeringssätt det vore ock blir ogilladt af hela Sverge från Tornå till Ystad.

Under det att Elliot från Köpenhamn var hos kungen, ankom en Courir från Preussen till oss med instämmande från denna konung i alt hvad Ängland sagt. Kejsaren har sändt hit en Courir till sin minister, men detta är skedt sedan min frånvaro, så att jag ej känner rätt detail om dessa båda utskickade. Det enda jag vet någorlunda visst är att kejsaren, uttröttad af kriget, hyppjar att gjöra sin särskildta frid med Turken, hvarpå denna svarat, att han ej kunde gjöra det utan Sverges deltagande eller mediation. Det är möjligt, att Couriren i den anledningen haft till oss några propositioner ock kan hända syftar äfven på vår fred för att vinna sin egen. Detta är probabelt, men jag vet det ej visst, förr än jag kommer opp igän, då M. N. H. skall få veta det. Emedlertid är nu alt i rörelse att skaffa frid igän. Den må då lyckas i Jesu namn, ock vi emedlertid hålla oss beskedliga ock stilla.

Detta bref hade jag skrifvit af mig själf, när jag feck E. K. H. bref af den 27 Sept., som kom med en Courir, men i anseende till min frånvaro, blef mig hitsändt med posten. Af en händelse har jag här berättat E. K. H. alla de nyheter i Politiken som han önskat att få veta, så att jag ej har mera att tillägga, förr än jag skrifver nästa gång. Jag kan ej återsända detta med samma bud, emedan jag är ej [i]

staden, utan måste lämna det åt Posten; men sänder det till Hennes H:tt.

Den gång våra saker taga, skall jag emedlertid successift berätta. Om stillestånd blir änteligen gjordt, skall det af hjärtat gläda mig. Det har jag altid med fägnad sett. Det hindrar ej friden; men jag ber att tills friden är gjord E. K. H. ej tillåter att någon går bort från Arméen innan friden ty alla löften i ära; men det är ändå bättre att vara säker, än att ångra sig för sent att ej hafva varit det nog. Jag innesluter i E. K. H. grace dess underd.

tjänare*.

Jag suplicerar om min hälsning till B:r Klingsporre. Jag fick äfven bref af honom. Jag ber att E. K. H. ville vara nådig och meddela honom alt detta. Jag kan ej vidlyftigare skrifva honom till än på det viset.

Här följer en Apostille i Chiffre.

[Egenhändigt original].

№ 25.

Friherre Erik Ruuth till Hertig Karl af Södermanland,

Stockholm den 14 oktober 1788.

Min nådigste Herre.

Sedan mitt förra har Prinsen af Hessen insändt till Götheborg ett par trumpetare och GeneralAdjutanten Haxthausen att upfordra staden. Men som Konungen var där, lät han Haxthausen komma till sig, och gaf honom knapt tid att hälsa förr än han sade! *Är icke Edert ärende vanhedrande, så må ni säga mig, det ni ärnat säga min Commendant. Är det att upfordra fästningen, så vet, att Stadens borgerskap sammansvurit sig att försvara Staden til det yttersa. Döm då, hvad Garnizon ärnar giöra. Säg prinsen af Hessen, det jag sagt Eder, och tillägg å mina vägnar, att hans tagne steg förundrar mig, ty jag vet, att han ingådt i mitt land utan ordres och tillstånd därtil af Konungen min Svåger.* Därpå väntade

Kungen ett svar, men Haxthausen blef så surprenerad, att han hvarken kunde anföra nogot och ej en gång svara Kungen, utan båckade sig och for sina färde. Samma afton ankom til staden Chevalier Eliot, som fådt ytterligare Instructioner ifrån Preussiska och Engelska Hofven, och hadde ett samtal med Kungen til klåckan var 12 om natten. Morgon därpå, som var den 8:de hujus kl. 4, reste han till Prinsen af Hessen och berättade honom, att han hadde de tvänne nämde hofvens ordres att förklara Dannemark krig, om Prinsen ginge ett steg längre fram och ej med det skyndsammaste ginge åter till Norge. Surprisen kan man tänka blef obeskriflig, och sändes genast til Kungen en General, som begärte ett stillestånd, hvilket Kungen sent om afton underskref på åtta dygn. Om detta alt feck vi i går eftermiddag tidning med en Courier. Nu är 3000 man, Huzarer, Cavallerie och Infanterie i marche från Skåne och lära i dessa dagar vara vid Götheborg. 3000 man Dalkarlar förena sig med 5000 Värmelänningar i denna vecka och tåga til Bohuslän. Danskarna säges vara nära 13,000 man. De äro som vi i brist af pengar och kläder; hafva inga tält, klent artilleri, ganska många siuka och mycket missnöije i trouppen. De taga alt hvad de kan få, och har de på Ström, hos Baron Macklean, ätit upp all Boskap, säd och fourage och icke betalt ett öre.

Jag framhärdar till döden med diupaste vördnad

Min Nådigste Herres

underdånige tjenare

E. Ruuth.

P. S. Jag vågar underdånigst bedia, att min Nådig Herre ville vara så nådig och låta tilställa Strömfelt närlagde bref, så att han får det säkert.

[Egenhändigt original].

№ 26.

Friherre Erik Ruuth till Hertig Karl af Södermanland,
Stockholm den 21 oktober 1788.

Min nådigaste Herre.

Jag tackar underdånigst för min nådig Herres bred af d. 8 October, som jag rigtigt fådt med Major Tersmeden. Gud ske lof att min nådig Herres hälsa är god och gifve continuation däraf. Stilleståndet med Danskarne säges vara förlängt, men vist vet man det ej. Det är ganska sant, att genom Capt. Ruthensparres försorg äro de 10 metall Canoner och gevär etc. återtagne, som Danskarna togo vid Quisterum. Äfven har han tagit 45 st. större båtar lastade med proviant, ammunition och Beklädnings persedlar.

I natt kom en Courier till Gref Lepel[1]) från Berlin med befallning att Ministeriellement tilkänna gifva, att 30000 Preusare och 15000 Hanovraner fått ordres att marchera til Holsteinska gräntsen och stadna där til svar ankommer från Danska hofvet på de gjorde propositioner, hvaribland en prompt retraite utur Sverige äfven är en punct! Och i fall icke Danska hofvet bifaller de giorde propositionerna, har nämde armeer ordres att genast bryta in i Holstein och Slesvig. Denna declaration har konungen uti Preusen äfven giordt igenom sin Ministre i Pettersburg med tilläggning, att Han ansåg alt hvad som kunde röra konungen i Sverige och Sveriges Rike som om det hände Honom Sielf och Hans Rike. Ett egenhändigt bref från konungen i Preusen til vår kung var ock följagtigt, och sedan Gref Lepel ministeriellement i dag gjordt til Gref Dyben sina declarationer, som sagt är, så är nu i afton en af konungens Stall Pager med altsammant till konungen i Götheborg expedierad. Min nådig Herre lärer här af si sakernas ställning och de aspecter som däraf sig förete. Jag lefver och dör med den fullkomligaste tillgifvenhet och vördnad.

Min nådigste Herres

Underdånige tienare

[Egenhändigt original]. E. Ruuth.

---

1) Dåvarande preussiska sändebudet i Stockholm. *Utg. anm.*

№ 27.

Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Stockholm den 30 oktober 1788.*

(Detta bref är för E. K. H. helt allena. Dess innehåll är farligt för andra, utom Bonden, ock i synnerhet den 3:dje sidan hvars yppande skulle vara ganska skadelig).

Jag hoppas att E. K. H. väl undfådt mitt långa bref från landet, som jag vid min hitkomst feck veta vara väl afgådt med Bonden, likasom ett som jag skref i förgårs med en af kungens Hingstridare, som for Courir från Götheborg, ock hvars depecher jag ej känner.

Af det förra såg min N. H. huru den frugtan förfallit, hvilken man hade om Stockholm, ock de skäl för hvilka Arméen trodde sig böra komma öfver till dess försvar, hälst sedan Danskarnes inbrått, hvilket man ej ännu trodde, gjorde Allmogens samlande nödvändigt till landets försvar.

Af mitt bref i går hoppas jag att M. N. Herre täckts inse ock gilla de skäl, vi trodt oss böra upgifva att bedja E. K. H. ej låta aftakla Flottan, utan vänta i färdigt tillstånd det första tillfället att sända henne till Carlscrona, som ännu torde gifvas litet längre fram. Jag låfvade i det första brefvet att gjöra M. N. H. reda för Politiska ställningen, hvilket jag ej förr än nu kan göra. Att börja med denna detail skall jag säga, att våra Mediateurer gjordt två propositioner, den ena allmänt bekant, den andra så hemlig, att han ej får omtalas ock knapt lär vara känd af Gref Lepel här på stället, utan drifvas af Elliot ock den Preusiska Borcken i Götheborg.

Den allmänna propositionen var denna. Ångland, Preussen ock Holland tillbödo deras mediation ock låfvade att skaffa frid i Norden. De frågade samfäldt, om kungen endast åstundade att sluta saken ock få frid, då de ville försäkra, att den skulle ske utan någon Sverges förlust, ock då de sedan ville gärna genom en alliance komma i närmare förbindelse med oss ock Danmark, hvilket man hoppades att kunna detachera från Ryska förbundet.

Den andra proposition var den, att om kungen ville ingå helt ock hållet med dem ock förena sig i deras afsigter, frågade de, om kungen ville hafva sin gamla gräns tillbaka. De hade då föresatt sig att skaffa den åter, att föra gränsen tillbaka till Systerbäck, att drifva Ryssland tillbaka till Moscaw, återställa åt Sverge alt hvad det ägt, innan Pettersburg existerade, tillika med själfva stället, ock gjöra Lifland ock Estland till en independent stat. Danmark skulle med våld tvingas att bryta sin alliance med Ryssland och gå i ett nytt förbund med oss 4. Lifland ock Estland skulle i sina rättigheter garanteras af denna Qvintupel Alliance, och E. K. H. skulle bli Hertig öfver denna nya stat, hvilken utom vår garantie äfven geck tillbaka under skydd af le Corps Germanique, dit den hört i fordna tider. Curland skulle återsättas i sina förra rättigheter, ock Ryssland exileras in i Asien, hvarur dess Barbarer kommit, ock aldeles stängas ur Östersjön. I sådana omständigheter kunde kriget komma att räcka; men de ville då ge Sverge penningar ock tillgång att värfva nya troppar mot Ryssland, om våra egna fortforo att ej vilja tjäna. I dessa termer hafva de hemligare propositioner blifvit yttrade, kan hända med några tilläggningar, dem jag ej känner, men detta har varit hufvudsaken, ock det som däri glädt mig är att se, att min Nådige Herre varit ett ämne af deras värdiga omtanke. Nu för det närvarande kan jag endast med visshet säga, att Mediationen är antagen, men ej hvad som af det öfriga kan vara fastställdt. Alliancen är väl ej heller ännu afsluten; men lär, som jag hoppas, ej kunna manquera mera, ock till ett säkert bevis däraf lär E. K. H. behaga gjöra attention därpå, att Ängland ock Preussen kasta sig nu med all deras tyngd på Danmark, som ej kan vara af annan orsak än att tvinga detsamma att af fruktan om ej med god vilja bryta sitt band med Ryssland, som väl ej lär finna sig i stånd att conservera sin allierade, då den ansättes med sådan styrka, ock nödgas antaga de förbund som lära honom föreskrifvas.

Emedlertid hafva de Danska fått befallning af Ängland ock Preussen att gå sin väg ock till en början att gjöra ett stil-

lestånd, som blifvit förlängd till den 13 November, men som man nu arbetar att förlänga till nästa Mai. Jag anser det som en preliminaire fred, ock 1000 à 1200 man af deras troppar hafva redan defilerat. Deras utgång ur Sverge, när vi slippa dom ock hela deras expedition, har varit en af de snöpligaste man känner i den Militairiska Historien. De kommo in i det sämsta tillstånd, utan pengar ock alla behof. Det syntes tydeligt, att de ämnat lefva af Götheborgs pillage ock där aflöna sitt folk med rofvet, ock oagtadt denna föresats blefvo de ändå skrämde, när kungen fann sig i staden, ock vid Elliots tillsägelser hafva de stannat. De hafva ursägtat sig, att de ej varit så ohöfliga att fordra opp staden, om de vetat att kungen var därinne; en ridicule orsak för en fiende att ej taga en stad, om han kan. De hafva förstört i orterna där de framtågat, plundrat, nedhuggit plantager ock gjort de slags onyttiga öfvervåld, som tjäna till intet annat än att visa hat ock grofhet. De hafva äfven känt nog litet Prinsars värdighet för att begära penningar till låns af folk, hvilkas hus de utätit, ock bland andra ställen hafva bägge Danska Prinsarne begärt att låna 200 Riksdaler af Borgmästaren i Uddevalla. Jag vet ej, hvarför intet Ryska fältmarskalken kunde anticipera ett par Quartaler af sin lön i Ryssland, om han glömt att taga med sig af Saint Germains guldtinctur. Nu vill Prinsen af Hessen ej heta Rysk fältmarskalk, utan bara fältmarsk. Detta är äfven lika tokigt, ty då upphör hans Armée att vara auxiliaire, ock Danmark för då krig emot oss, hvilket Danmark ej vill medgifva. Mycken embarras synes nu redan i detta Rikes Politik. Det tyckes ogilla sina egna troppars inbrått, Kronprinsen säger sig som blott volontair rå för intet. Ryssland säger sig väl af Danmark velat hafva auxiliairer, men ej bedt dem gå in i Sverge ännu, ock således är det nu nästan som om kriget vore directe med Pr. af Hessen.

I det jag skrifver detta, ankommer ett bud från Götheborg med den tidning, att kungen i Danmark rappelerat sina troppar ofördröjeligen från Sverge, hvilka således lära gå sin väg det fortaste de kunna. Är det för att sluta kriget med Sverge,

eller att nyttja dem emot de Preusiska som frugtas i Hollstein? Det kan jag ej veta; men det är lika mycket, ock kungen i Danmark bör som Enväldig Regent äga rätt att välja, på hvad ställe ock af hvem han hälst vill hafva stryk. Tvänne dagar förut hade kungen skrifvit till Pr. af Hessen ett starkt bref, hvaraf som man sagt mig Vreden varit budbärare, hvari Han beklagat sig, att oagtadt stilleståndet de Danska ändå fortforo att taga med våld i det territorium där de fingo vara quar, att detta vore emot öfverenskommelsen, att om det ej genast upphörde, ansåg man det som en infraction, ock att kungen då med våld ämnade delogera dem ur Sverge. Dalkarlarne voro misslynte vid ankomsten, att stilleståndet var gjordt, ock hade gerna trumfats med Juten. Det hade kungen äfven haft hog till, men blef öfvertalt att ej göra det, då man utan blodsspillan kunde vinna samma ändamål.

Elliots Correspondencer med Pr. af Hessen är ganska artig, quick och befallande med en konstig höflighet, som i hvar rad låtar känna den magt, hvarmed han talar. Kungen i Preussens declaration mot Danmark är oändeligen stark ock rent af hotande samt förklarar truppens ankomst, om man vidare rör sig. Dess envoyé Bork är ganska animerad personligen både mot Ryssland ock Danmark ock lär ej spara samma tungomål, då han nu kommer till Pettersburg.

De båtar, som Rutensparren tagit i skären till ett antal af några ock femtio, göra en betydande prise. Ganska mycket matvaror, tält, kläder, amunition, kläde till Uniformer, vårt eget vid Quistrum förlorade Artillerie, ett krutskepp, som vi förut mistat, kulor ock 7000 muscetter samt andra vapen. Elliot ville, att alt skulle magnifignement ges tillbaka. Bork opinerade tvärt emot, ock kungen blef af den senares tanka, så att alt förklarades för god prise. Det hade jag också gjordt, och prisen var af värde.

I dag lär Hertiginnan äfven skrifva ock entretenera E. K. H. om en sak, som genom sin gemenhet satt mig i fureur, men ej i förundran. Hon påstår sig äga eller hafva sett bref, hvarigenom Arméens i Finland Confedererade anklaga min N. H. de les

avoir trahis. Så underligt detta klagomål synes, så ser jag väl, hvaraf det kommer, i fall det värkeligen så är. Detta folk, som min N. H. vid sin första ankomst bemötte med mildhet, och mot hvilket E. K. H. förklarade sig ej vilja blifva den som skulle straffa, men snarare bidraga med sin åtgjärd att skaffa deras personer säkerhet och tillgift (ty andra löften vet jag ej att de af Hertigen unfådt) detta folk hafva af denna grace ock af den frihet, de fått att för E. K. H. framställa sina petita, trodt att Hertigen skulle blifva Chef af deras Cabale och deras förnämsta stöd i den vägen. I anledning däraf hafva de propositioner blifvit gjorde till M. N. H., hvars innehåll jag till en del känner, ock dem han förkastat med den dygd ock den ära, som tillhör dess börd, dess hjärta ock en Hjälte som lärt att segra med vapen ock föragtar stämplingarnes låghet. Men de, som på en sådan appåt väntat E. K. H. beskydd, böra nu skrika, att han öfverger dem, när han ej deltager i deras försök, hvarigenom de budit till att frälsa sig själfva, ock där de nu se sig utan stöd. Om således värkeligen sådana bref äro skrifna, så uträknar jag sålunda skälet till Confederationens missnöje, och då ökar detta hos mig, om det vore möjligt att öka dem, min kärlek och vördnad för M. N. H. Då E. K. H. likväl häraf ser med hvad bassesse denna accusation gjordts, så lär han däraf lära att dömma detta folk bättre, än vi kände dem förut, ock se att för dem är intet annat heligt än det som går i deras Esprit. Jag önskar aldrig M. N. H. att straffa, ock må Han efter sin åstundan altid bli fredstiftaren; men han torde finna nödvändigt att visa sig alfvarsam, att ej låta dem tro att de äga välde öfver hans beslut, ock ej hedra med tecken af förtroende dem, som i hemlighet belöna det så illa. Ett annat knep, som jag här nyss fått höra, är att man ej förr än nu nyligen skall hafva framvisat för M. N. H. Kejsarinnans vackra bref med Jägerhorn af den 9 Augusti, som först framkommit, sedan man var bestört öfver hennes trolöshet att ännu quarhålla Hangö, sedan Högfors var evacueradt, ock då frågan uppstod om att åter taga det senare tillbaka.

Af denna önskan har jag med glädje sett, att man åtminstone börjar begripa, att äfven den heliga varelsen kejsarinnan, den Gudomligheten, hvars ordhållighet ej kunde sättas i fråga, ock hvars namn ej kunde nämnas utan korstecken ock med pannan mot jorden, äfven kan bedraga: att hon kunnat begabba det folk, för hvilket man så väl kände hennes moderliga hjärta, ock att Græca fides ännu åtföljer lärans bundsförvanter. Jag hoppas, att denna kännedom skall en gång bli nyttig, att den skall öppna ögonen på den okunniga ock skräma den som vill förråda. Jag hoppas, att man härefter lär att anse en fiende för det han är, att tro att, när han ej skadar, är det för det att han därtill ej har förmåga, ock ej af ömhet och vänskap. Jag hoppas äfven, sedan både Sverge och Finland declarerat sig som de nu gjordt, att Herr Sprengporten måtte i självfva Ryssland, hvars Regentinna han bedragit med löften om hela Nationens bifall ock narrat att på en gång tala mot det system hon hittills afficherat, finna sitt fall, ock Sverges största Scelerat straffas för sitt föräderi mot oss af den samma, hvars hjälp han sökt ock äfven i sina löften bedragit. Hans Correspondancer circulera här jämte alla namn ock förteckningar ock acter, som därmed äga gemenskap.

Emedlertid är det visst, att Ryssland på en gång afklädt den larf af landsfaderliga tänkesätt, hvaraf man gjorde i början så stor parade. Det brefvet af den 9 Augusti, om det i tid blifvit synligt, hade redan varit nog att bevisa det, ock alt som nu sker ådagalägger dessa tänkesätt så tydeligen, att det, som förut från vår sida rubricerades som ett anfall, kan nu med mera skäl kallas vara ett prevenerande af fienteliga afsigter. Men det syns tydeligt, att harmen segrat öfver politiken, ock att man i Ryssland ledsnar vid att tala i Chiffre, utan säger nu mera rent ut sitt tänkesätt mot oss, sitt hat ock sin håg att demembrera Riket. Och om Sprengporten genom gifna apparencer föranlåtit denna demasquering ock denna dementi, så lär han ej därföre bli särdeles välkommen; äfven som den monstrueusa hopen af hans immediata anhängare, för hvilka jag i det närvarande ej ser hvad ställe skall gifva en säker fristad.

Här går ett rykte, att i Preussen starkt arbetas, ock att man därifrån i dessa dagar väntade en krigsförklaring emot Ryssland. Detta tör likväl vara prematureradt, ock jag vet det ej. Jag tror äfven ej att det är sannt, ty som Preussen ärbudit mediation, kan det väl ej genast gripa till vapen. Ryssland skall vilja emottaga denna bemedling, men förkastar Änglands. Emedlertid ser M. N. H., att många sannolikheter visa sig som att kriget ännu nästa år torde räcka. Om våra Mediateurer hafva så stora afsigter som det synes, så behöfves tid till deras värkställande, ock att säga sanningen, så vore det värkeligen evig skada att ej nyttja en sådan ställning, som väl ej lätt återkommer. Vi kunna därföre vara i omständighet att väpna oss nästa sommar, ock då återkommer jag till Combinaisonen af hvad vi förut omnämt, huru godt det är, om vår flotta kan i tid utlöpa, hvilket ej kan ske utan att den ligger i Carlscrona, hvarföre vi af hjärtat önska, att hon i år måtte kunna komma dit. Vår tanka har likväl ej varit, att hon med risque af en bataille skulle utgå, ty styrkan är för öfverlägsen; ock jag önskade blott, att hon blir i det tillstånd att kunna nyttja tillfället, då någon accident eloignerar de andra, hvilken, om ej förr, likväl vid frysningen kan äga rum, emedan vanligen Cronstadts hamn fryser en vecka förr än hamnen af Sveaborg.

Jag undrar, om E. K. H. fådt alla mina bref. Straxt efter min hemkomst skref jag ett långt bref en Chiffre med posten. Sedan ett annat med ett bud, som Hertiginnan sände. Därpå 2 andra om inga affairer, utan min nerresa. Med Bonden kommer nu ett. Ett geck med Kungens Hingstridare i förgår, ock detta är nu in alles det sjunde jag haft den nåden att skrifva till E. K. H., sedan jag kom till Sverge.

I går blef staden uppfylld med den tidning, att Riksdagen var sammankallad till den 10 December; men det var ej sant, ock vore nu visst ej godt om så vore. Jag har om denna saken vidlyftigt sagt min N. H. mina tankar, genom omständigheterna vida ändrade från hvad de voro i början. Men Riksdagen är säker, när allt det andra kommer i gång, och till och med självfva Mediateu-

rerne styrka då därtill, på det att, sedan de utrikes affairerna kommit i stånd, lugnet äfven måtte återställas i de inhemska.

Jag gissar, att E. K. H. själf många gångor eftertänkt den oväntade marche, försynen behagat följa i Sverges öden af i år. Det är vanligt, att, när en orolighet yppas, andra Magter söka bilägga den genom föreställningar ock de så kallade goda Officier; men jag vet knapt något exempel på en Mediation, väpnad, beredd till alt ock talande med en sådan styrka. Här förenas ej allena det egna interesset, utan äfven personliga humeurer. Det senare är följden af vår grannfrus onaturliga högfärd ock den retande insolence, hvarmed hon och hennes Ministrar bemött alla Regenter. Det förra är äfven lätt att finna. Om Sverge öfvergafs, ägde Ryssland väldet öfver hela Norden. Frankrike, som är Ryssland tillgifvet, ökte då dess makt. Den blef farlig för alla andra och måste brytas därigenom, att Sverge ingår i ett nytt systeme ock Danmark tvingas därtill, då balancen ej allena är säker, utan äfven öfvervigtig. Kg. i Preussen kan aldrig förlora Dantzig ur ögonen, aldrig sin sons val till kung i Polen ock detta Rikes förvandlande, om det är möjligt, till ett arfrike. Han kan aldrig annat än vara mot Österrikiska huset ock önska att hindra det tillämnade valet af Romersk kung inom denna famille. Till alt detta behöfs Rysslands förödmjukande, under det att Kejsaren försvagar sig själf. Således synes våra mediateurers systeme grundadt i själfva deras egen nytta, och som den är Combinerad med vår, äger den den säkerhet, som i alla politiska föreningar aldrig består i annat än den inbördes förmånen. Hvad Frankrike angår, så är det mig kärt, att alt ej ankommer på deras åtgjärd. Deras mediation hade aldrig blifvit mera än välmenande ock precaire, men aldrig haft den styrka, som behöfdes att värka. Utan tvifvel fordrar Ängland tillbaka stora förmåner i handeln hos oss, men intet kan gjöras i världen utan reciprocitet, ock om vi gjöra dem någon sacrifice, som de nu väl förtjäna, bör Danmark med skäl betala Violerna genom vår Tullfrihet i Sundet, då vi ändå ej skola förlora på köpet.

Kejsarens situation är värre, än det utgifves före. Det lär vara nog visst, att han förlorat en stor affaire, men huruvida hela hans vänstra flygel af 20000 man blifvit couperad, och han själf med möda kommit undan, kan behöfva bekräftelse. Han torde söka att göra enskyldt fred, och då blir Turken allena mot Ryssen. Denna senares seger mot Capitan Pasha är lögn. Det vet man nu visst, och hela förlusten för Turken bestod i ett skepp vid första affairen, men då Turkarne återkommo, hafva de tvungit Ryska flottan att gå tillbaka i Sebastopolis och satt sig i land. Kinnburn skall nu vara af dem tagit, likasom Oczakov undsatt. Enfin Ryssarne hafva ljugit i sina fröjdebetygelser ock ljugit för Gud, att hålla sig i vanan mot menniskor. Gamla kungen i Preussen kan säga, att han ännu segrar i sin graf, ty det är en af hans fordna Adjutanter, en Gersdorff, som styr Viziren ock hans Operationer. Man omtalar här stora penningsummor, som hitkomma från Constantinopel. Rygtet får dem till 10 millioner piastrar. De voro välkomne, men det låter nog starkt.

Nu har jag efter förmågan samlat allt hvad jag äger att berätta. Jag hoppas, att min N. H. ej ledsnar vid mina långa bref ock den enfaldighet ock frihet, hvarmed jag säger som jag tycker. Bägge äro en följd af E. K. H. vänskap för mig. Man talar länge ock uprigtigt med den man älskar. Nu återstår mig blott att säga, att jag tycker, att M. N. H. ej just behöfver sända öfver mer folk. Att Helsingarne kommo, kan intet göra till saken; men för alt hvad jag förut skrifvit vill jag gärna hafva tropparna quar i Finland, så väl för vintern, som i fall något förestår nästa år. I detta fall är godt att slippa återsända dem. Jag tykte grymt om E. K. H. fermeté att lägga Finska troppar på Rotarne emot deras Chefers vilja. Det var en god Autorité af M. N. H., äfvensom jag, Gud förlåte mig, ej misstyckte Hästskos reception i Borgo, utan tvärt om den roade mig mycket.

Jag understår mig att här innesluta ett bref till Bonden. Gud välsigna min Nådiga och goda härtig, önskas med renaste hjärta af dess underd. ock trogna tjänare †.

[Egenhändigt original].

№ 28.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Kymnegård den 3 augusti 1789.*

Min kära broder, det är ej konungen, ej öfverbefälhafvaren öfver Sveriges krigsmagt till lands och vatten, som skrifver till er; det är en broder, som ni städse älskat, som ni aldrig öfvergifvit i faran, och som alltid gifvit er de tydligaste bevis på sin vänskap och sitt förtroende, som skrifver till er för att bedja, att ni ej öfvergifver honom, att ni kommer till hans bistånd, att ni med det första befriar honom eller rättare Porkala, på det att ej jag och min här må dö af hunger och hejdas i den framgång, som Guds nåd förlänat mina härar, och slutligen att ni ej ser på flottans svåra och bekymmerfulla tillstånd, utan hällre på den fara, hvari ni skulle låta mig förblifva, om ni ej närmar er viken, om ni låter fienderna beherska den, och om ni ej försöker allt för att befria Porkala. Jag besvär er i namn af det blod, som gifvit oss båda lifvet, i namn af vårt gemensamma fosterland, i namn af de heliga band, som förena oss, att i detta afseende efterkomma mina befogade önskningar och ej lyssna till dem, som vilja förderfva oss båda och som för närvarande genom en förställning, som är farligare än det öppna motståndet, dölja sig under ett fagert yttre för att missbruka er ärlighet och förstöra hela frukten af fälttågets framgång, i det de hoppas härigenom åter uppväcka den döende aristokratien och förstöra vårt gemensamma verk. Ni har ädelmodigt motsatt er deras råd. Ni utlöpte mot deras vilja från Karlskrona; bibehåll denna fasthet och ryck an mot våra fiender; hvilken brist än må vara rådande på er flotta, deras är ej i bättre skick. Måtte härarnes Gud snart låta mig återse min broder såsom segrare, och måtte jag få omfamna honom och med min egen mun betyga honom den tillgifvenhet, som hyses för honom af hans bästa vän och broder

Gustaf.

Jag har skrifvit till er, min kära broder, flere gånger och särskildt efter intagandet af Högfors, men jag vet ej, om mina bref hafva framkommit.

Se här hvad jag önskar af er:

1:o Porkalas befrielse, kosta hvad det vill;

2:o framryckande så långt, att era fregatter kunna rädda Porkala och Pellinge efter att hafva befriat Porkala, och att galererna och andra fartyg af arméns flotta må kunna förena sig med Ehrensvärd, som är i Svensksund med sin eskader.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 29.

Grefve J. G. Oxenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Skenäs den 13 augusti 1789.*

Ers Kongl. Höghet.

Jag hade alltid hoppats, att Ers Kongl. Höghet med Guds hjelp och sitt eget mod skulle besegra fienderna, då de skulle visa sig, men jag trodde aldrig, att det skulle låta sig göra med en så utomordentlig underlägsenhet i styrka, och jag hade än mindre väntat mig denna ödets ovärdighet, som rycker ur E. K. H:s händer en redan vunnen och med sådan svårighet tillkämpad seger, eller som åtminstone hindrar den att blifva lika afgörande som den är lysande. Jag är förtjust öfver, att befälet fråntagits Liljehorn, och att han ställes inför en krigsrätt; och jag hoppas, att intet hindrar, att man på honom fastställer ett lysande exempel af rättvisa. Det är mycket sorgligt, att genom sådana händelser, som menniskor ej kunna förutse, Ryssarne för andra gången hafva räddat sig ur vårt våld under loppet af tretton månader. Det skall kanske behöfvas år, innan så gynnsamma omständigheter åter inträffa som den med de sju fartygen i fjol och den med de fem vid detta tillfälle; men himlen har ej velat, att vi skulle draga fördel deraf. Jag hoppas likväl, att detta skall kunna repareras. Se här den första sidan

af förutsägelser, som gått i fullbordan. Det första sammanträffandet skulle ej vara af vigt. Det andra skall blifva tillintetgörande för Ryssarne och ärofullt för Ers Kongl. Höghet och oss. Jag tror på det senare, emedan den första punkten är uppfylld. Och äfven då jag erfor Liljehorns oerhörda olydnad och den sorgliga följden af hans brott, erinrade jag mig lifligt Ers Kongl. Höghets aning, att han skulle blifva det första offret och den första olycklige på flottan. Vi trodde då, att han skulle stupa. Det som inträffat motsvarar ännu bättre aningen. Emellertid är en strid med 16 skepp mot 30 en sak, som man aldrig annorstädes får se, och Ers Kongl. Höghet kommer oss genom denna affär att tro på en Amadis och en Esplandian. Man skrifver till mig, att Ers Kongl. Höghet plötsligen uppstigit kl. 1 på natten, gifvit befallning åt flottan att ändra kurs och fått fienden i sigte vid daggryningen. Detta liknar något en meddelelse af mindre vanligt slag, och jag hoppas, att det tillåtes mig att begära förklaring derom, då jag får lyckan se Ers Kongl. Höghet i Stockholm och göra Ers Kongl. Höghet min uppvaktning i Ers Kongl. Höghets bibliotek. Man säger likaledes, att vi för närvarande äro i Karlskrona för att proviantera, och att de ryska eskadrarna hafva förenat sig. Detta är ledsamt, men efter den sista drabbningen ser jag i antalet blott desto flere fiender att besegra. Vi skola ej få en annan befälhafvare, som går upp mot den, som uträttat sådana saker. Brelins berättelse griper alla djupt, säges det, som höra den. Om Ers Kongl. Höghet kommer till Karlskrona, skall Ers Kongl. Höghet erfara detaljerna om konungens operationer och general Kaulbars' företag, hvilken somliga ursäkta, de flesta gifva orätt, men ingen anklagar för ond afsigt. Ers Kongl. Höghet skall likaledes erfara den lilla, men ordentliga träffning, hvari Steding vunnit en fullkomlig seger öfver general Schultz, och som blott för mig är bitter derför, att den af mina bröder, som skulle åtfölja Ers Kongl. Höghet, blef sårad. Konungen behåller Högfors trots Kaulbars återtåg och har lägrat sig i dess närhet. Det synes, som om detta vore Herkules' stoder för oss. Man talar ej mer om Fredrikshamn, men vi vänta underrättelser från Ehrensvärd.

som sedan någon tid ligger midt emot ryska flottiljen. Engelska sändebudet har anländt. Jag önskar, att han måtte medla fred åt oss eller skaffa oss pengar. Ambassadören lemnar oss, knorrande öfver Sverige i en konungs namn, öfver hvilken hans undersåtar knorra. Man uppreser sig och slagtar hvarandra i Frankrike. Den stora markisinnan beger sig dit, utan tvifvel för att kasta sin långa gestalt mellan de stridande. Många tårar skola utan tvifvel hedra hennes bortgång. Det största beröm för henne vore, om hon kunde lemna bland oss en saknad, som vore lika lång som hon sjelf.

Jag har ingen annan nyhet att berätta, men jag upprepar mina trägna och ständiga önskningar för Ers Kongl. Höghets lycka och anhåller, att Ers Kongl. Höghet måtte mottaga dem med vanlig godhet liksom den djupa vördnad och den varma tillgifvenhet, med hvilken jag har äran vara

Ers Kongl. Höghets
ödmjuke och lydige tjenare
J. G. Oxenstjerna,

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 30.

K. Gustaf III till hr chevalier de Galvez, *Borgå den 7 maj 1790.*

Hr Chevalier de Galvez, jag har med lika mycket nöje som öfverraskning mottagit det bref, som don Louis del Castello har öfverbringat. På grund af hvad hr de Corall har meddelat er, kan ni ej tvifla på min uppriktiga önskan att se freden återstäld och grundad på en fast basis, som kan vara ärofull och fördelaktig. Jag trodde tiden härför ännu vara långt aflägsen i följd af den ringa böjelse, kejsarinnan visat att gynsamt upptaga de framställningar, som man gjort henne vid flere tillfällen. Döm då om min förvåning, då jag genom ert bref af den 17 april omedelbart mottager ett bestämdt

fredsförslag; men ni kan än mer döma om denna förvåning, då ni får veta, att jag samma dag erhållit detaljerade underrättelser om den anfallsplan, hvilken fienderna ämnade begagna, och som till en del blifvit förekommen genom min vaksamhet och mina truppers tapperhet, till en del utfallit till fiendernas belåtenhet. Jag tillstår det öppet; jag har trott, att dessa plötsligen framstälda fredliga känslor endast blifvit uttalade för att insöfva mig och först då taga mig ur villfarelsen, då olyckan blifvit obotlig och öfverlemnat mig på nåd och onåd i kejsarinnans händer. Jag tvekade således ej att fullfölja den plan, som jag uppgjort för att rädda mig undan fiendernas anfall; och de angrepp, som den 30 april egde rum vid Kiernakoski och samma natt vid Anjala och Hirfvenkoski, bevisade, att mina underrättelser voro sanna, och att det var altför lyckligt, att att jag följde min morbrors stora grundsats att aldrig förlora sin fiende ur sigte. Under sådana förhållanden var det knapt möjligt att skyndsamt expediera er kurir. Jag behöfde dessutom diplomatiska upplysningar och jag behöfde rådfråga mina ministrar, emedan jag, då jag reste från min hufvudstad, var beredd att föra krig och ej att sluta fred. Se der Hr Chevalier de skäl, som förmått mig att dröja med mitt svar och uppehålla er kurir; han torde för öfrigt hafva underrättat er derom. Jag vill nu tala med er med den öppenhet, som jag är skyldig en konungs minister, med hvilken jag är förbunden genom känslor af vänskap och aktning, och såsom med en sann och redlig spanior. Detta är oss emellan; det bref, som åtföljer detta, är ämnadt att visas; detta tjenar blott till förklaring, och kan hjelpa er att bringa saken till önskadt slut.

Jag önskar fred; men min ära fordrar att ej glömma Portens intressen, för hvars räddning jag kämpat. För att jag skall kunna ursäkta mig inför denna makt är det nödvändigt, antingen att jag af ryska hofvet antages såsom fredsmäklare i Orienten, när fred en gång skall slutas, eller ock att så fördelaktiga vilkor för en separat-fred erbjudas mig, att de lända mig till ursäkt eller till och med till rättfärdigande inför min bundsförvandt. Dessa vilkor kunna blott vara en rimlig gräns.

Det är ej äregirigheten, som förestafvar mig detta språk; det är den heligaste af alla bevekelsegrunder, den första pligt, som en furste kan anföra: hans undersåtars säkerhet till sin egendom. Ni är militär, Hr Chevalier; ni behöfver då blott betrakta kartan och den gräns, som bestämdes 1743; ni finner, att man fråntagit oss tre af våra fästen, Fredrikshamn, Vilmanstrand och Nyslott, och att man till och med för att behålla det sista har gjort en inskärning i demarkationslinien för gränsen.

När Peter I, höljd af ära efter Karl XII:s besegrande, höll hela Finland besatt ända till Torneå och dessutom ön Åland, när hans galerer hotade sjelfva Stockholm och i hufvudstadens omgifningar brände rikets förnämste herrars lustslott och när denne furste ej såg någon annan fiende att bekämpa än ett söndradt folk, hvars kraftlösa styrelse hvarken kunde sluta fred eller föra krig, trodde han sig blott göra hvad klokheten fordrade, då han återgaf åt Sverige en del af sina eröfringar. Han insåg, att hvarje fred, som ej är grundad på ömsesidig säkerhet, blott är ett låtsadt stillestånd, som ej räcker längre än nödvändigheten kräfver; han insåg, när han bestämde en temligen rimlig gräns, att han derigenom gaf mera fasthet åt sitt verk; han gjorde än mer, han tillade i sitt testamente, att man för att undvika krig med Sverige borde köpa fred genom uppoffrande af Kexholms län. Likväl voro denne furstes benägenhet och Rysslands politiska förbindelser helt andra än de nuvarande. Peter I hade blott Sverige att bekämpa, hvilket var utan konung och försvagadt af 18 års krig; han hade till bundsförvandter konungarne af England (såsom kurfurste af Hanover), Preussen, Polen och Danmark, alla lika intresserade af Sveriges tillintetgörande; han lefde i fullkomlig fred med Turkarne; likväl återgaf denne furste dessa provinser, hvilka jag önskar såsom förmur, och som endast för trygghetens skull kunna vara ett mål för äregirigheten (emedan de äro så godt som öknar), men som på samma gång de betäcka mina öfriga stater, för infall och härjningar af dessa barbariska horder, som åtfölja de ryska trupperna, skydda de trogna invånarne i dessa

landskap, hvilka tillhöra mig och som visat mig en aldrig svigtande trohet. Om Ryssland behåller Viborg och, om det är nödvändigt, Kexholm såsom förpost, kan ingen orsak till fruktan uppstå på båda sidorna, och altså kan hvarken den ena eller den andra af de båda makterna önska att draga fördel af den andras trångmål för att förstora sig. För öfrigt bör Rysslands närvarande ställning förmå det att anse denna afträdelse såsom en lätt uppoffring, alldenstund det å ena sidan har ett dyrbart krig att föra mot Porten, hvilket erbjuder det vida större ära och fördelar, och å den andra ser en fruktansvärd liga bildas emot sig nämligen af Polen och Preussen, hvartill jag ej kan underlåta att sluta mig, om Ryssland ej genom en hastig uppoffring lockar mig till fred. Dessa betänkligheter äro lika många skäl, hvilka i Peter I:s ögon skulle hafva afgjort saken, och blotta namnet af denna furste borde tjena till egid mot alla dem, som ej kunna finna ett sådant beslut förestafvadt af förnuft och klokhet. Det tillhör er, Hr Chevalier, såsom medlarc att göra dessa skäl gällande; ingen bör bättre kunna uppskatta dem än grefve Osterman, hvars fader var en af de förnämste fredsunderhandlarne i fördraget af 1720[1]), och som 1740 (enligt Peter I:s sista vilja) erbjöd Kexholms län åt Sverige för att undvika det krig, som kort derefter utbröt. Denne förståndiga minister skall utan tvifvel inse nödvändigheten af att en gång för alla lugna Sverige och undanrödja hvarje anledning till fruktan, som kan göra det fiendtligt mot Ryssland. Jag har i allmänna ordalag tillkännagifvit i mitt andra bref, som är ämnadt att visas, dessa anspråk, som ni torde vara god understödja genom era anmärkningar och er tjenstvillighet.

Den andra artikeln, som är *ömsesidig tillgift för alla de brottsliga undersåtar, som tagit fiendens parti*, innebär ej samma förpligtelser för båda parterna. Kejsarinnan har ej haft otrogna undersåtar, och jag skulle säkert ej mottagit dem. Allt det, som har tilldragit sig i Sverige, känner hela verlden. Upphofsmännen hafva dömts enligt lag af vederbörande myndigheter; somliga

---

1) Förmodligen skriffel för 1721. *Utg. anm.*

hafva kanske redan i den stund, då jag skrifver detta, utstått det straff, som lagen stadgat; andra hafva genom flykten undgått rättvisans arm; andra hafva förtjent eller erhållit nåd af min mildhet; men hvad än deras öde må vara, skall jag aldrig samtycka att gifva dem nåd, så mycket mindre som deras trolöshet skulle bevisas genom en offentlig artikel, och deras vanhederliga namn nedsudla en fredsförhandling mellan två slägtingar och två stora riken. En af dem anses för öfrigt här och kanske äfven i Petersburg såsom en af de förnämsta anstiftarne af kriget[1]) och såsom sådan bör han lika mycket afskys i det ögonblick, då fred slutes. — Se der, Hr Chevalier, de förnämsta punkter, som måste bringas på det klara, innan de befullmäktigade ombuden kunna sammanträda. Jag tror, att detta skall blifva lättare för en minister, hvilken såsom ni åtnjuter ömsesidigt förtroende, och som genom den aktning, han sjelf åtnjuter, och den, som man är skyldig Hans Katolska Majestät, kan göra intryck på sinnena. Om den ryske ministern, upplyst af de oväder som hopa sig mot Ryssland, uppriktigt önskar fred, skall han å sin sida lyssna till de befogade önskningar, som jag framställer. Han skall åtminstone förklara sig; ni torde vara god meddela mig hans förklaringar; jag skall försöka gifva er del af mina åsigter om dem, och på detta sätt skall man å ömse sidor undanrödja svårigheterna, så att de befullmäktigade ombuden blott behöfva sammanträda, och den fred, som ni medlat, skall undertecknas — nästan innan man vet, att konferenser öppnats. Det skall blifva en stor tjenst, som ni gör menskligheten i allmänhet och de båda rikena i synnerhet, och intet skall mera bidraga att hölja med ära er Konung och med glans grefve Florida Blancas ministère än att genom anseende för ärlighet och oväldighet från den fjerran södern hafva åter återstält fred och lugn i Norden. Jag hoppas, Hr Chevalier, att jag får ert svar på samma väg, som jag fått ert första bref, och jag afvaktar det med lika mycket förtroende till er ärlighet och ert nit för det allmänna bästa, som till den lycka,

---

1) G. M. Sprengtporten. *Utg. anm.*

som alltid åtföljer era arbeten, och jag kan äfven tillägga med den otålighet, som jag känner i följd af min önskan att lugnet i Norden snart måtte återställas, hvilket en långvarig underhandling kanske kunde uppskjuta. I alla händelser väntar jag från er ett svar, hurudant det än må blifva.

Jag ber Gud etc.

Undertecknadt: GUSTAF.

[Öfversättning från en fransk afskrift].

№ 31.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Amphion den 18 maj 1790.*

Mycket hemlig Apostille.

Det är åt min broder och min bästa vän och under den djupaste hemlighets insegel, som jag anförtror de hemliga skäl, som utom de militära förmå mig att önska, att min flotta närmar sig Cronstadt. Ni bör då veta, min kära broder, att jag i detta ögonblick drifver tvåfaldiga underhandlingar; nämligen först med konungen af Preussen, som, redan förbunden med Porten, och i begrepp att öppna krig med konungen af Ungern, ofördröjligen torde förklara krig mot Ryssland — för att denna konung må gifva mig subsidier, på samma gång som han gör en kraftig diversion i Livland; det är ett formligt fördrag, hvari skola ingå Porten, Polen, Sverige och Preussen, och hvarigenom konungen af Preussen i freden skall garantera mig gränserna af 1720 och till och med alla eröfringar, som jag kan göra. Jag emotser kurirens återkomst den 24 eller 25 i denna månad. De andra underhandlingarna föras med Ryssland omedelbart genom spanske ministern i S:t Petersburg, chevalier de Galvez. Dessa underhandlingar började redan i mars månad före min afresa från Stockholm genom hr de Corall. Jag lät föreslå grefvarne Wachtmeisters utvexling mot brigadieren Berg och öfverstlöjtnant Van der Vlis och på samma gång ett ut-

vexlingsfördrag. Denna utvexling afslogs liksom utvexlingsfördraget, men det medgafs, att grefvarne Wachtmeister lösgåfvos på sitt hedersord. Den kurir, som bragte detta svar, reste genom Borgå annandag påsk, men hade ingen depeche till mig från chevalier de Galvez och visste ej, att jag hade kommit till arméen. Nyheten om det dubbla fördraget mellan konungen af Preussen och Porten samt Polen var då ej känd i Petersburg; men när jag efter återkomsten från Savolax förberedde expeditionen till Walkiala, anlände chevalier de Galvez' sekreterare till Borgå med ett bref från honom till mig, hvari han underrättade mig om kejsarinnans samtycke dertill, att grefvarne Wachtmeister finge återvända till Sverige på sitt hedersord, och tillade, att kejsarinnan på hans upprepade föreställningar i Hans Katolska Majestäts namn hade gått in på att förklara sin afsigt och att hon var beredd att medgifva fred utan några andra vilkor än glömska af det förflutna och 2:o återställande af gränserna sådana de voro år 1788 vid krigets början samt 3:o att alla de, som burit vapen eller varit invecklade i dylika affärer mot de båda länderna, skulle få nåd och återinsättas i den ställning de innehaft före krigets början. Chevalier de Galvez' förtrogne hade i hemlighet fått befallning att anförtro mig, att detta hastiga omslag i tonen vid Ryska hofvet var grefve Ostermans särskilda verk, hvilken såsom en sann vän af sitt fosterland, förfärad öfver den storm, som syntes hota detsamma, hade uppbjudit alla sina krafter för att ändra kejsarinnans beslut; att han hade gripit ett gynnsamt tillfälle, och att han, sedan han låtit tillställa kejsarinnan en kraftig memoir i detta ämne, hade afpressat henne bifall och utan ett ögonblicks dröjsmål med chevalier de Galvez' tillhjelp affärdat denne kurir. Kuriren, som heter don Louis del Castello, hade befallning att vid Willmanstrand söka general Igelström för att åt honom öfverlemna de nödiga fullmakterna och detta blott och bart i afsigt att binda kejsarinnans beslut, desto hällre som alla bref från furst Potemkin oupphörligen hade uppmanat till slutande af fred med Sverige till hvad pris som hälst. Jag kan ej för er dölja min

förvåning och öfverraskning öfver så oväntade nyheter; ingenting kan jemföras dermed, om ej den förlägenhet, hvari jag befann mig i förhållande till de makter, med hvilka jag är förbunden. Att göra en hemlighet för dem häraf, öppna underhandlingar utan dem, syntes mindre hederligt [och] omöjligt, och hjulet vände sig altför hastigt, för att man skulle kunna låta det gå utan att hejda det. Å andra sidan såg jag freden nästan i mina händer, en ärofull fred, om ock icke så lysande som tidsomständigheterna syntes mig lofva. Trött på kriget och utan lust att öfverlemna mig åt händelsernas oberäkneliga utgång, borde jag väl vägra i ett ögonblick, då man erbjöd mig en fred, hvari kejsarinnan ej mer talade om inre angelägenheter, och hvari den enda förargliga artikeln var egnad att lätt rödjas ur vägen? Men å andra sidan hvilken säkerhet kunde en fred erbjuda, som slutits utan mina vänners, utan Portens vetskap i det ögonblick, då mina förbindelser stodo i begrepp att åter fastare tillknytas, och då man beredde sig att gripa till vapen för min skull? Genom att på detta sätt öfvergifva dem skulle jag beröfva mig all hjelp för framtiden, och på god tro (mer än äfventyrligt när det gäller Ryssland) skulle jag medelst ett penndrag låta alla de ansträngningar, som jag gjort för att blifva oberoende af denna koloss, blifva fruktlösa och återförsätta mig i ett än sämre tillstånd än det, hvarutur jag frigjort mig. Dessa betraktelser qvalde mig mycket; jag måste fatta ett beslut och det genast; mina befallningar om samlandet af truppen som redan var stadd på marche mot Pörile voro gifna. Jag behöfde svara kuriren på något slags sätt, och jag kunde ej stanna qvar i Borgå. Efter moget betänkande tog jag den enklaste utvägen, nämligen att handla med största öppenhjertighet mot konungen af Preussen och att söka vinna tid för att få svar från honom. Jag delgifver er icke innehållet af mitt bref till denna furste, hvilket jag samma afton medelst kurir sände honom; det är diplomatiska detaljer, som ej inverka på saken; må det vara nog för er, min kära broder, att veta, att jag bragte honom på det hala, och att jag, i det jag, begagnade mig af de vapen,

som man nyss satt i mina händer, betog honom all orsak att beklaga sig öfver mina åtgärder, såvida han ej går in på alla de vilkor, som jag önskar. Tillika beslöt jag att qvarhålla kuriren så länge som möjligt för att ej få svar på det, som jag skulle sända med honom, före den tid, då jag rimligtvis kunde hafva min kurir till Berlin tillbaka. Till den ändan sade jag honom, att jag ej genast kunde expediera honom, att jag hade att utföra en nödvändig sak, att jag behöfde upplysningar från Stockholm, och att, då han bragt mig en så vigtig underrättelse, jag ej kunde besluta mig för att sända honom tillbaka utan att lemna honom ett vedermäle af min ynnest. Jag lofvade att skrifva till chevalier de Galvez och underrätta om hans ankomst och orsaken till hans dröjsmål, hvilket skulle lugna denne. Jag afreste derpå lemnande honom åt min sekreterares vård, hvilken genom att på alla sätt utforska honom fick veta, att man så som sakerna stodo i Petersburg skulle göra mer än en uppoffring, att furst Potemkin önskade, att Moldau och Wallachiet jemte Bessarabien skulle blifva fullt suveräna, och att han för att nå detta mål gjorde allt för att förmå kejsarinnan att uppoffra öknar (som han kallade Finland) för eröfringar, som skulle återupprätta det grekiska kejsardömet. Jag blef öfvertygad om sanningen af denna försäkran genom ett samtal, som Franc berättade för mig, och som denne statssekreterare hade haft med hr de Corall efter mottagandet af brefvet från chevalier de Galvez, hvilket jag tillsände honom. Efter min återkomst till Borgå, erhöll jag dessa underrättelser från Stockholm, och rättande mig efter deras innehåll, expedierade jag slutligen min man från Borgå den 7 efter att hafva förärat honom en mycket vacker diamantring och gifvit honom två bref till chevalier de Galvez af hvilka jag sänder er afskrifter. Ni ser af dem, att jag utan att afslå fredsanbuden och genom att blott tala om sättet att påskynda underhandlingarna för att undanrödja allt, som kunde förorsaka bitterhet före öppnandet af konferenserna, har, i det jag talat mycket utan att säga något, beredt mig möjlighet att invänta svar från chevalier de Galvez eller att helt enkelt, om jag finner det lämpligt, säga honom, att jag efter

kejsarinnans föredöme gifvit mina fullmakter åt den eller den, och att jag önskar att man förenar sig om en plats, der de två befullmäktigade kunde mötas. Emedlertid affärdade jag kuriren öfver St. Michel och general Heijdings brigad, hvarigenom han framkommit till Petersburg först den 14, så att svaret ej kan vara här förr än allra tidigast den 20. Sålunda har jag tid att invänta kuriren från Berlin. Ni inser lätt, min kära broder, efter denna berättelse och den seger, som jag nyligen vunnit[1]), att vi, om jag rycker an mot Viborg med arméens flotta, och ni infinner er vid Seskär och låter rekognoscera flottan i Cronstadt genom era fregatter samt angriper kusttrakterna vid Peterhof med era lätta fartyg, skola gifva en styrka åt våra underhandlingar, som snart skall afgöra sakerna, i synnerhet om jag är nog lycklig att slå prinsens af Nassau flotta, som blott har galerer, liksom jag har slagit den härvarande flottan under brigadieren Hissoff. Det är i enlighet med denna plan som jag tagit kännedom om den plats, der ryska flottan ligger för ankar, innan hon seglar ut, och hvarest hon är skyddad för vindarna, och det är Seskär, hvarifrån ni kan räcka mig en hjelpsam hand, då jag kommer utanför Viborg, och om min expedition är lycklig, kan jag tränga ända till Björkö, en half dagsresa från Petersburg. Ni förstår väl, min kära broder, att denna plan förbinder politiken och det militära och är af natur att ej kunna anförtros åt någon annan än er ensam, och att alla skäl för och emot måste vara underkastade diskussion, då det verkliga ej kan framdragas. Ni förstår således, huru vigtigt det är att hålla dessa underhandlingar hemliga för hvar och en. Kejsarinnans högmod är mig en säker borgen för att hemligheten bevaras å hennes sida, så länge konferenserna ej äro öppnade, emedan hon ej vill, att man skall få veta, att hon tagit ett steg till fred, som slagit fel, och chevalier de Galvez å sin sida är mycket intresserad af att det hålles hemligt, på det att de öfriga ministrarne ej må blanda sig i saken för att beröfva honom äran af fredsmäklingen, och jag å min sida vill ej, att man får någon kändedom om dessa under-

---

1) Vid Fredrikshamn den 15 maj 1790. *Utg. anm.*

handlingar, innan de afbrytas eller fullbordas. Jag behöfver ej nämna mina skäl; ni kan lätt inse dem, min kära broder. Jag har varit skicklig nog att missleda alla angående sändandet af denna kurir, i det jag i förtroende meddelat grefve Mejerfelt innehållet af den första depechen från grefve Osterman, skrifven 15 dagar förut och i en stil, som ej låter ana synnerlig vänlighet. Detta har verkligen haft god verkan och undanröjt alla misstankar, desto mer som hären oupphörligen varit i verksamhet sedan den tiden och ej haft tid att anställa betraktelser. Jag har glömt att säga er, min kära broder, att jag vid Walkiala genom ryska fångar fått veta, att man ärnade angripa oss, hvilket ock följande dag besannade sig, då baron Armfelt blef anfallen vid Kiernakoski. Det är i följd häraf, som jag tagit mig anledning att grunda ett af mina skäl för kurirens dröjsmål på den kännedom jag hade om fiendens planer, såsom ni kan se af mitt andra enskilda bref till chevalier de Galvez. Af denna berättelse ser ni, min kära broder, huru invecklad hela denna plan är, och jag smickrar mig med att ni skall gifva den ert bifall.

Ut in Litteris

GUSTAF.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 32.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Svensksund den 11 juli 1790.*

Min käre broder, Stjernblad skall omtala för er, att vi hafva vunnit en fullständig seger. Ni kan genom hosföljande not döma om vårt byte, såvidt man ännu känner till det. Jag har tillfångatagit en person vid namn Müller, sekreterare vid ambassaden i Sverige, och jag har funnit, att det skulle vara bättre, att han vore i Petersburg än i Stockholm, och att jag kunde draga fördel deraf. Jag har på hans hedersord återsändt honom till grefve Osterman med bref å mina vägnar,

deri jag ber honom att låta oss återfå grefve Löwenhielm; jag vet genom fångarne att han mår väl; jag ville underrätta er om detta, min käre Broder för att lugna er med afseende på hans tillstånd. Jag har för öfrigt en bön att göra er, det är att ni gifver mig den rock, skjorta och hela den drägt ni bar, då ni blef sårad, på det jag må kunna låta uppsätta dem i tyghuset vid sidan af de drägter, som burits af våra konungar, och som der förvaras. Farväl min käre Broder. Gud bevare er och låte er snart tillfriskna! Jag omfamnar er af allt mitt hjerta, förblifvande

er tillgifne vän och broder

GUSTAF.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 33.

Hertig Karl af Södermanland till friherre G. A. Reuterholm, *Helsingfors den 13 juli 1790.*

Min bästa Reuterholm, les jours se suivent mais ne se ressemblent pas. Sista gången jag skref Er till var det endast desagreabla nouveller, en dag har förändrat alt sammans. Skärgårdsflottan, som man trodde blifvit förstörd, har petit a petit sauveradt sig och endast mist 7 Galerer och några få Canonslupar, den har församladt och förenadt sig uti Svensksund. Printsen af Nassau, som trodde den vara aldeles ruinerad, tänkte nu att taga hela quodillen, sedan han förenadt sin Escadre med den Viborgska och den från Fredricshamn, samt attaquerade på 3:ne sidor Kungen i Svensksund den 9:de om morgonen. Affairen blef het och varade tills helt sent om aftonen, då han blef slagen, förlorade 44 större och mindre fartyg, 110 officerare samt öfver 2000 man utom flere andre Proviant och ovärbare fartyg. Kongl. M:ts seger är så mycket större, som man fådt veta af de tagne fångarne, att Ryska Skärgårdsflottan genom denne förlust ej kan på 3:ne månader gjöra tjenst. Print-

sen af Nassaus Egit fartyg blef äfven tagit och han nödgad att hoppa i sjön och att med simmande frälsa sig till en båt, som förde honom blesserad till Fredricshamn.

Det är besynnerligt att se, huru den högstas vägar äro underliga; den, som utan att följa sakerne som militaire, endast ser på suiten af kriget såsom andelig, så finner man att Försynen straffadt alla de, som litadt på sin egen styrka och gjordt deras högmod till intet. Jag har fått kännas vid detsamma för andras skuld, men jag tröstar mig, ty jag hoppas, att herren belönar en gång mitt tålamod.

Min blessure blir dageligen bättre, ehuru jag är nödgad att bära min arm i band; nu plågas jag af intet annatt än ledsna[d] ty tiden här i Finland är grufvelig lång.

Jag törstar efter bref från Er min bästa vän; jag har ej fådt mer än 3 alt sedan jag rest ifrån Carlskrona.

Jag omfamnar Er af alt mitt hjerta och behöfver ej försäkra, att jag lefver och dör Er bästa vän

CARL.

[Egenhändigt original].

№ 34.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Svensksund den 18 juli 1790*[1]).

Min käre Broder, jag har haft nöjet att emottaga ert bref af den 16 juli. Jag hör med förtjusning af Hjelm, att ni mår bättre, och att ert sår börjar läkas. Han skall säga er allt hvad han sett, ty jag har befallt honom att noga taga reda på alla våra priser, och af den berättelse han kommer att lemna er skall ni se, att jag i den första berättelsen, långt ifrån att öfverdrifva våra fördelar, tvärt om har betydligt underskattat dem.

---

1) Ett utdrag af detta bref är i öfversättning tryckt hos SCHINKEL, Minnen ur Sveriges nyare historia, II, s. 336. *Utg. anm.*

I stället för 42 tagna skepp, är det 53; i stället för 110 tillfångatagne officerare, hafva vi 225, oberäknadt de svårt sårade, som vi återskickat; i stället för 2000 fånga soldater, är det 5580. Dessutom hafva vi bronskanoner, fanor, samt en flagga, som har allt utseende af att vara den kejserliga flaggan. Hon är gul, ofantligt stor, prydd med hela den kejserliga örnen och med S:t Andreasordens kedja; jag ämnar skicka henne till Stockholm. Jag tackar er min käre Broder för de berättelser, ni sändt mig. I den sista finnes en punkt, som jag anser klokast att undertrycka för att ej uppväcka oro och gifva nytt lif åt Svenskarnes misstänksamma inbillningar. Jag menar det ställe, der ni säger, att knappt hade en plan att genombryta den fiendtliga flottan blifvit uppgjord, förrän Ryssarne vidtogo försigtighetsmått för att hindra den, alldeles som om de varit underrättade om våra planer. Ni kan lätt inse, att ett sådant yttrande skulle uppväcka misstankar och beskyllningar mot hela verlden, till och med mot personer, för hvilka ni personligen intresserar er. Jag tror, att detta i sjelfva verket berodde af slumpen, men till och med om det varit förräderi, vore det nödvändigt att antingen upptäcka det för allmänheten, eller ock att helt och hållet förtiga det, på det att misstankar ej måtte kastas på oskyldige. På ett annat ställe säger ni, att det var till följd af mina uttryckliga order, som flottan intog positionen framför Viborg (detta är mig på det hela taget ganska likgiltigt) men som man för historiens skull måste följa sanningen, så ber jag er att åter genomläsa den memoir, jag skickade er med Palmfelt, och ni skall der se, att jag föreslog er en helt annan position, och att jag kanske derigenom hade besparat oss blokaden. Men förhållandet var, att officerarne på er flotta fruktade strid, och derför valdes denna plats såsom den lämpligaste att undvika ett anfall. Jag gör för er denna reflexion blott för min egen del, för öfrigt har har jag nog god rygg att bära Israels synder, och jag skulle endast hafva önskat, att alla edra skeppschefer hade i mod liknat er, den tappre amiral Modée (för hvilken ni ej begärt någon utmärkelse) och befälhafvarne på de skepp, om hvilka

flere kulor i flankerna vittnade, att de varit fienden nära, hvilket ej är förhållandet med alla, enligt hvad de här tagne Engelsmännen försäkrat mig, och som ni sjelf vet. Af denna orsak blef striden vid Cronstadt oafgjord, i stället för att den helt och hållet kunnat vinnas, och deraf härleda sig alla de andra följderna. Jag säger detta blott till er, det är familjehemligheter, som man ej bör yppa för en tredje. Af samma skäl svarar jag ingenting med afseende på den gunst, ni begär för Lejonanckar, ty jag tillstår för er, att jag var mycket missnöjd med hans sinnesstämning, och att jag var öfvertygad, att han skulle blifva tagen; jag blef till och med öfverraskad, då jag vid utlöpandet ur viborgska viken ännu igenkände hans flagga i linien, och jag kan anföra personer, (bland andra grefve Adam), till hvilka jag med nöje och förvåning sade: »tänk, Lejonanckar är ännu med». Jag vill uppskjuta mitt omdöme, men det synes mig, att han bör vara nöjd med fälttåget, då han blifvit utnämnd till contreamiral. Hårdt nog förbjuder bruket att befordra fångar (grefve Wachtmeister befinner sig i detta förhållande), men då han återkommer efter freden, torde ni påminna mig derom. Jag har äran att till er återsända utnämningslistan. Med afseende på alla befordringar till högre grader inom amiralitetet har jag följt ert förslag. Med afseende på ordenskorsen har jag deremot andra grundsatser, och som man i allt måste följa samma plan, har jag något afvikit från ert förslag. Jag tror, att för mycket slöseri med en hederssak nedsätter den samma, och det är enligt denna mening, som jag alltid (undantagandes vid första striden) gjort mina utdelningar. Jag tror, att då jag sjelf ej anlagt stora korset af svärdsorden förr än efter en seger i mitt andra fälttåg, så har jag genom mitt exempel tydligt visat, hvilket värde jag sätter derpå. Ni har föreslagit mig fem [kors] för amiralitetet; jag har äran härmed skicka er ett för Puke, som på ett utmärkt sätt gjort sig förtjent deraf; hans skepp bär spår deraf och hans manövrer bevisa det. Jag tillstår för er, att jag är okunnig om hvad de andra hafva gjort och om det ej är, emedan de äro äldre, som ni har föreslagit dem; men min käre

Broder åldern betyder ingenting i denna sak, och i mitt tycke är denna den obetydligaste af alla förtjenster (om det ens är en sådan) och då det är fråga om ett så utmärkt hederstecken som stora korset, hvilket till och med är en utmärkelse för konungar och furstar, så måste ni tillstå min käre Broder, att jag gör rätt i att vara noggrann. Men för att bevisa min högaktning för dem, och isynnerhet för den, som nyss talat till deras fördel, har jag gifvit dem en värja, som skall tillställas dem, då vi fått sådana färdiga, och hvarom ni kanske vill vara god underrätta dem å mina vägnar. Jag har åt gamle Klint gifvit tillåtelse att få besitta säterier för sig och sina barn, hvilket ju är den förnämsta af adelsståndets rättigheter, och som jag beslutit att icke adla någon (jag har mer än nog af 1200 fiender, som uppvigla), har jag för att icke öka adelsmännens antal, gifvit denne gode gubbe hvad han förtjenar, en verklig sak, som ej skall kosta honom hvad ett adelsbref skulle kosta. Jag har ej velat uttala min mening om riddarne af svärdsorden inom amiralitetet, utan jag har ansett mera öfverensstämmande med den aktning, som min vänskap och tillgifvenhet vill visa er, att skicka er 12 kors för att utdela efter godtycke; jag hoppas min käre Broder, att ni skall blifva nöjd med denna lilla ridderliga artighet, som ordens stormästare tager sig friheten bevisa storvikarien i orden †. För landthärens räkning gifver jag ett eller två kors för hvarje regemente, såsom ni önskat. Jag sänder en värja till Lilliehorn. Stora korset är ännu svårare att vinna till lands än till sjös, jag har blott gifvit sex sådana sedan krigets början, inberäknadt mitt och Freses. Grefve Schwerin fick det, för att han med två kanoner och sexhundra man under 8 timmar försvarade passet vid Broby mot 4000 man, som landstigit vid Heijnelax; general Stedingk för segern vid Parkumäki; general Platen och grefve Gustaf Wachtmeister derför att de räddat arméen vid Högfors; Frese för att under mig hafva vunnit drabbningen af den 15[1]). Ni inser väl, att allt detta icke är jemförligt med

1) Slaget vid Fredrikshamn den 15 maj 1790.

Utg. anm.

hvad Lilliehorn, (som eljest är min gode vän), kunnat göra; en värja är dessutom en mycket ansedd sak och något som jag mycket sällan utdelar. Angående den lilla inskränkning jag gjort i den gunst, ni begärt för er sekreterare, så betyder den ingenting, ty jag vet, att biskopen i Linköping beskyddar honom. Hvad blessyrerna beträffar, äro de att anse såsom olyckor, men jag utdelar aldrig några kors derför (undantagande in articulo mortis eller då det är ett sabelhugg eller en bajonettstöt, eller då de, ehuru sårade, hafva fullbordat träffningen i spetsen för sin trupp, som jag vet att en viss stor-amiral af mina bekanta gjort, som icke har velat låta förbinda sig). Jag ber er dessutom lägga märke till det datum, jag låtit sätta på befordringen; tidpunkten för er första seger, min käre broder, skall göra de upphöjelser, flottan får emottaga, ännu angenämare för henne. Jag lemnar emellertid åt er att afgöra, om offentliggörandet af dessa utmärkelsetecken bör försiggå genast, eller om det ej skulle vara klokare att invänta fälttågets slut; detta beror för öfrigt helt och hållet af er, det är endast exemplet af år 88, som afskräcker mig. Gårdagens post har tillfört oss nyheten om två stora segrar vunna af Turkarne, den ena i Medelhafvet den 19 maj mot en rysk flottilj, bestående af 33 galerslupar och schebecker, som de förenade turkiska och tunesiska flottorna hafva slagit och tagit 6 beväpnade fartyg äfvensom anförarens, hvilken räddat sig i en båt; den andra mot Österrikarne vid Giurgevo, som belägrades af prinsen af Coburg. Turkarne hafva gjort ett utfall, tagit 18 kanoner och dödat två generaler samt 800 man. Prinsen af Coburg har tvungits att upphäfva belägringen och draga sig tillbaka; storvisiren tågade emot honom. Jag erhåller i detta ögonblick från Klint och den tillförordnade regeringen ett bref af den 13. De äro mycket förskräckte öfver slaget den 3[1]), de skola blifva angenämt öfverraskade af nyheten från den 9. Enligt min uträkning kan Stiernblad hinna dit den 14 på aftonen, och sålunda skola de slippa undan med två dagars ångest.

---

1) Det s. k. Viborgska gatloppet.

Utg. anm.

Farväl min käre Broder, jag ber er vara öfvertygad, att jag ända till min död förblir

er tillgifne vän och broder
Gustaf.

Här finnas inga nyheter.
Jag skickar er blott banden, jag har inga kors.
[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 35.

Hertig Karl af Södermanland till friherre G. A. Reuterholm, *Helsingfors den 31 juli 1790.*

Min bästa Reuterholm, i förgårs fick jag Ert bref af den 2 juli, dateradt ifrån Hamburg. Jag kan intet beskrifva Er det nöget, den fägnaden jag kände, då jag feck höra Er så nära; jag hoppas äfven, att detta träffar Er uti Skåne vid god hälsa, och att, utvild af Edra fattiguer, nögd att se Er uti Ert fädernesland, omgifven af slägt och vänner, ni lämnar någon stund att påminna Er en vän, som, ännu ifrån Er skiljd, grälar med Neptunus, träter med Commissarier, svärjer på underliga befallningar, sväljer glosor och kämpar emellan ledsnad och längtan att se ändalyckten på ett hazardspel, hvars utgång står på en ståletråd, som nog svag synes skräckeligen bugta till undergång. Förgäfves gjör man sin skyldighet; underliga och absurda befallningar, som militairisk skyldighet fordrar åtlydnad, efterföljas; man fullgjör hvad mögeligheten tillåter dem; om reusiten ej svarar emot afsigten, säges det, att verktygen intet duger, att de antingen äro slöga eller obenägna, och stadnar altid således skulden på den oskyldige; som utgången af en orimlighet aldrig kan blifva god, så blifver äfven resultatet af våra operationer antingen olyckliga eller indecisa, och de som brukas till utförandet altid öfverhölgde med smuts — detta är min situation, situation som ej kan hjälpas för det närvarande,

men af en framtid, på hvilkens justice jag har någon rätt att hoppas. Hvad ni säger om Printsen af Hessen, kan jag ungefärligen gissa, det mystiska förenas sällan med det politiska, grundadt på egna afsigter, och närvarande stund lärer det sednare hafva tagit öfverhanden hos honom uppå det förra. L'homme est homme toujours och mer än någonsin i det stånd som han och jag är. Jag har ändå en annan soupcon på honom och det en annan gång mundteligen till att berätta.

För denna gången farväl min bästa vän. Då ni kommer på Svensk botten, imaginera Er, att jag är den första som omfamnar Er, åtminstone den som tager mästa delen i Er ankomst. Farväl och välkommen till oss på en gång. Jag behöfver ej försäkra Er om min ouphörliga och uppricktiga vänskap.

Carl.

Nu på stunden får jag ett bref ifrån min hustru, som annoncerar mig Er ankomst till Stockholm. Jag kan aldrig nog beskrifva Er min glädje öfver er lyckliga ankomst, var välkommen tusendefalt, och ehuru att jag [ej] har det nöyet att se Er, så är jag glad, att ni är mig närmare än på främmande botten.

[Egenhändigt original].

№ 36.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *augusti 1790.*

Min käre Broder, några göromål hafva hindrat mig från att förut tacka er för ert sista bref, och jag är verkligen glad deröfver, emedan detta förskaffar mig nöjet att sända er en berättelse af vår gode vän Kaas, som ni tycker så mycket om, och som under fälttåget visat sig så efterhängsen. Jag har nyss mottagit den från från Köpenhamn tillika med en karta öfver de båda flottornas expedition, hvars på en gång smakfulla och prydliga utförande borde framställas såsom mönster för alla våra ritare. Jag är säker, att Nordenskiöld och Palmqvist skulle

blifva förtjusta deröfver. Skämt å sido, skall ni finna berättelsen mycket intressant, och jag ber er hafva godheten att sedan återskicka mig den. Ryssarne berömmas ej öfver höfvan, och man berättar för mig från Köpenhamn, att de danska sjöofficerarne tala mycket om de olyckshändelser, som varit förderfliga för vår flotta, men att de ej tillskrifva vare sig Ryssarnes skicklighet eller manövrering någon förtjenst. Om man ännu talar med er om den der berömda flottan från Arkangel, kan ni djerft försäkra, min käre Broder, att den blott finnes till i de personers inbillning, som finna ett nöje i att framkalla spöken för att få bekämpa dem. Jag har det ur säker källa. Berättelsen förskrifver sig från amiral Tschitschacoffs återuppträdande vid Reval, som omförmäles i Kaas' rapport och är mycket märkvärdig. Ni kan vara säker, att denna stora flotta ej skall göra något mera under hela detta fälttåg. Alltsedan måndag hafva mellan förposterna konferenser hållits mellan friherre Armfelt å ena och general Igelström å den andra sidan. Man har för deras beqvämlighet uppfört två tält nog nära, för att de skola kunna med lätthet komma från det ena till det andra. Jag kan ännu ej säga, hvart detta skall leda. Artikeln om Turkarne och utstakandet af gränsen äro två väsentliga punkter, men svåra att reglera. I går hafva inga sammanträden egt rum; i förrgår på aftonen sändes en kurir till Peterhof, hvilkens återkomst man afvaktar. Likväl är det ej något stillestånd, men vi äro å ömse sidor så fredliga, att man lugnt spatserar mellan förposterna, och att ej ett skott aflossas från någotdera hållet. Allt detta skall vara afgjordt om söndag eller måndag, och då skall man antingen omfamna hvarandra eller häftigt slåss å ömse sidor. Detta obestämda tillstånd medför emellertid nöjsamma tilldragelser. Häromdagen hörde man i båda lägren en häftig kanonad från hafvet. Herr Igelström skickade och frågade oss, hvad det var, och i samma ögonblick hade vi skickat ett liknande bud till honom. Man drog å båda sidorna den slutsatsen, att det var prinsen af Nassau, som ännu en gång ville låta slå sig, och man lofvade att meddela hvarandra underrättelserna härom, så snart man fått dem.

Omkring kl. 3 på morgonen lät herr Igelström säga oss, att han ej ännu erfarit något, men att herr Coltikoff, som blifvit mycket oroad af kanonaden, som han hört i Viborg, hade sändt en kurir för att få underrättelser derom, och att det måste vara de båda stora flottorna. Slutligen en timme efteråt blir allt detta förklaradt genom en kurir från Svensksund, och det var berget som födde en råtta. Detta häftiga buller, som hade väckt uppmärksamhet i båda lägren, var ingenting annat än en exercis, som prinsen af Nassau hade fått infallet att anställa, och som han fortsatt långt in på natten. Prinsen af Nassau är mycket afskydd af Ryssarne; det finnes ingen gräslighet, som man ej berättar om honom. Jag dröjer här, till dess jag får se slutet på allt detta. Emellertid har jag ej varit overksam, och jag har begagnat mig af detta ögonblicks lugn för att uppgöra en kombinerad plan till allmänt anfall, i händelse konferenserna afbrytas. Min flotta vid Svensksund är nu i det bästa skick och förstärkt. Vi hafva låtit göra batterier försedda med kanoner från fienden. Grefve Mejerfelt har också blifvit förstärkt, och sedan de arbeten, som utföras af general Platen vid Anjala, blifvit fullbordade, skola vi nog låta höra af oss. Jag är förtjust öfver underrättelsen att ni har tillfrisknat, min käre Broder, och att er — — — — — —

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet, odateradt fragment. Af innehållet framgår emellertid, att det sannolikt är skrifvet den 10 augusti: den kurir, som i brefvet säges hafva afsändts »i förrgår» och under hvars frånvaro underhandlingarna hvilade, skall nämligen hafva afgått den 8 augusti. Se SCHINKEL: Minnen ur Sveriges nyare historia, II. s. 143].

№ 37.

K. Gustaf III till Hertig Karl, *lägret vid Värälä den 15 augusti 1790.*

Min käre Broder, denna gång måste edra mustascher bort, ty den tidpunkt ni utfäst är tilländalupen, och freden undertecknades i går kl. $^1/_2$ 4 e. m. i baron Armfelts tält mellan förposterna. På

grund af en särskild öfverenskommelse är man tvungen att hålla den hemlig ända till utbytet af ratifikationerna, som skall ega rum om torsdag, den ryktbara 19 augusti. Men det är nödvändigt, att man underrättar den ryska flottan, att en vapenhvila kommit till stånd mellan de krigförande makterna. Här följer ett bref till de ryske befälhafvarne, som baron Igelström skrifvit för att underrätta dem derom, och jag ber er att iakttaga den största skyndsamhet vid denna sändning, ty amiral Kruse har seglat ut med en eskader i och för en expedition, något om hvilket jag ber er ingenting nämna. Jag skall inom kort skicka er underrättelser om mig, och jag omfamnar er af allt mitt hjerta,

förblifvande er tillgifne och gode broder och vän

GUSTAF.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 38.

K. Gustaf III till Hertig Karl af Södermanland, *Svensksund den 18 augusti 1790.*

Min käre Broder, i går afton erhöll jag vid min ankomst hit ert bref af den 16 augusti, och jag är mycket glad öfver att ni gillar mina åtgärder. Jag har kommit hit för att säga farväl åt den flotta, för hvilken jag haft äran vara befälhafvare, och för att låta fira ned min flagga samt på samma gång bevaka prinsen af Nassau, hvilken ej ville höra talas om fred, såsom baron Igelström har låtit säga oss i förrgår. Jag har ej tid att berätta alla hans dumheter. Det är narren i komedien som efter tragedien vill roa parterren. Allt detta är slut, ty i dag har han låtit säga oss, att han skulle hafva anfallit oss kl. 5 i eftermiddag, om ej kejsarinnan underrättat honom om att freden vore undertecknad. Detta erinrar om visan: »*Om jag ej vore död, skulle jag vara full af lif*». Jag beundrar er godhet att vilja återföra denna flotta, som så illa understödt er. Om ni gjorde hvad rättvisan fordrar, skulle ni under ert befäl återföra Mo-

dées och Pukes fartyg, »Dygden» samt Cederströms fregatter, hvilkas namn jag glömt, liksom ock »Ferdinand» och ett annat skepp, som hade en mängd kulor. Hvad de öfriga beträffar, skulle ni höra, hvad Ryssarne säga om dem. Det väcker verkligen medlidande. De veta att göra rättvisa åt er, min käre Broder, liksom åt det tappra manskapet, men de öfriga spara de ej. Jag ber er att detta måtte vara oss emellan; det är till min broder och ej till stor-amiralen, som jag skrifver detta. Hvad angår ert beslut att återföra flottan, finnas, oafsedt alla andra skäl, tvenne, som böra afråda eder derifrån, nämligen det nuvarande tillståndet i Karlskrona, der ni skall finna ett ohyggligt elände, och vidare, jag tillstår det öppet, att detta skulle sätta mig i stor förlägenhet, ty jag ämnar afresa med det första möjliga och då, på det att allt må gå i ordning, lemna befälet öfver arméen och det *hela* åt någon, som känner de olika fördelningar, som jag gjort enligt de omständigheter, som jag förutser. Denne måste nödvändigt hafva rättighet att gifva befallningar åt den stora flottan, som bör medverka härvid, och jag kan ej göra er beroende af dessa befallningar. Emellertid är enhet i anordningarna oundgängligen nödvändig. För öfrigt afgå alla generaler och corpsbefälhafvare och återvända hem till Sverige; ni bör således ej hafva några betänkligheter i denna sak, och dessa betänkligheter äro ett mycket rörande bevis på det intresse, ni alltid, min käre Broder, visat för det allmänna bästa på en tid, då så många andra glömma både hvad de äro sig sjelfva och staten skyldige. Ni är således väl berättigad att njuta af den hvila, ni förtjenat genom så många mödor, och att snart få njuta deraf. Hvad ordnarne beträffar, kan jag ej annat än gilla det val, ni gjort, och jag tackar er för den artighet ni visat mig genom att tillsända mig förteckningen. Jag har ej några kors; Ugglas är den, som bör förse dermed — — — —

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet. fragment].

№ 39.

Friherre E. Ruuth till friherre G. M. Armfelt, *Stockholm den 19 augusti 1790.*

I dag gissar jag att preliminairerna blifva tecknade. Gud gifve vi nu haft 10 mill. Rsd i Cassan, så tror jag icke vi giordt en fred i denna stunden. Men som vi ej hafva dem, och de allierade äro nog enfaldige att ej gifva dem, så är det bäst att man giör slut. De torde för omaket få umgälla calaset. Emedlertid är staden upfyld af fredsrygten, och alla synas glada utom Herr Grefve B. och Hr Liston. Den förras Physionomie skal vara särdeles mörck. Om Söndag väntas konungen hit. Hvad tycker du, att flere parier äro därom giorde, och Nils Posse proponerade mig ett sådant i dag, men du kan väl tänka, hvad mine han giorde, då jag svarade: »ja jag vill parera, men N.B. att kungen ej kommer förr än i November». Han retirerade, och man torde däraf tro, att alt är långt borta.

Med Courieren sänder jag dig en ask med din dosa, din Ring och din solitaire. Jag har skrifvit min caution på din sedel och sålunda fådt emottaga dessa pantmeubler. Jag har trodt, att du kunde få tillfälle employera dem bättre än att stå i pant. Contanter behöfver du bäst, och jag litar på att du ej sätter mig i sticket för dessa 2000 Rds. Jag har låtit i en hast sätta Kungens Chiffre på dosan, och infatta solitairen i en ring. Värdet efter Maas uppgift är fastsatt. Giör nu som du kan och tycker! Jag har åtminstone icke velat låta detta tillfälle gå utur händerna för dig. Nog får kungen superba saker att gifva. I guld sänder jag 6500 Ducater. Ingen tror hvad svårigheter jag haft på 24 timmar att skaffa dem, hälst jag måst pantsätta mitt och ett par vänners silfver samt min hustrus jouveler för att få pengarna att betala Dukaterna med. Jag är i en embaras, som intet är att beskrifva, och önskar jag vore långt bort från altihop. Svårt är att vara krafd för egen giäld, men värre för annans, och jag är i den ställningen alla stunder på dagen, hemma, borta, på gatan,

ämbetsrum, hof och jag tror i kyrkan, om jag kom dit. Men, *det får gå.* Adieu min Wän. Je suis tout à toi.

[Brefvet, som är original, saknar underskrift och adress, men en anteckning på det samma af samlaren af dessa handlingar uppger Armfelt såsom adressat och Ruuth såsom afsändare, hvilket senare äfven bestyrkes af stilen].

№ 40.

Friherre G. A. Reuterholm till Hertig Karl af Södermanland, *Stockholm den 24 augusti 1790.*

Min nådigste Herre!

I dag bittida är CammarJunkaren Möllersverd hit anländ med den hugneliga tidningen om freden. Den har, som Eders Kongl. Höghet nogsamt lärer föreställa sig, giort en ganska stor sensatjon i hufvudstaden, dock likväl på Individuërne olika alt efter deras särskilta fördomar och tanckesätt. Hos mig har den väckt den lifligaste glädje som Svensk, som menniskja, hvilcken hatar Blodsutgiutelse, och som den, hvilcken mäst af alla dödeliga längtar och trängtar efter min nådige Herres snara återkomst. Denna tidning anser jag ock fullkommeligen såsom signalen därtill och hoppas med Guds hielp, att detta är det sidsta Bref jag mera hinner addressera till min Nådige Herre i Finnland. Battram, som efter vanligheten fortskaffar detsamma, har varit villrådig, huru han skulle förhålla sig med en hoper réqvisitjoner för Min Nådige Herres Bord, dem jag nu mera rått honom att aldeles innställa. Jag vill önska att Eders Kongl. Höghet eij är därmed missnöijd. Min Intention har åtminstone varit ganska god, fastänn byggd på egen fördel. Jag längtar oändl., att nu få höra min Nådige Herres resedag ifrån det ledsamma Finnland samt om det skier med flottan till Carlscrona, el:r directe hit. —

Som Eders Kongl. Höghet mycket bättre än jag känner alla détaillerne af freden, nämner jag ingenting vidare därom; men hvad man tror i Finnland ännu är en hemlighet, är de i förrgår hit komne ordres rörande FredricshofsBoarnes Exsécutjon. Dessa ordres émanerade från Kungen, Innehålla bekräf-

telse å DödsDommen för *Hästsko, Klingsporre, v. Otter, Enehjelm* och *v. Kothen,* hvilcka till föllje däraf i morgon 8 dagar till på Ladugårdslandstorget skola Halshuggas. Pollice-Mästaren, som altid är en glad budbärare, var också i går eftermiddags genast hos dem med denna nouvelle. Enehielm skall med mycken fermeté hafva emottagit densamma och sagt *sig vara praëparerad på Döden altsedan 1772.* Hästsko har varit arg, v. Otter och v. Kothen modfällte, och Klingsporren öfver all höfva rädd och écrasérad. Gen. Armfeldt och Hastferd hafva fått en slags nåd, neml. förskoning för dödsstraffet, men skola föras på fästningar för deras öfriga lifstid. Armfeldt kommer att récidera på Malmö Citadell. Om Mongtgomerijs och Leijonstedts öde var ingenting nämt, eij el:r om någon af de öfrige fredricshofsfångarnes. Emedlertid rustas här nu till det Blodiga Uppträdet, hvarmed denna tragedie skall slutas. Präster åka och vifta ständigt på Fredricshofsvägen, och peubelns rage lärer således innom få dagar blifva släckt med dessa olyckligas Blod. Dock tro många ännu, att det Blott är en jeu de théatre och att de på Placen få Grace; men jag är för min del helt försäkrad, *att åtminstone några offer skall vara,* i fall de intet alla behöfvas, ty det är nödigt: *att någon dör för folket.* Emedlertid har vår Hufvudstad sluppit dessa Blodiga spèctacle sedan nu för 34 år sedan, då en dylik saignée giordes. Ehuru värckel. brottslige och ordsaken *till alla våra olyckor,* kostar det endå faseligt på att höra det skrida till ett så ynckeligit slut för Dem. Jag ämnar resa ur staden den ohyggeliga dagen. Jag har redan sedt nog många afhuggna hufvuden i främmande länder för att eij vara vittne till mina Egna Landsmäns sidsta toilette. Men nog i detta horribla ämne.

Posten skyndar och jag måste sluta, men eij en gång i Grafven att med diupaste vördnad och lifligaste ärkänsla hafva den nåden vara,

Min Nådigste Herres!

underdånigste, trognaste tjenare

LE P: GARDIEN. †

[Egenhändigt original].

№ 41.

Sidney Smith[1]) till friherre G. M. Armfelt[2]), *Kristiania den 12 januari 1791.*

Min bäste Baron!

Eftersom herr generalkonsul Martineau har skrifvit och underrättat er om min ankomst till Norge, bör det ej förvåna er att få ett bref från mig dateradt härstädes; hällre torde ni blifva förvånad öfver att ej hafva fått något bref förut; skälet dertill skall jag säga er sedan. — Jag lemnade åt er bror att berätta de äfventyr, vi haft tillsammans, samt de skäl som förmådde honom att besluta sig för att resa till lands; för min del föredrog jag mitt element, ehuru jag dock ej kunde tadla honom för att han föredrog sitt, i synnerhet efter det hårda väder, som vi hafva haft. Jag skulle kunnat slå vad om hvad som hälst, då han reste, att jag skulle vara före honom i England, men utgången har visat, att han hade rätt, och att jag skulle gjort klokare i att resa med honom, men hvem kunde väl tro, att vi skulle få orkan på orkan med vinden ständigt från samma håll. Dagen efter hans afresa gjorde jag ett nytt försök med någon utsigt på god vind, men det var omöjligt att komma ut ur Kattegat, och för att ej förlora mera tid på en så svår seglats lät jag landsätta mig. Lyckligtvis tog jag detta beslut i tid, ty man har allt skäl att antaga, att det fartyg, som jag lemnade, var ett af de sexton, som gingo fullkomligt förlorade på kusten den följande natten. Min ledsnad öfver denna tidspillan ökades af tanken på att Hans Majestät kunde med otålighet vänta, att innehållet af det samtal, hvarmed han hedrade mig, då jag tog afsked på Drottningholm, skulle framföras till London, liksom ock hans bref till baron Nolken[3]). Jag tröstade mig med den tanken, att baronen

1) Den genom sitt deltagande i revolutionskrigen sedermera ryktbare engelske amiralen. *Utg. anm.*

2) Utanskriften saknas, men enligt en anteckning å brefvet var det ställdt till Armfelt. *Utg. anm.*

3) Svenskt sändebud i London. *Utg. anm.*

nödvändigt borde hafva erhållit detsamma redan medelst den vanliga kommunikationsleden. Emellertid var jag angelägen att välja en väg, som syntes kortare än färden öfver Danmark, nämligen en väg öfver Norge till Skotland och derifrån till London. Jag styrktes desto mer i min plan att välja denna väg, som jag dymedelst undvek den obehagliga känsla, som man erfar, då man är *tvungen* att återvända en redan tillryggalagd väg, och jag lofvade mig nöjet att få betyga min vördnad för den jord, som mottog Karl XII:s blod, och att under vägen få inhemta intressanta upplysningar genom att undersöka sanningen af de rykten, som äro i omlopp om Norrmännens sinnesstämning etc. etc. Efter Fredrikshald var det Kristiania, (till hvilken stad jag hade skaffat mig rekommendationsbref), som presenterade sig som det intressantaste stället under vägen. Der fann jag ett fartyg, som lämpade sig för min öfverresa; man höll på att lasta det, och den tid, jag skulle få vänta, lofvade att blifva mycket angenäm och nyttig genom den angelägenhet invånarne lade i dagen att visa mig en artig gästfrihet och att till och med införa mig i deras sällskapskretsar, d. v. s. först sedan jag lyckats lugna de misstankar, som vid min ankomst utspredos, att jag var utskickad af konungen af Sverige med uppdrag att antingen bespeja platsen för att underlätta inryckandet af hans armé eller ock att gifva form och fasthet åt önskningarne hos de missnöjde i landet för att draga fördel deraf till förmon för de planer, som Hans Majestät kunde hafva mot Danmark, planer som man ansåg redan ådagalagda genom flottans rörelse åt detta håll. Dessa misstankar bekräftades i början af en afundsjuka, som Martineau ej kunde dölja, i det han trodde sig sjelf god nog att uträtta dessa ärenden, om de skulle komma i fråga, och ansåg mig såsom ställd i hans väg; trots allt hvad jag kunde säga för att taga honom ur hans villfarelse, fann jag mig sålunda misstrodd af båda partierna. Det danska partiet fruktade mig såsom en man med tilltagsenhet och djerfhet, ty de veta att saknaden af dessa egenskaper är det enda som afhåller Norrmännen från att återsända dessa herrar Danskar att styra sin ö Jut-

land, såsom de vilja; det fosterländska partiet fruktade mig såsom vän af de svenska intressena och följaktligen såsom gynnare af ett system, *som de ej äro hogade att antaga*. De vilja ej gerna mottaga understöd af Sverige, emedan detta skulle gifva Sverige rättigheter eller anspråk öfver dem, under det att deras mål är att frigöra sig från *hvarje* utländsk regering, och såsom sådan betrakta de äfven den danska. Oberoende är således deras ögonmärke. Man får derför ej tala med dem om deras lands införlifvande med Sverige, emedan folket har sina från barndomen inplantade och traditionella fördomar mot det svenska namnet, och köpmännen beräkna altför klokt för att vilja inveckla sina kapital med Sveriges, som de veta vara besväradt af skulder, och än mindre med Englands af samma orsak. — Herrar *Danskars* misstankar bekymra mig föga; de omgifva mig med spioner, och jag gifver dem gång efter annan för mitt nöjes skull en motion för att hålla mig skadeslös för det obehag, de förorsaka mig. Ett annat nöje är att gifva dem olika ämnen för deras rapporter, så att dessa blifva så stridiga och löjliga, att man ej vet hvad man bör tänka. (Jag aktar mig dock noga att göra något, hvarpå man skulle kunna taga fasta som ett faktum). Jag har redan genom kurirernas återkomst från Köpenhamn och de underrättelser, mina vänner gifva mig, haft nöjet erfara att detta förträffligt lyckats, emedan hvar och en, för att göra sig vigtig vid hofvet, skyndade att skrifva allt hvad han trodde sig hafva upptäckt, och detta bör tillsammans hafva utgjort en skön gallimatias. Jag tviflar ej, att en dagbok öfver allt hvad jag gör, allt hvad jag säger, ja till och med öfver allt hvad jag tänker, en dagbok mera utförlig än sann, med hvarje post öfversändes till Köpenhamn. Möjligen hafva några utdrag kommit till Stockholm, så att ni följaktligen känner någon anekdot om mig, som jag ej sjelf känner; haf då godheten meddela mig den, på det komedien må blifva fullständig; den börjar blifva något tragisk eller åtminstone allvarsam å deras sida, emedan de börja märka, att jag hela tiden drifvit gäck med dem, och i följd deraf förarga sig, och detta desto mer som de ännu ej hafva några bevis för hvad

de säga, ehuru jag, under det jag intalar andra, att jag blott sätter värde på dans, sång och pokulerande och följaktligen ej alls är farlig, stundom träder dem ganska nära för att visa dem, att det hvarken är brist på utvägar eller okunnighet om huru dessa böra användas, som hejdar mig. Saken är den, att dessa misstankar, som äro lika många bevis för lättheten att här göra allt hvad man behagar, fresta till att våga en kupp, men jag tycker ej om att vara upphofsman till förvirring utan att vara säker att kunna återställa ordningen och en ordning som blir varaktig; jag skulle ej vilja skaffa mig ett rum i historien vid sidan af en van der Noot[1]); och för öfrigt vet jag ej, huru långt en sådan kupp kunde föra, och om den ej skulle korsa mina vänners intressen i stället för att gagna dem. Det synes mig ock, som om Europas nuvarande tillstånd skulle komma att gifva mig annat att göra till våren, d. v. s. så vidt jag vet, ty aflägsen som jag här är från hvarje källa till upplysningar och ej hogad att här öppna en brefvexling, för att brefven före mig skola läsas af herr postmästaren eller herr polismästaren, är jag utan tvifvel okunnig om mycket som jag borde känna. Jag hoppas snart få återinträda i verlden, men när eller huru, vet jag ej, alldenstund fartygen (längesedan segelklara) ständigt uppehållas af de nu rådande vindarne. Genom att hafva rasat så länge böra de nalkas sitt slut, se der mitt enda hopp.

Trots allt detta skall jag ej ångra min vistelse här; jag tillbringar min dag angenämt, och jag har tillfälle att arbeta, när det behöfves och när sakerna blifva mera mogna. Jag har nämligen, såsom jag har sagt er, lugnat misstroendet hos det norska partiet. För att vinna detta mål måste jag framhålla den omständigheten, att jag ej stod i Hans Svenska Majestäts tjenst, hvarvid jag förklarade, att min ställning hos honom blott hade sin grund i min beundran för hans hjeltemodiga karaktär. Jag insåg likväl, att jag ej gjorde honom någon tjenst genom att alltför starkt betona detta, ty i samma mon

---

1) En af ledarne för oroligheterna i Belgien under kejar Josef II:s regering. *Utg. anm.*

jag visade, att han var en hjelte och höjd öfver alla hinder, vare sig yttre eller inre fiender, rik på utvägar etc. etc., i samma mon visade jag att han var en för deras lugn fruktansvärd och farlig granne, hvarigenom jag väckte fruktan i lika hög grad som beundran. Jag har lugnat dem genom den försäkran, att Hans Majestät för närvarande blott sysselsatte sig med ordnandet af sitt rikes inre angelägenheter, och att ingen var mer öfvertygad än Hans Majestät om nödvändigheten för hans folk att hemta sig och hvila ut efter de föregående ansträngningar, som det hade gjort, och att följaktligen de ej hade något att frukta. Tillåt mig att anmärka, att om konungen gjorde den minsta fiendtliga rörelse mot Norge, skulle han göra danska regeringen samma tjenst som prinsen af Hessen gjorde honom 1788, då han förenade sinnena och krafterna mot den gemensamma fienden. Som hvarje yttre styrka nödvändigt måste tagas i beräkning, äro Norges tillgångar, oberoende af Danmarks, betydliga, och dess krafter kunna alltid användas med fördel och eftertryck, då fråga är om att *försvara* landet. Karl XII fann (olyckligtvis till sin skada), att Norrmännens krigiska och fosterlandsälskande karaktär mer än uppvägde deras brist på disciplin och satte dem i stånd att med stöd af terrängen, som till och med är mer genomskuren af skogar och berg än Finlands, uthärda hans anfall. En öfverrumpling skulle nu för tiden kanske kunna öppna väg för en här in i landet; jag vet, att generalerna här ej skulle sätta sig till motvärn, enär de alltid spara sig för att afskära fienderna återtåget. Detta är olyckligtvis något som väcker mycken eftertänksamhet bland era härar altsedan slaget vid Pultava, hvars minne eller åtminstone verkan ännu ej är utplånad. Jag framställer detta i parentes såsom ett litet varningsord, hvars betydelse jag är säker att konungen uppfattar, desto hällre som Hans Majestät skall göra mig den rättvisan att ihogkomma, att alla de råd, som jag tagit mig friheten framställa till hans betänkande, alltid varit förestafvade af det oegennyttigaste nit för hans bästa; jag har lemnat ränksmideriet åt dem, som ej kunde sysselsätta sig med något bättre, och har ej ens värjt mig mot

dem, som af afundsjuka stämplat mot mig sjelf. För att nu sluta detta långa kapitel om Norge — som redan torde hafva uttråkat er, emedan det blott innehåller hvad ni redan vet genom Martineau och blott kan intressera er i de punkter, som skilja sig från hans framställning — sedan man funnit, att jag ej har något att göra med de ränker, för hvilka han anklagas, och sedan jag tagit ad notam hans råd att ej öppet vara så god Svensk i norska sällskap, misstror man mig [ej][1]) mer, i det man med rätta söker förklaringen till min vänskap för edert land i min entusiasm för kriget. Jag kunde dock ej annat än förvånas, då Martineau gaf mig detta råd, sägande, att jag genom att synas alltför god Svensk skulle skada dessa angelägenheter, emedan detta bevisade, att han, verldsmedborgaren och dragonen från Marocko eller Arabien, ej hade mycket af denna egenskap. Likaså väl som en svensk *gardesofficer* mottager man också mig såsom Norrman. Vi lefva ett intimt sällskapslif, sjunga, pokulera, dansa, gå från en stel och högtidlig krets, der de unga hafva tråkigt, till en bal, der de roa sig, blott för att bevisa den sanning, på hvilken alla revolutioner grunda sig, nämligen att man ej behöfver mycken vältalighet för att öfvertala menniskor att göra hvad de vilja. Man behöfver blott föreslå det och sjelf taga första steget. I konversationen behandla vi hvarje samtalsämne öppet såsom i England, och ehuru vi derför stundom framkasta yttranden i deras närvaro, som lifligast önska afstyra dylika samtal, så tillse vi likväl noga, att de ej antaga en altför farlig form. Det som bör vara offentligt kan ej blifva det genom sammansvärjningar och anslag i det fördolda, såsom om man blygdes att bekänna obestridliga sanningar och att framställa dem för sunda förnuftets domstol för att dömas och granskas. Man måste godkänna det som man ej kan vederlägga, och sedan grunden sålunda är lagd, bygger man derpå huru man behagar och när man behagar, och detta så mycket lättare, om de

---

1) I texten står: »*on se mefie plus de moi*», men sammanhanget visar att negationen måste vara uteglömd. *Utg. anm.*

som sätta sig deremot, göra det oskickligt och i otid och visa tänderna, då de ej våga bita.

Ända hittills har jag ej talat med er om allt detta, på det ni sanningsenligt skulle kunna svara Reventlov[1]), då han möjligen talade med er om min vistelse här, att ni ej visste något derom. Jag vet ej, när jag kan få någon lägenhet att sända er detta med säkert bud. Ni förstår väl, att jag ej sänder det med posten, omgifven som jag är af spioner. Ni vet utan tvifvel, att man har sändt herr Kaas, befälhafvaren på den danska loggert, som följde flottans rörelser för att till lands göra mig samma slags tjenst. Jag finner hans konversation mycket intressant, emedan han känner en mängd anekdoter om ryska flottan, hvilka vi ej känna. Vi äro ense derom, att Tschitschakoff är det största nöt, som någonsin uppträdt i egenskap af amiral, och om han drager sig tillbaka för att *beta i skuggan af sina lagrar*, blir det en stor olycka för dem, som å nyo komma i tillfälle att slåss med hans flotta, ty man har ett lätt spel med dem, som ej förstå att spela. Som herr Kaas varit åskådare af nästan hela fälttåget, är han ett godt vittnesbörd för att hjelpa mig att rätta de falska omdömen, som man hade bildat sig här. Han gör rättvisa åt skickligheten i våra manövrer, och han kritiserar ej fälttågsplanen, såsom i allmänhet de frånvarande göra. Här hade man fått sina underrättelser om Ryssland från Köpenhamn; och som deras omdöme på grund af denna kanal blifvit falskt, var jag glad att hafva medel i mina händer för att bringa dem till en riktigare uppfattning och ingifva dem samma beundran för konungen, som jag sjelf hyser, hvilket jag gjorde genom att anföra hans egna ord, då nämligen ett sådant öfvertygande vittnesbörd var af nöden och min diskretion tillät mig att använda det. Hr Kaas är altför högsinnad i sitt tänke- och handlingssätt för att ej vara glad att om det rätta kunna upplysa dem, som sväfva i villfarelse, i det de anse fälttåget företaget utan plan och af blott fantasi och entusiasm. Hvad angår den olyckliga utgången af de första försöken, känner han redan orsakerna dertill och man måste medgifva

1) Danska sändebudet i Stockholm. *Utg. anm.*

hvad man vet. Gjorde man ej det, skulle det öfriga af ens förklaring skrifvas på partiskhetens räkning. Han är ej synnerligen nöjd med den resa, som man för min skull låtit honom göra till Norge under en sådan årstid. Vi skratta tillsammans åt det futtiga i åtgärder af detta slag. Han känner de försök, jag gjorde att afresa från Göteborg, och han har framhållit denna omständighet, emedan det knapt var antagligt, att en person, som blifvit *sänd* till Norge, skulle hafva ansträngt sig i 17 dagar för att taga en annan kosa. Han känner mig blott såsom sjöman, och följaktligen kan han icke tro annat än att jag på land är lika mycket utom mitt element som han och i följd häraf ej alls i stånd att gifva dem någon anledning till oro till lands. Ett fritt och öppet tal kan han ej förmås att betrakta som något farligt på en plats, der alla menniskor äro vana att tala så och han sjelf bland dem.

Jag måste väl en gång sluta detta långa kapitel om Norge. Jag hoppas, att er bror har funnit mycket nöje i London, ehuru mitt tvungna dröjsmål har beröfvat mig nöjet att vara honom nyttig i detta fall; jag gaf honom ett bref till min bror, som i egenskap af gardesofficer bör vara tillräckligt hemmastadd i London för att också göra honom hemmastadd. Jag tog detta försigtighetsmått, på det att han icke måtte råka i bryderi de första dagarne, i händelse han skulle komma före mig.

Det smärtar mig mycket, att jag ej träffade er morgonen före min afresa; vi gingo miste om att träffas, i det vi uppsökte hvarandra, och jag hade, alldenstund det var sista dagen, för mycket att göra för att invänta er återkomst. Det som jag i synnerhet skulle hafva velat säga er, var att upprepa mina ursäkter för att jag så mycket tog er tid i anspråk vid denna angenäma middag, som vi hade på tu man hand, då vi talade om konungens löfte att gifva mig svärdsordens broderi. »*Före* afresan» voro hans egna ord, och lika djupt intryck, som jag erfor af Hans Majestäts nådiga och artiga sätt vid beviljandet af denna ära, lika djupt intryck gjorde den minskning, som egde rum med afseende på denna nåd, derigenom att dess fullbordande uppsköts till framtiden. Ämnet

kom då händelsevis på tal i ett samtal oss emellan, och jag drog ej i betänkande att redan då framkasta hvad jag alltid varit besluten att förr eller senare i bref meddela er såsom den finaste kanalen för att framföra mina tankar till konungen. Jag ville ej, att han skulle vara okunnig om, att min tacksamhet alltid var afmätt efter hans nådighet, och att jag mycket beklagade en minskning i det ena, emedan detta mot min vilja måste medföra en minskning i det andra. Era sista ord berättigade mig att bära broderiet, »sedan jag väl var *rest*», i enlighet med Hans Majestäts egna ord, då han hedrade mig med ordensbandet vid Värälä. Jag hade försett mig dermed, men har dock ej anlagt det förrän på ordensdagen, då ni sade att jag skulle blifva utnämnd. Då ansåg jag mig ej blott vara berättigad, utan till och med förpligtigad att bära det enligt ordensreglorna, som jag hade svurit att efterkomma. Hans Majestät skall utan tvifvel gilla det. Det vore orättvist att tro, att han ville bereda mig Tantali qval, och jag kan blott för närvarande önska, att jag må erhålla andra tillfällen att bevisa, att jag handlade af egen drift, och att hoppet om belöning ej har haft den ringaste plats bland motiven för mitt handlingssätt.

Kongelf den 7 Febr.

Så långt skref jag utan att finna någon säker lägenhet att sända er mitt bref. Jag sänder det nu från detta ställe, dit jag anländt på resa till Köpenhamn, enär jag mot min vilja nödgats medgifva omöjligheten att fullfölja min första plan att resa sjövägen, ty en seglats vid denna kust är fullkomligt omöjligt och att stanna der (i Norge) till våren skulle alltför länge uppehålla mig. Jag är desto mer böjd att resa öfver Köpenhamn, som jag då blir i tillfälle att med egen mun för prinsen af Hessen och grefve Bernstorff vederlägga de falska rapporter, som kommit till dem från Norge och kanske derifrån till England. Jag skall dröja i Köpenhamn så länge, att jag der kan få svar på detta bref och höra något nytt från er. Man berättar här, att ni råkat ut för en ganska allvarsam olycka. Jag hoppas, att ni skall lugna mig angående detta,

och att det ej är så allvarsamt, som man målar ut det. Jag Jag ber er sända mig några ord antingen genom hr Liston till [Englands][1]) chargé d'affaires i Köpenhamn eller genom Sveriges ambassadör, min ordensbroder. Apropos, vill ni hafva godheten att vid något tillfälle, som kanske möjligen erbjuder sig, sända mig ett gult band och en kraschan. Ursäkta mig min djerfhet, och för att visa att ni ursäktar den bed mig om något dylikt uppdrag. Haf godheten betyga Hans Majestät min underdåniga vördnad och låt honom få kännedom om hvad ni anser lämpligt af innehållet af detta bref.

Jag är min bäste Baron
er uppriktige och trogne vän
och ödmjuke tjenare
W. Sidney Smith.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 42.

K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk,
Stockholm den 21 januari 1791.

Hr Steding, chevalier Gaussen, Frankrikes chargé d'affaires, har nyss åt hr Franc, en af mina statssekreterare, lemnat ett tryckt exemplar af en skrift med titel: *Instruction angående Frankrikes nationalflagga, gifven af nationalförsamlingen den 24 oktober 1790 och stadfästad af konungen, tillika med en färglagd planch,* i det han på ämbetets vägnar bad honom lemna mig redogörelse derför, på det att genom befallning af mig kännedom derom måtte meddelas kongl. marinen och handelsflottan liksom ock mina kommendanter i Sveriges olika hamnar. Jag tviflar ej, att ett sådant meddelande redan är gjordt eller snart kommer att göras i Petersburg. Det förtroende, som jag önskar mer och mer befästa mellan mig och kejsa-

---

1) Tillagdt af utg.

rinnan, jemte den höga tanke, jag har om hennes förstånd, tillika med det gemensamma intresse, som bör förena alla regenter, i en tid, då så många ansträngningar göras för att förstöra den harmoni, som bör herska mellan dem och deras undersåtar, och att göra slut på staternas lugn, hvilket endast kan ega bestånd, om den sedan gammalt häfdvunna lydnaden och ordningen blifva upprätthållna, bjuda mig att låta er å mina vägnar meddela henne mina betraktelser öfver denna fråga och bedja henne att förena sig med mig och konungen af Danmark om ett svar, på det att Nordens tre sjömakter om möjligt må handla enligt samma grundsatser, och på det att deras förenade tankar må inverka på demagogerne, som så fräckt våga förolämpa alla regenter i konungens af Frankrike person. Att medgifva nationalflaggan tillträde till våra hamnar vore att visa folken en symbol af uppror och framgång i demagogiska tilltag; vi skulle derigenom åtminstone tyst erkänna lagligheten af det inkräktande nationalförsamlingens förmätna åtgärder; vi skulle gifva vårt gillande åt framgången af ett exempel, som för det allmänna lugnet är så farligt, i synnerhet i ett ögonblick, då det är allmänt kändt, att ett förbund bildats i Frankrike endast för att utbreda den förderfliga lära, som genom att störta Henrik IV:s tron har bragt hela monarkien i förvirring, då detta förbund, bekant under namnet propagandan, utsänder sina ombud i nästan alla länder, och då man redan af dess läror fått en bitter erfarenhet i Sachsen och på flere ställen i Tyskland, och då Fransmän till och med gripits och straffats. Jag vet, att de undersåtar, som lefva under kejsarinnans spira och af denna mäktiga furstinna styras med lika mycken godhet som ära, ej kunna annat än känna sin lycka; men man känner ock hänförelsens makt, exemplens fara och det epidemiska i folkens uppbrusning, en epidemi, som har utbredt sig från hjertat af Amerika till Frankrike, och som, uppburen af det ljufliga i sjelfsvåldet och af en försåtlig vältalighets verk, är så egnad att förföra det lägre folkets sinnen, hvilket alltid förväxlar sjelfsvåld och frihet. Mitt förslag vore således, att de tre ministrarne från Nordens hof på en gång på samma

dag skulle i Paris till ministern för utrikes ärendena öfverlemna en not, författad i samma ordalag, och hvari man på ett enkelt och artigt sätt skulle förklara, att man ej i hamnarna mottoge eller erkände andra flaggor såsom franska än dem, som från urminnes tid erkänts såsom sådana, och att man ej skulle tillåta något som hälst fartyg att föra någon annan; att alldenstund hvarje makt vore herre i sitt eget land, man ej betviflade, att konungen i Frankrike genom de befallningar, han skulle gifva, skulle förebygga de obehag, som hans undersåtar komme att få lida, om de motsatte sig detta beslut, som fattats af alla makter, som beherska Östersjön. Se der i allmänhet hvad jag anser att noten borde innehålla. Jag är säker, att man i Petersburg skall finna en bättre vändning, och jag skall blifva mycket glad att få instämma deri hvad formen beträffar. För öfrigt ålägger jag er att tala och öfverlägga om denna fråga med grefve Bedsboroko; emellertid skall jag ej gifva något svar åt Frankrikes chargé d'affaires, innan jag fått något från er.

Jag ber Gud, att han måtte taga er, herr Steding, i sitt höga skydd.

Er tillgifne

GUSTAF.

Utdrag häraf meddeladt gr. Osterman $\frac{25 \text{ jan.}}{5 \text{ febr.}}$ 1791.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 43.

General-major Curt von Stedingk till Konung Gustaf III, *Petersburg den $\frac{4}{15}$ April 1791*[1]).

Till min stora saknad kommer grefve De la Gardie att lemna mig. Denne unge man visar de lyckligaste anlag. Han är pålitlig, stilla och angenäm i sitt umgänge, hvilket tillika

---

1) Ett utdrag af detta bref är tryckt hos E. C. J. CEDERSTRÅHLE: »Bidrag till kännedomen om underhandlingarne efter freden i Werelä angående förbundet med Ryssland», sid. 27, men är der dateradt den 3 april. *Utg. anm.*

med hans utseende gjort att han haft stor framgång, ehuru dessa egenskaper, på den sistnämda när, mindre värderas här än öfverallt annorstädes. Han skall hafva den äran att berätta Ers Majestät hvad som händer här inom societeten och beskrifva de fester och dårskaper som dagligen äga rum, — ty man kan ej gifva något annat namn åt denna passion för dans, spel, stora måltider och alla slags förströelser under krigstid och allmänt betryck — isynnerhet då man tänker på huru dyra de nödvändigaste lifsmedel äro, hvilkas pris är tre- och fyrdubbladt; på den totala bristen på klingande mynt; på sedlarnas ringa värde, som skola ersätta det; på vexelkursen och på det obestånd, som är rådande i alla delar af riket; man skall snart få se, att alla dessa, till utseendet så lätta segrar och triumfer skola försvaga staten och mycket försena tillväxten af den makt, som naturen tyckes hafva bestämt åt detta rike. Det är sannt att maktspråk till en del får ersätta bristen på omtanke och politik, ty det fordras blott en ukas för att ställa 100,000 man på krigsfot, blott en kabtnettsorder för att få 100 millioner blått, rödt och hvitt pappersmynt utgifvet, men dessa förderfliga utvägar skola förr eller sednare förorsaka detta rikes undergång.

Ryssarne börja nu att tänka och vara mindre dumma. Isynnerhet finnes i Moskwa en härd för missnöje och många politiska kanstöpare, hvilka måhända blott skulle behöfva en anförare och ett godt tillfälle för att det skulle bryta lös — såvida icke fruktan för knut[piskan] hade en stor inverkan på sinnena. Men oaktadt detta ers Majestät är verkliga förhållandet, rubbar ingenting ministrarnes lugn; ingenting kan upprycka dem ur deras likgiltighet eller förmå dem till att uppoffra något af sina osmakliga nöjen för göromålens skull. Kejsarinnan är icke mer den hon förut varit. Hennes höga ålder och de olägenheter den medför sätta henne mindre än förr i stånd till verksamhet. Hon tycker om stillhet och tillbakadragenhet och visar sig sällan offentligt, och som hon endast arbetar tillsammans med högst få personer, är ingenting lättare än att föra henne bakom ljuset, så mycket heldre som hennes fåfänga hin-

drar alla upplysningar i detta ämne. — Också består ministrarnes skicklighet uti att underblåsa denna fåfänga, i att icke motsäga Hennes Majestät i något och i att låta henne tro att hennes rike är i det mest blomstrande tillstånd.

Till och med fust Potemkin, den högmodigaste, fåfängaste, sjelfrådigaste af dödlige, ehuru dessa fel mildras af andra goda egenskaper, bemöter kejsarinnan på samma sätt. Han har med egna ord sagt till mig, då vi talade om henne: »Hvad vill ni att man skall göra? Hon är qvinna, man måste spara henne och man kan ej brådstörta med något». Ehuru denne furste bemöter mig med en utmärkt godhet och bedt mig att betrakta honom som sin slägtinge, sin bror (detta sades på köpet en gång, då han hade litet i hufvudet) och gång efter annan säger mig att det vore hans önskan att jag skulle blifva ambassadör här, emedan han tror att mina afsigter äro goda samt att Pahlen gerna kan stanna i Stockholm eftersom Ers Majestät är nöjd med honom och han är en bra karl, denne furste, Ers Majestät, ehuru han vill att jag skall hafva fullt förtroende till honom, inger mig intet sådant, icke derför att jag ej är öfvertygad om hans goda vilja samt att han är fäst vid Ers Majestät och smickrad af den aktning som Ers Majestät visar honom utan emedan han sjelf vill göra allt och emedan hans smak för nöjen och hans nycker utan namn och tal ständigt komma emellan vid de vigtigaste göromål.

Då han erhöll Ers Majestäts bref, blef han förtjust. Han förde mig afsides på en bal, der vi voro tillsammans, och sade mig, att han icke då hade detta bref på sig, men att han skulle visa mig det dagen derpå. Vi skulle hafva en liten middag i hans hus vid hästgardets kasern, hvarpå han i parentes sagdt redan depenserat 150,000 rubel för att efter påsk gifva en fest för kejsarinnan. »Der [tillade han] skola vi kunna vara alldeles ostörda och fritt få tala om våra angelägenheter.»

Jag anländer till honom på bestämd tid, belastad med papper och särdeles glad att få ett så godt tillfälle att afsluta allt. Jag finner Hans Höghet så upptagen att han icke kan taga emot någon mer än mig (hans väntsalar voro fulla med folk) och af hvad? — — jo af att iordningställa en danssal i

sin våning — som han redan 3 gånger helt och hållet förändrat, sedan han flyttade dit. Han lemnar mig Ers Majestäts bref, låter mig gå igenom 50 rum, se allt, beundra allt: begär att jag skall tiga dermed; tager mig med sig ut att åka och talar icke under hela vägen med mig om annat än om sig sjelf, Krim och sin flotta i Svarta hafvet. Vi komma fram. Jag ser att allt är ordnadt till en fest, och fursten är förtviflad öfver att alla hans önskningar äro så väl utförda att ingenting mer återstår för honom att göra. Vi gå igenom denna ofantliga byggnad uppfyld af handtverkare och af officerare hörande till hans uppvaktning. Han börjar tycka att det är tråkigt, ger en befallning, och 200 musikanter sätta sig under den stora salens hvalf och utföra en aria af Parti med endast oss båda till åhörare. Fursten är i tredje himmelen. — Hundra personer ankomma så småningom; man dansar och öfvar in en quadrille som skall dansas på sjelfva högtidsdagen af 24 par, på furstens bekostnad klädda i dyrbara moldaiska drägter; kl. 3 e. m. äter man frukost och kl. 9 på aftonen drager man sig tillbaka, utan att det under hela dagen varit möjligt att få fursten att tänka på Sverige eller hvilket göromål som helst oaktadt alla mina försök att återföra honom till ämnet.

Sådan, Ers Majestät, är denne man som styr detta rike, hvilkens uppmärksamhet man måste fästa, hvilkens intresse man måste tillvinna sig; han skall gifva mig mer att göra än alla kejsarinnor tillsammans. Jag inser icke mer än ett sätt att få våra angelägenheter att gå framåt nemligen att Ers Majestät öppnar en direkt korrespondans med honom medelst kurirer; att brefven adresseras till mig för att genom mig öfverlemnas till honom; att Ers Majestät låter mig få kännedom om deras innehåll och förskaffar mig hans förtroende, så att han mundtligen kan lemna mig svar, om han ej har tid eller lust att skrifva. Man kan icke betjena sig af posten, detta medel är för långsamt och endast Ers Majestäts handstil kan förmå honom att läsa en depeche. Han sade mig artigt, att en sak plågat honom då han emottog Ers Majestäts bref, som i öfrigt förorsakat honom den högsta glädje, nemligen att Ers Majestät icke nu som

förut skrifvit: *Kommendör af Vår Orden*, ty den titeln är honom mycket dyrbar, emedan det är derigenom som han står i förbindelse till Ers Majestät. — »Ni glömmer väl icke hoppas jag titeln af vän» — blef mitt svar som fursten mottog med lifliga uttryck af sin vördnad för Ers Majestät. — I anledning af det föreslagna mötet sade han till mig, att Ers Majestät önskat få det i maj månad, att han ämnat resa långt förut, men att han skulle se till, huru dermed skulle kunna arrangeras. — Det är säkert, att han ämnar anställa ännu ett fälttåg emot Turkarne och att han vill föra det med kraft. Han försäkrade mig på sin heder (och alla de underrättelser som jag kunnat förskaffa mig, bestyrka det) att han i juni månad skall hafva 22 krigsfartyg, inberäknade de stora fregatterna i Svarta hafvet, och att den lilla flottan kommer att bestå af 300 fartyg. — Dessa rustningar bevisa, att det är från sjösidan som man beslutit göra de största ansträngningarna. Det är säkert också det klokaste man kan göra för att injaga fruktan i Konstantinopel och möjligen eröfra denna hufvudstad. Här med Donau framför sig, hafva Ryssarne en god försvarspunkt, och erfarenheten har visat dem att sedan Donau passerats är anfallskriget både svårt och förenadt med faror. Af Engelsmän och Preussare fruktar man ingenting och sätter sig dessutom i ett sådant försvarstillstånd, att man ingenting har att frukta. Denna säkerhet ökas dagligen, och de båda hofvens uppträdande är mycket egnadt att öka den. Det är endast Ers Majestäts förhållande, som här väcker uppmärksamhet och oro, ty hela verlden, Engelsmän och Ryssar, äro ense om att Ers Majestät håller den politiska jemnvigten i sin hand; detta hafva Englands och Preussens ministrar uttryckligen sagt mig. Sedan de ingenting vinna genom hotelser, sänka de tonen, nu gäller det blott att med heder draga sig ur spelet. Man söker också efter medel dertill; man är ense om att den förklaring, som här afgafs efter konventionen i Reichenbach var för anspråksfull. Då begicks ett fel, men huru kunna rätta det? Furst Potemkin kan allt. De båda hofvens ministrar äro mycket artiga mot honom och fursten behandlar dem mycket väl, isynnerhet Englands

minister. Den sistnämde ökar sina utgifter, ty han har gifvit en präktig middag för fursten, och om man får dömma efter utseendet och åtskilliga små underrättelser som kommit mig till del, har det icke sparats på guineerna för att kunna bilda ett parti. Öfverallt, men isynnerhet här är det ett talande medel, och så länge Ers Majestät icke årligen depenserar åtminstone 100.000 rubel till detta ändamål, blir Ers Majestät aldrig herre öfver detta kabinett. Emellertid säger engelska kabinettet, att Ers Majestät ämnar åter börja krig på grund af att fredsvilkoren som bestämdes i Värälä ej blifvit uppfylda, något hvilket man här mera fruktar än engelska flottan och de preussiska arméerna. Det är verkligen otroligt,. huru litet man här bryr sig om dessa sednare. Man kallar Preussarne dåliga soldater som de ryska bajonetterna lätt skola nedgöra. Fredrik den store skulle blifva bra förvånad, om han kunde höra detta.

Danmark har förklarat såväl här som i London, att det i händelse af brytning emellan Ryssland och England skall förblifva neutralt och hålla sina hamnar stängda för båda partierna, men ingen brytning kommer att ega rum. Här börja mina underrättelser till och med att röra de allierade makternas inbördes förhållande; hvad jag vet är att dessa endast söka att fiska i grumligt vatten och att hvar och en af dem söker att bevara vinsten åt sig och öfverlemna faran åt den andra. Just emedan de vilja bedraga, blir ingen numera lurad af dem. Preussens minister sade åt mig, att England gjort orätt uti att icke bättre understödja Ers Majestät i det sista fälttåget. Blott England lemnat tvenne linieskepp skulle Ers Majestät gjort sitt intåg i Petersburg, — »och ni», — svarade jag — »hvad gjorde ni då»? — — —

Lyckligtvis förstod Ers Majestät att göra sig oberoende af deras hjelp, och Ers Majestät delar ej med någon äran af att hafva slutit den ärofullaste fred som någon svensk konung ingått med Ryssland. — Det beslut som Ers Majestät fattat att först se de mundtliga löften som gåfvos i Värälä fullbordade, innan någon ytterligare förbindelse ingås med Ryssland, synes mig fullkomligt öfverensstämmande med Ers Majestäts

intressen, ty detta sätt att erhålla hvad Ers Majestäts åstundar är säkrare än att lita på detta hofs redbarhet. Men dröjsmål är oskiljaktigt från alla underhandlingar med denna ministère, och det ökar ännu mer min motvilja för den plats som jag här innehar.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 44.

K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk,

lilla slottet vid nya Haga den 20 april 1791[1]).

Herr Steding, jag begagnar mig af kuriren, som jag sänder med serafimerordens kedja till general Igelström, för att skrifva till er. Hvad jag länge förutsett har nu inträffat. De förbundna hofven, som snärjt sig i sitt eget vankelmod och bedragits genom sin tro, att fruktan för deras makt skulle böja kejsarinnan, se sig nu tvungna till ett krig, som de i fjol kunnat undvika, om de hjelpt mig. England har fattat sitt beslut, och ni torde redan känna icke blott konungens hemställan till parlamentet, utan äfven de båda husens beslut, utrustandet af den engelska flottan, engelske ambassadörens reklamation i Haag, generalstaternas samtycke och utrustningen af den holländska flottan, liksom ock att en engelsk fregatt passerat genom Belt. Ni förstår väl, att alla dessa förenade omständigheter i ett ögonblick förändra sakernas ställning, och att ett fördrag med Ryssland, som jag i februari månad kunde betrakta såsom nyttigt, ja fördelaktigt, för närvarande blir svårt och till och med farligt att underteckna så att säga under den engelska flottans kanoner, ett fördrag, som kommer att

1) Detta bref finnes tryckt på franska såsom bilaga till E. C. J. Cederstråhle: »Bidrag till kännedomen om underhandlingarna efter freden i Verelä», &.ctr. s. 27 o. f., men är der dateradt den 1 maj 1791. *Utg. anm.*

utsätta min handel för de största faror. Till allt detta komma de utomordentliga anbud, som de förbundne göra mig i fall jag vill förena mig med dem, vidare omständigheternas tvång, den fullkomliga bristen på penningar och omöjligheten att vara dem förutan, ropet från en del af nationen, hvars under sista kriget mot Ryssland upphetsade sinnen tro sig se stunden vara inne att krossa det samma och nu begagna sig af samma skäl mot mina planer, som jag då sjelf gaf dem till förmon för kriget, och än mer Petersburgerkabinettets tystnad och overksamhet, hvilket utan att ens uppfylla de i freden i Värälä faststälda vilkoren icke ens värdigats svara på alla de förslag, som man här har gjort detsamma. Jag bör ej dölja för er, att om sakerna förblifva på sin närvarande punkt och de förbundne begära ett bestämdt svar framför allt i ett ögonblick, då hofvet i Petersburg ej uppfyller sina löften, anser jag mig tvungen att välja ett förbund, som man erbjuder mig, och hvars nödvändighet tvingande skäl föreskrifva. Det är till och med nödvändigt att hofvet i Petersburg för att i nationens ögon rättfärdiga min neutralitet och min vänskap för det samma erbjuder mig så stora fördelar, att ej ens de förbundne kunna beklaga sig deröfver. Jag tror, att hofvet i Petersburg genom att återställa gränserna i det skick, som de hade i freden af år 1720 och genom att dertill lägga Kexholms län, hvars afträdande anbefaldes i Peter I:s testamente för att undvika ett nytt krig, och en summa af en och en half million rubel såsom subsidier, vare sig i lifsmedel, i effekter eller i pengar, skulle tillförsäkra sig en trogen vän i mig och bereda mig ett säkert medel att öfvertyga mitt folk om rättvisan i att hålla mig neutral. Kejsarinnan har ett bindande skäl att hålla mig qvar. Utan mig skola ej Engelsmännen företaga något. Om jag förenar mig med de förbundne, är Ryssland förloradt. Det skulle således afträda hvad det i alla fall skulle förlora, men det skulle rädda sina bästa provinser, i det det åt Sverige gåfve endast hvad Peter I återgaf efter 18 års segrar. Det skulle för alltid försäkra sig om Sveriges vänskap och kunde efter att hafva besvurit stormen bilda detta nordiska förbund,

som blir så nödvändigt för att motväga Englands fullkomliga öfvermakt, som Frankrikes betydelselöshet för närvarande gör alldeles oinskränkt. Min mening är ej, att ni omedelbart framställer detta å mina vägnar, men att ni försöker ingifva furst Potemkin dessa ideer, att ni ber honom om ett samtal för att få upplysning om sakernas ställning och om allt, som försiggått mellan hofvet i Petersburg och mig efter freden; att ni beklagar er öfver den långsamhet, med hvilken man uppfyller de gifna löftena; att ni starkt framhåller era farhågor för den närvarande ställningen, farhågor, som ökas af bristen på instruktion från mig, hvilken åter förorsakats af dröjsmålet med uppfyllelsen af de i Värälä gifna löftena, och att ni för honom framställer era tankar efter att hafva försökt utforska hans, samt att ni öfvertygar honom om nödvändigheten att göra något uppseendeväckande för Sverige för att mot det allmänna skriket understödja mina goda afsigter mot kejsarinnan. Ni skall lemna mig redogörelse för era framgångar, men ni skall i alla händelser lära honom inse nödvändigheten af skyndsamhet.

Jag ber Gud, att han nådeligen beskyddar er.

Er tillgifne

GUSTAF.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 45.

K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk.

Aachen den 10 juli 1791.

Jag begagnar mig af den kurir, som general Pahlen sänder till kejsarinnan, för att skrifva till er. Det blir endast om Frankrikes angelägenheter som jag ämnar tala, och ehuru de stå i nära förhållande till fördraget mellan Sverige och Ryssland, är det mig omöjligt att gifva er fullständiga upplysningar derom, emedan ni, som är närmare Stockholm, troligen redan genom statssekreteraren Franc haft noggrannare underrättelser

om framgången af dessa underhandlingar. Genom min depesch af den 1:sta dennes vet ni hvad som tilldragit sig i Frankrike. Sedan har jag emottagit er af den 14:de juni. Deraf ser jag era farhågor med afseende på den kungliga familjen, och huru grundade de då än voro, så äro de faror som nu hota den samma ännu större; men huru stort intresse jag än hyser för dem, är mitt intresse ännu större för den allmänna frågan, hvarmed jemvigten i Europa är förenad, för Sveriges enskilda fördel och för alla konungars sak. — Allt detta är beroende af franska monarkiens återställande, och det kan vara likgiltigt, om det är Ludvig XVI, Ludvig XVII eller Carl X som kommer att intaga tronen, blott att denna blir återupprättad, blott manègens vidunder krossas och de all laglig myndighet och all ordning upplösande grundsatser, som denna vederstyggliga församling hyllar, blifva utrotade tillika med den gemena röfvarkula, som uppfunnit dem. Derför måste man begagna sig af den tidpunkt, då allt ännu är i ett förvirradt skick, då intressena ännu icke äro stadgade och då harmen ännu är som lifligast öfver de förolämpningar, som i Ludvig XVI:s person tillfogats alla konungar. Man måste i synnerhet hindra att ej en ny lagstiftande församling med nationens röst, stadfäster en del af de redan beslutna våldsgerningarna, och det enda botemedlet emot allt detta är jernet och kanonen. — Det är möjligt, att konungen och drottningen af Frankrike i detta ögonblick äro i fara, men hvad betyder det i jemförelse med den fara, som hotar alla krönta hufvuden genom den franska revolutionen; och jag är nästan öfvertygad om, att denna fara icke finnes till för deras allra kristligaste majestäter, alldenstund det skall ligga i upprorsmännens intresse, att så snart de främmande trupperna inrycka, behålla dem som gisslan för att genom denna lösen kunna köpa sig sjelfva förskoning. — Dessutom bör man alltid taga menniskornas egna intressen i beräkning, och det kan ej ligga i deras att döda konungen och dauphin, ty då skulle monsieur, som är fri, blifva konung, och de skulle icke hafva något hopp om att gå ostraffade. — Att invänta en ny lagstiftande församling och ställa sig på god fot med den, vore för

öfrigt detsamma som att erkänna den föregående församlingen, och det första syftet med regenternas förening måste vara att gifva ett stort exempel och genom vapenmakt krossa det, som vapen och blod hafva skapat i Frankrike. — Det är dessutom ganska osäkert, om nuvarande förhållanden någonsin mera skola återkomma, då kejsarens och alla tyska furstars samverkan, den fullständiga neutralitet som vi hafva skäl att hoppas från Englands sida, Preussens medverkan och Nordens förening kunna bidraga till Frankrikes räddning. Inom 6 månader kan allt förändras, och hvad som i dag kunde lyckas vore då omöjligt.

Jag har endast ingått i dessa detaljer för att besvara de reflektioner, som ni gjort i er depesch af den 14 juni, och jag fruktar mycket, att ni blifvit missledd af de Fransmän, som vistas i Petersburg. — Ni måste vara på er vakt mot dem. — Det finnes många som brinna af nit för konungens sak, men som ni klart bör inse, är deras ifver öfverdrifven. Det gifves andra, som äro spioner åt propagandan eller demokraterne, men dessa kunna hvarken vara farliga för er eller kejsarinnan. Deras grundsatser röjas allt för hastigt och äro allt för stridande emot alla häfdvunna åsigter för att icke vara motbjudande. — Men det gifves ännu ett tredje slag, som kalla sig *monarkister,* som väl vilja hafva en konung, men vilja upprätta en slags metafysisk styrelse, som är omöjlig att upprätthålla i Frankrike och hvars upprättande (om den ens någonsin kan vinna stadga, hvilket tyckes omöjligt) skulle vara ett ännu farligare exempel och skulle tjena till att omstörta alla throner. Dessa personer frukta en motrevolution, som skulle kunna återföra allt i sitt gamla skick och sålunda blifva ett hinder för deras drömbilder. — De tro sig i en framtid kunna införa sitt styrelsesätt, när upphetsningen lagt sig och folkpartiets ledare genom våldsamheter och oordningar förlorat sitt anseende, och satt de så kallade monarkisterna i stånd att återvinna pluraliteten. De tala derför icke med annat än hofsamhet om konungen och hans skyddande, om nödvändigheten af tronens ärftlighet och dylikt, men under detta sansade yttre dölja de lika sorgliga och omstörtande planer. Det är för dem, deras råd och åsig-

ter som ni isynnerhet bör taga er till vara, ty under masken af ädla bevekelsegrunder dölja de för det allmänna bästa synnerligt farliga åsigter om monarkiens återställande, som är omöjlig utan fullständigt återställande af den kungliga myndigheten, hvilken åter under en så svag furste som den nuvarande och efter en så våldsam skakning ej kan återställas annat än genom att den mest vidsträckta myndighet anförtros åt ministrarna. Och hvilket medel, hvilket intresse skulle de utländska makterna utan en sådan myndighet hafva att återställa ordningen, då hvarje fördrag som Frankrike kan komma att ingå med dem eljest vore utan verkan, och underhandlingarna skulle blifva besvärliga och ej kunna hemlighållas. — Jag vet nog att drottningen det må nu vara i följd af filosofiska åsigter, eller af harm, eller af en origtig uppfattning af förhållandena eller af ögonblickets fruktan, möjligen kan förmå konungen att inlåta sig på underhandlingar för att förmå honom att hålla en medelväg, men i en dylik händelse får man icke glömma, att de äro fångar och att brist på frihet beröfvar deras åtgöranden all gällande kraft.

Jag har trott mig böra ingå i dessa detaljer för att låta er få kännedom om mitt sätt att uppfatta ställningen och om huru ni bör framställa den. — Baron Palens kurir, som lemnar er denna depesch, medför äfven den memoire, som är mitt svar på den memoire, som kejsarinnan sändt mig och hvarom jag talat med er i min sista skrifvelse. Troligen skall denna furstinna visa er den; den är för lång att för er räkning hafva kunnat kopieras. Jag lemnar henne deri en detaljerad redogörelse för gången af konungens och de franska prinsarnes underhandlingar med afseende på kejsarens och de öfriga utländska furstarnes hjelp. Jag visar henne nödvändigheten af och medlen till en motrevolution, och jag låter henne förstå, att det rör hennes ära, om något så vigtigt skulle hända utan hennes medverkan, och att det kan vara farligt att icke sätta sig i stånd att förekomma och hindra de delningsförslag, som möjligen kunna uppstå hos de ärelystna, och att det är af vigt att förbundet mellan Ryssland och Sverige redan från början inger det södra Europa en hög tanke om detta förbunds inflytande på Europas angelägenheter.

— Det öfriga är blott loftal öfver kejsarinnans memoir och beröm öfver henne. — Det är derför nödvändigt att öfvertyga henne 1:mo att om Frankrike skall få någon hjelp bör det ske snart, ty hvad som kan ske i år är måhända omöjligt under ett kommande år; 2:do att den hastigaste hjelpen äfven blir den lättaste; 3:o att ett litet antal ryska trupper tillsammans med de svenska äro tillräckliga att öka och upprätthålla kejsarinnans anseende; 4:o att jag nödvändigt måste hafva pengar, ty dem förutan är det mig alldeles omöjligt att sätta mina stridskrafter i rörelse. Baron Armfelt har framlagt för grefve Stackelberg de hithörande beräkningarna och låtit general Pahlen granska dem. — De böra redan vara sända till Petersburg; 5:to att det icke medför någon svårighet eller olägenhet för kejsarinnan att förena sina krigsfartyg med mina, eftersom de ligga utrustade och bevärade under Cronstadts kanoner, och att ingenting tydligare skall visa hennes öfverlägsenhet öfver de andra makterna, emedan hon på en gång visar, att hon långt ifrån att frukta dem i det ögonblick de hota henne är nog mäktig att hjelpa de förtryckta; 6:te att om hon med svenskarne förenar 8000 eller åtminstone 6000 ryssar, af hvilka en del till och med kunde utgöras af kossacker och tartarer, hvilka hon ej behöfver, men hvilkas krigsrätt skulle vara egnadt att injaga en utomordentlig förskräckelse i Frankrike, försvagar hon sig icke, ty om hon tager de trupper som äro stationerade i Finland, blir gränsen emot Preussen icke blottad; och om hon efter fredsslutet med mig ännu hyser någon oro, så erbjuder jag mig att till expeditionen taga ett lika stort antal finska trupper som det hon bortsänder från ryska Finland; 7:mo att hon borde förstå, att om icke mer än två ryska regementen förenades med svenskarne, skulle det ensamt bevisa att hon är själen i företaget och gifva henne äran samt fördelen af att få skörda tacksamheten; 8.o att penningar för mig icke allenast äro nödvändiga utan äfven oundgängliga; att jag, om hon så önskar, ansvarar för att Frankrike skall anse de penningar som hon för detta ändamål gifver ut som en skuld hvilken skall blifva henne återgäldad; 9:o att jag slutligen begär ett bestämdt

svar, ja eller nej, emedan hon är för rättänkande att låta mig uppväcka några falska förhoppningar hos de olyckliga prinsarne, som på grund af hvad jag, i följd af den höga tanke jag har om hennes upphöjda själ, sagt dem om henne, sätta sitt enda hopp till henne; att slutligen ett bestämdt nej (huru ledsamt det än skulle vara) vore en verklig välgerning, värd tacksamhet emedan det skulle rädda dessa olyckliga prinsar från att vidtaga några mått och steg på grund af ett illusorikt hopp och från att ännu mer öka sitt partis olyckor.

Härtill skall ni bifoga alla de skäl, som ni kan finna lämpliga, och särskildt intressera spanska ministern derför. Ni skall följa den väg som er kännedom om platsen anvisar er. Ni bör dessutom veta, att prinsarne gifvit mig uttrycklig och oinskränkt rättighet att i deras namn underhandla med kejsarinnan. Herr Pahlen har tagit en afskrift af denna handling och sänder den till kejsarinnan, och jag tror till och med att det är så godt att anförtro denna hemlighet åt spanska ministern. — Säg honom äfven, att jag i dag till konungen af Spanien sänder en kurir med ett bref, som handlar om förhållandena i Frankrike, och att grefve Fersen ofördröjligen reser till Wien i ett likartadt uppdrag. Försök (om ni anser det nödvändigt för att påskynda underhandlingarna) att förmå herr de Galvez att hos kejsarinnan understödja mitt förslag såsom varande en sak af intresse för hans herre och meriterande för honom sjelf.

Jag tillägger för öfrigt, att kejsarinnan gjort mig den äran att vilja anse mig som högste chef för företaget, en ära som jag sagt mig icke kunna emottaga förr än jag står i spetsen för en tillräckligt stor armé af mina svenskar för att kunna hjelpa dem. — Nu, min käre Steding, har jag anfört de vigtigaste punkterna och allt hvad jag kan säga i dag; af allt detta inser ni mina afsigter. Jag förlitar mig på er skarpsinnighet och den kännedom ni förvärfvat angående hofvet i Petersburg, så att ni kan föra dessa underhandlingar på det lämpligaste sättet för att lyckas. — Ännu vet jag ej om jag qvarstannar här eller återvänder till Sverige. Ni skall få veta det, så snart jag fattat ett bestämdt beslut. — Jag kan tillägga, att

konungen i England är i den bästa sinnesstämning, och att kejsaren gifvit grefven af Artois stora löften. — Jag inväntar herr Calonnes återkomst från England innan jag skrifver till Hans Majestät af Stor-Britannien, ifall det skulle behöfvas, och lemnar honom en noggrann redogörelse för ställningen i Frankrike.

Undertecknadt GUSTAF.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 46.

General-major Curt von Stedingk till friherre G. M. Armfelt[1]), *St. Petersburg $\frac{3}{14}$ juli 1791.*

Ni ser min käre vän af min depèche till konungen, huru långt ifrån man här är att dela Hans Majestäts åsigter rörande Frankrikes angelägenheter. Jag tror ej, att det i hela verlden finnes ett mera egennyttigt, ehuru de nog alla äro det, ett mera trögt och mera outhärdligt kabinett än detta; jag ger det också af hela mitt hjerta fan. Dessa menniskor uttala sig ej uppriktigt om någonting, och man måste vara mycket skarp för att kunna borttaga en flik af den slöja, hvaruti de insvepa sig. Det återstår mig olyckligtvis intet tvifvel om deras likgiltighet för Frankrike. Kejsarinnans tillgifvenhet för huset Bourbon är sann, men utan något inflytande. Vi få väl se, hvad svaret på motförslaget kommer att innehålla; man har för mig svurit på att utarbeta det med ifver, men ändå gör man kanske ingenting dervid. Till alla dessa behag, som min plats eger, får man tillägga, att jag småningom och oförmärkt ruinerar mig. Det är omöjligt, att konungen kan vara alldeles likgiltig härför. Jag har länge tjenat och älskat honom af hela mitt hjerta; hans stora egenskaper framstå i hela sin glans genom den

---

1) Brefvet saknar utanskrift, men en anteckning å det samma uppger, att det var stäldt till Armfelt. *Utg. anm.*

jemförelse, som jag ofta har tillfälle att göra mellan honom och dessa småkonungar, hvilka tänka och handla som dårar. Jag qvarhöll ej länge ert ombud; han skulle haft svårt att reda mina affärer, ehuru han tycktes hafva insigter och skarpsinnighet. Jag gaf honom i uppdrag att skaffa mig tvenne vackra slädar, för den händelse att jag skall tillbringa vintern här. Jag skall hafva den ena af dem och favoriten Subow den andra — var god och egna ett ögonblicks uppmärksamhet häråt — ty han har förärat mig några arbeten af Court de Gibelin [1]), för hvilket jag vill visa min erkänsla. Kejsarinnan har gifvit mig en present, icke af diamanter eller dyrbara pelsverk, utan af något som jag långt mer värderar nämligen tvenne operor, på hvilka hon sjelf arbetat och som här haft den största framgång; jag skickar er dem sådana som jag emottagit dem, icke såsom present, ty ni förstår väl, att man icke gör sig af med så dyrbara saker, utan för att låta afskrifva dem och dermed rikta vår lyriska scen.

Jag ber er, min käre Baron att säga till baron Fabian Wrede, att jag enträget ber honom med första afgående kurir sända mig de två kartor öfver Savolax, som jag lånat honom och hvilka jag behöfver för att här kunna afhandla frågan om gränsregleringen. Vid samma tillfälle kunde jag få mig tillsända några böcker, som major Gahn lånat af mig. Min käre vän, sänd mig den silfverservis, som är bestämd för denna beskickning, ty jag äter på oäkta porslin, hvilket man anser mycket opassande, jag skulle äta på träkärl och lefva högst tarfligt, om 2000 rubel skulle förslå i månaden [2]). Det är ganska besynnerligt, att jag ej ännu fått en styfver från mitt regemente. Inbringar det ingenting alls? Skall jag vänta på de penningar,

---

1) Fransk lärd, död 1784. *Utg. anm.*

2) Som stället är något dunkelt, anföra vi den franska texten: *Envoyez moi, mon cher ami, la vaisselle que l'on destine à cette mission. je mange sur de la Fayence ce que l'on trouve fort indecent — de l'argent* (ordet slutar en sida och upprepas i början af nästa) *je mangerois dans des ecuelles de bois que j'aurois besoin de $\frac{2}{m}$ Roubels par mois en vivottant petitement.* *Utg. anm.*

som Ryssland skall lemna, riskerar jag att dessförinnan dö af hunger. Farväl min käre Baron, förlåt mig oredan i mitt bref. Den finnes ofta äfven i mitt hufvud; jag fruktar att dessa förbannade Ryssar skola förvrida det på mig. Jag framhärdar af själ och hjerta er

ödmjukaste och underdånigaste tjenare

C. Steding.

Herr Jennings betygar er sin vördnad. Jag har skrifvit till furst Potemkin för att låta honom få reda på er uppmärksamhet emot Niroht; tvenne dagar efter sin ankomst hit reste han åter för att åtfölja fursten. Jag frågade honom, om våra trupper vid gränsen blifvit förstärkta. Han svarade mig, att i stället för 10 man utan byxor hade man ditsändt 10 med byxor, hvilket hade väckt stor uppmärksamhet i ryska lägret och tillskyndat honom äran att få supera med herr Suworow af den bästa sukarj [?] som fanns i Fredrikshamn.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 47.

General-major Curt von Stedingk till friherre G. M. Armfelt[1]), *den $\frac{3}{14}$ augusti 1791.*

Apostille.

Förslaget om ett möte emellan konungen och kejsarinnan är helt visst en uppfinning af herr Stackelberg. Här har man icke tänkt derpå sedan förra vintern, då jag nu hör att det ett ögonblick varit fråga derom troligen för att visa de allierade hofven det intima förhållande, som herskade emellan de båda monarkerna. Herr Besborodko har sagt mig, att grefve Stackelberg för omkring en månad sedan berättat kejsarinnan, att konungen möjligen vid sin återkomst från Aachen skulle komma till Reval med sin jakt för att göra henne ett besök, samt att hon derefter genast skickat en kurir till guvernören i sistnämnda

---

1) Om detta bref gäller det samma, som s. 121 n. 1 säges om det föregående. *Utg. anm.*

stad, herr Wrangel, för att bereda honom härpå, så att han skulle kunna göra sig i ordning att värdigt emottaga Hans Majestät och sörja för beqvämligheterna på hans resa, vare sig han ville fara sjö- eller landvägen till Petersburg. Grefve Besborodko sade mig i förtroende, att hans första tanke vid detta tillfälle varit att de båda monarkerne skulle göra väl, om de uppsköte detta sammanträffande till en tid, då affärerna voro mindre invecklade och då de hade mindre att öfverlägga om; olika tankar i blott några punkter kunde lätt medföra kallsinnighet, då regenterna ej äro vana att gifva vika. Han lät detta samtal beledsagas af många artigheter om det nöje, som det skulle blifva för kejsarinnan att få se konungen och att få visa honom, huru kär han var henne, men detta smicker blandades med betraktelser angående mötet i Fredrikshamn, som hade haft en alldeles motsatt verkan emot hvad som åsyftades. Han sade sig vilja söka utforska kejsarinnan utan att blottställa mig. Jag har svarat honom, att jag ansåg detta öfverflödigt, emedan jag alldeles icke fått i uppdrag att tala med honom derom, men att jag, då herr Stackelberg hade framkastat några yttranden angående ett möte, hade varit nyfiken att höra hvad han tänkte derom. Han har gifvit mig sitt hedersord på att kejsarinnan aldrig tänkt derpå. Detta, min käre Baron, kommer mig att tro att man långt ifrån att önska ett sammanträffande vill undvika det för att icke blifva ansatt med afseende på saker, som man icke vill gå in på. Jag minnes, att då Igelström förra vintern i största hemlighet talade med mig om ett möte, var det med förtjusning. Nu låter det helt annorlunda. Herr Besborodko sade mig, att så snart han träffat kejsarinnan, och detta skedde i fredags, skulle han skrifva till grefve Stackelberg i detta ämne. Jag önskar, min käre Baron att ni vore af is för att kunna något temperera konungens hetta. Adieu min käre Baron, var mig bevågen och var försäkrad om min uppriktiga tillgifvenhet

C. von Steding.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 48.

Kejsar Leopold II till Konung Gustaf III, *dateradt den 19 augusti 1791.*

Min herr Broder och Kusin! Med mycken tillfredsställelse har jag af det bref, som grefve Fersen öfverlemnat till mig ifrån Ers Majestät, sett det intresse, som ni hyser för den allra kristligaste konungens, för drottningens och för Frankrikes olyckliga belägenhet. Ni gör rättvisa åt mina känslor, då ni anser att de lika mycket upptagas af min ömhet för en älskad syster, af min vänskap för konungen och af det jag är skyldig en sak, hvilken genom sin beskaffenhet och sina följders faror är gemensam för alla makter. Öfvertygad om behörigheten och nödvändigheten af samstämmighet dem emellan för att förena försigtighetsmått, egnade att medföra de försonligaste botemedel, med fördelarna, medlen och hindren, vill jag anförtro Ers Majestät, att jag, i afsigt att underlätta en sådan öfverensstämmelse, nyligen i förväg meddelat mig med några af de hof, som äro mest intresserade af att de franska angelägenheterna återställas på sin gamla fot, och att bland dessa konungarne af Stor-Britannien och Preussen lofvat att deltaga i den öfverläggning, som är föreslagen att ega rum efter afslutandet af min fred med Porten och uppgörelsen af deras underhandling med hofvet i Petersburg.

Så snart detta är verkställdt och jag från flera håll emottagit försäkringar om en gynnsam stämning, hoppas jag ofördröjligen blifva i stånd att underrätta Ers Majestät om resultaten af mina omsorger och om den åsigt, som jag på grund deraf kommer att erhålla om de gemensamma mått och steg, som det blir lätt att antaga och utföra, och jag uppskjuter äfven till dess att uttala mig öfver de åsigter, som ni genom grefve Fersen låtit meddela mig.

Ers Maj:t har ej kunnat påminna mig om en angenämare tidpunkt än den, som förskaffade mig det nöjet att några timmar få emottaga er i Florens. — Den erfarenhet jag då fick

om Ers Majestäts personliga egenskap eringåfvo mig oföränderliga känslor af vänskap och högaktning, med hvilka jag aldrig skall upphöra att vara, min herr Broder och Kusin

Ers Majestäts

gode broder och kusin

Leopold.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 49.

K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk,

dateradt Drottningholm den 13 september 1791.

Under min vistelse i Aachen har jag underhandlat med kurfursten af Pfaltz och landtgrefven af Hessen för att förmå dessa furstar att lemna ett visst antal trupper, men jag fann hos dem samma tröghet, samma obeslutsamhet, som synes herska i nästan alla Europas kabinett, då det är fråga om Frankrike; visar sig likväl kejsaren fast besluten att antaga sig franske konungens försvar, lider det intet tvifvel, att icke Tysklands furstar snart följa exemplet.

På samma gång som jag skickade grefve Fersen till Wien har jag med en engelsman, som är känd och blifvit mig rekommenderad af grefve de Mercy, sändt ett bref till konungen af England och till herr Pitt för att få veta deras åsigter angående Frankrike. Konungens af England svar har jag nyligen erhållit, deruti han klart och bestämdt förklarar sig ämna blifva fullkomligt neutral, men lemna de andra makterna full frihet att hjelpa konungen i Frankrike och de emigrerade prinsarne. Det är således säkert, att man icke har något att frukta af England, och att det i denna sak bestämt sig för en fullkomlig neutralitet. Kejsarens svar (hvaraf jag nu sänder en kopia) lofvar en ytterligare förklaring efter mötet i Pillnitz, men säger också bestämdt, att han beslutit hjelpa konungen i Frankrike. Grefve Fersen har rest till Prag för att der vara bättre i stånd att

drifva kejsaren till ett bestämdt beslut samt genast meddela mig resultatet. Han säger, att han funnit kejsaren ganska ifrig för den goda saken, men hans ministrar mera kallsinniga. Emellertid har jag i dag öfver Berlin fått veta att grefven af Artois i Pillnitz erhållit en gemensam förklaring af kejsaren och konungen af Preussen, hvaruti dessa båda regenter i de ordalag som ni ser af medföljande kopia, förbinda sig, att taga Hans allra kristligaste Majestäts parti och derför gifva sina trupper befallning att hålla sig marschfärdiga; likväl hafva de icke ingått i någon detalj eller bestämt tiden för operationernas början. Det sistnämda skulle likväl kunna vara en följd af hofvets i Coblenz ogranulagenhet och af de båda regenternas afsigt att hålla Europa, men isynnerhet nationalförsamlingen, i ovisshet om sina beslut. Ett fördrag lär äfven hafva blifvit ingånget i Pilnitz mellan Österrike och Preussen, till hvilket man äfven tror att kurfursten af Sachsen skall sluta sig, men hvarom det handlar, vet man ännu icke. I alla händelser inser ni, att det är nödvändigare än någonsin att söka få ett bestämdt svar af kejsarinnan, huruvida hon vill bidraga till den franska monarkiens återupprättande eller ej. Vi måste nödvändigt handla i samråd vid detta tillfälle, och om kejsarinnan vill spela en framstående rol i så stora händelser, måste hon snart besluta sig, ty eljest skola kanhända de mått och steg som tagas af Frankrikes närmaste grannar blifva de ensamt bestämmande, och detta kanske på ett sådant sätt att de nordiska staternas ära och intresse förbjuda dem att medverka, ty deras enda mål är att fullständigt återinsätta Frankrikes konung på tronen och att åter förskaffa monarkien dess förra politiska inflytande, i det de hindra hvarje delningsförslag, som kan framställas af dess grannar, i hvilkas intresse det ligger att försvaga Frankrike. I synnerhet är det vigtigt att hindra hvarje bemedling eller förlikning emellan Hans allra kristliga Majestät och nationalförsamlingen, ty följden häraf kunde blifva, att kejsaren eller de andra närgränsande makterna erhölle ett inflytande öfver Frankrike, som måste blifva skadligt för den politiska jemnvigten i Europa. I fall omständigheterna icke

skulle tillåta kejsarinnan att taga en nog verksam del i Frankrikes angelägenheter för att hindra dylika förslag, vore det bättre att alldeles icke blanda sig i dem och att låta händelserna utveckla sig af sig sjelfva, än att genom ett direkt deltagande godkänna åtgärder lika stridande emot våra politiska intressen som mot de intressen, hvilka i denna sak borde förena alla regenter och föra dem till samma mål. Är kejsarinnan deremot verkligen besluten, att icke låta detta tillfälle att öka den ära hon redan förvärfvat, gå sig ur händerna, bör hon ej tvifla på nödvändigheten att handla genast och med kraft. Ni kan i denna händelse meddela Hennes Kejserliga Majestät, att alla de underrättelser, jag kunnat inhemta om Frankrikes nuvarande tillstånd, komma mig att tro att om äfven icke de förenade operationerna från Flandern skulle ega rum, anser jag att en armé på 30,000 man, landsatt på Normandiets kust, vore tillräckligt att bestämma allt till Hans allra kristligaste Majestäts fördel. Jag har alla nödiga upplysningar för att kunna verkställa detta förslag efter en plan som prinsarne gifvit mig. 16,000 svenskar och 10,000 ryssar tillika med dervarande franska emigranter skulle utgöra en tillräcklig styrka. Vill kejsarinnan ingå på mitt förslag, skall jag mera detaljeradt göra reda derför, och när fördraget blifvit afslutadt, är jag beredd att möta kejsarinnan, om hon så önskar. Jag har i dag skrifvit till henne med grefve Stackelbergs kurir och sändt en kopia af den engelske konungens bref, skrifven af mig sjelf, för att tydligt visa, att den endast är för henne, ty jag har nekat att meddela grefve Stackelberg densamma. Ni kan derför synas vara okunnig om detta brefs innehåll, med undantag af att det skall innehålla en försäkran om en fullkomlig neutralitet från Englands sida. Jag har ännu icke sagt er något om Spanien, och orsaken härtill är den, att jag icke mycket räknar på denna stat, då det är fråga om verksamma och kraftiga åtgärder. Detta lands inre ställning, dess ministères oöfvervinneliga fruktan för Englands hemliga planer skola kanske hindra det från att handla öppet. Jag har likväl emottagit ett ganska tillfredsställande svar på mitt

bref till Hans Katolska Majestät. Han tyckes hafva ganska goda afsigter och om kejsaren handlar och [förbundet] får någon sammanhållning, kan man med visshet räkna på subsidier från den spanska ministèren. Men innan något kan göras, måste de nödvändiga summorna för de första utgifterna anskaffas och det är till detta mål som edra underhandlingar i synnerhet böra syfta. Jag anbefaller er dem särskildt. Österrikes och Preussens förbund och de öfverenskommelser de gjort angående Polen (kejsarinnan befinner sig i en hast utan bundsförvandter och det måste såra henne att se Polens öde, öfver hvilket land hon herskat under hela sin regering, ryckas henne ur händerna), detta bör göra förbundet med mig ännu mer nödvändigt för henne, och oafsedt de fördelar, som kejarinnan bör finna i en närmare förbindelse med Sverige, skall hon ej misskänna alla de öfriga bevekelsegrunder, som för närvarande böra förmå henne till ett gemensamt uppträdande med mig och till att med alla de hjelpkällor, som stå till buds, söka upprätta den franska monarkien. Jag ber till Gud att Han måtte beskydda er, herr Steding, förblifvande er mycket tillgifne

GUSTAF.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 50.

Memoire rörande de franska förhållandena, författad af Konung Gustaf III och öfverlemnad till Kejsar Leopold genom Grefve Fersen, *den 21 sept. 1791.*

Alla Europas regenter hafva i lika hög grad känt nödvändigheten af att hämma de oordningar, som herska i Frankrike, och att hämnas den skymf, som tillfogats det kungliga majestätet i Ludvig XVI:s person. Kejsaren har härvidlag ett dubbelt intresse: broderskapets; och det sätt hvarpå han förklarat sig för förbundets hufvud bevisar tillräckligt, huru lifligt detta intresse berör honom. Det är således ej mera fråga om *huruvida man bör, utan blott huru man bör handla.*

Alla makterna äro visserligen beredvilliga, men skilja sig genom den större eller mindre skyndsamhet eller kraft, som de vilja inlägga i sina företag; men alla äro ense derom, att de skola rätta sig efter hvad kejsaren gör, och att de skola förena sig med honom. Det är således Hans Kejserl. M:t ensam, som kan gifva impulsen, och H. M:t kan vara viss på att blifva biträdd och understödd af de andra. Det är otvifvelaktigt, att det första målet bör vara konungens och hans familjs personliga säkerhet. Utan denna säkerhet skall det blifva svårare att handla eftertryckligt; man måste vinna detta mål, och för att vinna det gäller det att *göra intryck på folket och den mest rasande skaran af upprorsmakarne och att skrämma dem genom väldiga rustningar*, som på samma gång de betaga dem möjligheten att ännu bedraga mängden genom att lugna den med försäkringar om magternas oförmåga eller obenägenhet att handla till förmån för konungen, sätta de förståndigaste bland upprorsmännen i stånd att göra det goda, om de hafva lust dertill, och att kanske undvika mera afgörande och farligare steg.

Återkallandet af alla ambassadörer och ministrar i Paris och deras samlande till en kongress i Aachen, hvilket nyss föreslagits af kejsaren och alla hofven, bör göra god verkan, men denna åtgärd skulle dock blott till hälften motsvara sitt ändamål, om den ej understöddes af en stark här, som på ett otvetydigt sätt kunde visa för hela Frankrike makternas afsigt att understödja konungen af Frankrike och att gifva eftertryck åt de förklaringar, som denna kongress kunde komma att göra. Att låta arméernas förtrupper marschera till gränsen skulle vara tillräckligt för detta ändamål.

Man tror således, att det är nödvändigt att i detta ögonblick gifva mycket offentliga befallningar om truppernas marscher och om upprättandet af magasin, att göra nödiga reqvisitioner och att åt dessa olika förberedelser gifva stor offentlighet, ja till och med att öfverdrifva dem genom att i reqvisitionslistorna öka truppernas antal för att ingifva större fruktan och för att ryktet må sprida sig hastigare och göra större intryck. Dessa medel hafva alltid användts af nationalförsamlingen och alltid

lyckats. Det är genom att bedraga folket, som man förmått förvilla det, det är likaledes genom att bedraga det, som man kan återföra det. Det franska folket är enfaldigt och lättroget; när det får höra talas om utländska härar vid sina gränser, tror det dem redan vid portarna af Paris. Förskräckelsen, oenigheten och kanske några gränsprovinsers uppror skola göra det öfriga.

Konungen af Preussen har förklarat, att han vill göra allt hvad kejsaren gör. Konungarne af Spanien, Sardinien och Neapel äro af samma tankar. Schweizarne äro ej tvifvelaktige, och man kan räkna på dem. Sverige är beredt och väntar blott på kejsarens beslut med afseende på Ostendes hamn.

Ryssland är mycket gynnsamt stämdt, och det synes ej annat möjligt, än att det vid första anfordran af kejsaren sänder trupper. Man kan vänta kraftig verkan af anryckandet af dessa båda makters trupper, lika mycket i följd af det namn de bära och den tanke på barbari som de ingifva, som i följd af den nytta, hvaraf de kunna vara för Nederländerna, för bevakandet af Normandie och kusterna och för att skrämma Paris med afseende på dess proviantering genom att hota Seines mynning.

Efter mötet i Pillnitz synas engelsmännens tänkesätt vara af mindre vigt att känna, och kunna ej fördröja de andra makternas åtgärder. Det vore emellertid af vigt att försäkra sig om att denna makt hvarken direkt eller indirekt understödjer de upproriske och ej derigenom gör vårt arbete svårare. Denna kongress borde få sig detta uppdrag ålagdt, och man tror, att man måste köpa denna visshet till hvarje pris, såsom för afträdelsen af öarne Isle de France och Bourbon, försäkrandet af fortfarande bestånd af handelsfördraget och om de i fördraget angående Antillerna utlofvade fördelarna, allt garanteradt af alla makterna, och man kan försäkra, att detta i juni månad var konungens af Frankrike vilja.

På grund af dessa olika synpunkter synes en framställning af kejsaren om förtruppernas sammandragning vid Frankrikes

gränser genast böra antagas och till och med utföras enligt det exempel, som kejsaren och konungen af Preussen skola gifva. Det vore ett sätt att påskynda företaget och begagna sig af sinnesförfattningen i Frankrike, hvilken synes starkt luta åt fruktan och oenighet.

Man tror också att de ambassadörer och ministrar, som äro i Paris, på grund af sin kännedom om konungens af Frankrike och nationalförsamlingens ställning mera än andra äro egnade att sammanträda till en kongress. Man måste gifva dem tillräckliga instruktioner för att förlora så litet tid som möjligt och slippa sändandet af kurirer. Framför allt får man ej vända sig till nationalförsamlingen; det vore att erkänna den, och dermed skulle den underhandla såsom suverän mot suverän. Man måste blott yrka på konungens frigifvande såsom en nödvändig förutsättning för att man skall inlåta sig i vidare underhandlingar. Sedermera blir det nödvändigt att bestämma, hvaruti hans frihet skall bestå, och att dervid förklara, att man först då anser honom för fri, när han är i den ställning och på den plats, som kongressen kan komma att bestämma, och man bör fordra, att han begifver sig dit. Denna punkt synes vara en af de vigtigaste, ty det kan ej bestridas, att en regering, äfven om den vore god, som är upprättad af upprorsmakare och utan konungens otvungna medgifvande, skulle lända till ett för alla länder lika farligt exempel. Detta skulle än mer blifva fallet, som konungen, troende sig öfvergifven, skulle finna sig tvungen att rätta sig efter nationalförsamlingen.

Nödvändigt är att ej inlåta sig i någon detalj med afseende på styrelsen för att ej göra någon missnöjd, och att, i det man håller hela verlden i ovisshet om den styrelse som skall inrättas efter konungens frigifvande, lemna hopp åt alla, till och med åt demokraterna.

Om man vägrar att frigifva konungen, hvilket ej är troligt efter ofvan angifna beräkningar, vore det en anledning att använda våld, hvilket skulle föregås af manifester för att lugna de medborgare, som förhålla sig stilla, och lofva säkerhet och beskydd åt de städer och individer, som ej gripa till vapen.

Missnöjet i Frankrike är stort till och med bland demokraterna. De minst upphetsade, som kunde vilja göra det goda, hafva ej magt dertill och vänta kanske blott en förevändning för att synas tvungna dertill. Folket börjar känna det olyckliga tillstånd, hvari det befinner sig, men de mest rasande demokraterna förstå att skjuta skulden på presterna och aristokraterna, och den enfaldiga massan, ännu berusad af frihetens skuggbild, hvarmed man smickrar den, tror derpå. Det är fruktan, som har gjort revolutionen, det är medelst fruktan, som man måste göra den omintet; det är de största pultronerna, som hafva dragit det kortaste strået. De missnöjde våga ej, ehuru deras antal är stort, uppträda bestämdt af fruktan att ej understödjas; men det lider intet tvifvel, att ej en så vördnadsbjudande kraftyttring som alla makters förening och förtruppernas uppträdande vid gränserna skall gifva dem mod att framträda; deras parti skulle ytterligare ökas af alla ängsliga menniskor, af alla som hafva för grundsats, att det starkaste partiet alltid är det bästa, och dessas antal är stort i Frankrike, och slutligen till och med af dem bland demokraterna, som hafva mycket att försona och inse, att hvad de gjort ej kan bestå, och derföre blott söka tillfälle att draga sig ur spelet samt vilja räkna sig det till förtjent för att söka hölja med glömska sina förvillelser och tillförsäkra sig personlig säkerhet.

På detta sätt kunde motrevolutionen blifva möjlig, utan att man derför behöfde använda synnerligen våldsamma medel. En beväpnad kongress vore nog, och detta steg, vist och kraftigt på samma gång, skulle ingifva mod åt det ena partiet och injaga fruktan hos det andra utan att drifva det till ytterligheter, och slutligen skulle det bereda konungen medel till motstånd och nödig kraft.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 51.

RiksDrotsets Grefve Wachtmeisters Bref till samtelige Rikets HofRätter, angående upphörande, ej allenast af RiksRådsEmbetet och värdigheten, utan ock af sjelfva Rådsnamnet. *Stockholm d. 6 oktober 1791.*

Högvälborne Herr Grefve, President och Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden!

så ock

Högvälborne, Wälborne och Högädle Herrar HofRättsRåd och Assessorer!

Genom nådig skrifvelse af d. 13 nästledne September har Kongl. Maj:t behagat förständiga mig, at som, efter Herr RiksRådets, Riksmarskalkens m. m. Grefve Carl Bondes dödeliga afgång och Herr RiksRådets, GeneralGouverneurens m. m. Furst Hessensteins på begjäran erhållna afskjed, jag ensam blifvit Innehafvare af RiksRådsEmbetet, och detta aldrig varit någon allena uppdraget, utan altid delat emellan de flere Herrar och män hvilka Konungen dertil kallat, hvarföre det ock, af samma skjähl, *komme at nu mera uphöra:* Så skulle, sedan Kongl. Maj:t Nådigst behagat mig derifrån entlediga, namnet af Riks-Råd, *sedan detsamma försvunnit,* hädanefter uteslutas ibland mine öfrige titlar; hvilket, på Kongl. Maj:ts Nådiga Befallning, Jag härmed skolat Kongl. HofRätten vänligen vid handen gifva til iakttagande vid Kongl. HofRättens Titulatur, som, hvad mig rörer, hädanefter blifver: Wij, Carl Ad. Wachtmeister, Grefve, Sveriges Rikes Drotzet, President, Lunds Academiæ Canceller, Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden. — Förblifver med aktning och tillgifvenhet

Högvälborne Herr Grefvens Presidentens och Riddarens

samt

Kongl. HofRättens

Ödmjuk-hörsamste tjenare

CARL A. WACHTMEISTER

Sv. Rikes Drotzet.

Per H. Strömbom.

Til Kongl. Wasa Hof-Rätt.

Anmärkning.

För at finna lagligheten af ofvanstående Kongl. Maj:ts författning, bör man dermed jemföra 4 § uti Reg.Formen af d. 21 aug. 1772 samt 2:dra mom. uti Förenings- och Säkerhets-Acten af den 21 febr. 1789, väl merkande, at thet sednare ingalunda omkullkastar, utan endast förklarar then förra. Sat Sap.

[Samtida anteckning, såsom synes af handstilen; antecknaren okänd].

№ 52.

Grefve C. Stackelberg till Friherre G. M. Armfelt,

den 30 november 1791.

Jag har intet i verlden att uträtta, som är mig behagligare och mera smickrande än en beständig uppvaktning hos och artighetsbetygelser för H. M:t. De utgå från hjertat och af öfvertygelse. Det är dock tyvärr hvarken kurir eller utväxling af ratifikation, som i dag sätta sig emot uppfyllandet af denna önskan. De äro säkert på väg, och emellertid hafva ej formerna blifvit försummade. Jag har mottagit det diplomatiska brefvet, jag har besvarat det, jag har skrifvit i dag. Jag är vanligen emot Grotius och Puffendorff, men som mitt hjerta ej står tillbaka med afseende på formaliteterna, har jag, min förträfflige vän, med liflig rörelse mottagit försäkringarna om era känslor. Det är ej möjligt, att ni tviflar på mina. Adio carissima, reverendissima Excellenza. Och posten då? Hafvet har uppslukat allt. Om det finnes Pyreneer, borde de falla efter vårt verk. Adio, adio.

C. Stackelberg.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 53.

K. Gustaf III till General-major Curt von Stedingk,

dateradt Haga den 2 december 1791.

Herr Stedingk! I förrgår afton emottog jag er depesch af den 18 november. Det var samma dag, som den bestämda tiden för ratifikationernas utvexling gick till ända. Grefve Stackelberg hade dagen förut genom en officiel skrifvelse från herr Franc, hvaraf jag medsänder en kopia, underrättats om att mina kommissarier dagen derpå skulle samlas hos riksdrotset för att der möta honom och utbyta ratifikationerna. Grefve Stackelberg blef högst förlägen och svarade genom det bref hvaraf jag medsänder en kopia; den ogynnsamma vinden tjenade honom till ursäkt, emedan den vanliga posten blifvit försenad, ehuru denna ursäkt icke var giltig för en handling, som för en månad sedan bort kunna vara här, och det alldeles icke var följdriktigt att börja ett nytt förbund med att icke noggrant uppfylla den första förpligtelse, som stipulerats i fördraget, men den stackars grefve Stackelbergs förlägenhet blef ännu större, då posten dagen derpå anlände utan att medföra något nytt åt honom. Han väntar fortfarande, och den kurir, hvars afresa ni säger var bestämd till början af förra veckan, är ännu icke anländ. Jag vill icke dölja för er, att jag är både förvånad och stött deröfver, ehuru jag endast gycklar med grefve Stackelberg. Det förargar mig så mycket mer, som jag är öfvertygad om, att kejsarinnan icke har någon del deruti, utan att det blott är mininstrarne som vilja visa sin makt. Jag ålägger er att på bästa vis, utan att det går genom ministrarne, till kejsarinnan framföra mina allvarliga klagomål häröfver. Jag anser nödvändigt att redan från början imponera på dessa herrar och låta dem veta, att vi icke ämna tåla deras friheter. — Jag hoppas att ni grundligt tillrättavisar dem.

Ifrån Berlin har jag emottagit en depesch, som synts mig vara af stor vigt och af den beskaffenhet att den bör meddelas kejsarinnan, likväl utan att hon får någon kopia deraf (det

meddelande hvarom det är fråga var baron Oxenstjernas beskickning till Coblenz[1]). Man kan ej af herr de Carisiens berättelse döma om kejsarens redlighet, ty jag kan anförtro åt er, att herr Bouillé underrättar mig om att drottningen af Frankrike meddelat honom, att hon oaktadt skenet ej har förändrat tänkesätt samt att hon var missnöjd med kejsaren, sin bror. Det är vigtigt att kejsarinnan blir öfvertygad om Florentinarens falskhet, på det att hon må kunna handla i enlighet dermed. Jag misströstar ändå icke om att man skall lyckas hetsa upp honom, och jag är säker, att om kejsarinnan kraftigt ansätter honom, skall hon komma till målet. Ty hans karaktär är lika svag som falsk och han måste ansättas hårdt för att tvingas att öppet säga sin mening. Det bästa medlet är att stå fast vid, att drottningen af Frankrike är af en alldeles motsatt åsigt mot hvad han säger att hon skrifvit till honom, och att detta kan bevisas. Jag hoppas att inom kort hafva dessa bevis. Jag kan dessutom tillägga, att de underrättelser, som enligt kejsarens meddelande till hofvet i Berlin böra hafva blifvit mig gifna. ännu icke kommit mig till del samt att grefve Ludolf sväfvar fullkomligt i okunnighet om sin herres planer, hvilket ofta sätter honom i stor förlägenhet för att han icke i sina samtal skall motsäga sin regents handlingssätt. Jag inväntar kejsarinnans svar för att sedan kunna skrifva mera till er om de franska angelägenheterna. Jag ber till Gud, herr von Stedingk, att han måtte hafva er i sitt heliga beskydd.

Er mycket tillgifne

Gustaf.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

---

1) Parentesen är möjligen tillagd af afskrifvaren.

Utg. anm.

№ 54.

Kejsarinnan Katarina II till Konung Gustaf III, Petersburg *den 30 januari 1792.*

Min herr Broder och Kusin! I det jag meddelar E. M. afslutandet af min fred med Turkarne, tillkännagifver jag på samma gång mottagandet af era två bref af den 16 och 31 sistlidne december. Jag har sedan haft den tillfredsställelsen att mottaga brefvet af den 19 dennes, och jag skulle icke kunna annat än vara innerligt erkänsam för alla de bevis på vänskap och förtroende å E. M:s sida, som dessa bref innesluta. Mitt dröjsmål vid besvarandet af det, som de innehålla, har icke berott på de åtgärder, hvilka borde vidtagas för att understödja E. M:s afsigter med afseende på den sak, hvars försvar vi åtagit oss. Dessa åtgärder hafva varit så öfverensstämmande med de synpunkter, som ni framställer och de anmärkningar, som ni meddelar mig, att jag icke hade kunnat anordna dem bättre, om jag också förr hade haft kunskap om dessa sist nämda. Jag har icke på något håll försummat något, vare sig för att påskynda somligas långsamhet, eller för att bestämma andras obeslutsamhet. För detta ändamål har jag bemödat mig om att till full evidens bevisa kejsaren omöjligheten af att erkänna, det den franska konungen eger sin frihet, eller i allmänhet att denne furste erhållit någon förbättring i sin ställning i sakernas närvarande tillstånd, då han blifvit tvungen att stadfästa icke allenast konstitutionen, utan äfven flera andra mot hans vilja fattade beslut. Då man utgått från denna punkt, har det icke varit svårt att bevisa, att då den af hofvet i Wien under sistlidne juli månad föreslagna kongressen, icke frambragt något önskvärdt resultat, så vore det gagnlöst att fortsätta densamma, med mindre man stälde den på fasta och säkra grundvalar, och för att förlora den minsta möjliga tid, har jag låtit mina framställningar till detta hof åtföljas af en operationsplan, hvilken instundande vår borde tagas under behandling och utföras. Denna plan skall E. M. finna

här vidfogad, och jag beder er att säga mig er tanke derom och att, om ni finner den för omständigheterna passande, understödja densamma vid de hof, hvilka jag likaledes föreslagit densamma. Dessa äro hofven i Madrid, Turin, Neapel och Berlin. Den bör för det förstnämda vara behaglig, alldenstund den är till en del en efterbildning af den, som det sjelf uppgjort. Hvad det sistnämda beträffar, så har det redan på sätt och vis förklarat sig deröfver. men om det icke gjort någon anmärkning mot de olika punkter, som denna plan främlägger, så har det hänskjutit hvarje afgörande till konferensen med hofvet i Wien och dess beslut. Detta har ännu icke haft tillfälle att säga sin tanke, men dess ambassadör hos mig har haft sig ålagdt att här tillkännagifva, att kejsaren icke längre hyser något tvifvel om konungens och drottningens af Frankrike verkliga afsigter och hemliga önskningar, och att han inser nödvändigheten att taga sin tillflykt till kraftiga medel för att rädda sin svåger och syster från det öde, af hvilket de båda äro hotade. Denne furste har uppskjutit de förberedande framställningar, hvilka han i följd häraf ämnar göra mig och andra mot denna sak gynsamt stämda makter, endast tills dess den kurir hinner anlända, hvilken han väntade härifrån. Jag skall då icke dröja med att inhemta hans beslut och meddela dem åt E. M.

Ni är den förste, min käre Broder, som underrättat mig om markis de Bombelles afsändande till mig. Han anlände hit för några dagar sedan, försedd med ett bref från baron de Breteuil, hvilket åtföljde ett från drottningen af Frankrike, af hvilka bref ni här skall finna vidfogade kopior, ehuru ni haft godheten underrätta mig, att dessa kopior skulle skickas till eder direkt. Ni skall af deras innehåll finna, min käre Broder, att det förnämsta ändamålet med drottningens bref var att fritaga sig från de orättvisa beskyllningar, som man gjort henne, och att framhålla nödvändighet af att sammankalla en väpnad kongress såsom den verksammaste och för omständigheterna lämpligaste åtgärden. Jag har alltid gjort henne rättvisa hvad den förra punkten beträffar. Den andra deremot anser jag för-

delaktig endast för så vidt som den är nödvändig för att sätta i rörelse dem bland makterna, hvilka man med svårighet förmår att gå rakt på saken. Från denna synpunkt är detta i min tanke en punkt, som det är af den största vigt att genomföra. I alla affärer är det ofta den största svårigheten att sätta dem i gång. Händelserna sjelfva anvisa sedan medlen att fullfölja och afsluta dem. Men jag erkänner, att jag icke finner något sundt förnuft uti det som drottningen af Frankrike uti sitt bref säger mig: *att man måste sätta de främmande makterna i rörelse, men låta prinsarne, hennes svågrar jemte deras parti träda tillbaka.* Detta parti utgöres af rikets förnämsta adel, det högre presterskapet, den högre embetsmannakåren, en mängd militärer och alla, som uppriktigt äro den romersk-katolska religionen tillgifne. Detta parti skulle kunna lika mycket sjelft tjena konungens sak som underlätta de främmande operationerna, så länge som de för denna sak äro nyttiga. Det synes mig alltså, min käre Broder, som skola vi göra drottningen en vigtig tjenst, om vi söka att rätta hennes tankar härutinnan, tankar, hvilka, såsom det synes, ingifvits henne af herr baron de Breteuil, hvilken å sin sida fått dem af grefve Mercy. Men detta bör icke utgöra hufvudföremålet för vår oro, ty å andra sidan veta vi, att konungens och drottningens medel att handla och visa företagsamhet äro helt obetydliga, hvartill helt säkert den beständige motsägelse, som råder mellan deras offentliga och hemliga tänkesätt ej litet bidrager, — i det de franske prinsarnes utvägar att handla i närvarande stund äro kraftlösa i följd af den brist på hjelp och i följd af den slags förföljelse, de för närvarande få utstå. Det vigtigaste för oss är alltså att fortfarande arbeta på att med det snaraste i ett orubbligt och bestämdt system förena de makter, af hvilka vi hafva något att hoppas, och att uppfordra dem till reela och konsequenta åtgärder. Tills vi få veta, till hvad vi härutinnan hafva att hålla oss, kan jag icke säga E. M. något om det som herr de Bouillé för eder tillkännagifver med afseende på de tyska trupper, som voro i den holländska republikens tjenst; men det synes mig, som borde i alla händelser denna artikel ingå i

Spaniens kontingent. Jag gifver grefve Stackelberg uppdraget att inför er redogöra för mitt tänkesätt med afseende på den förberedande framställning, som denna makt gjort er, och af hvilken general Stedingk gifvit min ministère del. Hvad beträffar den öfversigt af kejsarens skyldighet med afseende på de franska angelägenheterna, som E. M. haft godheten att meddela mig, och med afseende på hvilken ni frågar om min tanke, kan jag ej annat än yttra mitt bifall till de kloka och sunda reflexioner, hvilka den innehåller; men jag tror, att det är bäst, att vi behålla dem för oss, till dess saken börjar på fullt allvar bedrifvas. Ty det är fara värdt, att man genom att med förhastade frågor inveckla henne, endast fördröjer henne, eller vållar hennes fullständiga misslyckande. Ett klokt och försigtigt tillvägagående är hvad som bäst passar saken och icke blottställer oss för något. Vi äro skyldiga oss sjelfva det förtroendet, att vi anse oss under alla omständigheter skola blifva i tillfälle att leda dem till det mål, som bäst öfverensstämmer med de hederns och oegennyttans grundsatser, som styra oss, äfvensom med den allmänna nyttan.

Jag är med känslor af den uppriktigaste vänskap och den utmärktaste högaktning

Min herr Broder och Kusin

Ers Majestäts

goda syster, kusin, väninna, granne och bundsförvandt

(undertecknadt) CATI.

Farväl, min käre vän!

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 55.

Kopia af den i föregående bref omtalade planen.

1:o.

De rådplägande makterna skola öfverenskomma om en kontingent i penningar, hvarmed hvar och en af dem bör bidraga i proportion till det på slägtskap, grannskap och förbindelser grundade intresse, som de hafva att understödja den goda saken. Den fond, som sålunda bildas, skall hufvudsakligen vara bestämd till prinsarnes och deras partis underhåll äfvensom till bestridande af omkostnaderna för de rustningar, hvilka de skola vara i tillfälle att göra.

2:o.

Kejsaren, som har en rätt betydlig armé i Nederländerna skall nöja sig med att låta den återvända, på sådant sätt att den på detta håll må kunna hålla Fransmännen tillbaka inom deras gränser; men han bör öka sin krigsstyrka i Breisgau, liksom konungen af Preussen i sina besittningar vid Rhen, i enlighet med hvad som i detta afseende blifvit af de emigrerade prinsarne föreslaget.

3:o.

Spanien och Sardinien skola besätta sina gränser med ett efter deras respektive tillgångar afpassadt och med kejsaren och konungen af Preussen på förhand öfverenskommet antal trupper. Alla dessa åtgärder böra vara färdiga mot instundande vår, för att man ej må gå miste om det första gynsamma tillfälle, som kan yppa sig, för att på ett lämpligt sätt begagna sig deraf.

4:o.

De förenade makternas trupper skola icke behöfva gå fiendtligt till väga från början, om det icke faller sig lämpligt för dem; men de skola vara så uppstälda att de på alla håll

kunna skydda emigranternas operationer och deras, som skola förklara sig för dem, så att desse, i händelse något inträffar, kunna hafva ett säkert återtåg och erhålla den hjelp, hvaraf de kunna vara i behof, vare sig i lifsförnödenheter eller ammunition.

5:o.

Af flera skäl, bland andra för att de icke må behöfva alltför länge betunga sig med emigranternas underhåll, och för att de icke måtte låta hos sig utsläckas den ifver, som de nu visa, bör deras verksamhet icke alltför länge uppskjutas, och derför vore det lämpligt att sätta dem i verksamhet, så snart konungen af Sverige blifver i stånd att visa sig på den sida, der det är öfverenskommet, hvilket ofelbarligen skall inträffa i början af instundande år.

6:o.

Som konungen och drottningen af Frankrike synas önska samlandet af en kongress under förevändning af frågorna om Avignon och de tyska furstar, som hafva besittningar i Frankrike, och emedan den franske ambassadören, enligt hvad vi erfara, gjort formlig framställan derom hos hofvet i Wien, så synes detta sätt förträffligt att antaga, emedan det kan gynna truppernas marsch, all den stund hvarje underhandling berättigar till en viss militärisk utrustning, egnad att understödja densamma. Det behöfdes blott, att samlandet af denna kongress bestämdes till en af månaderna under denna vinter eller till vårens början, för att man redan vid denna sistnämnda årstids ingång skulle kunna börja de militära operationerna, så framt några sådana kunna ega rum.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 56.

Grefve C. Stackelberg till friherre G. M. Armfelt,

Stockholm den 10 Februari 1792.

Jag ber er, min förträfflige vän, att till Hans Majestät öfverlemna inneliggande bref från kejsarinnan. Det innehåller nyheten om fredsfördraget, som min höga herskarinna med förtjusning meddelar konungen, sin vän och kusin. Lyckönska oss båda att hafva medverkat till denna lyckliga vänskap. Lägg mig för Hans Majestäts fötter. Jag ser med saknad det ögonblick försvinna, som öfverlemnandet af brefven förskaffade mig, att med hög röst för konungen frambära beviset på min vördnad och tillgifvenhet.

Jag ber till Gud, att Hans Majestäts önskningar lyckligt måtte gå i fullbordan. Här är allt lugnt, man talar ej om riksdagen; kanske anses jag som en misstänkt person; sålunda förnekar jag icke min religion.

Adio carissima collendissima Excellenza. Här börjar det blifva dystert utan hofvet, som upplifvar allt. Fruntimmerna se isynnerhet missbelåtna ut; de må säga hvad de vilja, männerna äro för dem nödvändiga. Ni är det för min vänskap. Skicka mig underrättelser från Petersburg. Adio.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 57.

K. Gustaf III till general-major Curt von Stedingk,

Haga den 3 mars 1792.

Af hosföljande kopia af kejsarinnans bref och af den plan, som hon sänder mig, skall ni finna, att denna furstinna står fast vid planen att låta prinsarne handla först. Det är ledsamt, att den söndring, som råder i Coblenz, och på hvilken ni skall se bevis i utdragen af baron Oxenstjernas depescher, jemte inkonseqvenserna för att icke säga odugligheten hos de

personer, som stå i spetsen för prinsarnes affärer, göra deras operationer värdelösa. Omgifna af småsinnade intriger och bortkollrade af qvinnornas pladder, förlora de tiden och bortslösa på onyttiga omkostnader de penningar, som man öfverlemnat till dem. Det är icke möjligt att hoppas någon verksamhet å deras sida. De böra utan tvifvel handla, men såsom en kolonn för sig, hvars framgång eller motgång icke kan hafva något inflytande på företaget i allmänhet; och framförallt måste man använda dem såsom ett medel att icke betunga de svenska och ryska arméerna med denna hop af franska ädlingar, som dit skulle medföra endast sin olydnad och sitt sjelfsvåld. Emellertid tror jag det vara en ganska ömtålig och till och med svår sak att få kejsarinnan att afstå från denna tanke. Hon är måhända intagen deraf i följd af den hemliga känslan, som man erfar då man beskyddar höga furstar, och i följd af den tillgifvenhet, som man fattar för förnäma olycklige på grund af sjelfva den hjelp, man gifver dem. Emellertid är det ganska vigtigt, att man förmår denna furstinna att skilja de svenska och ryska operationerna från de franske prinsarnes. Jag är mera än någonsin öfvertygad, att den enda plan, som är lämplig att antaga, är den af en landstigning på kusten, vare sig i Flandern eller i Normandie; och jag skall om någon tid skrifva derom till kejsarinnan, så snart ni meddelat mig hvad furstens af Nassau närvaro och tänkesätt hafva uträttat. Jag har anledning att tro, att den plan, han medför från Coblenz, är att låta de svenska och ryska trupperna landstiga i Emden och att föra dem mot Charlemont etc., d. v. s. börja med att låta oss angrigripa den bäst befästade platsen i Frankrike och välja det för nationalgardena lättaste sättet att försvara sig, ty en dylik trupp kan vara lämplig inom en fästningsmur, då den deremot lätt kan blifva slagen på öppna fältet. Ni skall bemöda er om att följa denna underhandling, och jag anbefaller er att med ert vanliga nit söka att rätta kejsarinnans tänkesätt och förmå henne att icke skänka hela sitt förtroende åt prinsarnes bemödanden och att vidhålla den redan antagna anfallsplanen med de förenade svenska och ryska trupperna. Ni

skall äfven i kejsarinnans plan art. 5 finna, att hon der talar om den svenske konungens trupper, utan att nämna något om sina [1]. Det är vigtigt att ni skaffar er upplysning om, huruvida de båda arméerna icke skola förenas. Jag har i detta syfte talat derom med grefve Stackelberg, som sagt mig, att han tror kejsarinnans afsigt vara att för sin del lemna 16 à 17 tusen man. Man behöfver med afseende härpå en bestämd förklaring. Jag fruktar, att afundsjuka emellan fursten af Nassau och markisen af Bouillé dervid har någon betydelse, och att den förstnämde, fruktande att befinna sig vid den senares sida och följaktligen fördunklas af markisens talanger, har upptänkt detta andra medel för att vara utan medtäflare. Det beror likväl ännu på er skicklighet att förmå honom att afstå från denna tanke och låta honom förstå, att det för hans eget anseende skall vara mycket fördelaktigare att stå i spetsen för ryska kejsarinnans sjömakt, förenad med den svenska, än för en arméekår, hvilken, i ett främmande land förenad med Fransmännen, endast skall tillskynda honom obehag genom trakasserier om befälet och genom Ryssarnes misstroende, hvilka ännu mera än förut skulle betrakta honom såsom en främling, som uppoffrade dem för sina landsmän, i stället för att, om Ryssar i spetsen för hären förenas med Svenskarne, den mellan båda nationerna rådande täflan att utmärka sig, skall skänka honom truppernas förtroende och tillfälle att genom lysande bedrifter vinna ära. Grefve Stackelberg har svarat på den framställning, som ni gjort till vice kansleren rörande Spaniens anslutning till Drottningholmsfördraget. Han uppläste för mig en depesch från vice kansleren rörande denna angelägenhet. Denna depesch innehöll ett resonnemang, som gick ut på att visa, att en dylik anslutning endast vore egnad att väcka oro i England och att, genom den farhåga, som den skulle förorsaka detta land, förmå Stor-Brittannien till åtgärder, hvilka skulle hindra oss att öfverföra hjelptrupper till Frankrike, i följd af den stora betydelse, som en så fruktansvärd förening som den mellan Sverige, Ryssland

---

1) I texten står: »*en faisant mention des siennes*», men ordalydelsen i kejsarinnans plan (se ofvan s. 143) synes utvisa, att negationen är uteglömd. *Utg. anm.*

och Spanien och följaktligen äfven Frankrike (efter restaurationen) skulle gifva åt intressen, hvilka stå i strid med Englands; att kejsarinnan derför trodde det vara klokare att uppskjuta en sådan förbindelse och att endast vinnlägga sig om de franska angelägenheterna. I sammanhang med detta räsonnemang tillade grefve Osterman en befallning till grefve Stackelberg att utforska min tanke om ett fördrag med Danmark, hvilket denna makt hade visat sig åstunda. Kansleren framstälde denna angelägenhet, hvilken skulle afslutas i Petersburg, såsom ett nytt medel att lägga ännu en vigt i vågskålen gent emot England och att förskaffa sig ett fullkomligt lugn under den franska expeditionen. Jag svarade grefve Stackelberg, att jag med afseende på den första punkten vore fullkomligt af kejsarinnans mening, att jag gjorde skilnad mellan två slags förbindelser med Spanien, den ena med afseende på de franska angelägenheterna, den andra af allmän natur; hvad den förstnämda vidkomme, hade kejsarinnan och jag alltid uppstält såsom bas, att Spanien skulle lemna nödigt understöd för demonstrationer på gränsen och äfven med sina trupper inrycka i Frankrike, men att det borde afhålla sig från att utrusta fartyg, hvilka endast vore egnade att framkalla engelsmännens afund; från denna synpunkt vore det derför lämpligt att genom en akt, som kunde binda Spanien, förvissa sig om dess medverkan. Hvad angick det andra fallet, d. v. s. Spaniens anslutning till Drottningholmsfördraget eller afslutandet af en trippelallians liknande detta fördrag, så trodde jag liksom kejsarinnan, att det skulle kunna medföra stora olägenheter och få fördelar, emedan »casus foederis» näppeligen skulle kunna uppfyllas af Spanien, då dess ställning icke kunde tillåta det att understödja oss, för den händelse att kejsarinnan vore i krig med Polen, samt jag och hon med Danmark, hvaremot Sverige och Ryssland, så ofta Spanien råkade i krig med England, skulle genom att lemna det samma understöd tvingas att blottställa sin handel för Engelsmännens kaperier och gå miste om de fördelar, som de kunde draga af sin neutralitet under ett sjökrig; följaktligen ansåge jag, att man (för att icke stöta en så ömtålig ministére som den vid hofvet i Madrid) borde draga nytta af Spanjorer-

nas vanliga långsamhet och genom att draga ut på underhandlingen bringa densamma i glömska, men på samma gång påskynda afslutandet af de franska angelägenheterna och helt och hållet afsöndra dem från Spanjorernas öfriga förslag. Dessutom tillade jag, att jag med afseende på den danska affären bad grefve Stackelberg att uppfatta mitt svar såsom resultatet af en första flyktig öfverblick, men icke såsom ett formligt svar, emedan jag icke ett ögonblick tvekade, då det var fråga om att gifva ett med kejsarinnans tänkesätt öfverensstämmande svar, sådant som jag nyligen gifvit henne angående Spanien, men deremot ville moget öfverväga, då min åsigt var stridande mot den som var rådande hos kejsarinnans ministère, och då jag såg mig tvungen att skilja mig från denna. Efter denna inledning bad jag honom erinra sig, att han på detta samma ställe, der jag talade med honom, redan vid början af vår underhandling hade försäkrat mig, att kejsarinnan uttryckligen sagt till honom, att om han hos mig funne motvilja för att ingå uti en trippelallians, i hvilken Danmark skulle utgöra det tredje kontraherande parten, så tilläte hon, kejsarinnan, honom att säga mig, att hon helt och hållet öfverlemnade Danmark åt mig; jag hade trott på ett så bestämdt ord; jag hölle mig dertill; för öfrigt såge jag icke, hvartill denna allians kunde leda, alldenstund, så ofta som Sverige och Ryssland kunde åstunda någonting af Danmark, det vore enklast att befalla det detsamma, emedan man kunde vara säker, att dess vanliga svaghet och klenmodighet icke skulle tillåta det att sätta sig upp emot tvenne för detsamma så fruktansvärda makters förenade önskningar; hvad beträffade passagen genom Öresund in i Östersjön (hvars stängande för Engelsmännen grefve Ostermann i sin depesch framställer såsom en sak af vigt) och som Danskarne beherska, kunde jag försäkra, att denna fråga var af föga intresse, emedan Engelsmännen, om de så ville, med sina stora fartyg, kunde inlöpa i Stora Belt med mycket större lätthet än genom Sundet, och att denna passage var så mycket mindre svår och så mycket mindre okänd, som det under sistförflutna århundradrade der stått ett sjöslag emellan Svenskar och Danskar; för öfrigt visste jag, att den engelska flottan under de senaste åren hade

låtit undersöka denna passage och derom inhemtat de noggrannaste upplysningar; dessutom skulle de icke, så snart de kunde frukta att i Östersjön stöta på de förenade svenska och ryska flottorna, fördrista sig att intränga uti så trånga och svåra farvatten; utom detta såge jag en annan olägenhet i denna allians, och öfverläte till och med åt kejsarinnans omdöme att intyga dess sanning. Så snart på grund af de bestämmelser om ömsesidigt bistånd i enlighet med Drottningholmsfördraget, i hvilka Danmark skulle ingå, casus foederis inträdde och kejsarinnan gjorde anspråk derpå, skulle nämligen jag i följd af min karaktär ej blott aldrig underlåta att skyndsamt och troget uppfylla det, utan äfven dertill lägga det nit, som är mig medfödt, och som öfverensstämmer med den redbarhet, som man bör ådagalägga vid uppfyllandet af gifna löften, hvaremot erfarenheten torde hafva visat kejsarinnan, att Danmark icke alltid följer samma grundsatser; om i detta fall dess ministère, sökande diplomatiska undanflykter eller visande samma tröghet i fullgörandet af sina förbindelser, som den ådagalägger i den dagliga förvaltningen, icke sände eller fördröjde afsändandet af det faststälda understödet, så skulle jag finna mig utsatt för deras skrik, hvilka äro missnöjda med min styrelse, och dessa skulle i mitt punktliga uppfyllande af mina löften (ett uppfyllande, som icke skulle svara emot Danmarks, ehuru vi vore bundna af samma bestämmelser) antingen se en ärelystnad att söka framstå på bekostnad af mina folks blod eller en svag politik, i det de skulle förebrå mig, att jag blottstälde endast dem för krigets faror, medan den mera kloka danska ministèren derifrån fritog sig. Och genom denna sällsamma kombination skulle kejsarinnan, i stället för att med en andra allierad öka sin styrka, fjettra den förstes goda vilja och hindra honom att göra henne de tjenster, som hans vänskap och hans undersåtars energi skulle sätta honom i stånd att bevisa. Det vore en annan sak, om kejsarinnan trodde, att de danska fartygen skulle öka den till Frankrikes bistånd förenade svenska och ryska eskadern; ehuru jag endast alltför väl kände Danmarks obenägenhet med afseende på Frankrikes återupprättande, så tviflade jag icke, att, om kejsarinnan ville det, så skulle Dan-

mark icke våga att vägra denna kontingent, och om kejsarinnan så önskade, kunde man med afseende härpå samt i och för en affär *ad hoc* ingå en öfverenskommelse; men jag vore förmäten nog att tro, att man icke behöfde blanda namnet *Kristian VII* med de förenade namnen *Katarina* och *Gustaf*. Grefve Stackelberg, som väntade sig ett nästan liknande svar, svarade mig föga i sak med afseende på ett ämne, som han på förhand visste vara mig så förhatligt, och efter en stunds samtal i samma ämne, sade jag honom slutligen, att om man någonsin ville komma till en fast förening med Danmark, så måste man klargöra alla de förhatliga punkter, som skiljde oss och utfinna ett medel att göra mig skadeslös och ersätta mig för förlusen af Holstein, Schleswig och Oldenburg, som blifvit bortryckta genom Danmarks ränker; då skulle det icke längre finnas några hinder; men förrän man helade dessa sår, såge jag knapt någon utväg att åstadkomma ett verkligt förtroende, alldenstund det personliga dervidlag icke kunde vara utan betydelse, och så många klagopunkter ännu förefunnos. Jag vet, att grefve Stackelberg betraktar denna affär med nästan samma ögon. Han har förklarat sig i detta syfte för någon, och som han icke sedan talat med mig derom, tänker jag iakttaga samma tystnad gent emot honom, men jag har ansett det nödvändigt att underrätta er om alla dessa enskildheter, på det att ni, om grefve Osterman talar med er derom, må veta hvad ni skall svara. Jag vet dessutom, att detta är ett påfund af den gamle vicekansleren, och att kejsarinnan ej bryr sig om, hvad han gör; ty ni ser, att i brefvet från denna furstinna talas icke ett ord om Danmark. Jag bemyndigar er dessutom att låta den gamle vicekansleren förstå, såsom vore det er egen tanke, att det förhatligaste jag vet är dylika framställningar, och att om grefve Osterman vill gifva ökad styrka åt och befästa det goda förstånd, som är återstäldt mellan kejsarinnan och mig, så måste man bestämdt aflägsna allt, som står i något samband med Danmark.

Jag ålägger er dessutom att använda hela ert inflytande hos gunstlingen, på det att han må bidraga till samma mål. Jag bör tillägga, att jag är ganska nöjd med grefve Stackel-

bergs uppförande, och att ni bör vaka öfver hans intressen och laga så, att hans goda uppförande af kejsarinnan uppskattas. Jag skulle gerna önska, att jag kunde förskaffa honom S:t Andreasordens blå band, och att han hade mig att tacka derför. Detta är hvad ni har att uträtta i detta ärende.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 58.

K. Kristian VII i Danmark till Hertig Karl af Södermanland, *Kristiansborg den 5 april 1792.*

Min herr Broder och Kusin! E. K. H. har läst i mitt hjerta, då ni antager, att jag känner det lifligaste och uppriktigaste deltagande med anledning af den förskräckliga och sorgliga händelse, som ändat salig konungens, er broders, annars så lysande lefnadsbana. Låtom oss draga täckelset öfver försynens ogenomträngliga hemligheter; låtom oss inskränka oss till att tillbedja och vörda dess vägar; men jag skall icke säga mera för att skona er och min egen känslighet. Jag känner allt för väl, jag gör allt för mycken rättvisa åt E. K. H:s känslor och tänkesätt, för att jag icke med den lifligaste tillfredsställelse skulle se eder såsom regent uti ett rike, hvars lycka på det lifligaste och uppriktigaste intresserar mig. Det fullkomliga lugnet i Norden och den bästa sämja med Sverige hafva alltid ingått i mitt system; de skola nu utgöra den del deraf, som jag företrädesvis skall eftersträfva och odla. Ni skall, jag är säker derpå, bidraga dertill; denna tanke är mig ytterst kär, jag hängifver mig med förtroende deråt, och den kan icke annat än göra eder nöje, i synnerhet som den är grundad på den djupa och fullkomliga högaktning, med hvilken jag är och städse skall förblifva

min herr Broder och Kusin,
er tillgifne broder och kusin
Kristian R.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 59.

Utdrag af Riksdagsfullmägtigens för Prästerskapet i Österbotten, Probstens Doctor Chydenii til sina Committenter afgifna Berättelse om det hufvudsakligaste, som vid Riksdagen i Gefle år 1792 blifvit förehaft och Beslutat, samt Redovisning för det honom uppdragna förtroende; Tjenande til uplysning vid historien om berörde Riksdag.

§ 1.

Det hufvudsakligaste har utan tvifvel varit hemliga Utskottets Betänkande om vårt bortblandande penningverk, som förnämligast innehölt Kongl. May:sts upgift på Rikets skuld, som genom krigets förlängande stigit till något öfver 12 millioner Rdr. högre än 1789 års upgift innehåller, hvaraf K. M. åtog sig at genom egna tilgångar betala circa 4 millioner, så at tilökningen på Rikets skuld för ständerna at betala bestiger netto till 8 $^1/_2$ million, den ständen äfven åtogo sig at betala; til hvilken skulds afbetalande ständerne dock icke kunde åtaga sig större Bevillning än den de nu bära; men som den utrikes gjorda skulden skall betalas i Specie, blef det oumgjängeligt at ock någon del af Bevillningen skulle utgå i Specie, neml. Bönderna något visst för person i Specie, eller något mera i Riksgjäldssedlar: Borgareståndet 20 procent af hela deras Bevillning; Presteståndet 10 procent; Ridderskapet och Adeln samt Ståndspersoner något visst per Capita efter stånd och löner. — Inrikes skulden består til större delen uti 480 T:r guld i Riksgäldssedlar, 240 D:r i så kallade Långråckar, 78 T:r i Fanhjelmare, och några T:r guld uti ännu oliqviderade fordringar för kriget. Det beslöts, at alla Fanhjelmare skulle inom detta års slut inlösas med Riksgäldssedlar, och Långråckarne med 10 procent om året och 2 procent i ränta i samma mynt; hvarigenom Riksgjäldssedelstocken ansenligen tillväxer utan någon solid fond, utom den inlöpande Bevillningen, sig bestigande till circa 80 T:r guld, hvaraf 12

altid gå til Statsverket, öfver 30 til utrijkes skuldens betalning, och något öfver 20 T:r guld til Sedelstockens dödande, som eij förslår långt; Och är derföre fara värdt at agio emellan Specie och Riksgjäldsmyntet kan stiga nog högt. — Ehuru sehnt framkommen och i början helt okunnog om financeverkets tillstånd och tilgången, utarbetade jag en financeplan; men saken var då redan så långt hunnen och principen fattad, at den eij kunde frångås. Jag inlemnade likväl mitt första utkast uti Konungens egen hand. Den tid torde komma, at min plan blifver antagelig.

§ 2.

Så snart ofvannemnde financesystême bifölls af alla 4 stånd, inlämnade Kongl. May:t ett project om skuldens liqviderande emellan Debitorer och Creditorer, som bifölls i 3 stånd, men afslogs hos Riddersk. och Adeln, hvars innehåll redan är bekant i en nyligen utkommen förordning.

§ 3.

Under Riksdagen satt äfven ett BancoUtskott på vanlig Tysthets-Ed, som berättade om Banquens goda och säkra tilstånd. Jag kunde ock upgifva dess pertinenta beskaffenhet, om det eij vore emot ett löfte om tysthet. Nog af at den är säker och Bancosedlen är och blir lika god med specie, fast allmänheten af fruktan, det Banquen skulle öpnas til realiserande af Riksgjäldssedlar, fordrat Valuta för en stor del af Bancosedlar, så at på 1791 öfver 500,000 Rdr sp. der blifvit uttagna, och allena i jan. månad 1792 circa 50,000 D:o.

§ 4.

Det blir en besynnerlig Nåd af Kongl. Maij:t för vårt Stånd, att han 1789 förordnade en särskild Eclesiastique Expedition, där en Präst altid är föredragande af våra och Religions angelägenheter; men som en sådan Inrättning eij var stadgad uti några författningar, eij heller någon lön anslagen til nödig Betjening vid denna Expedition, ansåg Ståndet högst angeläget at uti en stor Deputation tacka Konungen derföre

och föreslå den dervid nödiga Betjening, neml. en Expeditions-Secreterare, en Protocollist, en Copist och en Vaktmästare, alle med lön, som tilsammans bestiger til 1,100 Rdr. årligen, jemte underdånigt anbud, at Ståndet til Statsverkets lisa ville sjelf löna dem. Denna Deputation blef ganska nådigt emottagen med skriftelig försäkran af Kongl. May:st at han alt framgjent ville bibehålla Ståndet härvid och låta altid en prästman af Ofrälse Ståndet vara föredragande i alla Eclesiastique mål; och ehuru K. M. uti Ståndets anbud til Betjeningens lönande igenkjände dess beredvillighet at underlätta hans bekymmer, så ville han dock icke dervid falla Ståndet til någon tunga, utan försäkrade at af Statsmedlen sjelf besörja om Betjeningens aflöning, aldeles efter den af Ståndet föreslagna Stat. Jag frågar billigt, kunde något mera nådigt svar önskas? — Hvarvid jag får tillägga at denna Expedition nu förvaltas på det oegennyttigaste sätt af herr Biskopen och Kongl. ÖfverHofPredikanten Wallqvist til hela Ståndets nöje, hvarföre jag ock fick tillfälle at å ÖsterBottns Presterskaps vägnar honom Complimentera — — — — — — — — — — — —

§ 5.

Den af 3:ne Ofrälse Stånden i en stor Deputation hos Kongl. May:t aflagda underdåniga tacksägelse för dem 1789 gifna och försäkrade Privilegier samt intagandet i Högsta domstolen och Rådkammarens afskaffande samt Konungens uti uttryckeligaste ordalag gjorde förening med Ofrälse stånden, behöfver jag nu eij vidlöftigt omröra, emedan alt finnes redan infört i våra Tidningar.

§ 6.

KronPrintsens Examen inför Ständernes Deputerade, det jag sjelf bivistade, bör jag litet närmare omröra. Han förhördes först af herr Öfv.HofPredikanten Doctor Flodin i Theologien och gjorde eij allenast fullkomlig redo i alt, utan ock i de mäst practiska frågor med så ömma kjänslor för religion, at han och en stor del af det höga Auditorium flöto i tårar.

Hr CancellieRådet von Rosenstein lät honom sedan explicera ett helt capitel utur Sallustius, det han gjorde fermt. Sedan examinerade han honom uti Gramatican och Syntaxin, hvarpå Konungen befalte ArchiBiskopen förhöra honom i resolution och constructionerne, och sidst Biskop Veideman, och alle fingo sufficienta svar. Sedermera anstälde Canc.Rådet v. Rosenstein förhör uti moralen och dess flere grenar, då KronPrintsen svarade, alt med latinska Distinctioner, med stor färdighet. Sidst förhördes han uti historien, först i den gamla Romerska, sedan i flere Europeiska, och sidst på Konungens uttryckeliga Befallning i Svenska historien; hvarvid det i synnerhet väckte min upmärksamhet, huru KronPrintsen, i flere händelsers vidlöftiga berättande, talte ganska otvungit och med fullkomligaste redighet, som utmärker en redig eftertanka och en lätthet att exprimera sig. Jag hade dessutom det nöjet at pläga ett förtroligt umgjänge med bägge hans värdige ledare, som försäkrade mig om Herrens dygdiga och redliga hjerta samt hans fallenhet för at spara och hushålla, så at han i alla afseenden gifver Sverige ett godt hopp. Han är icke lång till växten, nog mager, men försäkrades dock vara frisk.

För Konungens ömma vård om denna Rikets ögnasten och efterkommandes hopp, tackades Konungen i stor Deputation af alla stånd, 120 personer stark, då äfven offererades 1766 års Bröllopsgjärd, om Konungen behagade förmäla KronPrintsen, innan stånden härnäst komma tilsammans.

§ 7.

Efter vanligheten valdes Ledamöter til BancoFullmägtige emellan Riksdagarna, hvartil vårt Stånd utnemde Doctor Flodin, Pastor vid Storkyrkan i Stockholm, Probsten Nordin och Doctor Brander. Til RiksgjäldsContoiret valdes Lector Eberhardt, kyrkoherden Borg i Riddarholmen och Rector Murberg.

§ 8.

Sidst Beslöts, at ett Eclesiastique-Cancellie skulle inrättas i Stockholm, som kommer att bestå af Biskop Wallqvist och

de tilförordnade Banco- och RiksgjäldsContoirs Fullmägtige, för at emellan Riksdagarne välja Banco- och Riksgjälds-Fullmägtige uti de afgåendes ställen. Uti de andra ofrälse stånden är ock fogad någon dylik anstalt.

§ 9.

Det var ifrån Nerpes Contract allena, jag hade om händer några Petitioner, af hvilka ingendera blef antagen uti Eclesiastique-Utskottet at refereras til Ståndet, som i visst afseende var en lycka, emedan de då aldeles lemnat[s] orörda, då icke ett enda derifrån til ståndet refererat mål, för påhastat slut af Riksdagen, hant en gång komma under ventilation i Ståndet, än mindre afgjöras och expedieras; de angingo uptagande af Inrikes lån til utrikes lånens förminskande, Fanehjelmarnes utväxling emot Riksgjäldsmynt, och mera tilgång på skiljemynt, hvilka alla jag anmälte uti hemliga Utskottet genom vårt Stånds Ledamöter i berörde Utskott, där de, om eij gjorde stor affect, dock bidrogo til uphöjande af den allmänna rösten ifrån Finland om KrigsCommissariatets polletters omväxling tll annat öfver hela Riket gångbart mynt. Om den sidsta, hvaruti anhölls om fastställande af 1743 års förordning om Prästarättigheterna i ÖsterBottn, at följas så väl af Lärare och åhörare, som ock af Embetsmän vid tvisters afgjörande de förra emellan, gick jag i råd med Biskop Wallqvist och på hans tilstyrkande lade jag in hånom til Kongl. May:t och androg p p p — — — — — — — — — — — — — —.

§ 10.

Hvad vederlagssaken beträffar, ansåg jag den vara af sådan beskaffenhet, at den, som nu är i KammarCollegio, eij kunde immediate dragas til Kongl. Maj:t. Ett Summario processu utverkat Utslag hade eij heller på en framtid haft stor auctorité. Och som jag tror, at vår vederlagssak är så documenterad at den tål all granskning, så är det just genom den som målet vinner sin rätta stadga för Efterträdarne, då den via ordinaria kan komma til Kungs.

§§ 11 et 12.

Handla dels om upbörden af Riksdagsmanna-arfvodet, och dels om någon enskilt händelse vid Riksdagsmannavahlet p p p — —.

Gamla Carleby den 13 april 1792.

Anders Chynenius.

[Samtida utdrag].

№ 60.

K. Fredrik Vilhelm II af Preussen till Hertig Karl af Södermanland, *Berlin den 15 juni 1792.*

Min herr Broder och Kusin! Jag har genom general-löjtnanten grefve Wachtmeister mottagit det bref, som E. K. H. haft artigheten att den 23 maj skrifva till mig. Jag har med mycket nöje deri funnit ett förnyadt uttryck af den tillgifvenhet och vänskap, som ni ännu hyser för mig, och om hvars varaktighet jag är synnerligen angelägen att förvissa mig. E. K. H. skall icke tvifla, hoppas jag, på det värde jag sätter derpå eller på uppriktigheten af de känslor, hvilka jag egnat den unge konungen, er höge brorson. Det vore för mig oändligt angenämt, om H. M. såge ett svagt bevis derpå i den skyndsamhet, med hvilken jag erbjuder honom samma svarta örnens ordenstecken, som hans salig fader, glorvördig i åminnelse, burit till minne af de intima förbindelser, som förena våra båda konungahus. Jag har valt min generalmajor Schwerin för att begifva sig till Stockholm och der fullgöra det hedrande uppdrag, som jag anförtrott honom. Jag har på samma gång anbefalt honom att till E. K. H. frambära uttrycken af den högaktning och vänskap, hvarmed jag är

Min herr Broder och Kusin,

E. K. H:s

gode broder och kusin

Fredrik Vilhelm.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 61.

Grefve Ludvig Stanislaus Xavier af Provence till Hertig Karl af Södermanland, *Koblentz den 26 juni 1792.*

Min herr Broder och Kusin! Jag tackar E. K. H. för det bref, som E. K. H. såsom Sveriges rikes regent undertecknat, men ännu mera för det enskilda bref, som baron de Damas lemnat mig från eder. Under de grymma smärtor, jag erfar, är det mig mycket ljuft att i ert hjerta återfinna de känslor, med hvilka salig konungen er broder hedrade mig, och denna ljufhet ökas ytterligare af den öfverensstämmelse, som jag finner emellan våra ömsesidiga förhållanden. Det hårda slag, som från Sverige bortryckt en af dess största konungar, har beröfvat eder en broder och vän, och jag, jag ser alltid dolken lyftad mot min konung, mot min broder, jag skulle våga säga mot min vän, hvilkens olyckor jag så mycket lifligare känner, som jag länge delat hans fångenskap, och derför bättre än någon annan är i tillfälle att uppskatta allt hvad han lider. Också är jag fullkomligt säker på, att ni känner min oro lika lifligt som jag känner er smärta. Men jag bör tillstå det, jag har en tröst, som E. K. H. icke har, det är det ädelmodiga deltagande, som alla de koaliserade makterna hysa för vår sak, det är Gustaf III:s själ, hvilken öfverlefvat honom, det är, jag kan säga det med sanning, hans broder, som representerar honom värdigt, som ingifva mig det berättigade hoppet att snart få se ett slut på min familjs och mitt lands olyckor. Jag beder E. K. H. vara öfvertygad om de lika ömma som uppriktiga känslor, med hvilka jag jag är, min herr Broder och Kusin,

Ers Kongl. Höghets

tillgifne broder och kusin

Ludvig Stanislaus Xavier.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 62.

General-löjtnant Vilhelm Mauritz Klingspor till Hertig Karl af Södermanland, *Helsingfors d. 25 juli 1792.*

Nådig Herre!

I dag har jag åtrkommit hit, efter att ha varit fem dagar på väg från Petersburg och oaktadt jag rest natt och dag. Vägarne äro så dåliga i Ryssland, att man blott mycket långsamt kan färdas på dem. Jag stannar här endast några dagar och så kort som möjligt för att med det snaraste kunna begifva mig till Stockholm, göra Ers Kungl. Höghet min uppvaktning, för Ers Kungl. Höghet muntligen afgifva berättelse om min resa och öfverlemna de bref från Hennes Majestät Kejsarinnan, hvilka jag dagen före min afresa den 19 i denna månad erhöll af grefve Osterman. Jag erhöll audiens den 14 utan alla ceremonier och dinerade med kejsarinnan i det inre af våningen; efter middagen kommo grefve Ruuth, baron Vrede och min son till Czarskoj-selo, de superade jemte mig tillsammans med kejsarinnan, hvilket icke ofta händer, ty hon superar nästan aldrig ute och har ej gjort det en enda gång under hela denna sommar. Då jag tog afsked af henne, befalte hon mig säga Ers Kungl. Höghet, att hon var besluten att göra allt för att öfvertyga Ers Kungl. Höghet om sin vänskap. Jag skulle hafva rest dagen derpå, men som grefve Osterman ej återkom från landet förrän den 18, erhöll jag ej kejsarinnans bref till konungen och Ers Kungl. Höghet förr än vid hans återkomst. Han gaf mig då en briljanterad dosa af guld, prydd med kejsarinnans namnskiffer, och den brukliga gåfvan af 1000 dukater. Mina tre kavaljerer hafva hvardera fått en ring med ganska vackra briljanter. Ambassadören har förmodligen meddelat Ers Kungl. Höghet detta lands politiska förhållanden, och jag uppskjuter till min hemkomst att göra Ers Kongl. Höghet redo för mina samtal såväl med kejsarinnan, som med hennes gunstling och ministrar.

Värdigas Nådig Herre vara öfvertygad om de underdåniga och vördnadsfulla känslor, hvarmed jag har äran förblifva

Min Nådig Herre
Ers Kungl. Höghets
ödmjukaste, underdånigaste och mest tillgifne tjenare
MAURITZ KLINGSPOR.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 63.

Riks-kansleren friherre F. Sparre till general-major Curt von Stedingk. *Drottningholm d. 27 juli 1792.*

Jag tror mig, med hänseende till hvad er depesch af den 14 juli innehåller rörande herr Verninac, böra lemna er ett mera utförligt svar. — Man har sagt er, att man är orolig med anledning af hans vistelse här; att man kände det han väcker oenighet hos oss, att man trodde, det han skulle återvända, och att baron Stael såg honom och beskyddade honom. — Det är lätt att förstå, hvarifrån allt detta härleder sig. — Det är grefve Stackelberg, som skulle vilja styra oss här, liksom han styrt Polen. Vi hafva fört ett förödande krig för att kunna försvara vårt oberoende. Freden i Värälä bör hafva befäst det samma: och i följd af denna fred fordrar Rysslands ambassadör, att man bör jaga ur landet en person, hvars namn är honom misshagligt, ty han har ej sett honom — eller, i fall han sett honom, är det hans fel, ej vårt. — Herr Verninac är ej i Sverige erkänd i någon offentlig egenskap. — Han vistas här liksom hvarje annan resande, sammanträffar med högst få, stämplar icke, och polisen bevakar hans steg. Se der hvad ni kan säga; men värdigt, utan att det ser ut som en ursäkt. — Det är i grunden endast en förklaring, som man är skyldig en vänskaplig och allierad makt. Säkert är, att kejsarinnan skulle göra orätt, om hon tviflade på detta hofs känslor. Om herti-

gen af Södermanland utmärker grefve Stackelberg, är det ej för hans skull; det är en följd af den vänskap han lofvat hans höga herrskarinna. — Det skulle vara önskligt, att grefve Stackelberg ej genom sin väl ofta förnyade glömska slutar med att drifva hertigen till att upphöra med de utmärkelser, som han funnit behag i att gifva den, som har äran att representera en så stor furstinna.

Jag känner ej, huruvida baron Staël von Holstein ser eller icke ser herr de Verninac. Ni får medgifva, att en utländsk minister, som illa upptager, att en enskild man (ty en sådan är nu herr von Staël) ser den eller den personen, och deröfver beklagar sig, drifver sina anspråk väl långt. Se der hvad ni kan låta förstå, i fall tillfälle dertill skulle erbjuda sig; och se här hvad jag önskar, att ni måtte känna lika lifligt som jag. Det är ytterst nödvändigt, att herr de Verninac ej skickas tillbaka från Sverige, så framt han ej dertill gifver anledning genom sitt uppförande. För att bevisa denna sanning, måste man gå något tillbaka. Våra finanser voro icke lysande före kriget, men de äro det ännu mindre nu. Krigsomkostnaderna och det afbräck, som flera af våra handelsgrenar lidit, hafva haft bedröfliga följder. Landet behöfver lugn för att återhemta krafter, och ett vigtigt medel för att hinna derhän är sjöfartens uppmuntrande. Vi hafva i Medelhafvet en ganska utsträckt dylik med Frankrike, synnerligen med hänseende till frakthandel. Om vi helt och hållet bryta med detta land, skola vi förlora alla de handelsskepp, som nu befinna sig i dess hamnar. Deraf skulle följa ändlösa bankrutter; vexelkursen skall stiga till vår nackdel, och vår handel skall ytterligare alltför länge komma att stå tillbaka. Det skulle måhända på grund af dessa skäl alltid vara ganska opolitiskt att framkalla en öppen brytning, men mer än någonsin i det ögonblick, då Spanien, som borde skaffa penningar för rustningarna, synes helt och hållet neka dertill. Allt hvad man af oss nu kan begära är, att vi ej öppet erkänna herr de Verninac.

Ryssland, hvars handel är vida mindre utsträckt, befinner sig i ett helt annat läge.

Helt visst deltager hertigen i den franska konungens och hans familjs olyckor. Det skulle för honom vara den största glädje, om han kunde vara dem nyttig; men huru stor äran att ånyo befästa Bourbonernes tron än vore, skulle han dock finna den alltför dyr, i fall det måste kosta honom det folks blod och välstånd, hvars styrelse blifvit honom anförtrodd. Jag känner ert hjerta, Herr Baron; ni är alltför god Svensk, för att ej gilla de ädla och högsinta känslor, hvaraf H. K. H. är lifvad, — och, med den kännedom ni eger om verkliga förhållandet, skola er ifver och klokhet diktera de bästa svar på de fordringar, som kunna blifva till eder framstälda.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 64.

General-major Curt von Stedingk till Hertig Karl af Södermanland, *S:t Petersburg d.* $\frac{26 \text{ juli}}{6 \text{ augusti}}$ *1792.*

Nådig Herre!

Det är blott till Ers Kongl. Höghet som jag kan anförtro hvad jag har att säga, viss att mitt uppsåt, min redlighet och min vördnadsfulla tillgifvenhet för Ers Kongl. Höghets person aldrig kunna af Ers Kongl. Höghet dragas i tvifvel. Dessa känslor, Nådig Herre, göra att jag på de ställen, der jag befinner mig, är uppmärksam på mitt fäderneslands intressen och på Ers Kongl. Höghets, hvilka äro från de förra oskiljaktiga. Jag har gjort den iakttagelsen, att kejsarinnan efter den olyckliga katastrof, som försänkte Sverige i sorg, var djupt rörd af denna sorgliga händelse, och att hon, fruktande, att den kunde hafva till följd en revolution till förderf för konungen och hans myndighet, trodde sig böra använda all sin makt för att upprätthålla den samma. Deraf kommo alla de försäkringar, som Hennes Majestät lät göra och som hon sjelf med tårfylda ögon

gjorde mig, nämligen att hon för den unge konungen hyste en öm moders känslor. De fleste af hennes ministrar hade andra tankar. På samma gång de delade fasan för brottet, som för alltid skall befläcka våra häfder, voro de mycket belåtna med att hafva blifvit befriade från en orolig granne, som satte alla Europas kabinett i rörelse, och som de lärt att i alla hänseenden frukta. Sanningen, att Sverige måhända är den enda makt, som det här landet har att frukta, var likaväl insedd af kejsarinnan som af hennes ministrar, men kejsarinnan ville göra det till sin vän och trodde sig vinna detta mål genom att visa sig ädelmodig, genom att odla sin vänskap med konungen och låna honom sitt stöd, om sådant vore af nöden, i stället för att hennes ministrar i vår olycka endast sågo ett tillfälle till oroligheter för vårt land och måhända till förstoring för Ryssland. Så snart salig konungens testamentariska dispositioner blifvit kända, blef kejsarinnan lugnad, och hennes ministrar bragtes till tystnad. Ers Kungl. Höghets personliga egenskaper voro sedan länge kända af Hennes Majestät, Hela verlden var viss, att Ers Kungl. Höghets fasthet och mod skulle gäcka upprorsstiftarne, att hären alltid i Ers Kungl. Höghet skulle vörda en högste befälhafvare, som ledt densamma på segerns väg, och att oaktadt den gäsning, hvari riket befann sig, lugn och god ordning der skulle upprätthållas. Utgången har bevisat sanningen af dessa gissningar, och jag har hört kejsarinnan jämte alla andra berömma de förståndiga åtgärder, hvilka Ers Kungl. Höghet vidtagit, Ers Kungl. Höghets nit för styrelsen och kärlek till ordning och sparsamhet samt den klokhet, med hvilken Ers Kungl. Höghet satt en gräns för undersökningarna om brottet och skilt de erkändt brottslige från dem, som endast voro misstänkte. Sådan var sinnesstämningen här, då det ryktet utbredde sig, att oppositionspartiet vann öfvertaget, att baron Armfelt fallit i onåd, att de franske demokraterne hade många anhängare i Sverige, och att man skulle få se farliga nyheter träda i dagen. Som dessa påståenden icke voro grundade på något bevis, var det lätt att vederlägga dem och att bevisa, att de synbarligen voro ett verk

af illviljan. Emellertid förblef ministèrens uppmärksamhet alltid fästad på herr Verninacs långvariga vistelse i Stockholm, på det beskydd, som baron Staël enligt hvad man påstod skänkte honom. Kejsarinnan sade mig med anledning häraf, att frimureriet (för hvilket Hennes Majestät hyser en verkligt qvinlig motvilja) vore det medel, hvarigenom herr Verninac kunde vidmakthålla förbindelser med flera höga embetsmän. Jag tror icke, att grefve Stackelbergs rapporter bidragit att underhålla dessa misstankar. Jag har händelsevis sett några af dem, i hvilka han gjorde Ers Kungl. Höghet och dess styrelse full rättvisa, men i Sverige behöfves det endast några grälmakare, hvilka utså missnöje, för att man snart skall se en hel svärm framträda. Efter någon tid underrättade mig grefve Ostermann, att baron Reuterholm väntades till Sverige, och att man trodde, att han skulle blifva hofkansler, med anledning hvaraf han för mig tillkännagaf sin förvåning öfver att en person, som alltid visat republikanska principer, kunde erhålla denna plats. Det är alltid med motvilja som jag talar med de ryske ministrarne om Sveriges inre angelägenheter, och då jag icke kan undvika det, söker jag att göra det så, att jag betager dem lusten att tala om dem. Då jag för öfrigt väl känner baron Reuterholm, kunde jag lätt fritaga honom från misstanken om veld, hvarför intelligenta personer äro mindre utsatta än andra. Man erfor sedan baron Taube's afsked från gardena. Ett gardesregimente, som fråntagits en vän till salig konungen, ett annat, som gifvits åt hr Liljehorn, hvars namn påminde om hans olycklige broders, syntes såsom någonting utomordentligt för menniskor, som voro intagna af fördomar, och i ett land, der en enskild mans fel vanligen medför hela hans familjs undergång. Ändtligen anlände i början af förliden vecka en kurir från grefve Stackelberg, medförande underrättelsen om de sista förändringarna i ministèren. Baron Taube lemnar utrikes angelägenheterna. Den redbare, gode herr Franc drager sig tillbaka, men hvad som isynnerhet förorsakar en allmän oro, är, att herr Engeström blifvit utnämd till hofkansler, herr Engeström, den ryske ministèrens

buse, han, öfver hvilken man i Polen haft så mycken anledning att beklaga sig, som är en afsvuren fiende till det ryska namnet, mot hvilken man ofta för mig uppstämt klagovisor, hvilka jag verkligen icke låtit komma till salig konungens kännedom, alldenstund jag fann dem orättvisa, och emedan mitt svar alltid var detsamma, att herr Engeström, då han i Polen tillfogade Ryssarne allt det onda han kunde under vårt krig med dem, hade uppfylt en hederlig mans och en god medborgares pligter. Till dessa klagopunkter kom ytterligare offentliggörandet af en förordning om tryckfriheten, som man tillskrifver baron Reuterholm. Jag har ännu icke kunnat bereda mig tillfälle att läsa den, men det lär sägas i inledningen: *»på en tid, då alla suveräner uppresa skrankor emellan sig och sina undersåtar»*. Detta uttryck har isynnerhet varit stötande. Det är helt och hållet demokratiskt, det innebär en anklagelse mot alla suveräner utan att tala om faran af saken i och för sig på en tid, då alla sinnen äro i jäsning. Vid erhållandet af dessa underrättelser blef grefve Ostermann på det lifligaste upprörd. Han fogade till raden af dessa klagomål, att man trodde, att mördarne icke skulle blifva straffade, och att vi snart skulle hafva en riksdag. Då jag låit honom affyra sin första salva, bemödade jag mig om att öfvertyga honom om hans villfarelse och den öfverdrift, hvartill han gjorde sig skyldig, och som han i sjelfva verket är en ganska bra karl och den minst orolige bland kejsarinnans ministrar, hade jag tillfredsställelsen att återföra honom till förnuftigare åsigter. Då emellertid kejsarinnan länge samtalat med mig i samma ämne, så har jag icke velat dröja med att derom underrätta Ers Kungl. Höghet, men jag har härvid begagnat mig af en omväg, alldenstund allt hvad kejsarinnan, herr Zuboff och ministrarne sagt mig i detta ämne blifvit mig anförtrodt under uttryckligt förbehåll, att jag icke skulle göra något bruk deraf gent emot mitt hof. Upprepande sina grundsatser angående faran af förändringar och nyheter, visade kejsarinnan en liflig oro öfver att se förbindelsen och den goda samdrägten mellan henne och Sverige rubbade genom inflytandet af en ministère,

som, enligt hennes påstående, icke älskade henne. »Det finnes», sade hon, »icke mera någon hög embetsman bland dem, som undertecknat fördraget». Detta misstag var allt för påtagligt för att kunna undgå anmärkning. Jag tillade, att till och med om hon icke hade misstagit sig häri, så hade dock förbunden fastare grundvalar än plenipotentierernas namnteckningar; att Ers Kungl. Höghets tänkesätt vore kända likasom äfven Ers Kungl. Höghets karaktär, som vore höjd öfver yttre inflytanden. »Vi äro tvungna», sade hon mig, »att med afseende på de offentliga angelägenheterna lita på dem, till hvilka vi sätta vårt förtroende, och vi äro mera än enskilda utsatta för att blifva bedragna». Jag hade tillfälle att med afseende på herr Engeström för henne upprepa hvad jag ofta hade sagt till vicekansleren. Han svarade mig: »Herr Engeström har ett ytterst oroligt hufvud. Hvar och en har sitt sätt. Föröfrigt få vi se. Jag önskar lifligt, att jag måtte bedraga mig i min förmodan.» Hon tillade till allt detta saker, som vittnade om mycken ömhet för den unge konungen och som voro mycket artiga mot Ers Kungl. Höghet. — Herr Zuboff är den, som af alla talat förnuftigast med mig om denna sak, i det han sagt, att man, för att rätt döma om händelser, måste vara personligen närvarande och känna alla omständigheterna, men herr Zuboff har den blygsamhet som tillkommer hans ålder, och han är icke gerna af motsatt mening med den person, som talar med honom.

Om jag har trott det vara min pligt, Nådig Herre, att för eder yppa alla dessa enskildheter, tror jag mig äfven böra anmärka, att det skall vara lätt för Ers Kungl. Höghet att skingra dessa lätta moln genom att öppet förklara sig med grefve Stackelberg eller kejsarinnan sjelf. Det är icke valet af era ministrar, som rör någon utländsk makt, blott deras uppförande under deras tjenstetid har rätt att intressera dem. Om jag kunde tillmäta mig någon betydelse i affärerna, så skulle jag bedja Ers Kungl. Höghet att i sina samtal med grefve Stackelberg iakttaga den varsamhet, som min ställning måhända fordrar. Jag kan ej bibehålla det förtroende, som man

visar mig, om jag ej kommer dem att tro, att jag af allt hvad man säger mig behåller en god del för mig sjelf. För öfrigt skulle det vara orätt af mig att icke räkna på Ers Kungl. Höghets godhet, och mitt förtroende till Ers Kungl. Höghet skall alltid vara utan alla förbehåll. Det är lika stort som min tillgifvenhet och vördnad för Ers Kungl. Höghets person. Dessa känslor, Nådig Herre, hafva fört min penna. Den har ofta stannat under loppet af detta bref, då den skildrat saker, obehagliga till sin natur, ännu obehagligare genom den tolkning som deri intresserade personer skulle kunna gifva åt desamma, då mitt tänkesätt måhända icke är dem bekant, men då det, Nådig Herre, gäller era intressen, hvilka äfven äro konungens och fäderneslandets, är jag höjd öfver fruktan och lyssnar endast till mitt hjertas och mitt samvetes röst.

Jag är med den djupaste vördnad

Nådig Herre

Ers Kungl. Höghets

underdånige, lydige och

trogne tjenare

CURT VON STEDING.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 65.

General-major Curt von Stedingk till K. Gustaf IV Adolfs förmyndareregering, *Petersburg den $\frac{13}{24}$ augusti 1792.*

Apostille i schiffer.

Det var gagnlöst att uppehålla mig vid de ledsamma betraktelser, till hvilka herr Deboli's[1]) bortsändande, tiden, då det egt rum, och de formaliteter, som beledsagat detsamma, gifva

1) Polens minister i Petersburg; han hade kort förut fått ryska regeringens befallning att lemna Ryssland. *Utg. anm.*

så många anledningar. De skola icke undgå E. M:s skarpsinnighet. Ludvig XIV skulle icke, under missbruket af sin ära, hafva handlat annorlunda; men hela Europa slöt sig tillsammans mot denne monark, och Katarina II ser hela Europa sammansluta sig med henne eller till hennes förmån. Det är detta som gör hennes grannars ställning så svår och kritisk. E. M. är i sanning förenad med henne genom blodsbanden och en förbindelse, som, så länge den varar, skall skydda hennes stater för hvarje fiendtligt angrepp, men detta skall icke hindra, att den härvarande ministèrens uppmärksamhet förblifver oföränderligen fästad på Sverige, på dess regeringsform och inre förvaltning, alldenstund man fullkomligt känner betydelsen deraf för Ryssland. I salig konungens tid, hvilken frigjort sitt land från hvarje främmande inflytande och beroende, och hvilken dessutom, sedan han gjort sig fruktad af kejsarinnan, med henne hade knutit en innerlig vänskapsförbindelse, talade man om Sverige helt tyst eller för att yttra sitt bifall. Nu talar man helt högt och är mindre frikostig på bifallsyttringar. Jag hänvisar med afseende härpå till mina förut till E. M. och H. K. H. hertigen af Södermanland adresserade underdåniga rapporter. Det var alltså i samma syfte som herr vicekanslern härom dagen sade till mig, att herr grefve Stackelberg hade erhållit order att för E. M. förklara kejsarinnans oro med afseende på de olika förändringar som inträdt i E. M:s ministère, de rykten om en snart förestående riksdag, hvilka här äro i omlopp, och med afseende på faran, att oppositionspartiet, som är fiendtligt mot salig konungens grundsatser, skulle kunna lyckas rubba de förbindelser, hvilka nyligen knutits mellan Sverige och Ryssland. Han tillade, att jag alls icke borde vara förvånad öfver att man tog sina försigtighetsmått, alldenstund det förflutna gör oss uppmärksamme på framtiden; att det motstånd, som Ryssland gjort mot de af salig konungen i regeringsformen införda förändringarna, icke hade haft något annat mål än att hindra allt hvad som sedan inträffat, framförallt kriget; att man nu trodde sig mera förvissad om att kunna upprätthålla freden mellan de båda staterna,

om sakerna qvarstode på samma fot, på hvilken salig konungen stält dem. Han sade mig allt detta i förtroende. Jag svarade honom, att hvad han nyss sagt mig skulle så mycket mer förblifva ett förtroende mellan oss båda, som jag ansåge det fullkomligt gagnlöst att derom underrätta E. M., af det skälet, att E. M. icke ändrat sina vänliga tänkesätt gent emot kejsarinnan, och att E. M. alldeles icke tyckte om, att man blandade sig i E. M:s rikes inre angelägenheter.

Jag vet icke, om herr grefven var nöjd med mitt svar, men han slutade samtalet med artigheter och förbindliga yttranden.

Jag tror, E. M., att det för att få ett slut på dessa små trakasserier, hvilka jag betraktar såsom dessa lätta moln, som knapt synas, men som slutligen kunna bilda ett oväder, skulle vara godt att ställa sig väl med grefve Stackelberg utan att gifva efter för hans orättmätiga anspråk. Det finnes så många svaga sidor hos en person med hans fåfänga!

Emellertid, E. M., jag upprepar det ännu en gång, alla rapporter från Sverige komma icke från honom, och källan till det gamla hat, som söndrar Svenskarne och Ryssarne, har icke uttorkat. Då kejsarinnan kommer till staden, skall jag söka att få en förklaring med henne, emedan hon ända hittills fortfarit att behandla mig med förtroende och godhet. Det samma är icke förhållandet med storfursten[1]). Han affekterar sedan någon tid en viss köld, och som han på samma gång visade herr baron Klingspor den oartigheten att icke bevilja honom afskedsaudiens, kan det vara möjligt, att han blifvit stött öfver att E. M. icke skrifvit till honom för att tillkännagifva sin tronbestigning. Jag känner icke etiketten härutinnan, men jag vet, att salig konungen hade anförtrott mig ett bref till honom, äfvensom till storfurstinnan. Man måste dessutom göra E. M. uppmärksam derpå, att han var en af salig konungens störste lofsägare, och att han isynnerhet var förtjust öfver det nit, hvaraf H. M. lifvades för återställandet af den franske konun-

1) Katarinas son Paul. *Utg. anm.*

gens rättigheter. Han är sig icke mäktig, då han talar derom, och jag är viss, att om han regerade, så skulle han göra denna olycklige monarks sak till sin egen.

Hofven i Wien och Berlin göra allt hvad de kunna för att afhålla kejsarinnan från hennes plan att skicka trupper till Rhen och för att i stället erhålla penningar.

De skola måhända lyckas, emedan dessa tre hof äro så eniga i allt annat; men ända hittills har kejsarinnan på deras yrkanden i denna sak låtit svara, att om man ville hafva penningar, så skulle hon åberopa den artikel i fördraget, som bestämmer ett bidrag af 400,000 rubel, för den händelse att Nederländerna angripas. Men kejsaren, understödd af konungen af Preussen, skulle vilja hafva mera. Emellertid är ingenting ännu ordnadt för dessa truppers marsch, och om de härar, som nu anfalla Frankrike, få en afgjord framgång, så förutser jag, att de icke alls skola marschera, eller att de skola marschera för sent. Hundratusen Ryssar skola tillbringa vintern i Polen, och för dem har departementet för lifsmedels anskaffande erhållit order att göra de nödiga uppköpen.

Baron Bühler, hertigens af Würtemberg minister i Wien, har kommit hit för att, såsom det berättas, anhålla om kejsarinnans bemedling hos kejsaren till förmån för hans herre, som söker att vinna kurfurstevärdigheten.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 66.

Grefve J. G. Oxenstierna till friherre G. M. Armfelt.

Frescati den 23 juli 1793

Min käre vän!

Jag daterar mitt bref på detta förtjusande ställe, som ni sjelf prydt och förskönat. Herr Ugla har tillåtit mig att bebo det för två månaders tid, och jag är lugn, emedan han utan tvifvel ej skulle hafva mottagit mig, om han ej varit säker,

att det öfverensstämde med er vilja. Han har tvifvelsutan underrättat er härom, såväl som om vilkoren. Jag uppehåller mig således ej med att tala derom. Finanser äro icke min starka sida, och detta ämne har i alla tider vållat mig så många svårigheter, att jag icke gerna uppehåller mig vid det, som har afseende derpå. I stället för att tänka på detta, tycker jag mera om att blott sysselsätta mig med nöjet att samtala med min länsherre och att för honom få nedlägga den vasallshyllning, hvarpå han har anspråk. Om han godhetsfullt tilläte mig att till denna feodala vördnadsbetygelse lägga känslor af vänskap, tillgifvenhet och hågkomst, blandade med den uppriktigaste sorg öfver hans frånvaro, så skulle han på samma gång erhålla pligtens och tillgifvenhetens tributer, och såväl hyresgästens som den gamle tjenstekamratens trohet.

Jag talar ej om de vexlande intryck, som denna orts omgifningar göra på mig, ej heller om de smärtsamma känslor, jag erfar, då jag oupphörligt på den motsatta stranden ser det hus, som fordom var så kärt för den store man, hvilken vi under alla våra återstående dagar skola begråta. Det påminner mig om desse gamla tempel, i hvilka offren sedan århundraden tillbaka hafva upphört, de äro ännu efter tusen år vördnadsvärda genom minnet af den gudom, som bebodde dem, och under det ostadighet och fåfänga pryda de nuvarande palatsen, går den känslige mannen att i tysthet gråta på deras majestätiska lemningar.

Vi begge skola ej hoppas, att tiden skall mildra vår saknad, vi skola ej ens arbeta derpå. Jag vågar säga, att vi förtjena äran att anses ur stånd att glömma vår välgörare och att ett ögonblick upphöra att välsigna hans minne.

Vår lille konnung vinner för hvarje dag. Han är mycket tänkande och gör emellanåt så sanna och slående anmärkningar, att man blir förtjust att höra honom. Jag bemödar mig om att förtjena hans förtroende, och det sätt, hvarpå han talar till mig om allt, som intresserar honom, kommer mig att tro, det han anser mig honom personligt tillgifven. Han känner, att hans faders vänner måste hysa samma känslor för honom.

Allt hvad han säger andas hjertats rättskaffenshet och renhet. Jemte dessa egenskaper känner han utomordentligt väl sin ställning. Undergifven Guds vilja, och fast han aldrig företager något utan sin farbroders samtycke, är han till och med i hans närvaro så mycket konung, att man utan möda ser, att han är den förste, och ej glömmer den ringaste af de vördnadsbetygelser, man gör eller underlåter att göra honom. Man uppsöker honom redan, man söker i förväg uppfylla hans tycken och önskningar. Det sades förlidet år, att han var mycket sjuklig; nu är det icke längre fråga derom. För närvarande befinner man sig på en resa till Karlskrona och Göteborg, ifrån hvilken konungen skall återkomma den 5 augusti för att bosätta sig på Drottningholm. Hofvet medför ett mycket stort följe, och jag tror, att man gjort rätt häri, då det är första gången konungen reser i sitt land. Ni vet att regeringen är anförtrodd åt hertig Fredrik, och ni känner, hvilka de öfriga personer äro, som förestå styrelsen. Vachtmeister är frånvarande, Kurk är af gikt bunden vid sängen. Sålunda är det egentligen blott rikskansleren och Reuterholm, som regera tillsammans med prinsen. Hvad er hyresgäst angår, står han utanför hofvet. Han kallas aldrig till någon slags konselj, departement eller komité, icke ens då det är fråga om affärerna inom det hus, om hvars ekonomi han har hand[1]). Detta är i hans smak, han har härigenom blott frihet. Ni vet att en komité förra året här tillsattes för att ordna statens finanser. Jag var äfven deri tillsammans med Ruuth, Lagerbring m. fl., vi blefvo alla afsatta. En ny komitè tillsattes. Denna har nyss afslutat sitt arbete, men ehuru det redan för två och en half månad sedan blef färdigt och till och med anmälts i konseljen, har det emellertid ännu icke gått igenom. Det sägs, att hertigen är missnöjd dermed. Det berättas äfven, att denna komité ej har kunnat föreslå något annat än omöjliga indragningar på allt, såsom att gifva 20, då det behöfdes 100, och

---

1) Grefve Oxenstjerna var denna tid riksmarskalk.
Utg. anm.

att den med flit uppgjort en förfärande skildring öfver finansernas tillstånd för att genom fruktan tvinga till sammankallande af riksdagen, hvilket man tror, vara en orsak till detta tryckta tillkännagifvande, som man tvifvelsutan redan tillsändt er, och genom hvilket regenten gör veterligt, att han aldrig skall sammankalla ständerna; för öfrigt en illa affattad skrift, som är uppfylld af fraser, och der man förlorar hufvudsaken ur sigte, för att fästa sig vid små indragningar af 50 hästar och 2 sekreterare, besparingar, som blott alltför snart förslösas genom utgifter, hvilka oändligt öfverstiga den summa, man skryter öfver att hafva inbesparat.

Jag tror att herr Engeström inom kort får sitt afsked. Han skall resa till London, oaktadt Nolken alldeles icke mottagit presidentskapet i Jönköping. Till hans plats som hofkansler skall Asp återkallas och herr von Schultz skall gå och sköta om handeln och latinet i Konstantinopel. Om Engeström reser, skall han icke medtaga någons saknad, han var endast våldsam och efterhängsen, och man kallar honom en Jakobin. Ruuth har rest till Stralsund, hans egna räkningar hafva godkänts, men han får icke fullständig decharge förrän efter granskningen af Peijrons papper. Schröderheim är i Järfva för tre månaders tid. Som ni vet, hafva Liston och Reventlow rest. I den förres ställe skola vi få en lord Spencer, i den senares en grefve af Bernstorff, som för fyra år sedan var i Stockholm. Souza[1]) tyckes vara en mycket duglig man. Corall reser likaledes bort, men för att återkomma, sedan han gjort en tur i Italien, der ni nog träffar honom denna vinter, och sedan han förstärkt sin kassa i Madrid. Han låter under sin resa fortsätta sina arbeten vid Manilla genom Moreno, på en gång Chargé d'affaires och rättare.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet; defekt].

1) Portugisiska sändebudet i Stockholm. Jmfr AHNFELT: ur svenska hofvets och aristokratiens lif I, s. 134 o. f. *Utg. anm.*

№ 67.

Prinsessan Sofia Albertina till Hertig Karl af Södermanland, *Rom 1793.*

Min käre Broder, jag begagnar mig af major Ugglas afresa för att betyga er min ömma och uppriktiga vänskap; jag sänder er härmed en medaljon med mitt porträtt, mottag detta minne af mig och bilden af en syster och väninna såsom ett ringa bevis på min vänskap; må detta påminna er om henne, som innerligt älskar er och är fästad vid er med den ömmaste och uppriktigaste vänskap samt skulle vilja offra sitt eget lif för edert. Ja, min käre Broder, jag kan ej uttrycka, huru mycken oro allt det larm, som varit i Stockholm, förorsakat mig. Gud vare tack, att allt nu är stilla och lugnt! Men jag fruktar mycket, att så länge det gamla partiet, som fordom hade makten — till vår olycka och ännu mer till vår stackars broders, som, ett offer för deras äregirighet och dåliga uppförande och för den makt, som dessa elaka personer hade öfver honom, olyckligtvis blef slagtoffret, då deremot de, som ensamme orsakade det onda, kommo undan — jag fruktar alltid, att detta parti skall ånyo försöka och kanske lyckas att omstörta allt, ehuru ni tror det vara upplöst. Förlåt mig att jag talar så öppet till er om ett ämne, som ej angår mig, men min vänskap för er, den berättigade oro, som deras hemliga tillställningar och deras mångfaldiga försök att störa det allmänna lugnet och att göra er förhatlig inför det allmänna tänkesättet ingifva mig — allt detta har kommit mig att darra för er, min käre Broder, och gifvit mig mod att tala till er i denna fråga. Må Gud från er aflägsna hvarje anslag och hvarje storm, må han förunna er fredliga och lugna dagar och göra oss nog lycklige att till Sveriges och dess innevånares välgång och sällhet få behålla er. — Jag hvarken kan eller vill dölja för er, min käre Broder, att baron Armfelts ankomst hit är mycket obehaglig för mig; först och främst har jag för egen del allt för stort skäl att icke se honom annat än med det största

förakt och med mycket missnöje. Jag kan icke längre tvifla på, att det var han, som med tusen skändliga lögner sökte att stifta oenighet mellan mig och salig konungen, och som för ett ögoblick lyckades deri, men den gamla vänskap, som han [konungen] alltid hyst för mig, fick slutligen öfverhand. Armfelt upphörde emellertid ej att söka svärta mig inför honom, han hade till och med den ärelösheten att öppna alla mina bref för att i min brefvexling till Quedlinburg och Berlin söka anledningar att nedsätta mig hos min broder, som tyvärr var alltför blind med hänseende till denne förrädare. Lyckligtvis har jag aldrig i mina bref sökt att skada någon eller blandat mig i politiken eller någon som helst statsangelägenhet, och sålunda lyckades denna elaka menniska icke i sina planer, men då jag nu känner till dessa hemliga anläggningar och eger fullkomlig och säker kunskap om detta nedriga handlingssätt mot mig, kan det icke vara annat än obehagligt för mig att här se denne man och nödgas bevisa honom den artighet, som hans värdighet af konungens minister fordrar. Jag skulle offra all min egen ovilja, om jag ej visste att hans oförrätter vis à vis er min käre Broder äro ännu större, och om jag ej vore öfvertygad, att ni kanske just nu har skäl att vara missnöjd med honom. Allt detta gör, att hans ankomst hit är för mig förskräckligt obehaglig; jag är öfvertygad, att han kommer med hjertat uppfyldt af hat mot mig, och att han är rasande öfver att se sig genomskådad, och jag tviflar alldeles icke på, att han är i stånd att söka alla möjliga tillfällen att nedsätta mig hos er min käre Broder, och detta är hvad som oroar mig mest. Denne man är i sitt hat i stånd till allt, han kan till och med uppdikta berättelser, ni har alltför många bevis derpå, ni och jag. Det var han, som under min första resa till Berlin skaffade mig och fru Silfversparre ledsamheter med salig konungen i anledning af grefvinnan Ingelheims besök; jag anade alldeles ej hvarifrån slaget kom, men tror mig nu vara säker, att det var från honom, och att grefve Lepel, som också var med derom, är alldeles oskyldig. Alltså ber jag er, min käre Broder, att misstro hans rapporter, i hän-

delse han sänder er sådana; ni känner mig ju. Jag tviflar alldeles icke, att den köld och stelhet, hvarmed jag ämnar emottaga honom, och som han från min sida förtjenar, skall försätta honom i raseri; jag är då öfvertygad, att han skall beklaga sig deröfver, och jag har på förhand velat underrätta er, att jag beslutit att vara höflig mot honom såsom konungens minister, men alldeles icke mottaga honom såsom fordom, hvilket jag hvarken kan eller vill göra efter de skändliga spratt, han gjort mig, och hvarpå jag har öfvertygande bevis. Jag är öfvertygad, min käre Broder, att ni skall gilla mitt handlingssätt, när ni lärt känna de bevekelsegrunder, som förmå mig dertill; jag försäkrar er dessutom, att jag aldrig skall förgå mig emot ministern, men att jag skall umgås så litet och så stelt med honom, som jag kan. Jag smickrar mig med, att ni gillar mig, och att denne man aldrig skall lyckas att tillställa ledsamheter emellan er och mig; vi känna honom till vår olycka alltför väl bägge två, för att han någonsin skall lyckas deri.

Jag tror att jag meddelat er, min käre Broder, eller jag tror snarare hertiginnan, den sista förföljelsen mot Fransmän, som här egt rum; jag förmodar, att hertiginnan har meddelat er det, och att hon har underrättat er om detaljerna. Detta har nu urartat till en ömsesidig förföljelse artisterna emellan. Italienarne, som hata alla konstnärer från andra nationer, äro förtjusta öfver denna förevändning att få bortjaga dem och uppreta i hemlighet folket emot dem. Den stackars Gagnereaux, den samme, som målat er tafla, är, emedan han har olyckan att vara Fransman, i samma belägenhet, och som han är skickligare målare än någon af de härvarande Italienarne, så har denne stackars man, som hvarken är demokrat, jakobin eller aristokrat, utan endast studerar och endast tänker på och drömmer om ämnen till nya taflor, och som här är allmänt uppburen, denne man har sett sig tvungen att afresa från Rom, som han aldrig trott sig skola lemna, då han ej vill återvända till Frankrike, emedan han ogillar sina landsmäns uppförande. Han ämnade resa till Ryssland, men jag trodde mig göra er ett

nöje genom att öfvertala en skicklig artist att komma till Sverige; jag har derför föreslagit honom att taga vägen genom Sverige och stanna der för att fullborda er andra tafla, som först nyligen är påbörjad, och måla de tvänne, som jag beställt af honom. Han har gillat mitt förslag, och som han varit tvungen att lemna sitt hus af fruktan att blifva mördad der, har jag tagit er tafla, som jag nu skickar med Ugla. Gagnereaux reser denna afton härifrån, jag vet ej, när han kan inträffa i Stockholm, men jag smickrar mig med, att han der skall få åtnjuta ert beskydd, såsom jag har sagt honom. Det är en hygglig karl, denne man, som är känd såsom sådan här, och som har haft flere beskyddare; jag skulle icke rekommendera honom, om jag ej visste, att han vore en mycket hederlig man och alldeles ingen fantast. Reuterholm känner honom, äfvensom Bunge och jag tror, att de skola kunna säga detsamma. Om ni beviljar honom beskydd, och han får arbete

— — — — — — — — — — — — —

[Öfversättning från en defekt och odaterad afskrift på franska, som enligt en anteckning å den samma gjorts af »hertiginnan», hvarmed måste menas hertig Karls gemål].

№ 68.

Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Köpenhamn oktober* [?] *1793.*

Högborne Furste! Allernådigste Hertig!

Sedan min sednaste underdånigaste skrifvelse har jag haft Partikulier audiens hos Hans Kongl. Höghet Kronprinsen, och uti dess egna händer haft den nåden öfverlemna Eders Kongl. Höghets bref, hvilket Hans Kongl. Höghet emottog med särdeles nöge, och försäkrade mig, att ingenting skulle blifva honom kärare än att snart få se sin önskan uppfyld med en varaktig och säker allience, och hvilket alltid varit hans syftemål, ehuru det ofta blifvit hindradt, hvilket likväl han intet

har på sitt samvete; utan vid alla tillfällen sökt att visa sitt upriktiga tänkesätt mot Sverge, och hvilket Prinsen nu hoppades kunna få för Eders Kongl. Höghet ådagalägga. Som Prinsen var öfverhopad med affairer och jag ville icke vidare hindra honom, hvarmed Hans Kongl. Höghet tycktes vara nögd, och skulle med all upmärksamhet läsa Eders Kongl. Höghets bref och vidare derom med mig en annan gång raisonnera. Att rubba Grefve Bernsdorff är och blir en omöjlighet, äfven för sjelfva Kejsarinnan; han har Prinsens fulla förtroende och tillbeden af hela Nation, hvilket gör att han är säker, och derför talas nu utur en helt annan ton än tillförene; emedan danska Nationen börjar att älska Cronprinsen, som med dem är upbragt emot Ryssland, och Grefve Bernsdorff har altid sökt att bibehålla sig uti Prinsens förtroende och Nationens kärlek, som han för närvarande till en hög grad innehafver, undantagande några som hör Prins Fredrichs Parti till, hvilket kan ingenting göra, utan måtte med harm och förundran bejaka, och rätta sig efter alt.

Genom alt detta kan Eders Kongl. Höghet lätteligen finna, huru ogörligen det blir att för närvarande rubba någonting utan att göra en revolution, som skulle kauske förstöra båda rikenas lugn och nu varande sällhet, som slutade med att blifva offer för mäktigare grannars tilltagsenhet. Eders Kongl. Höghet torde i Nåder tillåta mig få lämna den glada underrättelsen, att, som sakerna nu står, har jag all mögelig förhoppning om en lyckelig utgång af min Commission; jag är upriktig, men försigtig, hvilket jag alltid funnit vara bäst här i landet. Till Grefve Bernsdorff har jag ännu ingenting nämnt, men uppå Hans Conversation har jag kunnat förstådt, att Cronprinsen gjordt honom förtroende af Eders Kongl. Höghets bref, emedan han har sagt mig, att han ingenting högre önskade, och som med ära skulle sluta hans dagar, än att snart få afsluta ett förbund med Sverge, som utan tvifvel lade grunden till bägge nationernas sjelfständighet och lycksalighet, och hvarom han bad mig i underdånighet försäkra Eders Kongl. Höghet. — Nu för närvarande är Hans Kongl. Höghet Cronprinsen mycket occu-

perad med planerne till sina maneuvrer, som rogar honom otroligen, och som verkeligen blifver interessanta.

Den 1:sta, 3:dje, 5:te, 8:de, 10:de och 12:te oktober äro utsedde till de stora maneuvredagarne. Hans Kongl. Höghet har gifvit befallning att jag får hästar på stallet, och orderne blifva mig hvarje dag, då exercice är, meddelte. Sistlidne måndags marscherade garnizon ut och gjorde en recognocering, men blef af en imaginerad fiende hastigt tillbakadrifven under fästningens kanononer, hvarefter den dagens — — — — —

[Egenhändigt original; defekt; uppgiften, att det var skrifvet i oktober, stöder sig på en senare anteckning å brefvet, men af innehållet synes framgå, att det var af äldre datum].

№ 69.

Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Köpenhamn den 13 oktober 1793.*

Högborne Furste! Allernådigste Hertig!

Hans Kongl. Höghet Kronprinsen har till Grefve Bernsdorff lämnat förtroende af Eders Kongl. Höghets bref och hvad jag i anledning derutaf haft den Nåden talt med Prinsen om, hvilket har föranlåtit mig att äfven uti samma ämne tala med Grefve Bernsdorff, som på det utmärktaste försäkrade mig om dess upprichtiga tänkesätt för Sverge och det *fulla förtroende Han nu ägde till Regeringen,* och att Han nu vore sysselsatt med utarbetandet af En Traité, som grundade sig på de Preliminairer jag medbragt, och hvilken Han trodde för altid kunna förena båda Nationerna. Härvid vilar saken så länge, emedan jag måste afvakta skrifteliga svaret, uppå hvilket nu arbetas. I förgår sade Cronprinsen mig: »*J'espere monsieur, que Vous serez Contant, je ne pense qu'a Vous donner une reponse Satisfaisante, à la quelle nous travaillons*».

Sista mauneuvre dagen blef i går afsagd, i anseende till lilla Prinsessan Juliana Marias död, som timade i går kl. 6 förmid. Detta dödsfall är mycket farliget för H. K. H. Cron-

prinsessan, hvars Nedkomst väntas om 14 dagar, och som af sorg och skrämsel är sjuk, men som man likväl hoppas intet har vidare svåra följder; Hofvet flyttade genast in till staden igår och har ännu intet mottagit någon sorts upvagtning — General Platen med sin son har varit här i åtta dagar och sitt uppå mauneuvrerne, är i dag återrest och har utaf H. K. H. Cronprinsen blifvit på det utmärktaste bemött.

Med ouphörlig underdånig vördnad och tilgifvenhet utbeder jag mig den Nåden framhärda,

Högborne Furste, Aller Nådigste Hertig,

Eders Kongl. Höghets,

Allerunderdånigste tjenare

Carl Borgenstierna.

[Egenhändigt original].

№ 70.

Kammarjunkaren Karl Borgenstjerna till Hertig Karl af Södermanland, *Köpenhamn den 2 november 1793.*

Högborne Furste! Aller Nådigste Hertig!

En Indisposition hindrade mig att med förra posten i underdånighet upvagta Eders Kongl. Höghet; denna opasslighet härrörde af en häftig förskräckelse, att ifrån de aldra bästa utsigter på en gång finna mig kanske nödsakad resa härifrån med oförrättade ärender och utan att kunna bidraga till någon verklig förening båda Rikena emellan. — Jag kan derföre intet underlåta att i underdånighet inberätta Eders Kongl. Höghet ordsaken till denna min förskräckelse. Sistlidne tisdags upvaktade jag Hans Kongl. Höghet Cronprinsen för att i underdånighet felicitera honom till dess Gemåls lyckeliga nedkomst med En Prinsessa, hvarigenom jag äfven tog mig tillfälle att nämna om afslutandet med min Commission, efter nu tiden snart vore inne till min återresa, och att Eders Kongl. Höghet väntade

på Svar; härvid fant jag Hans Kongl. Höghet Cronprinsen något kall, men orolig och bekymrad utan att straxt svara mig ett enda ord; jag gjorde derföre mine att vilja gå bortt och sade: »Eders Kongl. Höghet torde nådigst tillåta mig en annan gång få komma igen och i underdånighet aflägga min tacksägelse för den Nåd jag personligen åtniutit; om jag emot all förmodan icke kunnat uträtta någonting, som varit Hans Kongl. Höghet Regentens och Hela Rikets önskan, kan jag med tryckt samvete återvända, sedan jag okonstladt för Eders Kongl. Höghets fötter framlagt den samma». Häruppå täcktes Hans Kongl. Höghet Cronprinsen svara: »Tro mig aldrig kunna vara capabel att en minute balancera på den glädjen att få afsluta ett förbund med Sverge; jag tror hertigen icke allenast som Regent, utan som honnette homme och jag tror och hoppas att Konungen följer samma Princip; men säg mig icke att hela Riket önskar förbund med oss; jag älskar och Estimerar Edra stålta landsmän, men de äro orolige, och besynnerliga, och tyckes som de intet vilja känna den fara de sjelfva til slut kasta sig uti; ni bör förstå mig och häraf känna mitt bekymmer. Jag hoppas dock likväl, att Hertigen vid Eder återkomst skall blifva nögd med mitt svar, och nästa gång, jag åter får se Eder, ni skall bli detsamma, och allas vår önskan skall blifva upfyld: Om vårt samtal i dag behöfver ni intet underrätta Hans Kongl. Höghet; jag har allenast upriktigt för Eder sagt min oro». — Mitt samtal med Grefve Bernsdorff var ock lika besynnerliget, men Han försäkrade till slut lika som H. K. H. Cronprinsen, att man hoppades kunna öfvervinna alla hinder; Grefve Bernsdorff tycktes vara lika bekymrad, och tycktes på dem båda som de frugtade svåra uppträden i Sverge. — Eders Kongl. Höghet torde kanske häraf finna min ängslan och oro öfver alt detta. — Jag har derföre på det nogaste gjordt mig underrättad om detta, som så högeligen förundrat mig; till dato har jag så mycket fått reda uppå, att ifrån Sverge kommer här dageligen bref, och isynnerhet nu på en tid af Grufveliget innehåll; jag för min del ryser att tänka deruppå, än mera förtro sådanne ohyggeligheter åt papperet; utom alt detta reser

här, Gud hvet varifrån och hvart hän, Svänskar som utsprida i landet ohyggeliga rykten, alt för att sätta misstroende till Svenska regeringen, och arbetar beständigt på uplösningen af hela Samhället. Då jag nu lägger härtill H. K. H. Cronprinsens bekymmer och hvad jag hört af honom och Grefve Bernsdorff, kan jag lätteligen sluta att frugtan och oroen kommit genom dessa ofvannämnde utskickade eller sjelfve fredsförstörarne. Jag har således ingenting haft angelägnare än att söka komma vederbörande ifrån ofvannämde tankar af oro i Sverge. Herr Grefve Bernsdorff har sjelf försäkrat mig, att dess ministeriela Raporter ifrån Stockholm har varit och är tröstande, hvarigenom jag kan finna att ingenting kommer derifrån. — Emedlertid skyndar jag så mycket jag kan på härvarande Regeringens Project, som länder till svar på min Commission. En Prinsessas död och en annan Prinsessas födelse har förordsakat uppehåll, men så snart döpelseacten är förbi, hoppas jag kunna blifva Expedierad.

Hans Durchleutighet Prins Carl af Hessen är helt ensammen i förgår aftons hit anländt, och förliudes det som han helt säkert efter Cronprinsessans kyrktagning genast till Schleswig återreser; jag har ännu intet giordt Prinsen min uppvaktning och lärer det ej kunna ske förr än i nästa vecka. — Att få reda på något bref eller någon resande person, må Eders Kongl. Höghet vara försäkrad det jag ingen möda skall hafva ospard.

Med underdånigste Wördnad framhärdar,
Högborne Furste, AllerNådigste Hertig,
Eders Kongl. Höghets
AllerUnderdånigste tjenare
CARL BORGENSTIERNA.

[Egenhändigt original].

№ 71.
Kronprins Fredrik i Danmark till Hertig Karl af Södermanland, *Kristiansborg den 2 februari 1794.*

Min Herr Broder och Kusin!

Det bref, som Ers Kunglig Höghet skrifvit till mig, dateradt den 17 december, har gifvit mig den största tillfredsställelse. Jag hyser ingen lifligare önskan än att få förena mig med er om en plan, som förutsätter gemensamma grundsatser och intressen; de äro det i alla hänseenden, och Ers Kungl. Höghet finner och skall alltid finna, att jag hyser alldeles samma känslor, som ni vid detta tillfälle ådagalagt.

Förhållandena hafva på den sista tiden blifvit ännu mera kritiska; ingen tid är mera att förlora för att motsätta sig en despotism, som de neutrala makterna icke kunna och icke böra underkasta sig; men Sverige och Danmark i förening, och jag tänker mig dem gerna så, hafva intet att frukta. Jag har redan sagt Ers Kungl. Höghet mina skäl, hvarföre ett anfalls- och försvars-förbund ej för närvarande kan ega rum, och dessa fortfara alltid att gälla, men jag föreslår er ett försvars-fördrag med bestämmelse att skydda neutraliteten, oafhängigheten, handeln och sjöfarten i öfverensstämmelse med de båda konungarikenas gällande traktater, på samma fot som 1756. Vi utrusta liksom då 8 linieskepp och några fregatter; Sverige gör detsamma; de förena sig, kryssa eller ligga stilla allt efter som omständigheterna fordra; och som intressena äro helt och hållet gemensamma, skall man efterkomma hvad de kräfva. Detta skall bilda en ganska ansenlig flotta, som kan förökas, om det blir nödvändigt, men hvars bestämda antal erbjuder fördelen att vara detsamma, som tilläts[1]) 1756, och att vara något underlägset Rysslands krigsrustning, hvilket aflägsnar hvarje sken af anfallsåtgärder. Ett brefs begränsade utrymme tillåter ej noggranna detaljer, men herr baron Staël, som det varit mig ett verkligt nöje att träffa, är väl underrättad om min åsigt angående flera af dem, och han kan lemna Ers Kungl.

---

1) »*fut agreé*». *Utg. anm.*

Höghet redogörelse derför. Jag är förtjust, att ni går in på förslaget om ett fördrag angående fångars utvexling, och som ingenting kan vara naturligare än att förnya det ifrån år 1739, som tyckes mycket lämpligt, så ber jag er säga mig, om ni går in på detta förslag. En handelstraktat, som ej har något annat mål än endast och allenast de båda makternas ömsesidiga fördel, skulle ej heller vara svår att åstadkomma.

Ni kan vara öfvertygad, att jag intresserar mig lifligt och uppriktigt för Sveriges välgång och för Hans Majestät konungens och Ers Kunglig Höghets lycka.

Min vänskap såväl som min aktning egnas er, och jag skall aldrig upphöra att med der största högaktning förblifva

Min Herr Broders och Kusins

gode broder, vän och kusin

FREDRIK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 72.

Friherre E. M. Staël von Holstein till rikskansleren friherre F. Sparre[1]). *Köpenhamn den 2 mars 1794.*

Apostille af den 2 mars på aftonen.

Jag har nyss besökt herr Bernstorff, jag har meddelat honom de skäl, som hindrade mig att genast underteckna; han tycktes bedröfvad deröfver, ty han anser, att skyndsamhet är af nöden, och att våra gemensamma fienders illvilja skall veta att begagna sig af den tid, som vi förlora. Jag har anhållit hos grefve Bernstorff, att han för att förkorta tiden, som olyckligtvis skall blifva allt för lång, ville tala med herr Grouvelle om denna affär såsom om en sak som särskildt

1) Brefvet saknar adress, men då Sparre denna tid var utrikesminister, synes det sannolikt, att det var ställdt till honom.

Utg. anm.

intresserar Danmark; och han har med mycken välvilja lofvat mig att säga den franske agenten, att den danska regeringen enständigt begär, att Frankrike måtte uppfylla de öfverenskommelser, som det slutit med Sverige; att denna samma regering sätter ganska högt värde derpå, emedan vår förening med henne till stor del beror deraf; att han hoppas, att Frankrike så mycket hellre skall bifalla denna rättvisa begäran, som Danmark, då det ingenting begär för sig sjelf, är berättigadt att tro, det man skall hålla de löften, som man gifvit dess bundsförvandt. »Jag skall taga detta steg med så mycket större nöje», sade mig grefve Bernstorff, »som jag redan för tre veckor sedan har sagt herr Grouvelle, att Frankrike borde uppfylla de löften, som det gifvit Sverige, såvida det önskade se det verka för neutraliteten». Emedan han trodde sig veta att dess [Frankrikes?] finanser icke tillåta en dylik utgift, frågade grefven mig, om jag kunde bemyndiga honom att lofva Frankrike, att vi skulle rusta, i händelse det försedde oss med medel dertill, och på mitt jakande svar, sade han, att han ej betviflade sakens framgång, hvarefter grefve Bernstorff tillade, det han nästan vågade försäkra; det han vore moraliskt öfvertygad om, att Frankrike skulle betala oss från det ögonblick, det med visshet kände, att vi hade bestämt oss för att rusta, och att han icke betviflade, att detta medel vore det säkraste och i alla hänseenden bästa för att komma till vårt mål; han har dessutom lofvat att tillsammans med finansministern se till, om man icke kunde finna något medel för att lemna oss förskott, så vida vi hafva behof deraf, men med afseende härpå har han icke kunnat gifva något löfte; i allt har han talat till mig med mycken öppenhet, och jag tror, att han är mycket känslig för den uppriktighet, som hans nåd, hertigen visat honom; jag är ock öfvertygad om, att detta medel är ofelbart för att af honom erhålla allt, som är en menniska möjligt.

Ryska ministern kom till grefve Bernstorff dagen efter min ankomst, han hade synts mycket intresserad af att få veta skälet för min återkomst och frågade, om jag hade någon särskild mission till hofvet. Herr Bernstorff svarade, att han

visste, det jag medförde ett svar från hertigen-regenten till kronprinsen, men att han icke trodde, att brefvet vore mycket angelägct, emedan jag ännu icke hade framlemnat det, att det för öfrigt syntes honom som om jag hade några hemliga order att observera hvad som tilldrog sig i Danmark, men att han icke ännu egde kännedom derom. Se der, Ers Excellens, det sätt hvaraf grefven begagnat sig för att blifva fri från sqvallerjären Krudner, men denna upplysning, och äfven andra, komma mig att ifrigt önska att erhålla befullmägtigande att genast underteckna, ty jag är innerligt öfvertygad om, att en så prononcerad åtgärd skulle för Hans Kungl. Höghet öppna en mängd hittills okända utvägar, och på samma gång befria regeringen från alla bryderier och trakasserier, hvilka äro oundvikliga under ett system, som ännu icke fullkomligt har bestämt sig.

Ut in litteris humillimis

E. M. Staël v. Holstein.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 73.

Friherre E. M. Staël von Holstein till rikskansleren friherre F. Sparre[1]. *Köpenhamn den 16 mars 1794.*

Ers Excellens!

Jag har i går träffat herr Bernstorff, han har lofvat mig att genast skicka order till tidningsskrifvaren i Altona för att förbjuda intagandet af bref eller andra aktstycken, som kunna komma ifrån baron Armfelt; han hoppades, att denna order skulle komma nog tidigt för att hindra tryckningen af ett bref, som baron Armfelt vill låta publicera, och som han säger sig hafva skrifvit till hertigen.

Herr Bernstorff önskar mycket lifligt, att konventionen mellan Sverige och Danmark måtte snart komma till stånd; han

---

1) Jmfr ofvan s. 184 n. 1.

Utg. anm.

visade mycken ledsnad, då han såg att denna affär hade blifvit förbunden med en underhandling med Frankrike, »en sak», sade han, »som jag så mycket mindre ansåg mig behöfva frukta, som regenten sjelf hade skrifvit till kronprinsen, att Sverige endast dröjde att rusta, tills det finge se Danmark taga samma parti». Ministern fruktar, att ett svar från Frankrike länge skall låta vänta på sig, af den anledning, att posten är mycket oregelbunden, och att bref ofta förkomma; jag föreslog honom att sända en kurir, men han anser detta medel ändå osäkrare, emedan man måste taga stora omvägar för att komma in i Frankrike, och ändock är man ej säker att komma fram i anledning af den ytterliga vaksamhet, som iakttages vid gränsen, och dessutom vore risken för stor, ty om kuriren blefve arresterad, skulle man icke underlåta att offentliggöra planen; han sade mig, att Frankrike hade gjort Danmark penningeanbud, men att man hade enständigt nekat att lyssna till dylika förslag. »Jag önskar uppriktigt», tillade han, »att er regering vore i tillfälle att göra det samma, hon skulle derigenom undvika att kompromettera sig, om en annan sakernas ordning skulle komma till stånd i Frankrike och man skulle offentliggöra de summor, som republiken har gifvit, hvilket skulle åstadkomma obehagliga bryderier; »man kan, jag medgifver det», tillade han, »fatta humör emot oss, emedan vi äro beslutna att försvara våra nationers rättigheter och icke förstöra oss genom att ingå i koalisationen, men detta missnöje är icke farligt, ty vi göra vår skyldighet.» Han slutade med att säga att, oafsedt dessa reflektioner, som härflöto från hans uppriktiga önskan att vara nyttig för Sverige, hade han redan med afseende på Frankrike gjort allt, som berodde på honom, för att påskynda det beslut, som var så vigtigt för oss; jag är fullkomligt öfvertygad om att grefve Bernstorff icke har velat föra mig bakom ljuset, och att han har samvetsgrant uppfylt sina löften; också erfar jag en stor glädje öfver att hafva att underhandla med en man, som med stort förstånd och mod förenar enskilda och offentliga dygder, sällsynta att finna i det tidehvarf, hvari vi lefva. Herr Bernstorff har sagt mig, att

regeringen skulle samtycka till att åt Sverige förskottera penningar för dess rustningar; det gäller endast för oss att finna en passande säkerhet att erbjuda; jag skall i morgon med afseende härpå hafva en konferens med herr Gimmelman. Premierministern har äfvenledes sagt mig, att man icke skulle göra några svårigheter att på kredit afstå åt oss 4 eller 5 krigsskepp, men att detta är en affär, som bör uppgöras med amiralitetet, så snart som konventionen blifvit underskrifven.

Jag har hört mig före, för att få veta, om man af den danska regeringen skulle kunna erhålla garantier för de franska subsidierna, men seende att jag genom en dylik proposition endast skulle förstöra saken, har jag icke gått längre.

Herr Grouvelle skrifver bref på bref till sina kommittenter för att påskynda afslutandet af den affär, som intresserar Hans Kongl. Höghet; jag tror, att allt skall gå bra, men jag fruktar mycket, att man icke kan få något svar på tre veckor, och det är bra länge; — skall Danmark då vara lika väl sinnadt som nu, det är hvad man ej kan veta.

Brefvet från franska konsuln i Göteborg, hvilket Ers Excellens omnämde i sin depesch af d. 7:de mars, fanns icke i detta paket.

Jag har den äran att förblifva med vördnad och en oföränderlig tillgifvenhet

Ers Excellens'

ödmjuke och lydigaste tjenare

E. M. Staël v. Holstein.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 74.

Friherre Evert Taube till grefve Axel Fersen, *den 11 april 1794.*

Till Hamburg ankommit den 18 april emot aftonen.

Sedan[1]) jag skref mitt sista bref af den 8, har jag, min käre vän, mottagit ert af den 23 och 26 jemte buletinen af den 23. Erkehertigens uppträdande synes mig känneteckna en man med duglighet och energi. Jag tror som han, att man för att utföra sakernas väl bör göra dem sjelf och ej använda andra. [2]) — — — — — — — — — — — —

Jag sänder Ehr här innelykt min bästa vän protokollet af en conseil, hållen uti vår unga konungs närvaro. Resueten af denna conseil var, att Hans Excellence Gref Gyllenstolpe, konungens gouverneur, blef entledigad och skild från sitt Ämbete, innan conseillen blef ändad, med befallning att tils i morgon skiljas vid staden och ei få visa sig för konungen eller den Kongl. Famillen. Genom ett chatull, som blifvit funnit efter Baron Armfelt vid dess afresa ifrån Neaple, och hvaruti varit alla denne Barons papper, har funnits så väl hans utrikes som inrikes correspondance och hela Projectet til Hans Complott. Ibland desse Papper finnes bref från Gref Gyllenstolpe, som intyga både hans vetenskap samt deltagande uti hela denna abominable försväringen, samt på hvad sätt de ärnadt distribuera placer til personer. Ni och jag min vän hafva intet varit glömde af dem, ty Ehr hafva de villat göra till Konungens förste General-Adjutant och mig till Minister för utrikes ärenderna. Detta hafver Hertigen sagt mig sjelf. Jag kan ej nog berömma mig af dess godhet för mig, ty han sade mig och förklarade mig, att han med fägnad funnit af conspirateurernes egna papper, att de ej trodt kunna betjena sig af mig och att mig ingenting kunde anförtros af deras förehafvande. Denna morgon har Hertigen låtit kalla mig till sig

1) De med spärrad stil återgifna ställena äro i brefvet skrifna på franska; de, som återgifvits med vanlig stil, äro redan i brefvet skrifna på svenska. *Utg. anm.*

2) Här följer i brefvet en oupplöst chifferskrift. *Utg. anm.*

för att förklara mig detta, och att han med afseende härpå gjort samma meddelande till konungen. Jag har blifvit mycket rörd af detta hans handlingssätt och af den aktning, som han derigenom på ett lika rörande som ädelt och godhetsfullt sätt visat sig.

Vad säger ni min Egen vän om Gyllenstolpen, en gammal och respecterader man, kunnat ingå uti sådana grufveliga och abominabla Projecter, att villja inkalla en främmande mackt för att värkställa deras Resolution. Jag tillstår, att det hjerteligen bedröfvade mig finna, att han, som jag från mina barnaår kändt vara sin Konung och Konungahus tilgifvit, kunna låta entrainera och förföra sig af en sådan besatt rasande panna som denna Armfelt, och för hvilken Gyllenstolpen snarare synats haft både hat och förackt än vänskap. Min Gud i hvilket afskyvärdt sekel äro vi ej födde, min vän; mitt hår reser sig på mitt hufvud vid tanken derpå, och vårt olyckliga land frambringar på några år ej något annat än scener af fasor och brott. Hertigen har handlat mycket ädelt med afseende på Gyllenstolpe, i det han sagt honom, att han måste lemna hufvudstaden och icke vidare får visa sig för konungen, men han har på samma gång sagt honom att på grund af den vänskap som konungen hans fader, salig konungen hans broder, den unge konungen och han sjelf, hertigen, alltid hyst för honom, skulle han icke låta öfverlemna honom åt domstolen eller döma honom, såsom han förtjent, och att han för hans återstående dagar såsom pension tilldelade honom den lön, som han åtnjöt. Jag skall nu, allt efter som de blifva tillgängliga, skicka er protokollen öfver denna styggelse. Vi lära kanske ofta få höra våra namn deruti nämnas. Ehr fars tilstånd är altid lika svagt, men Ehr mor mår nu tämmeligen väl. Gud bevahra Ehr, min Egen enda vän.

Apostille. Kocken har ännu icke anländt.

[Samtida med mycken noggrannhet gjord afskrift, möjligen tagen i Hamburg, der bref denna tid ofta öppnades och afskrefvos för den svenska regeringens räkning].

№ 75.

Grefve Magnus Stenbock till Hertig Karl af Södermanland, *Petersburg den $\frac{26}{15}$ April 1794.*

Nådig Herre.

Jag var i går eftermiddag i Tauriderpalatset hos grefve Zouboff för att afhemta det länge utlofvade brefvet; som der var ett stort sällskap, och han på intet sätt syntes fallen för något enskildt samtal, ehuru han för öfrigt var mycket förbindlig och älskvärd, så gälde det att utan att låta märka någon tillgjordhet i vårt tillvägagående skilja honom från detta sällskap och i synnerhet från den gamle Stackelberg, som tycktes fastväxt vid hans sida.

Slutligen lyckades detta för ambassadören, som med honom hade ett samtal, hvars innehåll Min Nådige Herre ser af hans depesch; sedan kom min tur, och resultatet deraf blef, att jag icke får något bref för närvarande, ty så många händelser hafva tillstött, att Hennes Majestät beslutit att i början af nästa vecka afsända en kurir till grefve Romanzoff i Stockholm, men hon bad mig resa tillbaka nästa måndag eller tisdag, och hon ville då tala vid mig om min särskilda angelägenhet. Jag skall gå dit, Nådig Herre, men jag förutser föga vinst af detta samtal, ty sedan fjorton dagar tyckes mig tonen här mycket otillfredsställande; jag känner ej, om det är engelske ministern eller någon annan, som vi hafva att tacka härför, men oaktadt allt hvad vi säga, är kejsarinnan öfvertygad om, att vi bedraga henne, och att vi begynt en giftermålsunderhandling i England eller Preussen; jag vet från tillförlitligt håll, att hon anser sig säker härpå. Ni ser sjelf, Nådig Herre, hvilken den naturliga följden häraf blir; vi kasta henne genom detta misstroende i Englands armar, så att säga mot hennes vilja, ty ända hittills har hon med föga bevågenhet besvarat deras framställningar, men sedan några dagar närmar man sig hvarandra. Hvad Armfelt beträffar, är det blott

ett omdöme om honom, alla menniskor tala om honom och behandla honom, såsom han förtjenar, men ehuru kejsarinnan och hennes ministrar helt och hållet gifva honom orätt, så spåra de icke desto mindre i de protokollsutdrag, som tryckts i våra tidningar, isynnerhet i det första, en lust att nedsvärta henne i allmänhetens ögon och att mot henne uppreta hvarje redlig Svensk. Herr Stedingk och jag göra alla upptänkliga bemödanden för att upphäfva alla dessa misstankar och falska beskyllningar, men jag ser icke någon verkan deraf. Om ni tilläte, Nådig Herre, att en ung man, som jag, visserligen utan erfarenhet, men uppriktigt tillgifven er och fäderneslandet, djerfdes säga er sin åsigt om saken, så finnes det blott två möjligheter, antingen vill ni bryta, följderna deraf må blifva, hvilka de kunna, eller ock vill ni det ej, och i sistnämda fall, enär faran för sammansvärjningen redan upphört hos oss, är det först och främst nödvändigt, att icke med ord såra kejsarinnans högmod, då ej längre någon nödvändighet fordrar det, och att vid tryckandet af våra protokoll öfverhoppa allt, som kan stöta, emedan komplotten derigenom hvarken kan blifva mera eller mindre upptäckt; och slutligen är det enligt min åsigt nödvändigt att bevisa henne, att man hvad det föreslagna giftermålet angår menar uppriktigt, utan att man dock behöfver gifva vika i någon af fordringarna, angående neutraliteten o. s. v. Om åter det första fallet skulle inträffa, värdigas då, Nådig Herre, tillåta mig att afresa härifrån, och detta så snart som möjligt; afsigten här har visserligen ända hitintills varit att icke bryta med oss, men vid närvarande kritiska tidpunkt, anser jag, att det fordras mycket litet för att göra brytningen fullständig.

Ursäkta mig, Nådig Herre, och min djerfhet att våga gifva råd, men för det första är jag i tillfälle att se sakerna på nära håll, och för det andra har ni så ofta gjort mig den äran att lyssna till mig, att jag äfven denna gång räknar på ert öfverseende.

Ambassadören och baron Schwerin hafva ålagt mig att nedlägga deras vördnad för era fötter, och om jag vågar, Nådig

Herre, skall jag bedja er framföra mina helsningar till biblioteksällskapet, samt frambära min vördnad för fru hertiginnan.

Med den djupaste och uppriktigaste högaktning, har jag äran att hela mitt lif förblifva

Min Nådig Herre,
Ers Kunglig Höghets,
ödmjukaste, hörsammaste och mest underdånige tjenare
MÅNS STENBOCK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 76.

Kejsarinnan Katarina II af Ryssland till Hertig Karl af Södermanland, *S:t Petersburg den 16 april*[1]) *1794.*

Min Herr Kusin, i samma stund som jag mottog det bref, som E. K. H. behagade skrifva till mig den 9 dennes, n. st., öfverlemnades till mig af min ambassadör hos konungen protokollet öfver det samma dag på Stockholms slott hållna och i tryck bekantgjorda sammanträdet.

Som de försäkringar om vänskap och förtroende, som det förra innehåller, alls icke öfverensstämma med innehållet i det senare, hafva de denna gång endast tjenat till att upplysa mig derom, att det är om mig och om Ryssland man velat tala, då man i detta sistnämda väckt fråga om den brefvexling, som baron Armfelt underhållit med en främmande makt. Elakheten i de uttryck man användt och de förhatliga misstankar, som de äro i stånd att framkalla, äro endast alltför mycket egnade att styrka rättvisan af dem, som jag fattat och som jag öppenhjertigt anförtrott E. K. H. med afseende på den sedan länge uppgjorda planen att från mig aflägsna den unge konungens vänskap och tillgifvenhet och att försvaga eller helt och hållet upplösa de föreningsband, som förefinnas mellan oss och våra riken, i det man söker att genom falska beskyllningar uppreta

---

1) Antagligen gamla stilen. *Utg. anm.*

sinnena. Det är under min värdighet att nedlåta mig till något slags rättfärdigande; detta ligger redan i min personliga karaktär, som öfverallt är känd, och i min makt, som fritager mig från nödvändigheten att taga min tillflykt till dolda och hemliga medel, och så snart jag ser mig tvingad dertill, skall det vara mig lätt att för hela Europa ådagalägga, att alltsedan min försoning med salig konungen, glorvördig i åminnelse, och hans efterträdares tronbestigning all min omsorg med afseende på Sverige icke haft något annat mål än att tillförsäkra dess konung en lycklig och fredlig regering såväl inom som utom hans rike. E. K. H. borde mera än någon vara öfvertygad om sanningen och uppriktigheten af dessa mina önskningar. Jag har helt nyligen gifvit er ett bevis derpå, genom min beredvillighet att upptaga den framställning, som ni gjort mig med afseende på konungens, er brorsons, förening med min sondotter, storfurstinnan. Mitt samtycke härtill är i och för sig tillräckligt att bevisa beskaffenheten af de planer, som jag kunde hysa gent emot Sverige. Också ville jag gerna tro, att ni, så ofta som ni aflägsnar er från det handlingssätt, som en verklig ömsesidig vänskap skulle fordra af er, påverkas af ett främmande inflytande eller låter er vilseledas af falska uppgifter. I enlighet med denna förmodan smickrar jag mig dermed, att E. K. H. skall anse det för sin pligt att utplåna de ledsamma intryck, som offentliggörandet af ofvannämda protokoll skulle kunna åstadkomma på allmänhetens sinnen, och framförallt att ålägga dem mera försigtighet, hvilka genom att utmana mig till att i min ordning afgifva någon uttrycklig förklaring tydligen hafva i sinnet att inverka störande på det förhållande, som råder mellan oss och som det för vårt ömsesidiga väl är af största vigt att vidmakthålla.

Som jag naturligtvis med mycken motvilja ytterligare inlåter mig på ett så obehagligt ämne, fattar jag mig derom så kort som möjligt, i det jag med afseende på de nya upplysningar, som detsamma kan kräfva, förlitar mig på den omsorg, med hvilken grefve Roumiantzoff skall meddela dem, då han öfverlemnar detta bref. Jag beder E. K. H. att god-

hetsfullt låna honom sin odelade uppmärksamhet. Han skall icke säga er något, som icke bevisar för er, med hvilka känslor jag skulle vilja i hela mitt lif förblifva etc.

CATHARINA.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 77.

Grefvinnan Sophie Piper till grefve Axel Fersen, *d. 6 juni 1794.*

Jag upphör icke, min käre Axel, att tänka på den obehaglighet, som ni nyss erfarit från kanslerens sida. T—[1]), som vid detta tillfälle, såsom han alltid gjort, arbetar till er fördel med en verklig god väns hela nit, meddelar er utan tvifvel hvad hertigen svarat honom. Jag märker väl af hertigens svar till T. att man funnit medel att inbilla hertigen, att ni tror, det hertigen låtit köpa sig af Fransmännen, ty detta har tyckts sysselsätta hertigens tankar, eftersom han sagt till T—: »det har kåstadt på mig, att Axel har kunnat trodt, att jag skulle kunna låta köpa mig»[2]). Ni ser häraf, att kansleren påfunnit detta medel för att svärta er och komma hertigen att tro, att det var han, som ni ansett skulle låta betala sig. T— har förklarat detta uttryck såsom det bör fattas, i det han bedt hertigen besinna, att det var ett svar till Armfelt, som utan tvifvel meddelat er, att Frankrike skulle betala subsidier till Sverige; att det var på detta uttryck, som ni svarat; att det ej deri låg något personligt, som rörde hertigen och att det blott var fråga om subsidier. Hertigen har lofvat att läsa om era bref till Armfelt och lemna svar till T— i er sak. Min vän, aldrig skall hvarken ni eller jag kunna tillräckligt älska T—, gälda honom allt hvad vi äro skyldiga för allt godt, som hans vänskap söker göra er, för hans ömma omsorger för er. Han är sjelf illa ute och orättvist förföljd, och det är i samma ögon-

---

1) Friherre E. Taube. *Utg. anm.*

2) Detta hertigens yttrande är i brefvet återgifvet på svenska. *Utg. anm.*

blick han sålunda ansättes, som han tänker tusen gånger mer på er. Det är ett högst rörande prof på hans känslor för er. Ni skulle hafva läst, min vän, i protokollen, huru han der ofta och falskt omnämnes. Vid tidpunkten för Gyldenstolpes afskedande lät hertigen söka T— och höll till honom ett tal i de mest förekommande ordalag för ett säga honom, huru han ökat sin aktning, sitt förtroende och sin vänskap för honom vid åsynen af renheten i hans uppförande, som utredningen af den armfeltska processen nyss lagt i dagen, med ett ord han upprepade i de mest smickrande ordalag sin tillfredsställelse med T—, upprepade det för honom flera gånger och bestyrkte det genom ett utmärkt bemötande, som sedan aldrig förändrade sig. Döm då om T—s öfverraskning att finna sitt namn i protokollen. Ännu i går morgse vid samtalet med hertigen, sade denne honom de mest smickrande saker och inbjöd honom att dinera med sig. Efter besöket hos hertigen, som befinner sig i lägret, och sedan han återkommit till staden, mottog han befallning att på middagen begifva sig till hofrätten. Det skedde för att fråga honom om det, som i protokollen rörde hans person, hvilket fröken Rudensköld hade skrifvit. Med den största blygsamhet, men med den kraft och det sinneslugn, som endast tillhöra sanningen och oskulden, sade då T—, att allt var falskt och att han hoppades, att fröken Rudensköld, så snart hon kommit till sans och besinning, säkert skulle återtaga hvad hon om honom sagt till Armfelt eller inför hofrätten samt medgifva att det var osanning och aldrig egt rum. Sedan sade han, att det var honom rätt kärt att hafva blifvit uppkallad i hofrätten för att der personligen kunna framföra sin klagan öfver att hafva sett sitt namn i protokollen så ofta och orättvist komprometteradt, och att, om hans klagan i detta hänseende så länge varit fördröjd, var orsaken den, att han icke velat dermed förvärra fröken Rudenskölds fel och olycka. Han förestälde sig, att hon endast i den afsigten talat om honom i sina bref till Armfelt, att hon ville visa mera nit i att tjena denne och draga fördel af alla medel för detta mål. Se der sammanfattningen af det han sagt och gjort. Men, min vän, ni förstår väl, huru smärtsamt det bör kännas för honom att hafva kunnat blifva

nämnd i denna infama process. Vid återkomsten derifrån begaf han sig till lägret för att dinera hos hertigen, som genast leende kom emot honom. »Ni har varit i hofrätten», sade hertigen. »Ja», sade T—. »Jag var okunnig derom», sade hertigen, »då jag råkade er i morse, men jag är glad deröfver, emedan ni har tillfälle att der framstå sådan som ni är och att ej mera förvexlas med de andra». »Ja», sade T—, »jag är mycket belåten dermed, emedan jag der kunnat andraga mina klagomål». — Till slut tillfogade hertigen några smickrande uttryck af godhet och välvilja mot T—, hvilka åtminstone något böra trösta honom i hans förtretligheter och för hvilka han också är mycket erkänsam. Ja, hertigen är rättvis, god och eger många vackra egenskaper. Måtte han alltid blifva belönad derför genom erkänsla från deras sida, som kommit i åtnjutande af hans välgerningar, och ej låta sig förvillas utaf de illasinnade. Reuterholm hör ej till deras antal. Han är verkligen uppfyld af moraliska egenskaper och vill det goda och gör det också — —[1]) men det är ej samma förhållande med Sparre. Nämn intet, min käre Axel, till T— om allt hvad jag här angående honom meddelat er, om han ej sjelf talar med er derom, framför allt intet om de smickrande saker, som hertigen sagt honom vid Gyldenstolpes afskedande, ty han är en vän af blygsamhet, önskar att ingen skall veta det och har förbjudit mig att någonsin tala derom. Detta karaktäriserar honom väl, eller hur? Säg således ingenting till honom. Men det har synts mig, som ni, min vän, ej borde vara okunnig om den minsta sak, som angår honom. Farväl min vän. Jag är så ledsen öfver allt som händer och har ej mer någon glädje. Låtom oss trösta hvarandra med vänskapen. Ni bör ej tvifla på, min vän, att ej hertigen i djupet af sin själ gör er rättvisa, älskar och ärar er. Han kan ej afhålla sig derifrån. Jag väntar med otålighet hans svar till T—.

[Öfversättning från en afskrift på franska, skrifven med samma stil som № 74. Jmfr anm. s. 190].

1) Här följa några ord som ej gifva någon mening. Afskrifvaren har också om ett ord anmärkt: »otydl[igt]». *Utg. anm.*

№ 78.

Prinsessan Sofia Albertina till Hertig Karl af Södermanland. *Quedlinburg 1794.*

Min käre Broder!

Bestört och förvånad öfver all beskrifning, fattar jag darrande och skälfvande pennan för att tacka er, min käre Broder, för ert bref af den 20. Min själ, ännu upprörd af denna så förskräckliga nyhet, är full af oro för er; jag darrar ännu af fruktan för en ömt älskad broders lif och säkerhet, som så väl förtjenar att vara afhållen, och är slutligen ännu ej fullt lugnad i fråga om er säkerhet; jag tillstår derför att min själ knapt är nog fri från oro för att kunna hoprafsa några orediga tankar för att för er, min käre Broder, uttrycka, huru tacksam jag är mot det Högsta Väsendet, som låtit er upptäcka denna förskräckliga komplott. Vid blotta tanken derpå uppröres mitt hjerta och ryser för den fara, hvarför ni varit blottstäld, och för den olycka, som hotade särskildt mig, likasom hela Sverige. Gud är dock rättvis, han har icke velat betunga oss med sin förbannelse genom att låta en lika grym som omensklig plan lyckas, men ehuru ni försäkrar mig, att faran är förbi, kan jag dock icke vara helt och hållet lugn, och min oro skall ännu vara mycket stor, ända tills jag blir underrättad om, att den skändlige upphofsmännen öfverantvardats i era händer. Hvad beträffar den olyckliga och brottsliga Magdalena[1]), så förtjenar hon det öde, som väntar henne, och jag tillstår, att min förvåning och bestörtning varit mycket stora öfver att se henne i spetsen för ett så skändligt anslag. Ni har mycket rätt, min Broder, då ni säger, att det är denne ärelöse Armfelt, som förledt henne och som ensam är orsaken till allt; ja, endast denne nedrige förförare har kunnat göra henne brottslig, hennes hjerta var ej så danadt, innan hon kände honom; aldrig skulle jag kunnat tro henne vara i stånd dertill. Det är sorg-

1) Magdalena Charlotta Rudensköld. *Utg. anm.*

ligt, ja, till och med grymt för mig att vid min barm hafva närt en så nedrig orm, som, icke nöjd med att göra mig otjenster, slutar med att vilja genomstinga mitt hjerta och på det aldra djupaste såra det genom att gifva er döden och genom att beröfva mig en ömt och för mig så dyrbar broder. Ja, jag kan icke tänka på hennes brott utan att rysa, men å andra sidan då jag påminner mig den gamla vänskap, som fästade mig vid henne, och isynnerhet den nära förbindelse, som förenar mig med hennes aktningsvärda syster, känner jag att mitt hjerta bevekes för henne, men den fasa, som jag hyser för hennes brott och förra uppförande, återvaknar snart derefter. Slutligen min käre Broder, jag känner er, jag vet, att ert goda och medlidsamma hjerta skall beifra hennes brott, men så mycket som möjligt mildra hennes straff, jag begär intet för denna olyckliga, hon förtjenar sitt öde, och jag lemnar henne i era händer, troende mig dermed göra henne en tjenst, då jag känner er godhet och mildhet. Hvad beträffar upphofsmannen till hennes olyckor och till våra, ty det är han, önskar jag, att ni hade honom i era händer, och att ni kunde straffa honom för alla de brott, som hans nedriga hjerta har begått. Jag tillstår, att jag icke kan tänka på Armfelt utan att rysa, han är upphofsmannen till alla mina sorger och all min oro; icke nöjd med att beröfva mig den aflidne konungens kärlek genom att göra oss oense, var det också hans nedriga råd, som bragte honom på fall och störtade fäderneslandet och min broder i olycka. Icke nöjd med att vara orsaken till min broders död, är han den andres och kanske den tredjes lönnmördare, ty hans hat mot vår familj är för stort att någonsin mättas; huru många skäl har jag derför icke att klandra och frukta honom samt önska se honom straffad; ja, så länge detta odjur finnes på jorden, kan ni vara säker, att han skall förorsaka vår och Sveriges olycka, och hvad mer är, ert lif skall aldrig vara i säkerhet, och ni skall aldrig få några lugna dagar. Gifve Gud, att jag snart må få höra, att detta vidunder blifvit straffadt, och att han icke mer finnes till på jordens yta! Jag skrifver till Silfversparre för att befalla

honom att till er, min käre Broder, öfverlemna alla de bref, som hafva kommit härifrån till den brottsliga Magdalena; det är blott jag, Louise Posse och grefve Stenbock, som hafva brefvexlat med henne. Jag är öfvertygad, att ni hvarken kan eller vill misstänka oss att hafva inlåtit oss på någon brottslig korrespondens, men de, såväl som jag, önska för ert eget lugn, att dessa bref må öfverlemnas till er, ty vi afsky tanken att hafva stått i skriftlig förbindelse med en så nedrig och brottslig person; det är af denna orsak, som de och jag önska att Silfversparre skall öfverlemna brefven till er. Jag har ännu ett ynnestbevis att utbedja mig, nämligen det att ni låter fråntaga henne en ring, som hon fått af mig, med en fläta af mitt hår och mitt namnskiffer S. A. omgifvet af perlor. Jag skulle hvarken vilja, att hon bure eller gömde denna ring; om ni ville hafva denna godhet och sedan öfverlemna denna samma ring till hennes syster, skulle ni göra mig en stor tjenst, ty det är obehagligt för mig, att hon någonsin fått den. Jag kan förstå, min käre Broder, huru mycket ert goda hjerta skall lida af att utan uppehåll omgifvas af dylika faror och tvingas att straffa och tukta; det är förskräckligt för er att ständigt omgifvas af försåt och komplotter, trots allt det goda, ni gjort, och trots era bemödanden att göra er styrelse behaglig och mild samt att tillfredsställa alla. Men ack, i detta orättvisans tidehvarf är det ej möjligt för en furste att åtnjuta lugn, och det tyckes, som om lyckan för alltid försvunnit från tronerna. Det är i ett annat lif som man får hoppas att vinna belöning för sina goda gerningar och sina mödor, och om vi i detta lif icke sjelfva hade tillfredsställelsen att veta, det vi göra allt för det goda, att vårt enda mål är att göra väl och göra alla våra undersåtar lyckliga, skulle lifvet vara mycket grymt och sorgligt, men endast ett godt samvete och ett inre lugn göra lifvet drägligt. Det är fallet med er, min käre Broder, och det är er säkraste tröst. Det är att hoppas, att sedan ni öfverstått äfven denna storm, lyckan och lugnet och hela Sveriges kärlek skola tillhöra er, och att ni slutligen fri, lycklig och rik på ära, skall en dag kunna öfverlemna en

befästad tron, i stället för den, hvilken var så skakad, så nära sin undergång, då ni mottog den, åt den unge konungen, er lärjunge, er myndling, hvilken, uppfostrad af er och uppfödd i dygdens och hederns tänkesätt samt i föresatser att göra sitt folk lyckligt, slutligen skall trösta er efter de hårda dagar, som ni upplefvat, samt att ni slutligen i fred och lugn skall kunna vederqvicka er efter förflutna arbeten och mödor, höljd af en ära, som aldrig skall aftaga. Må dessa böner blifva hörda, min käre Broder, och må jag snart erhålla bekräftelse på, att allt är lugnt, och att ert lif är i säkerhet! Jag bör icke längre missbruka er artighet att läsa mitt klotter; er tid är alltför dyrbar, för att jag skulle vilja bortröfva ett enda ögonblick deraf, och derför slutar jag, i det jag ber er, min käre Broder, vara öfvertygad om de känslor af den ömmaste och uppriktigaste vänskap, hvarmed jag mitt hela lif förblir — — —

[Öfversättning från en afskrift på franska; stilen den samma som i № 67. Brefvet odateradt, men tydligen från år 1794].

№ 79.

Prinsessan Sofia Albertina till friherre G. A. Reuterholm. *Qvedlinburg d. 20 juli 1794.*

Herr Baron Reuterholm, jag hade bedt hertiginnan likasom herr Silfversparre att tala med er på mina vägnar för att uppmana er att förena er röst med min, för att af min broders, hertigens mildhet erhålla nåd för den olyckliga och brottsliga Magdalena Rudenskölds lif; men de föga tillfredsställande svar, som de båda gifvit mig från er, i förening med hertigens tystnad med afseende på de tvenne bref, som jag skrifvit till honom, rörande samma ämne, ingifva mig en rättmätig farhåga för det öde, som väntar detta olyckliga offer för en lika föraktlig som brottslig mans förförelse och trolöshet. Jag vänder mig då till er, Herr Baron, kännande

den vänskap, det stora förtroende, som hertigen har för er, likasom er hängifvenhet för hans person och hans ära. Jag väljer under dessa sorgliga omständigheter den utvägen att vända mig direkte till er, öfvertygad att att när jag talar till fördel för en olycklig och erbjuder er tillfälle att bevisa ert goda hjerta, ert ädelmod och en fullkomliga glömska af de oförrätter och de förolämpningar som hon har tillfogat er, så gifver jag er på samma gång anledning att utveckla egenskaper, som äro de mest aktningsvärda och mest egnade att uppväcka era medborgares och hela Europas beundran och vördnad. Jag tviflar icke på, att ni med nöje skall förena er stämma med min för att rädda den olyckliga brottslingens lif. Jag vet och känner fullkomligt hennes brott, hon förtjenar döden, det är sant, men att förlåta och glömma förolämpningar är så skönt och så tröstande för en dygdig själ; kunglighetens största äretitel och den heligaste af dess privilegier är att kunna skänka brottslingen nåd. Det är genom att göra detta mot våra fiender, mot dem, som vilja skada oss, som vi af det Högsta Väsendet förtjena nåd för våra synder, och som vi med något skäl kunna hoppas på ynnest och belöning från himmelen. Jag betviflar ingalunda, min Herre, att ni, lifvad af skäl, så mäktiga öfver en ädel och stor ande, icke ögonblickligen skall uppoffra hvarje motsatt känsla, och att ni skall göra er en ära och ett nöje af att rädda lifvet på en person, som icke mer är att frukta, och som icke kan skada hertigen eller staten. De skäl, som ni genom hertiginnan låtit framställa för mig angående er fruktan att brottslingens benådande skulle vara af någon vigt för hertigens och landets säkerhet på grund af nationens allmänna missnöje öfver att se brottet undslippa lagens bila, samt slutligen att adeln derigenom skulle blifva utsatt för de andra ståndens hat; alla dessa farhågor skulle lätt kunna skingras, om hertigen toge till förevändning mina enträgna böner och den eftergift han af vänskap för mig gjort för min bön. Klandret skulle endast falla på mig, och det vore jag ensam, som inför allmänheten skulle blifva skyldig till för mycken svaghet, om det så kan kallas att frälsa en olyckligs lif;

med ett ord, jag tager allt på mig och oroar mig ingalunda för missnöjet hos en allmänhet, som är snar att fördöma och snar att återtaga sina domar. Mitt goda samvete är mig nog, och om jag blir hatad af en orättvis allmänhet för att jag räddat lifvet på en olycklig, skall jag åtminstone trösta mig med vissheten att hafva följt menskliighetens och religionens röst, som bjuder hvarje dödlig att glömma och förlåta enskilda förolämpningar. Slutligen, min Herre, då jag fäller förbön för henne hos hertigen, och då jag uppmanar er att förena er deri med mig, tror jag mig på samma gång följa de lagar, som bjudas mig af den vänskap, det ömma och lifliga intresse, som förenar mig med en broder, som jag älskar och värderar, och hvars ära är mig kär. Det är dessa motiv, som förmå mig att i dag tala med er om denna sak, emedan jag icke tror mig behöfva dölja för er, att om fröken Rudensköld förlorar lifvet, skall denna dom göra ett mycket dåligt intryck såväl i Tyskland som i det öfriga Europa, emedan benådandet af salig konungens mördare redan väckt ett allmänt ogillande, och de, som mest tagit anstöt deraf, utan tvifvel skola begagna tillfället att tala derom och kanske skola säga, att hertigen, som var villig att förlåta de förra, icke gjort detsamma, när det var mot honom sjelf, som man konspirerade; jag har till och med ett bref, som jag kan visa er vid min återkomst, från en man, lika vördnadsvärd genom sin rang och sina förtjenster som genom den ryktbarhet, han förvärfvat sig, med ett ord från prins Henrik af Preussen, som uttrycker sig i följande ordalag: »Jag kan icke tro att fröken Rudensköld kommer att mista lifvet. Hertigen har benådat salig konungens mördare; han har derigenom bevisat sin mildhet, sitt goda hjerta, skulle han väl nu vilja med döden straffa en qvinna, förledd af kärlek och af en förförares snaror, och det till, då hon lyckligtvis icke haft framgång i sina förrädiska planer? Jag är alldeles säker om, att hon icke mister lifvet». Jag öfverlemnar åt er erfarenhet, er klokhet och isynnerhet åt det nit, den tillgifvenhet, och jag vågar tillägga, den vänskap, ni i alla tider visat mot hertigen, att moget öfverväga dessa skäl och att se till, om det

icke är lika mycket för hans eget väl och hans ära, som jag bönfaller. Med ett ord, min Herre, jag är öfvertygad om att jag med skäl vågar smickra mig dermed, att ni skall bistå mig vid detta tillfälle, och att ert ädelmod och ert goda hjerta skola visa sig med glans i denna sak. Jag beder er dessutom vara öfvertygad derom, att, ifall ni lyckas i detta fall, jag aldrig skall glömma denna tjenst, och att ni för alltid skall hafva förvärfvat er min utmärktaste högaktning. Det är med dessa känslor, som jag gör mig ett sannt nöje af att under hela mitt lif föblifva

er mycket tillgifna

Sofia Albertina.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 80.

Hertig Karl af Södermanland till general-löjtnant[1]) Curt von Stedingk, *Drottningholm d. 18 september 1794.*

Herr Baron Stedingk, jag har emottagit det bref, som ni nyligen skrifvit till mig med kuriren Stjernvall, likasom allt det han medförde från er till baron Reuterholm, — jag har öfvervägt och granskat allt med den största uppmärksamhet. Se här resultatet deraf!

Ehuru det ej är möjligt att uppriktigare än jag göra rättvisa åt ert nit för konungen och för fosterlandets väl likasom åt er tillgifvenhet för mig, och trots det mest obegränsade förtroende till era insigter och ert handlingssätt, så måste jag likväl denna gång vara af olika tanke med er, angående underhandlingarna om konungens giftermål, och detta af mer än ett skäl. Ni har redan af mitt sednaste bref sett, huru mycket jag sett bort från alla de oförrätter, som man gjort mig per-

1) Stedingk utnämdes till general-lötnant 1792 — den 15 maj enligt en uppgift i N. Dagligt Allehanda för den 9 januari 1837. Är denna uppgift riktig, bör ofvan i rubrikerna till № 63, 64 och 65 general-major ändras till general-löjtnant. *Utg. anm.*

sonligen vid det hof, der ni är anstäld. För min konung och mitt fosterland är ingen uppoffring mig för stor, men en sak, som jag aldrig tror mig hafva rättighet att uppoffra, det är den nations ära och värdighet, som jag nu regerar. Den är mig kärare än lifvet, och det finnes inga konsiderationer, som kunna förmå mig att uppoffra den samma. Nu har kejsarinnan konspirerat eller låtit konspirera emot oss. Hon har förnedrat sig ända derhän att öppet beskydda de förrädare, som våra lagar reklamerade. Till alla slags dåliga handlingssätt har hon äfven lagt det att inför Europas ögon gömma inom sina stater den ovärdige upphofsmannen till dessa svarta stämplingar. Se der alltför verkliga felsteg för att kunna fördöljas, och hvilka hon måste på något sätt godtgöra, eller ock skall Sverige aldrig sluta ett förbund, som skulle fläcka dess gamla glans. Ni vet, Herr Baron, med huru mycken möda vi hitintills kunnat upprätthålla vår dyrbara sjelfständighet, som utgör nästan vår enda egendom efter ett så förödande krig. Vi hafva tydligen sett Försynens hand bevara den mot våra dolda fienders förräderi och trolöshet. Hvad skulle då nationen säga, hvilken är så rättmätigt uppretad mot dessa samma fiender? Hvad skulle hela Europa, samtid och efterverld tänka om en så ytterlig flathet — för att ej uttala ordet låghet — som att eftersträfva ett förbund, hvarpå endast hon i alla afseenden skulle vinna, och detta utan att man värdigats gifva oss den minsta upprättelse för hvad som så nyligen begåtts emot oss? Sverige skulle derigenom i ett ögonblick förlora hela frukten af sin beständiga ihärdighet och den aktning, som det utan tvifvel förtjenar. Det tillhör icke oss att öfvertala kejsarinnan att förnya en underhandling, som hon aldrig hade bort afbryta utan att begå den största ohöflighet. Det tillhör oss ännu mindre att underkasta oss hennes lagar med hänseende till religionen m. m., och säkerligen skall jag aldrig skrifva först till henne för att bedja henne *glömma det forflutna*. Det är nog, om jag samtycker dertill på hennes enträgna bön, det är alldeles nog, om jag antager hennes ursäkter, efter det hon intrigerat emot mig och misskänt mig till den

grad, som hon gjort. Se här, slutligen, mitt sista ord i denna sak: endera skall hon gå in på allt, som de instruktioner fordra, hvilka blifvit er tillsända från herr baron Reuterholm, eller ock blir hennes kära sondotter aldrig Sveriges drottning. Denna plats är nog god för att man ej behöfver frukta att den blir obesatt, och jag har redan endast bryderiet att välja, så angelägen är man öfverallt, utom i Ryssland. Men jag måste få saken afgjord, och detta med det snaraste. Se der min käre Baron hvarför jag bemyndigar er att utan uppskof framställa frågan derom. Efter hvad ni sjelf sagt mig, tror jag nog att detta endast blir för formens skull. Likväl för att ända till slutet vara lojala skola vi dock göra det, men jag litar på er, att det sker med den största möjliga grannlagenhet och på ett sådant sätt att kejsarinnan icke inbillar sig, att det är Sverige som vill återkomma i nåd hos henne, utan att det tvärt om är en ädelmodig nation, som samtycker att utplåna och glömma verkliga oförrätter, i den händelse hon sjelf önskar att godtgöra dem genom att utlemna förrädaren och genast betala oss, hvad kon orätttrådigt förhåller oss utan annan rätt än en ficktjufs på stora landsvägen. Man bör till och med vid detta tillfälle låta kejsarinnan förstå, att man endast inväntar hennes svar för att vända sina blickar åt annat håll, der man redan är säker om att finna mindre svårigheter och större fördelar m. m.

Hvad angår era förfrågningar om ofvannämda instruktioner, så har herr Reuterholm fått uppdrag att meddela er mitt svar derpå. Det är icke nödvändigt att förnya dem eller att underteckna dem med min egen hand, isynnerhet som ni icke skall visa dem för någon af kejsarinnans ministère, hvarför de ock äro skrifna på svenska. Men en ny fullmakt, sådan som ni önskade, skall härjemte sändas er, och det var endast, min käre Baron, på grund af er egen idé att göra en hemlighet deraf för hvarje dödlig utom Hennes Kejserliga Majestät, som den sednaste lemnades er.

Jag väntar med den största otålighet, min käre Baron, på ett kategoriskt svar från er: ett ja — eller ett nej, ty det

återstår endast ett år, innan konungens förmälning enligt testamentet bör ega rum; sålunda hafva vi ingen tid att förlora med krångel. Beträffande era enskilda affärer, min käre Stedingk, så är det mig mycket pinsamt att ännu icke kunna ordna dem såsom jag önskade, men var öfvertygad, att jag icke glömmer mina löften i detta afseende, så snart det blir mig möjligt att honorera dem. Emellertid känner jag lifligt deltagande för svårigheten i er ställning, — men hvarför undanhåller man oss ock evinnerligen våra subsidier i Petersburg? Ni likasom jag, skall i detta, finna något, hvarmed ni kan bjuda era fordringsegare spetsen. Likväl skall jag på ett eller annat sätt komma er till undsättning, och jag skall dertill bifoga välförtjenta bevis på min belåtenhet med era för fäderneslandet nyttiga tjenster; var fullt öfvertygad derom, min käre Baron, äfvensom om de oföränderliga känslor, hvarmed jag för lifvet är

er mycket tillgifne

Carl.

[Öfversättning från ett originelkoncept på franska, skrifvet med Reuterholms hand].

№ 81.

Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, *den 18 september 1794.*

Apostille.

Er älskvärda apostille har kommit mig att utgjuta tårar, men sådana tårar som man alltid ville se flyta. Ja, min käre Stedingk, jag antager med glädje ert förslag, och mitt hjerta tillhör er för lifvet — och ännu längre, om ni vill. — Det är omöjligt, med en sådan grad af känslighet och med detta kärleksfulla hjerta, att icke vi skulle vara skapade att blifva vänner. De omständigheter, som hafva skilt oss så långt ifrån hvarandra under salig konungens tid, hafva likväl aldrig hos mig kunnat qväfva den hemliga önskan att befinna mig närmare er, som jag alltid mycket värderat. Det ögonblick, då

jag återfinner er, är ock mycket dyrbart för mig, och ehuru jag hundrade gånger bedragits på vår tids vänskap, talar dess röst i mitt hjerta högre än någonsin för er, som jag fullkomligt kan uppskatta. Ja, min käre Baron, ni har väckt mig ur en lång sömn, i det ni på detta sätt talat till mig. Jag har ofta beslutit att aldrig mer knyta några nya förbindelser på jorden, men jag känner att till en viss grad tillsluter sig en känslig själ aldrig, vore den också ännu mer sårad af sorgliga erfarenheter under sin bana härnere. Jag älskar er således redan som en ungdomsvän, och jag behöfde det verkligen, ty de, som jag egt sedan min barndom, hafva också till största delen lemnat mig allena i denna ödemark, eller ock hafva de, till följd af min kritiska ställning, alltför mycket låtit mig se, att de endast voro vänner för ögonblicket. Med ett ord, det är en utomordentlig tröst för mitt hjerta att kunna utgjuta sig i ert, då jag i ert sätt att tänka, känna och lefva finner en så sannt sympatisk öfverensstämmelse, att den hänför mig till den grad, att jag genast glömmer och förlåter de talrika efteraparne af denna känsla, som dock borde vara lika helig som religionens. Hoppet om himlen och vänskapen på jorden hafva — såsom ni så väl säger — gifvits oss såsom tröst under vår sorgliga pilgrimsfärd, och dock förneka sig de lättsinniga menniskorna sjelfva begge delarne; — låtom oss beklaga dem. och älska hvarandra så mycket mer.

Ni vill att jag skall tala om mitt helsotillstånd; — detta beror endast af mitt själstillstånd. Med er känslighet, kan ni lätt bedöma, huru det ena måste inverka på det andra, och huru ofta jag i den förskräckliga tid, hvari vi lefva, med glädje har emotsett döden såsom en gräns för alla dessa olyckor. Jag tviflar likväl icke att försynen, såvida hon ännu ämnar betjena sig af ett så ringa verktyg som mig, också skall uppehålla mina krafter för den roll, som återstår mig att utföra, och jag underkastar mig fullkomligt dess vilja; jag försöker också nu att spara mig litet mer än i början af förmyndareregeringen, då utredningen af alla svårigheter icke lemnade mig någon ro hvarken natt eller dag. Jag skall nu ännu mer tänka

derpå, efter som det intresserar er, och jag ber er att göra detsamma för min skull. Jag sänder härmed två små porträtt af er nya eröfring, (i fall det är en sådan), åt hvilka jag gifvit i uppdrag att någon gång påminna er om mig. Begge gjordes i Rom, då jag sist var der, och efter hvad man säger, äro de rätt lika. (jag vågar hoppas af er vänskap att ni icke vägrar mig ert, som jag längtar att få placera i mitt kabinett, likasom det redan finnes i mitt hjerta) — dessutom min käre Baron, då vi för ögonblicket icke kunna se hvarandra utan endast *läsa* hvarandra, så tror jag mig ej misshaga er, om jag sänder er medföljande små stycken. Det är sannerligen icke den usla fåfängan att vara författare, som drifver mig att erbjuda er dem, men — utom att allt som kommer från mig, på visst sätt redan tillhör er — så skola den känsla, den känslofullhet, som finnas deri, efter hvad jag hoppas, hos er rättfärdiga denna åtgärd. Jag bifogar några verser, som man man skrifvit åt mig till en herdefest, som jag uttänkt för att fira mina goda föräldrar, och som ej kunna undgå att röra er åtminstone hvad sjelfva idéen beträffar, ty ni har äfven säkert älskat era föräldrar mycket. Jag lägger allt detta i ett särskildt paket, på det att det må läsas endast af ert hjerta, till hvilket jag sänder detta, under det att det här bifogade är adresseradt till ert förstånd. Det ena är till ambassadören och det andra är till vännen.

Farväl min käre Stedingk.

[Öfversättnning från ett bref på franska, skrifvet med Reuterholms stil och sannolikt koncept. Dateringen enligt en senare anteckning å brefvet].

№ 82.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. *Petersburg den $\frac{17}{28}$ november 1794.*

Ni skall blifva mycket förvånad, Herr Baron, öfver att den vigtiga underhandling, som Hans Kungl. Höghet har visat mig den nåden att uppdraga åt mig, på intet vis gått framåt sedan det sista brefvet, som jag hade äran att adressera till er den $\frac{18}{29}$ okt., och att jag icke ens kunnat göra det minsta för att förekomma denna plågsamma långsamhet. Ni har säkerligen, likasom jag, i anledning af hvad jag haft den äran att meddela af mitt samtal med herr Zouboff, insett, att det största, kanske det oöfvervinnerligaste hindret, som stälde sig i vägen för konungens giftermål med storfurstinnan, vore den religionsförändring, som fordras af denna furstinna. — Herr Zouboff har bestämdt sagt mig, något som jag redan visste, att kejsarinnan mycket önskade denna förening. Han har tillagt att, om salig konungen hade lefvat, skulle den redan varit afslutad och tillkännagifven. Jag svarade honom, såsom sanningen verkligen är, att såvida det har varit någon underhandling om detta ämne i salig konungens tid — såsom han lät förstå — så har det varit fullkomligt utan min vetskap; men att jag vore fullt öfvertygad om, att ifall Ryssland hade uppfört sig emot Sverige, under salig konungens, glorvördig i åminnelse, tid som det gjort efter denne furstes död, så skulle denna förening aldrig hafva kommit till stånd. Herr Zouboff tycktes mycket förvånad öfver denna försäkran, och efter flera: »huru»? — och utrop, företog han sig att ursäkta kejsarinnans uppförande, hvilket han gjorde med ganska mycken skicklighet och vältalighet, endast anförande ögonblickets och omständigheternas nödtvång, och alltid talande om Hans Kungl. Höghet och dess ministère med all den aktning, som dem tillkommer.

Jag framdrog då den öfverträdelse, som hade blifvit begången mot en högtidlig traktat: vägrandet af subsidier; det ovänliga och föga passande svar, som han gifvit mig på ett ganska förtroligt och vänligt bref, som jag i bästa mening skrifvit till honom, ett svar, hvars innehåll han väl visste att jag icke kunnat hemlighålla för mitt hof; det hinder, som man hade sökt att uppställa mot vår neutralitet: de utgifter, hvartill man hade tvungit oss för att vi skulle kunna försvara oss. Här afbröt mig herr Zouboff för att bevisa mig nödvändigheten af kriget mot Frankrike och de stora olägenheterna för det allmänna bästa af vår neutralitet. Denna utnötta fras, som så många gånger ljudit obehagligt i mina öron, gaf mig tillfälle att med mer öppenhet än varsamhet säga honom allt hvad jag tänkte om denna stora koalisation, hvilken har medfört så bedröfliga följder för hela Europa. — Jag sade honom, att den endast har tjenat till att bringa till utbrott äregiriga planer och en egennyttig politik hos de olika hof, som bilda densamma, och att gifva trovärdighet åt de tillvitelser, som de upproriska folken göra sina herskare att de uppoffra dem för sin ärelystnad och snikenhet, och att Ryssland sjelft, huru van än dess befolkning vore vid blind lydnad, icke skulle blifva fritaget från smittan och upprorsandan, om man fortfore att följa de gamla spåren, så att man alltid satte styrka och våld i rättens och rättvisans ställe — ett exempel, hvaraf massan skulle kunna göra en för regeringarna farlig tillämpning; — jag tillade att jag vore ganska säker om, att mitt fädernesland skulle blifva fritaget från inre oroligheter, så länge samma ande af frid, ordning och redbarhet der rådde i regentens rådkammare, som länge hade fört ordet vid alla H. K. H:s åtgärder under dessa svåra och stormiga tider. — Detta sades, emedan herr Zouboff låtit mig förstå, att vår förbindelse med Frankrike med afseende på handeln skulle utså upprorsandan bland det svenska folket. — »Detta folk», sade jag till honom, »har verkliga rättigheter; det känner dem, och det »är nog upplyst för att veta, att deras bevarande beror på »konstitutionens upprätthållande». — Det missförstånd, som bör-

jade att råda mellan de koaliserade makterna, gaf mig ett nytt anfallsmedel mot sjelfva koalisationen och de principer, som ledde den, — och då allt tyckes förebåda dess upplösning och och urartande till öppen brytning emellan flera af de makter, som bildade den, så frågade jag herr Zouboff, om man icke vore nödsakad att gilla vår styrelses vishet, som undvikit att kompromettera sig med något parti; och om det icke vore en god politik för Ryssland — då allt förkunnande att det snart skulle få nya krig att utstå — att bibehålla förbundet med Sverige och att ännu mer tillknyta det med nya band. Herr Zouboff — ehuru han syntes mig öfvertygad derom att Ryssland egde krafter nog att uthärda hvilka anfall som helst — försäkrade mig då i de bestämdaste ordalag, att konungens giftermål med storfurstinnan och en varaktig fred med Sverige, vore kejsarinnans käraste önskan. »Hvarföre då», sade jag till honom, »afbryta den underhandling, som i detta syfte blifvit »påbörjad, och hvarför visa så elakt lynne i anledning af en »händelse, som erbjöd kejsarinnan ett lätt medel att bevisa sin »vänskap för konungen och Sverige»? — Herr Zouboff påstod, att denna underhandling icke vore afbruten, utan endast uppskjnten af den anledning att Hennes Majestät trott sig i det sätt, hvarpå armfeltska rättegången inleddes, se en afsigt att göra henne förhatlig för svenska nationen; och att då hon icke kunde afhålla sig från att visa sin ömtålighet i afseende derpå för Hans Kungl. Höghet regenten, och då denne furste svarat i en uppretad ton, så hade han, herr Zouboff, varit en af de första att bedja kejsarinnan att för ögonblicket upphöra med all skriftvexling med H. K. H., på det att man icke, å båda sidor, skulle finna anledning till missförstånd i uttrycken, hvilket på längden, skulle kunna leda till öppen osämja: — men då nu allt lyckligtvis vore slut, kunde man återtaga denna underhandling med så mycket större utsigt till framgång, som de stridigheter, hvilka existerat emellan de båda hofven, på intet vis förändrat H. M:ts vänskapsfulla känslor för konungen och H. K. H. »Emellertid har Armfelt», sade jag till honom, »funnit en tillflyktsort i Ryssland, och alla de reklamationer, som

»man i detta hänseende gjort, hafva varit fruktlösa». — Herr Zouboff förnekade bestämdt detta faktum, och i det han försäkrade mig, att det vore omöjligt att upptäcka Armfelts spår i Ryssland, påstod han att denna affär hade intet gemensamt med den ifrågavarande. — Jag påstod motsatsen af det skäl att konungen och nationen alltid i det beskydd, som beviljades Armfelt, skulle se ett tyst gillande af hans brottsliga planer. — Herr Zouboff invände, att detta skulle vara en ganska stor orättvisa; att det vore en annan sak att gilla brottet än att af medlidande vägra att utlemna brottslingen till rättvisans glafven. Hon påstod ock, att det stred mot de tvenne hofvens värdighet, likasom mot den underhandlings, som utgjorde föremålet för vårt samtal, att deri inblanda ett så obetydligt och motbjudande ämne som bestraffandet af en brottsling, hvilken vore urståndsatt att skada och redan prisgifven åt det högsta straff — om han ännu egde den minsta känsla — det nämligen att vara öfverlemnad åt skammen och det allmänna förakttet. — Trots allt hvad han sade påyrkade jag dock nödvändigheten af att försäkra sig om Armfelts person såsom något, hvilket borde göras före giftermålsunderhandlingarna. Herr Zouboff begagnade ett mycket eget uttryck för att bevisa mig omöjligheten deraf, i det han sade: »men, hvarest skall man »finna honom? — Det vore som att söka ett halmstrå i en hö»knippa!»

Från Armfelt öfvergick samtalet helt naturligt på grefve Stackelberg. — Herr Zouboff försvarade honom med en väns värme, sägande att han kände honom för väl för att icke vara öfvertygad derom, att största delen af de beskyllningar, hvarmed de anklagade hade öfverhopat honom, vore falska eller förvrängda. — »Och jag» — sade jag till honom, »sedan jag »länge gjort mig till herr Stackelbergs riddare vid mitt hof, »jag är nu öfvertygad om att jag haft orätt och att herr »Stackelberg, om han också icke sjelf stämplat, likväl skulle »hafva med ett ord kunnat tillintetgöra alla intriger genom att »för konspiratörerna förklara, att han skulle blotta dem och att »hans herskarinna afskydde deras planer. Då han uraktlåtit

»denna pligt, som tillhörde hans plats, så anser jag herr »Stackelberg åtminstone som befrämjaren af dessa svarta kom- »plotter, och såsom den hvilken fört sina föregifna vänner på »schavotten». Herr Zouboff invände, att herr Stackelberg ofta hos oss hejdat häftigheten hos de brushufvuden, som önskade en förändring i styrelsen, och att, om han under rättegången blifvit komprometterad af de sammansvurne, vore han mer att beklaga än klandra.

Vi komma sedan in på kapitlet om prinsessans religion, och det var der som det svåraste motståndet mötte. Herr Zouboff tycktes icke kunna återkomma från sin förvåning. Han sade mig med afseende på grefve Stenbock det, som jag haft den äran att meddela Ers Excellens. Han lät mig förstå, att kejsarinnan skulle kunna inbilla sig att afsigten hos mitt hof icke vore särdeles uppriktig angående propositionen om konungens giftermål, då det uppstälde vilkor, som det väl visste vara oantagliga. — »Hvarför», sade han till mig, »är det första gången, som vi höra omtalas ett sådant hinder, då denna affär redan länge afhandlats?» — Han försäkrade mig, att ingen rysk prinsessa någonsin ombytt religion för att gifta sig med en utländsk furste, till och med icke under detta väldes svaga början. Saken vore i sig sjelf omöjlig, emedan den grekiska religionen icke tillåter någon dispens. Samma hinder existerade icke i Sverige, der allmän religionsfrihet vore stadgad af lagarne. Han visste att presterskapet hade befrämjat denna lag, hvilket han anförde för mig såsom ett bevis på att allmänna meningen vore för toleransen. Jag åberopade i min tur grundlagen, hvilken föreskrifver, att konungen skall vara af den luterska bekännelsen — och jag tillade: »drottningen», ehuru jag ej vet om lagen bestämdt säger detta. Det ständiga bruket, giftermåls- och kröningsceremonien, det svenska folkets religiösa känsla, som skulle såras af att se främmande kyrkobruk och prester vid hofvet, salig drottning Lovisa Ulrikas exempel, hvilken, ehuru uppfostrad i den reformert protestantiska religionen, hade blifvit tvungen att antaga luterska läran före sitt giftermål, det allmänt erkända bruket att en hustru är af samma

religion som sin make: — med ett ord, allt, som jag kunde upptänka, blef anfördt för att bevisa herr Zouboff, att, såvida storfurstinnan ej ombytte religion, skulle hennes giftermål med konungen blifva omöjligt. Jag märkte, att allt hvad jag i detta afseende sade gjorde blott ringa intryck på herr Zouboff, och att han blef kallare emot mig allt eftersom jag talade.

Vårt samtal, som hade räckt i två timmar, och hvarunder jag icke sagt ett ord om mina instruktioner, under det jag omnämnt min fullmakt, hade flera gånger afbrutits genom budskickningar från kejsarinnan för att kalla herr Zouboff till H. M., men han lät sig derför icke störa, ända tills ett sista bud gjorde ett slut på vår konversation, utan att vi kommit öfverens om något, icke ens om mitt samtal med kejsarinnan, hvarpå jag icke ville yrka, när jag såg den vändning, som sakerna tagit, ehuru herr Zouboff under samtalets lopp sagt mig, såsom jag redan underrättat Ers Excellens, att detta samtal, som redan förut blifvit mig beviljadt för saker af ringare vigt, skulle kunna ega rum såvida jag önskade det, om H. M:t på förhand blefve underrättad om ämnet derför. Men, hvilken himmelsvid skilnad! Hvad skulle jag hafva vunnit med detta samtal? Bekräftelsen på allt hvad herr Zouboff hade sagt skulle hafva blifvit uttalad af kejsarinnan, såsom en oåterkallelig dom; och hon skulle af envishet hafva vidhållit hvad hon framkastat. På detta sätt skulle hvarje återgång varit omöjlig, i stället för att sakerna nu stanna på samma punkt. Jag har sagt nog för att gifva tillkänna Hans Kungl. Höghets afsigter; men då jag icke påbörjat någon formlig negociation, har jag undvikit ett slutligt afgörande, som icke kunde vara fördelaktigt, och som blott kunnat förorsaka hätskhet och bitterhet. Efter allt som passerat, kan man helt enkelt afstå från denna affär, om den är likgiltig för konungens och statens lycka; men vill deremot Hans Kongl. Höghet att den skall blifva utaf, så måste han jemka på vilkoren; i annat fall blir deraf aldrig någonting; och sedan skall en började och afbruten underhandling endast blifva en ny anledning till missämja. — Fru Liewen har sagt till herr von Rath, att hon aldrig skulle hafva

trott att kejsarinnan skulle säga åt herr Zouboff, hvad hon (fru Liewen) i förtroende sagt H. M:t å mina vägnar. Kesjarinnan, som har varit sjuk under fjorton dagar, och som dessutom har blifvit lifligt berörd af den olyckshändelse, som träffat grefve Valérien Zouboff, och den stora sorg, som gunstlingen haft deraf, har sedan dess icke talat med henne derom; men den goda qvinnan, som önskar konungens giftermål med hennes favorit-prinsessa högre än något annat i verlden, låter säga mig att hon icke betviflar att kejsarinnan oufördröjligen skall tala med henne derom. Hon ämnar då säga henne, att jag säkerligen ej skall förklara mig annat än för H. M:t sjelf, angående hvad jag har att säga, då jag icke har verkligt förtroende för någon annan än för henne allena. Hon uppmanar mig att icke förlora tålamodet, i den förhoppning att allt skall kunna arrangeras, emedan hon är mycket säker på att kejsarinnan är särdeles hågad för detta giftermål. — Men hitintills är det ingen utsigt att dessa förhoppningar skola realiseras.

Herr Zouboff tyckes undvika ett samtal med mig efter vår långa konversation, och jag ser hvarken i hans eller kejsarinnans bemötande något tecken på att min proposition blifvit gynnsamt emottagen — isynnerhet ingenting, som kan uppmuntra mig att förnya den. Följaktligen skall jag iakttaga den fullkomligaste tystnad, ända tills Hans Kongl. Höghet befaller mig att bryta den, eller tills ett otvunget tillfälle erbjuder sig att tala, då det tyckes mig under det ämne, jag har att afhandla, och under min värdighet att visa alltför mycken angelägenhet å min sida, då man visar så litet å den andra. — Erfarenheten har lärt mig, att man här ingenting vinner med att vara allt för förekommande, och att man snarare kommer till målet med tillbakadragenhet och litet stolthet. Ni känner dessutom, Herr Baron, min åsigt om denna sak, och den öfvertygelse, som jag har, att den föreslagna föreningen för lång tid skulle från detta håll gifva oss en säkerhet, ett lugn, som vi dessförutan icke kunna smickra oss med att få njuta i lika hög grad. Storfursten hyser samma ömhet för sin dotter som

kejsarinnan, och, hvad som är sällsynt hos de stora, alla barnen äro sins emellan mycket förenade och älska hvarandra ömt. En annan anmärkningsvärd sak är, att den lyx, det prål och högmod, som man här möter äfven i enskilda hus, icke hafva haft något inflytande på de unga prinsarnes och prinsessornas sätt att vara och på deras karaktärer; de utmärka sig deremot för stor enkelhet och mycken blygsamhet, hvilket alltid kommit mig att anse kejsarinnan såsom värd det största beröm, hvad hennes uppfostringsförmåga beträffar. Också är det ingenting som smickrar henne mer. Väl underrättade personer tro likväl, att sjelfva undervisningen har blifvit vårdslösad för prinsarne, hvilket väl är möjligt. Men detta är mindre kejsarinnans fel än den brist på verkligt instruerade personer, som här är större än annorstädes.

Om Hans Kungliga Höghet anser lämpligt, att jag skall fullfölja giftermålsunderhandlingen, anser ni ej då, Herr Baron, att efter hvad som passerat emellan herr Zouboff och mig och den obenägenhet, som denne gunstling visat mot de vilkor, jag hade att föreslå, — att det vore passande att helt enkelt vända sig till den gamle vicekanslern med denna underhandling? På detta sätt skulle den i sanning få ett mycket allvarligare och mera ministerielt behandlingssätt, och den skulle på ett eller annat sätt slutas; och denne minister, smickrad af att få i uppdrag en affär af sådan vigt, skulle säkert göra sitt bästa derför. Jag bör här säga till hans beröm, att han trots sin fördomsfullhet och häftighet säkert är den hederligaste ministern i kejsarinnans hela konselj och den som har de bästa afsigterna mot Sverige. Den största olägenheten med honom är att han icke har nog förtroende, hvilket ofta sätter de främmande ministrarne i stort bryderi, då de hvarken kunna umbära honom eller förlita sig på honom i de saker, som de fått sig ålagda. Häromdagen då han med mycken godmodighet talade med mig om Sverige och de europeiska makternas olika intressen, slutade han dermed, att det bästa som Sverige, och Ryssland kunde göra, vore att vi slöte ett försvarsförbund. —

Jag sade honom, att detta förbund existerade, om Ryssland icke hade funnit för godt att kränka vissa artiklar deri och och att behandla oss med ringa grannlagenhet. Gubben försvarade sig mycket saktmodigt, och när jag under samtalets lopp, och under det jag uppräknade de oförrätter, som Ryssland gjort oss, anförde det missnöje, som kejsarinnan hade visat öfver den förändring, som Hans Kongl. Högbet vid förmyndareregeringens början hade gjort i sin ministère, och särskildt de orättvisa fördomarne mot Ers Excellens, så sade han, att han visste allt hvad som hade tilldragit sig i denna sak under grefve Stenbocks tid; men att det var vårt fel, att vi hade vändt oss till orätt person (sammanställande mig med grefve Stenbock) ty om vi hade talat med honom om dessa affärer, skulle han hafva sagt kejsarinnan, hurudan baron Reuterholm var, hvilken han kände sedan länge, och som han mycket värderade, och Hennes Majestät skulle hafva trott honom, såsom hon sedermera hade gjort, men att man, af brist på förtroende till honom, förstörde affärerna.

Af allt hvad jag nu meddelat Ers Excellens, skall ni kunna finna att om ingenting är gjordt i den negociation, som jag fått mig anförtrodd, så är heller ingenting bortskämdt, och att såvida Hans Kongl. Högbet vill gifva efter något på vissa artiklar af mina instruktioner, så skall saken ofelbarligen lyckas. — Om deremot ingen förändring kan ega rum i de föreskrifna vilkoren, så beror det ännu på Hans Kongl. Högbet att helt och hållet låta denna affär falla, utan att ställningen deraf skulle förvärras och tvisterna ånyo börja emellan de båda hofven, hvilket deremot ofelbarligen skall inträffa, om en formlig underhandling i detta ämne påbörjas och afbrytes. — Om jag förlorat tiden, skall Ers Excellens finna orsaken dertill i de oförutsedda hinder, som hafva uppstått, och i den nödvändighet, hvari jag trott mig försatt att icke företaga någonting öfverriladt i en så ömtålig sak, så mycket mer som ni hade föreskrifvit mig att söka vinna tid för att gifva det svenska folkets hätskhet mot Ryssland tid att afsvalna.

Jag har den äran att vara med känslor af den största högaktning och den uppriktigaste tillgifvenhet

Herr Baron,

Ers Excellens'

ödmjukaste och lydigaste tjenare

Curt von Stedingk.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 83.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Hertig Karl af Södermanland, *S:t Petersburg den ¹⁷/₂₈ januari 1795.*

Nådig Herre!

Affärerna hafva här plötsligt tagit en vändning, som jag ingalunda kunde vänta mig, och för detta har man att tacka en person, som E. K. H. helt visst icke skulle hafva misstänkt derför, men hvilken är alltför slug och erfaren för att icke vara hederlig, då det ligger i hans intresse att vara det. Jag måste börja, Nådig Herre, med att säga er, att kejsarinnans misstämning emot Sverige och isynnerhet mot Ers Kungl. Höghet hade nått sin höjd. Som hon icke sett något resultat af den underhandling, som jag börjat med herr Zouboff angående konungens giftermål med storfurstinnan Alexandra, och detta af de skäl, som jag framstält i mitt bref till baron Reuterholm, hade kejsarinnan blifvit öfvertygad derom, att Ers Kungl. Höghet endast ville uppehålla henne med tomt prat. Hon hade begärligt lyssnat till alla de rykten som voro i omlopp om en af baron Reuterholm företagen resa till Tyskland med ändamål att söka en gemål åt konungen, och man uppgaf på en gång en sachsisk prinsessa, en prinsessa af Mecklenburg samt en af Preussen. Hennes hat närdes häraf, och Sverige och Ers Kungl. Höghets fiender drogo nytta af denna omständighet och af den, att kejsarinnan numera har fria händer för att

hämnas alla de förolämpningar, som hon förmenar sig hafva lidit af Ers Kungl. Höghet. Jag förnam från alla håll verkligen oroväckande rykten, men jag trodde, Nådig Herre, det vara gagnlöst att meddela er min oro, dels derför att jag, om möjligt, önskade att aldrig behöfva bereda er några bekymmer, dels för att åtminstone icke onödigtvis förorsaka er några sådana. Jag drog ut på tiden, jag hycklade lugn och fasthet, och jag fördubblade min vaksamhet för att förvissa mig om detta hofs planer. Slutligen, då jag utrönt den mening, som var gängse bland allmänheten och till och med bland några af kejsarinnans ministrar (enligt hvad deras förtrogne berättade mig) — att nämligen kejsarinnans vrede kunde gifva sig luft instundande vår, ansåg jag det nödvändigt att närmare utforska grefve Osterman; i det jag kittlade hans egenkärlek, uttalade jag för honom min sorg öfver att se den mellan båda hofven rådande missämjan näras och underhållas genom det uppförande, som hans hof iakttog. Jag påpekade för honom, att den för konungens förmälning bestämda tiden nalkades; och att, om vi nu läte denna för betryggandet af vänskapen mellan de båda hofven så gynnsamma tidpunkt gå oss ur händerna, vi måhända aldrig mera skulle finna en sådan. Jag sade honom, att min afsigt var att låta mig vid denna ömtåliga underhandling ledas af hans råd och af hans insigter; och jag bad honom att i förtroende säga mig hvad han tänkte derom. — Vice kansleren sade mig då, sedan han tagit mitt hedersord på, att jag icke skulle kompromettera honom vare sig inför hans eller mitt hof, att han, för att svara uppriktigt och såsom en vän, rådde mig att icke vidare tänka på denna underhandling; att saken var omöjlig af en mängd skäl, hvilka alla han icke kunde närmare utveckla för mig, men hvilka det var mig tillräckligt att känna; att kejsarinnan var till den grad uppretad, att det vore omöjligt att återställa endrägt och god sämja mellan henne och Ers Kungl. Höghet; men att det vore en annan sak när konungen blefve myndig, och att det då vore tid att tänka på detta giftermål, hvilket i alla fall icke kunde ega rum före denna tid, alldenstund prinsessan endast

var 12 år gammal. Han sade mig på detta sätt mera än jag begärde. — Jag svarade honom, att i sådant fall skulle giftermålet aldrig förverkligas, alldenstund det var bestämdt, att konungen skulle vara förmäld, eller hans förmälning åtminstone kungjord, innan han blef myndig. »Detta är just», svarade gubben, »hvad de gode Svenskarne borde söka att hindra». Detta besynnerliga uttryck sårade mig. »Om jag» — sade jag till honom, »vore en rysk minister, skulle jag måhända tänka såsom ni, men då jag är Svensk och konungens ambassadör, tror jag, att lydnaden för lagarne och trohet mot min konung är min pligt, — och så tänka alla gode Svenskar. Men, — om ni påminner er salig konungens testamente, så känner ni den för Hans Majestäts giftermål bestämda tiden». Han medgaf, att jag hade rätt, och inlät sig med mig en vidlyftig förklaring öfver huru föga skäl kejsarinnan hade att känna sig förolämpad af Ers Kungl. Höghets uppförande, som var det enda för konungens och Sveriges fördelar lämpliga. Men han påstod icke desto mindre, att konungens giftermål så länge han är omyndig vore omöjligt, och att kejsarinnan under sakernas närvarande ställning aldrig skulle dertill gifva sitt samtycke; sjelf skulle han också anse betänkligt att råda sin herrskarinna dertill, i anseende till de olägenheter och obehag, som åtfölja äktenskap, hvilka icke äro fullkomligt fria, och hvilka ingåtts, förrän kontrahenterna uppnått en mogen och för eftertanke lämpad ålder. Jag skulle frukta att uttråka Ers Kungl. Höghet, om jag berättade er allt som å ena eller andra sidan yttrades, hvilket slutade med ett ömsesidigt löfte att iakttaga den djupaste tystnad, och som ådagalade för mig, att våra fiender icke försummat sin tid hos kejsarinnan. — Jag trodde mig icke heller hafva någon att förlora, och besluten att icke vända mig till herr Zouboff, hvars tanke i denna sak jag redan kände, närmade jag mig sistl. lördag vid kuren herr Markoff och bad honom, att han ville hos herr Zouboff underrätta sig, om denna uträttat det uppdrag till kejsarinnan, som han åtagit sig, nämligen att utröna, om Hennes Majestät gillade min plan, att bedja konungen anhålla hos Hennes Kejserl. Ma-

jestät, att hon ville dubba mig till serafimerriddare. Herr Markoff svarade mig, att han åtog sig det, och att han sjelf skulle lemna mig svar. Han infann sig verkligen i förrgår morse hos mig för att säga mig, att kejsarinnan med nöje åtoge sig min dubbning, om hon af konungen blefve derom anmodad, och han tillade mycket artigt, att jag väl visste, att Hennes Majestät aldrig ändrat tänkesätt med afseende på mig, och att hon lifligt intresserade sig för allt som rörde min person.

Jag svarade honom, att den goda tanke, som kejsarinnan behagade hysa om mig, vore för mig oändligt smickrande, om den kunde bidraga till framgången af de uppdrag, som jag hade mig anförtrodda hos Hennes Kejserliga Majestät, men att jag sedan långt tillbaka haft den sorgen att se och erfara raka motsatsen och den om möjligt ännu smärtsammare att icke blifva trodd i fråga om de enklaste och tydligaste saker. Jag anförde t. ex. kejsarinnans envisa tro, att Ers Kongl. Höghet vore hennes personliga fiende, att ni endast sökt att bereda henne obehag och skaffa henne fiender, då jag deremot många gånger visat, att såväl Ers Kungl. Höghets hela uppförande som äfven de enskilda bref, med hvilka Ers Kungl. Höghet hedrade mig, buro det mest ovedersägliga vittnesbörd derom, att Ers Kungl. Höghet under hela sin regering endast sökt att lefva på fredlig och vänskaplig fot med kejsarinnan. Nu öppnades ett långt samtal, med hvilket jag dock icke vill trötta Ers Kungl. Höghet. De ömsesidiga besvärspunkterna angrepos och försvarades med hela den värma, som öfvertygelsen och sanningen ingåfvo mig, fintlighet och sofismer ingåfvo herr Markoff. Slutligen kommo vi, trötta på att tvista, båda öfverens om nödvändigheten att en gång göra ett slut på dessa misshälligheter och återställa endrägten. Det bästa medlet härför syntes oss båda vara konungens tilltänkta förmälning med storfurstinnan. Han var fullkomligt underrättad om allt som härvidlag tilldragit sig på grefve Stenbocks tid och före mitt sista samtal med herr Zouboff, för hvilket jag haft äran lemna Ers Kungl. Höghet redogörelse;

och han sade sig helt nyligen hafva haft ett samtal i denna fråga med kejsarinnan. Han syntes mig lifligt åstunda, att underhandlingarna bragtes till ett lyckligt slut, men han dolde icke svårigheterna. Jag visade honom mina fullmakter, och han upprepade flera gånger: »det måste lyckas»! Slutligen lemnade han mig, med anhållan, att jag måtte gifva honom tid att tänka på allt hvad som nu blifvit yttradt.

Det är med herr Markoff den stora fördelen, att han har ett godt förstånd och mycket inflytande; och oaktadt allt ondt, som man säger om honom, och som jag stundom sjelf sagt om honom, har jag dock alltid funnit honom mera tillmötesgående, mera verksam och mindre oresonlig än någon af kejsarinnans öfriga ministrar. Han förfäktar icke af envishet det, som är omöjligt att försvara. Sålunda har han högt uttalat sitt ogillande af Armfelts införande i almanackan[1]), och han har sjelf sagt till mig, att det var en dumhet, som härrörde från ceremonidepartementet.

Då samtalet vände sig till herr Romantzoff, med hvilken jag sade honom att vi vore ganska missnöjde, medgaf han, att denna ambassadör uppfört sig mycket oskickligt, då han fattat eld, derföre att de förolämpningar, som Armfelt hade skrifvit om honom, blifvit publicerade, då han snarare bort glädja sig deröfver, alldenstund de inför allmänheten tjenade honom till vittnesbörd derom, att han ej hade någon kännedom om konspirationen; och herr Markoff försäkrade mig, att han vid det tillfälle, då det var fråga derom, gifvit honom en förebråelse derför.

---

1) Reuterholm skrifver härom till Stedingk den 27 januari 1795: De [konungen och hertigen] önska båda, min käre Baron, att ni högljudt beklagar er hos den ryska ministèren öfver ett så groft *tryckfel* som det att kalla en uppenbar förrädare för general-major i den svenska konungens tjenst. Hvad beträffar hans qvarstående på S:t Andreasordens namnlistor, skulle H. M. önska, att detta likaledes endast vore i följd af ett tryckfel, men om mot all förmodan hans namn är der upptaget med afsigt, *så hoppas konungen, att kejsarinnan icke skall finna det besynnerligt, att H. M. icke kan bära detta ordensband, så länge en landsförrädare är dermed dekorerad.* (Ur en afskrift på franska i S. S.). *Utg. anm.*

I går afton, således 36 timmar sedan jag sett herr Markoff hemma hos mig, träffade jag denne minister i ett hus, der jag superade. Han tog mig afsides, för att säga mig, att han inför kejsarinnan gjort reda för vårt samtal, och att Hennes Majestät befalt honom säga mig, att hon aldrig upphört att lifligt önska konungens förmälning med hennes sondotter; att hon varit verkligt bekymrad, då den för detta ändamål öppnade underhandlingen afbröts; att hon nu, då hon såg, att Ers Kungl. Höghet gaf henne tillfälle att åter upptaga densamma, var mera än någonsin öfvertygad om uppriktigheten af era afsigter med afseende på denna förmälning; att hon i sådant fall hoppades, att Ers Kungl. Höghet ej måtte af henne begära det omöjliga. Först och främst hvad beträffade Armfelt, skulle hon kunna förneka, att han fans i hennes stater, alldenstund han, om han vore der, vore bragt till nödvändigheten att dölja sig under ett annat namn, och han hade blifvit förbjuden att på 1000 versts afstånd närma sig hufvudstaden och hofvet (hvilket, inom parentes sagdt, torde vara sant), men för den händelse han vore i Ryssland, kunde kejsarinnan, som, vare sig med rätt eller orätt, lofvat honom en fristad, icke öfverlemna honom till det dödsstraff, som naturligtvis väntade honom i Sverige.

Om det emellertid i den ställning, hvari han såsom medborgerligt död och vanärad befinner sig, vore möjligt, att han väckte någon farhåga, så skulle man kunna finna medel att ytterligare aflägsna honom, förutsatt att hans lif skyddades, hvilket hon icke utan att begå en feghet kunde låta honom förlora. Herr Markoff tillade, såsom för egen räkning, att hvarje land vore för kejsarinnan lika godt, om Ers Kungl. Höghet lofvade henne att icke återforda honom och att icke taga honom af daga. — Med afseende på frågan om storfurstinnans religion hade kejsarinnan sina händer bundna, och fann sig tvungen att foga sig efter befintliga prejudikat; hon kunde följaktligen icke underteckna den afsvärjelse, som man fordrade af hennes dotter; men hon skulle anbefalla henne att lämpa sig efter våra religionsbruk och att med konungen offentligt deltaga

i alla Hans Majestäts andaktsöfningar, under förbehåll att hon i största enskildhet skulle få utöfva sin egen andakt; sedan hon en gång blifvit Sveriges drottning, skulle emellertid kejsarinnans myndighet öfver henne fullkomligt upphöra; och om hon då ville antaga den luterska religionen, kunde kejsarinnan väl icke göra någonting deråt, men kunde dock aldrig lemna sitt samtycke dertill. Hennes Majestät önskade äfven, att personlig bekantskap mellan konungen och hans gemål föreginge förmälningen, hvilket hon trodde vara ett oeftergifligt vilkor för deras ömsesidiga lycka; om Ers Kungl. Höghet vore af samma tanke, så föresloge hon er och Hans Majestät att under instundande vår besöka storfurstinnan och kejsarinnan, alldenstund hennes höga ålder hindrade henne att komma er till mötes; hon trodde att detta möte i mera än ett afseende skulle blifva nyttigt för de båda rikena; hon önskade med Ers Kongl. Höghet samtala i politik och familje-angelägenheter, och hon gåfve er sitt ord, att ni skulle vid hennes hof röna en slägtings, en bundsförvandts och en god grannes mottagande; att alla i er svit befintliga personer skulle med nöje ses af Hennes Kejserliga Majestät, och att hon vore fast besluten att glömma det förflutna, och bad Ers Kungl. Höghet att göra detsamma.

För öfrigt tillade herr Markoff, att kejsarinnan med egen mun skulle säga mig allt detta och inom få dagar veta att bereda tillfälle dertill, utan att någon märkte det; men att jag emellertid kunde sätta fullt förtroende till hvad han sade mig och derom underrätta mitt hof.

Det vore öfverflödigt, Nådig Herre, att kommentera kejsarinnans handlingssätt eller att utbreda sig öfver allt det som under detta samtal yttrades af mig och herr Markoff.

Jag har nyss meddelat Ers Kungl. Höghet kejsarinnans egna ord, sådana som de återgåfvos för mig af denna minister; och jag känner tillräckligt min Markoff för att veta, att han var uppriktig i den stund, då han talade med mig.

Om man å ena sidan har rätt att förvåna sig öfver denna kejsarinnans plötsliga återgång till känslor och vänskap för Ers Kungl. Höghet och af välvilja mot Sverige, så synes å andra

sidan denna ombytlighet och dessa omkastningar ligga i hennes karaktär. Aldrig har ett hat varit häftigare än det hon bar till salig konungen. Hon dref det ända till personliga utfall och oanständiga tillmälen, hvilka ega få motstycken. Detta hat hade icke upphört med kriget. Vid min första audiens talade hon med mig om många saker, och sade icke ett ord om konungen så när som på det svar, hon gaf på min helsning, och hvilket var mycket lakoniskt. Emellertid slutade hon med att älska honom lika mycket som, ja mer, än hon älskade kejsar Josef, hvilken hon kallade sin riddare. Jag har varit vitne till många vexlingar af detta slag — och Ers Kungl. Höghet har äfven haft en god del af hennes ömhet före och i början af sin regering. Det är äfven möjligt, att politiska beräkningar hafva utöfvat sitt inflytande på kejsarinnans hastiga beslut. Det lider intet tvifvel, att hon hyser en liflig önskan att se sin älsklingsdotter såsom drottning af Sverige. Hon ser, att hon kan nå detta mål endast genom Ers Kungl. Höghets bistånd, och att alla medel, hvilka hon förut användt, hafva utfallit till hennes skada och till och med vanära. Hon vet, att ingen tid är att förlora. Hon kan icke heller dölja för sig sjelf, att de franska vapnens framgång, den österrikiska maktens utmattning, Berlinkabinettets machiavelism och benägenhet att vända kappan efter vinden göra det för henne till en nödvändighet att antingen vinna Sveriges vänskap eller sätta detta rike ur stånd att skada henne, förrän afundsjukan eller hatet hos de täflande makterna, hvilka hafva att beklaga sig öfver henne, gifva sig luft. Hon föredrager det förra, såsom varande det säkraste; dock står det henne fritt att öfvergå till det senare, om det förra sviker henne. För öfrigt skulle den första kanonkula, som träffade Finlands gränser, döda hennes sondotter — såsom drottning af Sverige. Sålunda, Nådig Herre, synes allt egnadt att bringa kejsarinnan till lugna och sansade tänkesätt med afseende på Sverige; och det skall blifva er ära förbehållet: antingen att befästa freden med denna farliga granne genom att upphöja på tronen en prinsessa, som måhända en dag skall åt er familj medföra ett omätligt arf (ty

man kan icke förutse hvad som blir af detta land, förutom det, att det icke länge skall förmå att bibehålla sig i hela sin storlek) eller att än en gång blifva ert fäderneslands försvarare och hjelte.

För min del, Nådig Herre, önskar jag er en fredlig ära: den att afväpna era fiender efter att hafva öfvervunnit deras ondska och att i dem skaffa er hjelpare.

Jag sänder herr Stjernvall, min gamle adjutant med denna depesch, lika mycket på grund af dess vigt, som derför att han som sjelf är en gammal militär och mycket erfaren, må kunna på grund af hvad han sjelf sett i hela ryska Finland, lugna herr rikskansleren med afseende på de falska underrättelser, som denne mottagit från grefve Lövenhjelm.

Härhos har jag äran bifoga en ödmjuk apostille af mera enskild art.

Jag är med den djupaste vördnad
Min höge Herre,
Ers Kungl. Höghets
ödmjuke, lydige och trogne tjenare
CURT STEDINGK.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 84.

Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, *Stockholm den 23 februari 1795.*

Herr Stjernvall har nyss anländt och medfört till oss er depesch af d. 28 januari, på hvilken Hans Kungl. Höghet, alldenstund han för ögonblicket är sysselsatt med annat och sjelf hindrad att göra det, ålagt mig att å hans vägnar svara följande.

Först och främst finner han sig icke alls öfverraskad af kejsarinnans oväntade återgång till vänskap för hans per-

son, ty han känner henne redan på grund af hennes föregående lif tillräckligt för att icke duperas af en så plötslig förändring i hennes språk, icke heller [är han öfverraskad] af det nit, som herr Markoff, ehuru något sent, visat för framgången af storfurstinnans giftermål, emedan han tydligt påminner sig, att det just var Marcoff, som i kejsarinnans namn hade uppsatt det mer än ovärdiga bref, som för ett år sedan öfverlemnades till Hans Kungl. Höghet af grefve Romantzoff vid samma tid som han i Petersburg försäkrade grefve Stenbock, att kejsarinnan hade skrifvit ett charmant bref till Hans Kungl. Höghet, och hvarför han säkerligen icke skulle kunna underlåta att mycket berömma honom. Med ett ord, efter dylika karaktärsdrag, skulle man göra ännu mycket mera orätt i att låta fånga sig af dessa personer. Men hela denna förändrade ton bevisar derför för Hans Kungl. Höghet intet annat, än att kejsarinnan efter att förgäfves hafva sökt förödmjuka denne furste och söndra samt tillintetgöra hans fädernesland, efter att inför Europa hafva blifvit röjd och demaskerad på ett sätt, som ej alldeles är fritt från skandal, och sedan de förrädare, af hvilka hon betjenade sig för att hos oss upptända inbördes krig, hafva blifvit lagligt dömda och straffade, med ett ord att hon, då hon efter alla dessa höga, men onyttiga sträfvanden, icke mer lyckas skrämma oss genom sina illvilliga åtgärder, finner sig småningom, såsom en förslagen qvinna, nödsakad att något mildra sin ton mot oss för att ej gå miste om det giftermål, som från början varit ett föremål för hennes önskningar. Men olyckligtvis kommer hon något för sent. Det är redan mer än ett år sedan det [giftermålet] blef ifrågasatt, men uppsköts och underhandlingen afbröts endast och allenast genom hennes egen skuld. Derefter är ni sedan 7 månader innehafvare af nya fullmakter att återupptaga denna sak, utan att hon en enda gång värdigas sätta någon tro dertill, under det att hon noggrant rådfrågar Hamburgazetten angående mina föregifna resor för att deri finna nya skäl för sitt hat till hertigen. Ni ser då min, käre Baron, att man icke, utan att rent af vilja det, kan bedraga sig på ett uppförande så föga egnadt att längre göra oss till narrar.

I följd häraf, Herr Baron, förnyar Hans Kungl. Höghet, trött på dessa små konster af den stora Katarina, punkt för punkt de instruktioner, som sist gåfvos er angående denna sak, utan att deri ändra det minsta och anbefaller åt er omsorg att utan uppskof skaffa oss *kejsarinnans sista ord*, hvilket för oss är absolut nädvändigt för att vi skola kunna vända oss åt annat håll. Det står dock ännu i kejsarinnans makt att få se detta giftermål fullbordadt, om hon vill vara uppriktig och gå in på våra vilkor, men hon har också blott detta tillfälle att bestämma sig. Försök derför, min käre Excellens, att så snart som möjligt få hennes svar. Det är redan i instruktionerna sagdt, att det högtidliga beskydd, som af kejsarinnan blifvit beviljadt en svensk förrädare allt för illa passar tillsammans med konungens ifrågavarande giftermål, för att man skulle kunna göra någon eftergift i denna rättvisa fordran. Dessutom, oaktadt allt hvad man säger om hofalmanackan, är det nödvändigt att hon afstår derifrån — eller ock skall hennes sondotter aldrig blifva drottning i Sverige. Hon måste också genast återgifva oss våra subsidier och framförallt är det absolut nödvändigt att storfurstinnan antager vår religion, förr än hon uppstiger på tronen. Angående denna punkt kan det aldrig blifva någon förändring undantagandes att man kunde lofva storfurstinnan att ej behöfva företaga denna afsvärjning förr än vid svenska gränsen.

Hvad angår konungens och hertigens besök i Petersburg denna sommar, måste man bestämdt, men på det mest höfliga sätt afböja det såsom en sak, som aldrig kan ega rum under minderårigheten. Skälet är, att Hans Kungl. Höghet icke utan att uppenbart bryta mot salig konungens testamente och rikets grundlagar kan föra den unga konungen utom gränsen. Detta skäl bör ensamt vara nog för kejsarinnan; jag afhåller mig derför frivilligt från att tillägga andra icke mindre bindande, till hvilka hennes föregående uppförande mot Sverige och hennes brist på grannlagenhet mot hertigens person blott allt för mycket gifva anledning.

Se der, min käre Baron, hvad som hertigen befaller mig att meddela er såsom den sista instruktionen i denna affär, på

hvilken han lifligt önskar att *med er första kurir* erhålla *en afslutning, hurudan den än må blifva.* Han önskar på samma gång, att ni lagar så, att man icke mer sänder hit till oss grefve Romantzoff; det må kosta hvad som helst blott man för alltid blir af med honom. Farväl, min käre Baron; Hans Kungl. Höghet sänder er tusen hälsningar. Han förbehåller sig att sjelf skrifva till er med afseende på ert upptagande i [serafimer]orden, som, efter ni önskar det, skall uppdragas åt kejsarinnan. Jag är med de mest oföränderliga känslor &ctr.

[Öfversättning från ett egenhändigt koncept på franska].

№ 85.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den* 22[1])/3 *april 1795.*

Min käre Excellens, underhandlingen med afseende på konungens giftermål har helt och hållet misslyckats. Jag anade det på förhand, såsom jag ock flera gånger haft äran låta er förstå. Nu är jag fullkomligt öfvertygad derom.

Redan tredje dagen efter den stafetts ankomst, som öfverbragte ert bref af den 23 februari, hade jag tillfälle att träffa herr Marcoff och att säga honom, att jag erhållit ett svar på de framställningar, hvilka Hennes Kejserl. Majestät uppdragit åt honom att genom mig låta framföra till Hans Kungl. Höghet.

Han syntes vara mycket nyfiken att få reda på dess innehåll — men syntes på samma gång förutse, att det var nekande. Jag framstälde då i de mest artiga och förbindliga ordalag, huru omöjligt det vore för Hans Majestät och Hans Kungl. Höghet hertigen-regenten att antaga Hennes Kejserliga Majestäts inbjudning, — och jag sade honom, att man för öfrigt befalt mig återgå till mina gamla instruktioner, i hvilka Hans Kungl. Höghet icke kunde göra den minsta ändring.

---

1) Tydligt felskrifning för $\frac{23\ [\text{mars}]}{3\ \text{april}}$. *Utg. anm.*

Herr Markoff svarade, att man i sådant fall borde betrakta hela affären såsom saknande all verklighet och icke vidare tänka derpå, — och han började genast att tala med mig om andra saker och att underhålla mig med samtal om herr Casströms affär, om hvilken jag med samma kurir skrifver till rikskansleren. — Jag sade honom, att jag med afseende derpå förklarat mig inför grefve Osterman, och jag bad honom att framföra till kejsarinnan hvad jag sagt honom rörande underhandlingen om giftermålet, hvilken underhandling jag icke kunde anse vara afbruten, så länge Hennes Kejserliga Majestät icke gifvit mig del af sitt beslut derom. — Herr Marcoff försäkrade mig, att jag från denna stund kunde vara öfvertygad derom, att kejsarinnan bestämdt icke skulle göra någon ändring i sina sista framställningar, hvilka nyss blifvit af mitt hof tillbakavisade; det vore utan gagn att åter upptaga frågan. Jag såg väl, att det hade varit gagnlöst att förlänga detta samtal, och att man måste låta de första intrycken lägga sig, alldenstund herr Markoffs harm var ganska tydlig, oaktadt all den möda han gjorde sig för att dölja den. — Jag nöjde mig med att säga honom, att jag hoppades, att han, alldenstund han hade sig anförtrodd denna angelägenhet, skulle sätta mig i stånd att snart kunna öfverbringa till mitt hof Hennes Kejserliga Majestäts svar.

Då flera dagar förflutit, utan att jag fick veta något af herr Markoff, inbjöd jag honom härom aftonen att supera hos mig, och då jag såg, att han snarare undvek än sökte att tala enskildt med mig, tog jag honom afsides för att fråga honom, hvad Hennes Kejserliga Majestät beslutit med afseende på ifrågavarande angelägenhet. Han sade mig då, att Hennes Kejserliga Majestät var orubblig i sitt beslut, och att hon, oaktadt hon lifligt önskade konungens förbindelse med sin sondotter, isynnerhet på grund af den tillgifvenhet hon hyste för den unge konungen, väl insåge, att man måste afstå från densamma, emedan de vilkor, som Hans Kongl. Höghet uppstälde, vore stridande med hennes finkänslighet och heder; hon kunde icke gifva sitt samtycke till, att hennes sondotter

afsvure sin religion. Han vidrörde flyktigt frågan om Armfelt, hvilken han fortfarande påstod icke finnas i Ryssland, — men han lät mig emellertid förstå, att kejsarinnan för den händelse hon beviljat honom en fristad, skulle göra sig skyldig till en grymhet, om hon utlemnade honom. »Med ett ord», sade han till mig, »man måste alldeles afstå från att tänka derpå eller tala derom, såframt vilkoren äro sådana. Kejsarinnan har äfven ålagt mig», sade han vidare, »att säga er enskildt, att hon tycker, att ni något lättsinnigt indragit henne i denna affär, och att ni hade kunnat bespara henne obehaget af detta sista afslag. Hon tror, att ni känner henne nog för att veta, att hon icke lättsinnigt ändrar tänkesätt. — Efter hvad herr Zouboff sagt er å hennes vägnar, och då hon sett er taga ett nytt steg hos mig, har hon måst tro, att Hans Kungl. Höghet uppriktigt önskade ett närmande mellan de båda hofven, och att ni hade några instruktioner i detta syfte. Se der hvad som förmått henne att göra de framställningar, som hon gjort! Men hon ser bättre än någonsin, att hon bör afstå från detta hopp». — Jag svarade, att mitt hofs uppförande i denna angelägenhet varit öppet och konseqvent; att Hans Kungl. Höghet, som lika lifligt som H. M. sjelf önskade denna förening, så ofta som de bekymmer af många slag, som Ryssland under någon tid beredt oss, tillåtit att göra det, hade gifvit denna sin vilja och önskan tillkänna; att mina instruktioner, hvilka aldrig ändrats, bevisade, att man samtyckt till allt, som icke stod i strid med rikets lagar och allmänna meningen, hvilken stundom betydde mera än sjelfva lagarne; att hvad berräffade mig personligen, så hade jag ett starkt skäl för att önska denna förening, nämligen min öfvertygelse att man åt konungen icke kunde välja en furstinna, som förenade mera älskvärda och gedigna egenskaper; att jag, som följaktligen dels på grund af mina order, dels ock på grund af min egen önskan var besluten att för den lyckliga utgången af denna angelägenhet göra allt hvad jag kunde, naturligtvis borde vända mig till honom, som hade ett så stort inflytande på de öfverläggningar, som höllos i H. K. M:s råd, — isynnerhet som herr grefve Zouboffs svar icke varit syn-

nerligen bestämdt, och mitt hof önskade ett slut på sin ovisshet; men att jag icke för honom dolt vare sig mina egna tankar eller hvad som var vigtigt att lära känna af mina instruktioner. Efter ett långt samtal i dessa frågor och andra som ofta utgjort vårt samtalsämne — sade herr Marcoff till mig: »Hvad vill ni, att vi skola göra deråt? Kejsarinnan är sådan! Man måste åtminstone låta denna fråga hvila. Kejsarinnan har förbjudit mig att tala vidare med er derom. De båda kontrahenterna äro unga och storfurstinnan är ännu icke giftasvuxen. Om detta giftermål bör blifva af, så skall det måhända en dag ega rum. Men, jag ber er, låtom oss icke mera tala derom»!

Se der, min käre Baron, utgången af denna underhandling, som olyckligtvis slutat med att endast göra vårt förhållande till detta hof ännu mera spändt än det förut var. Jag harmas oändligt öfver att någonsin i mina depescher hafva framhållit densamma såsom ett medel till försoning — hvilket berott af att jag ej förmått förutse de hinder, som stält sig i vägen derför. Men den största af mina sorger är den, att en prinsessa, som synes född för att göra en make lycklig, sannolikt aldrig skall blifva vår unge konungs följeslagerska.

Om emellertid denna förening hade kunnat ställa oss i det minsta beroende till detta land, så skulle jag tacka och välsigna himlen för att den icke blef af! Men jag har alltför goda tankar om konungens och prinsessans förstånd för att hafva kunnat hysa en sådan farhåga, och från politisk synpunkt betraktade jag detta giftermål såsom måhända den ende förbindelse, som det för oss vore gagneligt att hafva med detta land, hvars intressen äro fullkomligt skilda från våra, men hvilket genom sin storlek och makt väger så tungt i förhållande till oss, att vi, enligt min tanke, böra utan att någonsin afstå det minsta af våra rättigheter och vårt oberoende, söka vinna styrka genom all den makt, som en vis politik förlänar åt vänskapen, blodsbanden och förvandtskapen. Starka på grund af vår goda rätt och af rättvisan, som skall leda våra handlingar, skola vi blifva det ännu mera i Rysslands

och måhända de andra nationernas tankar, om vi på något sätt hafva del uti detta kejsardömes storhet, utan att hafva del uti dess våldsamheter och olagligheter. — Det österrikiska husets allians med huset Bourbon, hvilken förlamade det senare och beröfvade detsamma hela dess anseende, kan icke anföras såsom ett exempel på faran af detta slags allianser emellan furstehus med skilda intressen. Frankrike styrdes af svaga furstar; det var en makt af första ordningen; och allt hvad som hämmade dess verksamhet bidrog med nödvändighet till att beröfva det dess anseende, då deremot allt, som bidrager till vårt lugn och vår trygghet, på samma gång bereder oss en tillväxt i styrka och hjelpmedel att i vår ordning deltaga i de stora tilldragelser, som äro epokgörande i folkens historia, utan att dock, eller åtminstone sällan, medföra deras lycka.

Man skall måhända invända, att vi blifvit förolämpade af Ryssland, att vi ännu äro det. Jag erkänner det, — men detta fula uppträdande å dess sida har genom vår regerings vishet vändt sig till dess egen vanära och skada; och om icke detta förbättrar det, så skall det dock göra det mera klokt — och mindre farligt. — Hämden är för öfrigt ett mycket farligt vapen, och efter bestraffningen upphör den att finnas till.

Vi hafva blifvit befriade från grefve Romanzoff, åtminstone till juli månad. Det medel, som jag för det ändamål användt, var att öppna mitt hjerta för herr Markoff och för honom tillkännagifva vår önskan att icke återse hos oss denna ambassadör. Jag gaf honom detta förtroende i samma stund som jag med denne minister inledde underhandlingen om giftermålet; och som han då gerna ville göra sig angenäm för vårt hof, så lofvade han att påskynda grefvens afresa, åtminstone för någon tid. Dagen efter sedan denna fråga varit å bane, sade kejsarinnan i sin krets till Romantzoff, att hon nyss fått veta, att konungen denna sommar skulle göra en resa till Skåne, och att han skulle göra bäst i att uppskjuta sin resa till Sverige till Hans Majestäts återkomst. Herr Romantzoff ansåg saken såsom afgjord; men genom en besynnerlig motsägelse befalde hon herr Markoff att bedja mig om ett samtal och att förklara för mig,

att hon omöjligen kunde samtycka till ambassadörens återkallande, ty hon hade gjort allt hvad man kunde begära af hennes tillmötesgående, då hon återkallade grefve Stackelberg — isynnerhet då hon icke af oss kunnat utverka hemkallandet af en simpel tolk i Konstantinopel, hvilken oupphörligt intrigerade mot Ryssland och skaffade det fiender hos Porten; upprepandet af en dylik åtgärd skulle kunna stämplas såsom svaghet förutom det, att kejsarinnan af sin rättvisa och sina grundsatser vore förpligtad att icke fråntaga sina tjenare och sina ministrar deras sysslor, utan att de begått något svårare fel, som kunde berättiga till en så sträng behandling. — Herr Markoff tillade, att det i hela kejsardömet ej funnes någon, som kunde vara oss till lags. Han påstod, att på 40 år hade vi icke haft en rysk minister i Sverige, med hvilken vi icke varit missnöjde. Han uppräknade nu en lång följd, i det han äfven tog sig sjelf med bland deras antal. Jag sade honom då, att felet låge antingen hos ministrarne sjelfve eller i de angelägenheter, som de haft att behandla; att en ministers första egenskap vore att behaga det hof, vid hvilket han vistades; att grefve Romantzoff icke uppfylde detta anspråk, hvarefter jag anförde flera drag, som vitnade om denne ambassadörs taktlösa uppförande.

Hvad beträffar Herr Mouradgea, sade jag honom, att det var en skicklig man och en god konungens tjenare, hvilken man ganska orättvist förtalat, och hvilken kejsarinnan skulle vara ganska nöjd att hafva i sin tjenst. — Som herr Markoff räknat sig sjelf bland de ministrar, som råkat i onåd i Sverige, gaf detta anledning till skämt, som gjorde ett gladt slut på detta samtal. — För öfrigt sade han alls icke hvad som händt hos kejsarinnan två dagar förut med herr Romantzoff, men jag hade redan på annan väg erhållit del deraf. — Nu då giftermålsunderhandlingarne misslyckadts, skola alla andra, hvilka vi komma att hafva med detta hof röna inflytande deraf. Det är olyckligt, att mina krafter nedsättas, då svårigheterna tilltaga. Jag är nedstämd af så många fruktlösa ansträngningar; ständ såsom förpost på den mest aflägsna och den mest farliga platsen, får jag

hvarken i otid göra allarm, eller gifva anledning till en falsk trygghet. Min vaksamhet bör vara beständig; och hvad som är ännu svårare, och som mest strider mot mitt skaplynne, är de beständiga trakasserier, som angelägenheterna förorsaka mellan de ryska ministrarne och mig; man måste ålägga sig tvång och varsamhet, för att icke öka bitterheten. — Jag ville hellre slåss och lefva den återstående tiden i fred med dem. — Hvad som qvarhåller mig på min svåra bana är konungens och Hans Kungl. Höghets godhet; det är er vänskap; det är den utan tvifvel falska och af egenkärleken ingifna tanken — att kunna vara nyttig. Se der, min käre Excellens, hvad som ensamt hindrar mig att duka under; men jag är öfver måttan uttröttad, och jag behöfver mera än någonsin era råd, er vänskap och alla de känslor af den djupaste tillgifvenhet, som jag för hela lifvet egnat er.

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 86.

Friherre G. A. Reuterholm till general-lötnant Curt von Stedingk, *den 13 April 1795.*

— — —

Hvad beträffar den afbrutna underhandlingen om konungens förmälning, återstår, då allt redan är sagdt å ena såväl som å andra sidan, för mig endast att försäkra er, min käre vän, att både konungen och hertigen vid läsandet af ert sista bref gjort er all den rättvisa, som ni så väl förtjenar genom ert kloka och förståndiga uppförande i denna angelägenhet, om hvilken de båda bedja er att icke vidare tala med hvem det vara må af kejsarinnans ministrar, alldenstund den numera är helt och hållet afslutad, och de icke vilja utsätta sig för ett tredje afslag. H. M. och H. K. H. finna för öfrigt, att

denna sista förevändning, som kejsarinnan valt för att afbryta hvarje ytterligare underhandling i denna fråga, endast alltför väl passar i stycke med hennes forna handlingssätt, då hon fattar humör med anledning deraf, att konungen och hertigen icke vilja i sommar fara och uppvakta henne i Petersburg, och de finna, (alldenstund hon bestämdt vill det) att *de icke förlorat något derpå.* Men denna furstinna har nu för andra gången uppoffrat sin sondotter för sitt högmod och sina onda uppsåt emot Sverige — — —

Som rikskansleren i dag skall omtala för er alla de utsigter, som förefinnas för att Ryssarne snart skola göra ett anfall på oss, sökande att taga oss genom öfverraskning, skall jag endast säga er ett ord i denna sak, alldenstund ju ingen är bättre i tillfälle än ni, min käre vän, att rätt lära känna sinnesstämningen, och detta ord det är, att ni bör taga er sjelf i akt i händelse af en brytning och om möjligt hindra, att man icke må bereda er obehag vid er återresa, derigenom att man låter er färdas genom alla de ödemarker, som man nyligen hade artigheten att låta hr Nolken bese; ty man bör vänta sig allt af ett hof, som är så trolöst och så föga nogräknadt i afseende på de medel, det använder. Men ni står under Försynens beskydd. Vänskapens förhoppningar skola icke svikas, då det gäller er räddning. Emellertid bör jag såsom vän anförtro er, att vi snart skola ingå *närmare förbindelse med Fransmännen,* hvilken förbindelse vi icke vidare såsom hittills skola kunna dölja, ehuru vi aldrig skola upphöra att vara neutrala under detta olyckliga krig. Men som derigenom måttet af kejsarinnans och hela denna ligas hat till oss skall blifva rågadt, skyndar jag att derom underrätta er, min käre vän, på det att ni må vara ännu mera på er vakt, lika mycket för er egen persons som för våra angelägenheters skull.

[Öfversättning från ett utdrag ur ett bref på franska].

№ 87.

Friherre Fabian Vrede till Friherre G. A. Reuterholm,

Helsingfors den 27 april 1795.

Högvälborne Herr Baron och President, en af rikets Herrar samt Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden.

Ju närmare man granskar anstalterne i Ryska Finland, ju mindre tyckes man finna anledning till frugtan för vår gränts. Inga ovanliga Trouppesamlingar, inga extraordinarie magasiners formerande, intet med ett ord af alt det som bör précedera ett fältog har ännu gifvit oss anledning till alarm på Landsidan, men sjörustningarne äro helt annorlunda; de drifvas med skyndsamhet och styrcka — ett antal af större och mindre fartyg utrustas, som rygtet låter stiga ganska högt, och jag bekänner uprigtigt att ehuru litet jag är fallen att tro på ett krig i denne moment, ger dock desse anstalter mig anledning till åtskilliga reflexioner.

Jag är ej Politicus och känner ej ställningen båda hofven emellan, det är ofelbart endast af denne man bör med någon säkerhet kunna sluta sluta till Ryssarnes afsigter; men en gong afgjort att desse äro fientelige, blir frugtar jag Théatren ej Finland.

Eders Excellence täcktes tillåta mig att gjöra några ganska enkla reflexioner; om anledningar till ett krig nu kunna existera, härleda de sig utan tvifvel från ett personelt missnöje emot vår administration, fomenterat, eller åtminstone till utbrott bragt af en man, ibland hvars monga elaka qualiteter man altid funnit en stor tilltagsenhet och Djerfhet uti idéer utan någon granlagenhet uti medlen till deras utförande; denne skall visserligen uppge och tillstyrcka den ginaste vägen till utförandet af sin enskilta hämd. En Campagne i Finland oagtat alla möjliga medgongar skall altid af honom anses som ett longsamt eller ofullkomligt medel till vinnande af detta ändamål. Jag känner Armfelt af de monga relationer vi under kriget haft tillsamman och vet huru mycket han anser en Expedition på Sverge möjlig.

Men äfven utan alla förrädiska instigationer, skulle jag vara nog fallen att tro, det redan efter sista freden och i an-

ledning af Ryssarnes nu mera déciderade öfverlägsenhet i sjön den plan af dem blifvit antagen att hädanefter vid inträffande krig med oss, direkte gå löst på Sverge. Och månne de flere värck de updragit longs deras gränts (som vi så benäget velat anse som blotta försvarsanstalser) ej just ingå i denna plan? Visserligen misstro de ej sin egen styrcka att kunna emotstå vår vid tillfälle af ett krig i Finland, men vore ej snarare deras tanka att medelst denna defensionslinie sätta sitt eget land i säkerhet för de obetydliga éfforer finska arméen kan gjöra, under det att de med styrckan af deras egen gå att kasta kriget annorstädes? Denna idé förtjenar upmärcksamhet om värckeliga anledningar till fredsbrott äro å färde, och just det sättet hvarmed de nu rusta till sjös, utan att i samma mon anstalter synes till Lands, giör den än mera eftertänklig.

Emedlertid är jag ännu Tomas hvad sjelfva fredsbrottet anbelangar, och det ur monga skäl; en klok maniement af affairerna ökar ännu mer mitt hopp. Här i Finland täcktes Eders Excellence vara öfvertygad och därom försäkra Hans Kongl. Höghet Hertigen, att ingen ting uragtlåtes af de anstalter som omständigheterne tillåta att vidtaga. General Klingsporre med en stor kännedom af landet, med mycken vana af affairer, och med experience af sista kriget förenar en värckelig Zele för Hans Kongl. Höghets person och ett vist intresse i det Land, hvari han nu helt och hållet nedslagit sina bopålar, är utan tvifvel efter den kännedom jag har om våra generalspersoner den som bäst kan svara emot Hans Kongl. Höghets förtroende, och ehvad ock skulle kunna hända, skall altid Hans Kongl. Höghet finna så hos Honom som hos mig kärlek för konung och fäderneslandet och en vördnadsfull tillgifvenhet för hans Person.

Uti Eders Excellences godhet vågar jag innesluta mig och framhärdar med vördnad.

Eders Excellences

ödmjukaste tjenare

F. Wrede.

[Egenhändigt original].

№ 88.

Hertig Karl af Södermanland till friherre G. A. Reuterholm, *Karlskrona den 21 juni 1795.*

Min bästa vän. Ert bref af d. 15 dennes feck jag i går med Extra Post jemte inneliggande bref till Konungen, som jag genast öfverlämnade. Kongl. Mayt tackade mycket, och lärer sjelf besvara det samma. Sjelfva bröstbilden på Rd. är efter mitt tycke mindre väl exequerad än modellet uti vax, gravuren är nog svag så att den ej presenterar sig klart utan ser suddig ut, jag hade önskadt att hufvudet varit mera upphögdt och mindre fedt, det är värkeligen ledsamt att vi i denna stunden ej har någon Medailleur som duger. Nu vill jag komma till min berättelse om entrevuen med KronPrintsen i Dannemark, som skjedde förleden Onsdags den 17 om bord på Chefskeppet af Svenska flottan. Ett litet lätt fartyg var befalt att öfverföra Kongl. May:t med dess Suite till flottan; det vakraste väder och den bästa vind gynnade öfverfarten, så att precis 12 om förmiddagen steg Kongl. May:t ombord på gref Wachtmeisters skepp, då i det samma vinden sprang tvärs emot och på detta sätt gynnade Kronprintsens öfverfart, som kom straxt därefter ombord. Med Konungen var utom Suiten ArfPrintsen af Mecklenbourg Strelitz, och med KronPrintsen följde Printz Fredric af Hessen dess svåger, Printzen af Würtenberg och Printsen af Augustenbourg jemte Amiralen af Danska flottan, som är under Armering, herr Kaas samt alla SkepsCheferne af den samma. Dess slup styrdes af dess Adjutant Lindholm och dessutom var honom följachtig dess GeneralAdjutant och en Kammarjunkare. Då han kom ombord var jag honom till mötes vid halfdäcket och följde honom genast in till Konungen som var uti Kajjutan. Han var vid första ankomsten förskräckeligen Decontenancerad och nästan så att hela dess kropp skalf. När Kungen Embrasserade honom var han lika så, så att Kungen tog genast en air de Suprematie öfver honom, som var förundersam för alla Spectateurerne. Jag måste bekänna, att

ehuru jag hade instrueradt den lilla om den Conduite han skulle föra, öfvergick han vid detta tillfälle min förmodan. En gammal Experimenterad man har aldrig med mera dignitet, med mera höflighet och med ypperligare värdighet kunnatt uppföra sig, och det till den grad att vår höga främmande värkeligen var så imponerad af sin aceueille, att han hade mera air af en undersåte än af en främmande KronPrints som hälsar på sin Cousin. Sedan alla Complimenter och Presentationer voro förbi satte man sig till bords,' och under måltid efter Sjömannasedvänjo dracks skålar och gjordes mycket buller med Canoner; efter middagen fick jag omsider fast min Prints vid ett hörn; jag började först att betyga min glädje öfver detta lyckliga tillfälle som gaf mig det efterlängtade nöget att renouera en Connoissance som jag för 9 år sedan gjordt och som äfven nu bringade mig den glada stund att kunna försäkra H. K. H. om Kungens och min sanningsfulla vänskap, som, i alla skiften oföränderlig för en vän, en så nära slägtinge och en granne, vore altid färdig att vid alla tillfällen däraf gifva ovedersegliga prof. Ingressen af denna Compliment uppväckte genast en tyst uppmärksamhet, men om han varit förrut prevenerad att något däruppå skulle följa eller att han sjelf af blygsamhet för mig ej viste hvad han skulle svara, bugade han sig mycket vid alt detta utan att säga något och darrade så att kjeftarne flög fram och tillbakars. Jag vele gifva honom därefter tid att repa sig och teg en liten stund samt vände genast talet på ett annatt ämne för att ej efarouchera honom sägandes: »il paroit que les Elements ce [se] sont joints aujourdhuit pour favoriser l'heureuse entrevue qui a eu lieu; le vent etoit favorable au Roi pour arriver ici et il a tout de Suite changé pour amener V. A. R. dans les bras de ces [ses] amis.» Han tog af sig hatten och bugade sig hastigt två, tre gånger och balbutierade åter: »Oui, oui, très favorable, très heureux. C'est un bonheur — — — C'est — — — fort bien — — je suis enchanté» — — och däruppå blefvo vi tysta. Jag började åter en annan Conversation och sade, att det var en faselig olycka som öfvergådt Köpenhamn, att utom den del som vi alla Svenska toge uti den

desastre som händt Dannemark var jag för min egen del så mycket mera au desespoir, när jag feck den tidningen, som jag frucktade, att jag därigenom skulle gå miste om det nöget att få se honom, men ehuru jag nu hade åter fådt den lyckan, vore jag altid ändå rörd öfver den olyckliga händelsen genom den nära del jag tog i alt hvad som kunde röra honom. Jag tillade att man hade skrämt oss i Sverige att detta olycksupp-trädet var mera premediteradt än accidentelt och att man ifrån Helsingöhr hade fådt underrättelser att det frucktades för ett frihets upplopp, som vore stiftadt af illvilliga utlänningar. Han svarade då med häftighet: »non, non, impossible, les Danois sont bons, sont fideles.» »Oui», je dis, »tout peuple laissé a Soi même est bon, mais il peut etre exité et nous avons malheureu-sement des exemples tres recentes devant nos yeux; au reste, mon amitié pour V. A. R. me fait peut etre voir les objets plus grandes qu' elles Sont; ce n'est pas au reste a moi d'approffon-dir les Causes, mais tout ce que je puis vous dire, mon Cou-sin, dans les Circonstances presentes: il faut avoir les yeux bien ouverts, ne prendre des Conseils que de vous même garder votre pouvoir pour fair du bien a vos peuples et Contenir ceux qui Veulent S'ingerer a jouer des rôles, qui ne leur apar-tient pas de jouer. L'interet de la Suede, uni a l'interet de Dannemark, exige de moi de vous dire la verite a ce sujet, Ce n'est pas en qualité de Regent que je vous parle, c'est en qua-lité d'ami et je puis vous assurer, foi d'honneur, que si jamais le malheur voudroit que vous futes dans ce cas, Comptes que je n'epargneroi rien pour vous offrire touts les Secours possibles.» Han tog mig i hand och kramade mig, men sade: »oh! cela n'ar-rivera pas. Oh! cela n'arrivera pas». Men han var som en men-niskia hvilken vill tala men törs ej, och som ändå vill tala men kan ej för det att han får ej någon kraft att öppna mun-nen. Här blef det tyst, efter en liten stund sade han: »Vous avés un belle flotte». Därpå svarade jag, att hon låg nu här efter conventionen, men jag hoppades, att han fann det man skulle nytja henne på ett annatt sätt än i fjol och att han ville vara så god och säga mig sine intentioner om den plan

han fandt som skulle tjena till detta årets campagne, så ville jag derom gifva äfven mina reflexioner, och kunde vi då genast öfverenskomma hvad partie vi skulle taga emot de obilliga uppbringningar som värkställtes emot båda Nationernas flagga. Om vi skulle ligga stilla och gjöra intet som i fjol, blef det en ridicule. Därpå svarade han: »mais vous l'avés voulu vous même armés.» »Oui», je dis, »parceque la Convention entre nos deux etats l'avait stipulé, et toujours fidele a mes promesses je regarde comme une obligation Sacrée d'en remplir les articles.» »Moi de même», svarade han. Jag infölt: »je le vois bien mon Cousin, par le pavileon qui brille auprès du notre, mais il S'agit m'aintenent de Scavoir votre idée sur la maniere de rendre notre Armement respectable et respectée; il est de notre commun interet de Soutenir ce que nous avons deja Commencé et de faire voire à l'Europe l'accord qui regne entre nous Pour étre a l'abris des insultes des puissances belligerantes». Däruppå visste han ej hvad han skulle svara. »Mais oui, on peut faire des courses», svarade han, och sedan sade han: »je vous avoue que je n'aime pas les Couvoys». »Je les crois pourtant tres necessaires», lui repondi-je. »On ne se frotte pas inpunement a un Vaisseaux de Guerre, et on ne S'attire par vollontiers la guerre avec tout le monde pour un petit vaisseau Marchand.« Han svarade häruppå: »Oui vous aves raison, mais cela peut arriver et allors on a la Guerre.» »Oui», lui reparti—je »on a la Guerre, il est vrai, mais injustement, on ne l'a pas provoquée, on defend son independence, on a la bonne Cause pour soi et la Providence est juste». Därpå svarade han: »on a la Guerre.» När jag såg, att jag hvarken feck svar, och att en värklig räddhåga tog honom så att alla lemmarne darrade då denne Conversation Continuerade, frågade jag honom: »Peut etre V. A. R. Seroit plus Contente, si en reflechissant sur ce que j'ai eu l'honneur de lui dire elle voudroit me faire parvenir ses idées Sur ce Sujet par le Canal du Comte Bernstorff et que Ehrenhejm fut chargé de ma part d'en parler au Comte». I detsamma klarnade hans ansigte och han svarade: »oui de tout mon coeur, mon cher cousin, je vous assure que j'yrai audevant de vos

desirs». Han embrasserade mig då med mycken afectuosité och det var värkeligen en stor sten som jag tog af hans hjerta. Det är värkeligen omögeligt att värka på honom omedebarligen; Bernstorff styrer honom allenast och endast, först genom den assendent som genom gammal vana en gammal man har altid på en ung gosse, som han sadt sjelf till styret, och för det andra genom den räddhoga man inspireradt honom för den Credit Bernstorff har i Danska Publiquen, så att om han skulle renvoyeras risquerades en Revolution. Jag tror således, att KronPrintsen bör anses som Null och att hädanefter våra Batterier skola ställas på sjelfva ministern att amadouera honom, hvilket jag tror snarare skulle reussera, om man tager honom på dess foible, som är ambition, och flatterar honom samt krusar litet. Af Ehrenheims sista depeche lärer ni sedt, att Krudner insinueradt från kejsarinnan, att hon offrerar sig till mediatrice emellan England och Danmark för att bilägga deras differenser, och att Bernsdorff acccepteradt proposition; alt detta säger Ehrenheim har Bernsdorff sjelf gifvit honom tillkänna; ehuru detta ser tvetydigt ut, lärer dock resultaten ej blifva annan än att få sine skepp igen utan att vidtaga några våldsamma steg, men den idée, som man haft att Dannemark skulle inneslutas uti den tractat som Ryssland och England gjordt sins emellan, den är ogrundad — emedan derigenom skulle Dannemark utan att sjelf veta däraf inledas i kriget med Frankriket och göra sig declarerad anhängare till Coalisationen, hvilket strider aldeles emot den esprit som regerar i Danska Publiquen, hvilken ministern cajolerar och som i sådant fall skulle utbrista uti ett uppror, hvilket utan tvifvel störta Bernstorff sjelf ifrån styret, hvilket är det endaste ändamål af hans gjerningar, biereringar[?] och uppförande. Emedlertid har Ehrenheim fådt befallning att pressera, det denna saken blifver tiré au clair, och Sprengtports afsändande en nödvändighet som jag ber Er, min bästa vän, att påskynda. Ehuru med oförrättade ärenden rest ifrån flottan, har jag dock genom denna entrevue så uträttadt, att svårligen Danska ministern kan skiljas ifrån den Svenska utan genom sitt egitt fall. Hela Danska Nationen, utöfver sig glad

öfver detta mötet, har betygat sin glädje öfver denna förening; flere Svenskar, som rest öfver, har berättadt det samma som äfven deras hat mott Ryssar och Engelsmänn, och Gref Bernstorff bereder sitt egitt fall, om han vill bedraga oss.

RiksCantselern har sändt mig i dag en Note från Notbeck, som begär på sin Principals vägnar assistence för de skepp af dess flotta som skulle lida sjöskada. Saken är embarassante; refuserar man det, så är det ett ovänligt och ovanligt steg, som skulle hafva en elack påfölgd; åter om man skulle gifva detta begär ett olimiberadt bifall, så hade det äfven kan hända ledsamma suiter. Som saken har varit practiserad förr, kunde äfven samma tournurer brukas; detta skedde på 70-talet och måste finnas antingen uti Cabinettet eller Archivet. Jag tycker att man skulle svara så här:

»Sa Majeste Suedoise, toujours bien aise de temoigner a Sa M. l'Imperatrice de Russie ces [ses] desirs de maintenir l'amitie et la bonne harmonie entre les deux Puissance, sera charmee de porter l'assistence et touts les secours possibles aux vaisseaux de S. M. l'imperatrice qui par des accidents malheureux voudront ce [se] refugier dans les ports de S. M. Suedoise selon ce qui s'est pratique les annés» etc. som måste finnas uti acterne. — På detta sätt nämnes ej flottorne, utan blir det endast för enskildt skepp som söker asile för storm eller annan sjöskada.

Hvad Loden och er Brors Uniformer angår, skall blifva gjordt efter er önskan. Nu är mitt bref så långt att jag skäms därför och slutar därföre med (att) att önska Er alt godt min bästa vän.

Carl.

[Egenhändigt original].

№ 89.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *d. $^{9}/_{20}$ juli 1795.*

Jag har slitit mig lös från min tillbakadragenhet för att företaga en ganska tröttsam utflykt till vice-kansleren. Hans gods, som heter Matoxa, är ofantligt stort, upptagande en vidd af sex svenska mil vid Ladogas stränder. Jag har sett denna vackra sjö, ej utan harm, med ungefär samma känsla som man ser en gammal älskarinna, som en lycklig och förslagen rival borttagit från oss. Låtom oss icke misströsta, min vän, att hon en dag återvänder till oss, men vi skola för detta ändamål behöfva en tid af god förvaltning och hushållning, en oafbruten fred, som dock icke förvekligar våra seder och vårt mod, och i detta land revolutioner i förening med laster, som redan undergräfva deras makt, krig, eröfringar, en asiatisk lyx, satraper, slafvar och den oreda, som deraf blir en följd, men, min käre vän, Finland, Finland, det är vårt skydd, den dam, som skall hejda denna strida flod. Den måste vara fast och säker, men den är det icke. Utan detta land äro vi mindre än intet. Vi blifva en underordnad makt och kunna ej mer bevara vår sjelfständighet.

Man säger, att *gumman* rasar i Czarsko Zelo, sedan hon fått veta, att konungen ämnar taga en prinsessa af Mecklenburg till äkta. Detta oaktadt bemödar hon sig om att bibehålla fattningen, men flera uttryck, som undfalla henne, visa tydligt, att hon kommit till ånger öfver, att hon följt dåliga råd. Men oaktadt hennes så beprisade fasthet finnes det måhända ingen suverän, som är mera beherrskad af sin omgifning än hon. Detta fel tilltager med åren, och det misshumör, som hon derför visar, är den enda hämd, som hon tager på dem, som hafva missbrukat hennes förtroende. Armfelt är fortfarande i Kaluga, men man lemnar honom i saknad af penningar, och han är allmänt föraktad, öfvergifven till och med af sin väninna, furstinnan Menschikoff, hvilken preussiske ministern tillvunnit sig. Man

påstår, att han är ganska misslynt. Ännu är det icke fråga om herr Romantzow's afresa, och jag tror, att han icke tänker derpå. I alla händelser skall jag söka att lägga hinder i vägen derför så mycket som det är mig möjligt, och för detta ändamål har jag, i det jag låtsat göra mig skyldig till en indiskretion, låtit honom förstå att han vore afskydd i Stockholm, och att man der alls icke ville hafva att göra med honom, men äfven härutinnan har man måst skonsamt behandla hans egenkärlek, som är vidunderlig, och som kunde bringa honom ända derhän, att han ville raka motsatsen till det, som vi vilja.

Tro för öfrigt icke, att jag icke får dela med er den dåliga sinnesstämning, som man gör oss äran att hysa emot oss. Då man icke kan slå husbonden, slår man hans hund. Det är min historia. Här kallar man mig lismare. Man beskyller mig för falskhet och slughet. Det finnes intet, ända till historien om förmälningen, hvilken jag af allt mitt hjerta och af all min själ åstundat, hvari man icke misstänker mig för att hafva motarbetat en lycklig utgång.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 90.

Friherre E. M. Staël von Holstein till rikskansleren friherre F. Sparre. *Paris den 31 juli 1795.*

Jag blef öfvermåttan ledsen öfver olyckan att hafva förtjenat Hans Kunglig Höghets ogillande med afseende på den traktat, som jag haft äran sända honom med Signeul. Ehuru jag ej vill företaga mig att försvara mitt uppförande, tror jag dock, att bevekelsegrunden till mitt handlingssätt jemte svårigheterna att underhandla med en sådan regering som denna kunna göra det ursäktligt.

Sieyès satt ännu i utskottet, då traktaten föreslogs. Jag har redan haft äran att i mina föregående depescher antyda för E. E. alla de hinder, som denne regeringsmedlem har

uppstält mot underhandlingen. Mitt outtröttliga nit förmådde slutligen utskottet att oaktadt Sieyès' inflytande föreslå mig en traktat, hvars många bristfälligheter jag nog insåg, men hvilken jag dock betraktade såsom ett säkert medel att framdeles erhålla ansenliga fördelar, ty jag var öfvertygad om, att vid Sieyès' afgång kunna förändra den. Detta sista hopp bedrog mig icke, ty välfärds-utskottet hade redan kommit öfverens med mig om, att förklaringen mot England var likaså onyttig som outförbar, och att man ansåg denna punkt i traktaten vara af föga vigt. Jag bör vid detta tillfälle göra medlemmarne i det närvarande utskottet all rättvisa. De äro alla tillgifna Sverige och långt ifrån att vilja förmå hertigen-regenten att aktift deltaga i det pågående kriget. De äro tvärtom öfvertygade om nyttan af sträng neutralitet. Jag kan hafva äran försäkra Ers Excellens, att jag i detta ögonblick skulle hafva erhållit en ansenlig del af hvad Hans Kunglig Höghet har befalt mig att fordra, om icke ett bref från herr Rivals hade uppväckt tvifvel om svenska regeringens vänskap för Frankrike. Hertigen-regentens vägran att godkänna herr Rivals kreditif har af denne minister framstälts på ett så oroande sätt, att välfärdsutskottet ett ögonblick trodde, att hertigen-regenten ovilkorligt ville bryta med Frankrike. De personer, med hvilka jag underhandlar, blefvo allvarligt bekymrade öfver det dröjsmål med underhandlingens afslutande, som denna vägran från Hans Kungl. Höghets sida åstadkom. Jag hoppas, att Ers Excellens skall vara god betänka, med hvilken ovisshet personer handla, då den förskräckligaste ansvarighet sväfvar öfver deras hufvud. De kunna blott fatta beslut, då de äro i stånd att rättfärdiga sitt uppförande, och de hafva ansett det omöjligt att bevilja en ansenlig summa penningar åt en regering, som icke vill gifva dem det första beviset på sin tillgifvenhet, nämligen det att erkänna deras minister. Se der den svårighet, som man i detta ögonblick uppställer för mig! Alla öfriga äro undanröjda. Det skulle då vara lyckligt, om utskottet kunde få tillkännagifva från national-konventets tribun, att dess minister har blifvit erkänd vid det svenska hofvet isynnerhet i ett

ögonblick, då den allmänna freden icke är aflägsen. Om Frankrike likväl skulle visa sig otacksamt, skall ingenting hindra hertigen-regenten att gifva Rivals order att afresa, på samma gång som jag skulle lemna Paris. Jag hoppas emellertid, att Frankrike aldrig skall vara nog opolitiskt att begå ett sådant fel. Jag har tvärtom skäl att tro, att hertigen-regentens modiga och ädla uppförande, som gillats af hela Europa, aldrig skall kunna blifva annat än mycket förmånligt för Sverige. Freden, hvaraf Frankrike snart kommer att njuta, skall gifva det nya krafter och sålunda förskaffa det nya tillfällen att visa Sverige sin tacksamhet. Jag vet fullkomligt säkert, att Ryssland har föreslagit utskottet att öfvergifva Sverige, och att detta förslag med harm tillbakavisats. Långt ifrån att tvifla på utskottets goda afsigter är jag derför tvärtom öfvertygad, att det skall göra allt, hvad på det ankommer, för att sätta Sverige i stånd att göra Ryssland och sina öfriga fiender motstånd.

Jag har enligt hertigen-regentens befallningar till välfärdsutskottet öfverlemnat en skrift, hvari jag af detsamma begär ett afgörande svar.

Utskottet har lofvat mig att det i fredstraktaten, som just nu är färdig att afhandlas med hofvet i Neapel, ej skall underlåta att fordra den godtgörelse, som tillkommer Sverige.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 91.

Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, *Drottningholm den 20 augusti 1795.*

H. M. konungen äfvensom H. K. H. hafva läst innehållet af denna depesch med mycken tillfredsställelse och på samma gång med det lifligaste gillande med afseende på ert värdiga och kloka uppförande vid detta tillfälle. Om å ena sidan vår fåfänga finner sig något litet smickrad af att se, att man slutligen låtsar antaga en mildare ton mot oss och ångrar sitt

forna dåliga handlingssätt, så är det oryggliga beslutet att aldrig mera utsätta sig derför ej mindre bestämdt. Sveriges tron och föreningen med den älskvärdaste bland konungar hafva endast alltför länge erbjudits denna otacksamma furstinna, som tillbakavisat dem på ett sådant sätt, att hon bör kunna vara viss om att aldrig se sig i tillfälle att än en gång försmå desamma. Hennes politik för stunden, hennes gallsjuka lynne och hennes nycker, hvarom hr St. Lambert talat med er etc. etc. äro visserligen vigtiga saker för de slafvar, som äro underkastade hennes jernspira, men för oss, för Svenskar, som äro lika litet danade för att böja sig under oket som att lida förolämpningar, hafva dessa fågelskrämmor föga att betyda. Sålunda är det nu för alltid slut. Hvad beträffar denna artikel, bör jag förskona oss båda från obehaget att upprepa alla dessa oförrätter mot Sverige, hvilka för öfrigt ingen känner bättre än ni sjelf. Ni bör således, om man någonsin återkommer till detta ämne, endast fortfara med er vägran att nämna något derom för ert hof, hvilket H. Kejserl. Mt så tydligt önskar, och detta oaktadt vi ärligt och uppriktig, först till henne gjort framställning derom. Hon var då ganska omöjlig och stolt; nu är det vår tur, och om hon icke redan vore i ordets hela bemärkelse alltför mycket kärring, så borde hon, tycker jag, för framtiden bespara sig den gagnlösa förödmjukelsen att ytterligare tala med oss om en förening, som vi nu lika fullkomligt förakta, som hon låtsat illa uppskatta konungens anbud, då det gjordes henne. Åtminstone skall hon ändtligen denna gång på egen bekostnad få lära sig, att hon icke är så allsmäktig, som man söker att inbilla henne, att en konung sådan som vår endast behöfver himlens beskydd, och att hans hand icke kan blifva försmådd två gånger. Detta är *sens moralen* i hela denna lilla historia, och jag besvär er att icke gifva dem någon nåd, så länge de icke sjelfva erfara blygsel öfver att ytterligare vidröra denna i sanning brustna sträng. Men som denna sena ånger äfvensom de anekdoter, som bekräfta denna furstinnas höga nyckfullhet, icke kunna annat än vara ett intressant bidrag för historien, så ber

jag er att dermed undfägna oss, så ofta som de komma till er kännedom, och framför allt med dem, hvilka ni med två ord omnämt i ert sista bref såsom helt och hållet ofattliga. Vi kunna nu åtminstone bereda oss detta nöje i ersättning för de obehag och de oändliga mödor, som hon tillskyndat oss. För min enskilda del betraktar jag dem såsom *en ersättning för rättegångskostnaderna.* Om det nådiga mottagande, som genast kom grefvinnan De la Gardie till del på Zarskoe-Zelo står i något hemligt samband med denna angelägenhet, så skall det då sannolikt icke blifva af någon lång varaktighet. Emellertid är det möjligt, att hon kan draga någon fördel deraf genom att klokt begagna tillfället, hvilket man, då hon sjelf är qvinna, säkerligen icke skall behöfva tillråda henne.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 92.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *den $^{3}/_{14}$ september 1795.*

Ni kände min ställning och mina omständigheter i Frankrike de voro sådana, att de lemnade mig intet öfrigt att önska. Nöjd med det närvarande och lugn för framtiden, glömde jag der till och med mitt fädernesland, och enligt min egen böjelse och salig drottningens och mina franske vänners råd fattade jag till sist det beslutet att egna mitt lif åt detta lands tjenst och taga afsked från min befattning i Sverige. Då jag anlände hit i slutet af år 1787, var detta enda afsigten med min resa. Jag hade vid den tiden fullständigt betalt det karelska regementet, hvilket konungen mycket mot min vilja hade gifvit mig 1783, ty det skulle kosta mig 8,000 Riksd., deri inberäknade utgifterna till pensionskassan; och jag var utan en styfvers skuld med ett godt bo i Paris och ett i Valenciennes, der mitt regemente för tillfället låg i garnison. Som jag ej ämnade tillbringa mer än ett par månader i Sverige, medförde jag dit

endast så få effekter som möjligt och 3,000 Riksd. i vexlar. Dessa pengar voro återstoden af de 60,000 franska livres, som drottningen genom herr de la Borde, den äldre, lånat mig, och för hvilka hon gått i borgen under försäkran, att hon åtoge sig betalningen. Jag har sedan icke hört talas om denna skuld, men som jag icke har inlöst mina vexlar, och som denna olyckliga furstinna fallit ett offer för revolutionen, som utbröt någon tid efter min afresa från Frankrike, är det mycket möjligt, att hon ej kunde uppfylla sitt löfte, och att förr eller senare herr de la Bordes arfvingar skola fordra godtgörelse för detta lån. Jag tvangs att upptaga det för att betala mitt regemente i Sverige, då mina inkomster icke räckte till annat än blott och bart mitt underhåll utan skulder och svårigheter. Jag ansåg mig lycklig då, och hvem skulle icke gjort det i mitt ställe? Hunnen till 40 års ålder, fann jag mig nära att utnämnas till fältmarskalk. En intendentsyssla, ett befäl i provinsen kunde lätt falla på min lott med det beskydd, som jag åtnjöt. Jag var icke alldeles utan anseende i arméen. Vid hofvet hedrade drottningen mig med sin vänskap, konungen ville mig väl, och följaktligen visade mig ministrarne en förekommande artighet. Men det som rågade måttet af min lycka var, att jag ej afundades eller misstroddes af någon, att jag egde många vänner och ingen fiende, och att min tid, som delades mellan ett lätt arbete och en ljuflig ledighet, icke hemsöktes af någon af dessa sorger och bekymmer, som göra, att vi finna dess gång alltför långsam, och kasta oroliga blickar på framtiden. Denna framtid visade sig tvärtom för mig ganska leende. Böjelsen att återgå till stillhet, denna böjelse, som jag ständigt hyst, och som jag ansåg böra utmärka hvarje hederligt och känsligt sinne, tog öfverhand hos mig. Denna stillhet lofvade mig nya njutningar, nya nöjen. Mina föräldrar lefde ännu och hurudana föräldrar voro de icke! Himlen, som nu belönar deras dygd, har aldrig skapat två dödliga, som bättre förtjenat en öm kärlek, och dock svek dem lyckan. Min far, som ärft stora gods, hvilka sedan flera århundraden tillhört vårt familj, föll ett offer för sin oegennytta och foster-

landkärlek. Han blef ruinerad genom vårt sista krig med Preussen, der han också hade egendomar, och detta oaktadt ett bestämdt löfte, som han erhöll af Sveriges ständer och råd i ett ögonblick, då de behöfde honom, nämligen, att han skulle hållas skadeslös för alla sina förluster; han erhöll intet. Förargad öfver denna trolöshet, upphörde han att begära ersättning och nöjde sig med endast en liten arfslott, som min farfar hade efterlemnat, och som icke hade indragits i massan af hans skulder. Der lefde han i den största tillbakadragenhet bland spillrorna af sin förmögenhet. Den lilla egendom, han bebodde, den enda rikedom, han efterlemnade åt sina barn, utgör en liten vrå, mindre än tiondedelen af de stora besittningar, som han förut hade egt. Midt ibland Versailles' och Paris' bullrande nöjen önskade jag mig ofta dit med afkastningen af mitt arbete och mina embeten, ty engång fältmarskalk skulle, om jag toge afsked, de 12,000 livres i lön och 4,000 i pension, som tillkommo mig, ha utbetalats till mig hvarhelst jag hade bosatt mig. Jag skulle hafva användt dem till att försköna mina goda föräldrars landtliga vistelseort och öka deras välstånd. Men ack, alla dessa planer försvunno såsom en vacker dröm, och uppvaknandet visade mig blott begrafningar och ruin. I Sverige utbröt kriget. I Frankrike lät den mest förvånande af revolutioner mina vänner och beskyddare omkomma på schavotten. Hon uppslukade min förmögenhet, frukten af 20 års arbete. Mina sedan fyra år innestående löner, mitt husgeråd, mitt silfver, mina hästar, allt togs i besittning och förskingrades, och Fersen, som då befann sig i Brüssel, och som hade gemensamt hushåll med mig, skref till mig, att han icke kunnat rädda det minsta af mina effekter. Jag sjelf förmenades all brefvexling med Frankrike. Då revolutionen der tog sin början, var jag alltför upptagen i Savolax för att kunna egna stor uppmärksamhet deråt, och sedan har min belägenhet alltid varit sådan, att jag ej har kunnat efterforska mina affärers ställning i Frankrike. Kriget bidrog äfven att bringa min förmögenhet i oreda. Icke endast de 3,000 riksd., som jag hade medfört, förslösades, utan jag gjorde äfven 1,500 Riksdalers skuld.

Detta olyckliga krig förorsakade mig äfven en mycket känbarare förlust än alla dem, som jag hittills lidit. Det kostade min goda moder lifvet, ty då hon af tidningen såg den fara, hvari jag efter träffningen vid Porosalmi, omringad af fiender och med en ringa styrka, sväfvade, lade hon sig frisk och sund och uppvaknade icke mera. Det var hennes oro och ömhet för mig, som orsakade hennes död, och icke, såsom man denna tid falskeligen berättade, glädjen öfver mina framgångar och den belöning, hvarmed konungen ville gälda dem. Hon var höjd öfver sådana svagheter. Ändtligen slöts kriget, och jag trodde mig nalkas gränsen för mina arbeten och mödor, men Försynen hade beslutit annorlunda. Smicker och bifall voro nödvändiga för grefve [?] Armfelt. Hans krigsbedrifter kunde, sedda i sitt rätta ljus, alldeles icke förskaffa honom sådant, och hans sista operationer i Savolax hade varit så illa beräknade och så förderfliga, att han måste aflägsna de vittnen, som skulle hafva kunnat upplysa allmänheten derom. Jag hade äfven det felet att hafva förutsagt några af dessa motgångar, att någon gång hafva afhjelpt dem och att ståndaktigt hafva motsatt mig planer, som blott skulle hafva ledt till nederlag för mig och till konungens skada. Min beskickning beslöts. Det var ett åskslag för mig. Jag använde förgäfves alla de skäl, jag kunde upptänka, och det ringa inflytande, jag hade hos konungen, för att undgå den. Allt ordnades på sådant sätt, att intet annat återstod för mig än att lyda. Man försäkrade mig, att min mission icke skulle blifva långvarig, och att förutom förmånerna, med afseende på hvilka jag icke gjorde mig några stora förhoppningar, skulle gåfvor och skänker komma att regna öfver mig och godtgöra de förluster, som jag gjort i Frankrike. Detta var en ersättning, som konungen ville bevilja mig, och i det bref till kejsarinnan, som H. M. anförtrodde mig, sade han, att han ej kunnat finna en vackrare belöning för de tjenster, som jag gjort honom, än att förskaffa mig äran att på nära håll få beundra Katarina den storas dygder. Det var nödvändigt att lemna Savolax på mindre än 24 timmar och med en skyndsamhet, som skulle hafva kunnat utsätta mig för

den största fara med afseende på de räkenskaper jag hade att svara för, om icke herr Wunsch, som jag stält i spetsen för mitt kommissariat, hade varit en exemplariskt ordentlig och redlig man. Oaktadt all den skyndsamhet jag utvecklade för att, i enlighet med de order jag fått, hinna träffa H. M., lyckades jag ej deri, ty han hade redan afrest till Stockholm, då jag anlände till Värälä, och jag återsåg honom aldrig mera. Då jag anlände till Petersburg, rönte jag der det utmärktaste emottagande, men det var ej svårt att märka, det kejsarinnan icke hade helt och hållet afstått från sina fördomar mot konungen. Hennes förbittring, som drifvits till sin höjd, var ej så qväfd, att den ej skulle kunna på nytt uppblossa, om ett godt tillfälle yppade sig, och ett sådant tillfälle kunde lätteligen uppstå i följd af de europeiska staternas kritiska ställning och salig konungens böjelser. Hästskos afrättning hade mycket förtretat kejsarinnan, och konungen tog illa upp, att så var förhållandet. För att göra sig till herre öfver händelserna underhöll Armfelt en oafbruten brefvexling med herrar Besborodko och Igelström och sände tidt och ofta kurirer, hvilkas depescher icke voro till mig. Han påstod och hade försäkrat konungen, att herr Igelström vid underhandlingarne i Värälä i kejsarinnans namn hade lofvat konungen stora penningsummor för att ersätta honom för de anbud, som England gjort, förutsatt att han genast ville sluta fred och förlita sig på kejsarinnans ädelmod.

Igelström förnekade dessa påståenden, och det var ej fråga om att gifva penningar annat än på grundvalen af ett subsidiefördrag. Jag underrättade konungen härom, hvilket åstadkom detta löjliga oah anstötliga uppträde, då Armfelt ville utmana Igelström, äfvensom nya ledsamheter. Slutligen ansåg konungen, som bestämdt trodde på ett fredsbrott mellan Ryssland och England och Preussen, att ögonblicket var inne att imponera på kejsarinnan, och gaf mig order att här föreslå, det man skulle till Sverige afstå Nyslott, Villmanstrand och Fredrikshamn. Vid samma tid hade jag starka anledningar att förmoda, det England här underhandlade om förlikning. Jag tog

på mitt ansvar att ej lyda, och sedan jag hemma hos herr Suboff inför kejsarinnan haft ett enskildt företräde, som noga lärde mig känna denna furstinna, och sedan Igelström uppoffrats åt Armfelts harm och förlorat sin ambassadör-syssla, hvilket emellertid ej var någon förlust för oss, så ordnades angelägenheterna. Som baron Taube, hvilken hade löfte om en ambassadörs plats, icke ville komma hit, och kejsarinnan upprepade gånger hade begärt, att jag skulle stanna hos henne, beslöts det, att jag skulle utnämnas till ambassadör, Vare sig nu denna titel smickrade mig, eller jag invaggade mig i hoppet att kunna gagna mitt land och min konung, då kejsarinnans förtroende till mig alltjemt var i tilltagande, — alltnog min motvilja för denna beskickning minskades, och jag sysselsatte mig nu endast med utvägar att kunna uppehålla mig der med erforderlig värdighet. Det var tydligt i anseende till den omåttliga dyrhet, som rådde, och som emellertid har förökats betydligt sedan dess, att den vanliga lönen icke skulle räcka; men salig konungen, som aldrig fruktade några penningeförlägenheter hvarken för sig sjelf eller sina tjenare, och som understundom till och med ansåg dem som ett medel att hålla dem i större beroende, lemnade mig alltid i ovisshet i detta hänseende.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 93.

Friherre G. A. Reuterholm till prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin, *Stockholm den 5 november 1795.*

Min Prinsessa!

Bland de lyckönskningar och hyllningar, som Sverige i detta ögonblick af friaste vilja skyndar sig att egna sin nya drottning, värdigas E. K. H. äfven tillåta en, som af mångfaldiga orsaker tager liflig del i sin unge konungs tillfredsställelse och sällhet, att till E. K. H. frambära sina vördnadsfulla glädjebetygelser öfver hans förlofning med er, en till-

dragelse, som vi alla betrakta som den säkraste borgen för hans framtida lycka. På samma gång E. K. H. bereder åt konungen en sådan lycka, skall ni sjelf i ert andra fäderneslaud endast finna dagar, förskönade af kärlek och erkänsla. Och himmelen, som till detta konungarikes lycka begåfvat er med så många sköna egenskaper, skall, jag är viss derpå, fullborda sitt eget arbete genom en ömsesidig och oafbruten sällhet, grundad på dessa lyckliga band, som dess hand nyss knutit. Ja, min Prinsessa, förebudet dertill är visst: ty redan söka alla Svenskars hjertan er och ila E. K. H. till mötes. Bland detta antal må ni värdigas mottaga en hyllning af den, som varit en af de förste som haft lyckan att arbeta på att knyta dessa band och som räknar den dag för den skönaste i sitt lif, då han skall hafva den hedern att framföra till er på den tron, som ni skall pryda, sina varmaste lyckönskningar, och uttrycken af den djupa och underdåniga vördnad, hvarmed han har den äran att vara,

Min Prinsessa,
E. K. H:s
ödmjukaste och lydigaste tjenare
G. A. R.

[Öfversättning från ett egenhändigt koncept på franska].

№ 94.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $\frac{21\ (oktober)}{1\ november}$ 1795.*

Gud löne er, min käre vän! Ni har befriat mig från en tung börda, och den känsla, som föranledt ert handlingssätt, är mig tusen gånger kärare än sjelfva välgerningen. Njut, min käre Reuterholm, af det goda, som ni gjort er vän; detta er glädje; jag finner min uti erkänslan. Hvad beträffar Hans Kungl. Höghet, så beder jag er att för honom tolka alla de känslor, som jag hyser för honom, och af hvilka jag verkligen

är genomträngd. Det beror icke på bristande känsla, att jag underlåter att nu skrifva till honom; jag fruktar icke heller att illa uttrycka hvad jag så lifligt känner; men ni låter mig alltför väl erfara, hvilka behag känslan har, då hon talar genom er, för att jag icke skulle draga fördel deraf. Säg H. K. H., min käre vän, säg konungen, nedläggande mig för hans fötter, att jag skulle vilja kunna genom handling visa dem min erkänsla, och att jag, hvilket obehag min ställning än kan tillskynda mig, skall finna mig väl deri, så länge H. M:ts tjenst fordrar, att jag förblifver der jag är.

Hvad ni förutsatt har inträffat. Kejsarinnans oblida sinnesstämning gent emot oss har nått sin höjd. Det är redan mer än tre veckor, sedan ryktet om konungens förmälning med prinsessan af Mecklenburg-Schwerin, hvilket sedan några månader helt och hållet tystnat, åter upplifvats, och sedan grefve Ostermann, utan att göra någon hemlighet deraf, sagt, att han hade sig säkert bekant, att denna förmälning var beslutén. Detta oaktadt vidhöll kejsarinnan, för hvilken man icke vågar omtala en misshaglig sanning, sitt älsklingshopp; då hon slutligen nödgades uppgifva det, och det är ungefär fjorton dagar, sedan hon kom derhän, öfverlemnade hon sig helt och hållet åt sin harm och sin vrede. Hon beklagade sig för dem, som åtnjuta hennes förtroende, deröfver att hon blifvit på ett ovärdigt sätt bedragen, och det är mycket möjligt, att hon blifvit det af sitt eget högmod och af dem, hvilka hon skänkt sitt förtroende. Hon påstår, att det skall blifva krig och evigt hat emellan de båda folken, och att deras ömsesidiga intresse äfvensom vår unge monarks uppoffrats för det hat, som Hans Kungl. Höghet och ni, min käre vän, så orättvist fattat till henne. Hon säger, att hon icke alls vill åt vårt Finland, men att Ryssland alltid skall förblifva Ryssland, och att vi helt säkert skola ångra oss. Men hvarför uppehålla oss med slikt tal? Låtom henne gifva luft åt sin smärta och sin vrede, och låtom oss endast se till, att vi icke behöfva hafva något att frukta deraf. Sorgen att hafva sett denna förening blifva om intet delas härstädes af alla, såväl Ryssar som främlingar,

hvilka alla vilja den unga storfurstinnan lika väl, och man läser på denna furstinnas ansigte, att äfven hon har sin goda del deraf. Om hon en dag gifter sig, hvilket är ganska ovisst, ehuru kejsarinnan säger, att man hos henne anhåller om hennes hand, sannolikt för någon erkehertig, så skall hon dock aldrig få en make, som kan jemföras med konungen. Hennes guvernant, den goda fru Liewen, är verkligt förtviflad deröfver.

Under det jag synes dela den allmänna sorgen, försummar jag intet tillfälle att framhålla alla de oförrätter, som detta hof har att förebrå sig gent emot oss, till och med i denna angelägenhet, och att det endast hade berott på kejsarinnan att se sin sondotter såsom Sveriges drottning. Det synes mig, som om jag lyckades i mina försök att öfvertyga, och det är denna omständighet som jag tillskrifver den aktning och artighet, hvarmed jag ännu bemötes, ty annars skulle icke Ryssarne ålägga sig något tvång vid ett dylikt tillfälle, och jag skulle måhända blifva utsatt för en och annan oförskämdhet. Kejsarinnans ministrar och herr Markoff isynnerhet iakttaga en god hållning gent emot mig. De äro kalla, men mycket artiga, och kejsarinnan sjelf, ehuru hon helt och hållet förändrat ton mot mig och detta redan länge sedan, visar mig dock fortfarande all den aktning, som tillkommer min ställning. Detta är nästan allt hvad man under närvarande omständigheter kan önska. Detta sår skall aldrig läkas, så länge kejsarinnan lefver, men som hon icke är odödlig, och som alla intryck försvagas af tiden, skola vi, hoppas jag, draga oss ur spelet, och alla dessa förvecklingar skola upphöra, utan att det behöfver komma till en sammanstötning med denna koloss, hvilket man utan tvifvel bör undvika, så länge någon utväg dertill finnes. Man gör här den anmärkningen med anledning af konungens förmälning, att det är för första gången under sin regering som kejsarinnan helt och hållet misslyckats i sina planer. Äfven om man bortser från allt annat, så vore detta ensamt tillräckligt för att i hög grad uppreta henne. En fransk ambassadörs ankomst till Stockholm, som på en annan tid här skulle hafva väckt stort uppseende, är i denna stund endast en

obetydlig bisak, och kejsarinnan skulle hafva tålt hos oss alla verldens ambassadörer, om vi blott hade rättat oss efter henne med afseende på hennes sondotter.

Jag beklagar den stackars Schwerin, som måste komma hit under dessa omständigheter. Han behöfver förse sig med en god dosis kallblodighet och tålamod, men vi skola stödja hvarandra ömsesidigt, och vi skola i det enskilda trösta hvarandra för de obehag, vi utstått i det offentliga. Jag har länge, min gode vän, — — —

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet; defekt].

№ 95.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den* $^{15}/_{26}$ *november 1795.*

Min bäste vän, jag har nu endast tid att skrifva ett par ord till er, ehuru jag skulle kunna hafva volymer att skrifva för att dermed söka tröst för mitt hjerta och lindring i den sorg, som trycker det. Den stackars Schwerin var redan i Viborg, då han fick mitt bref, och jag får icke råka honom, och det var nödvändigt att genom hans betjent, som han skickat till mig och hvilken ombesörjer detta bref, befalla honom att återvända. Föreställ er min sorg, min harm, min vrede! På alla dessa känslor måste jag göra våld för att icke ställa till oväsende och störta mitt fosterland i ett krig, som endast kan hafva olyckliga följder för det samma, om också blott derför, att det skulle förstöra de dyrbara fördelar, som vi draga af freden. Se der, min värderade vän, hvad som oroar mig jämte det att på samma gång kunna bibehålla den värdighet, som anstår oss. Det steg, som kejsarinnan tagit, skall göra henne till ett åtlöje så väl för hennes eget folk som för hela Europa, om det endast tjenar till att göra kunnigt, att hon rasar derför, att man icke har velat förmäla sig med hennes sondotter. Men om hon deremot lyckas i sin afsigt

att åtminstone störa bröllopshögtidligheterna, då hon ej kunnat se sig i stånd att hindra dem, så skall hon tro sig kunna aftvå sin nesa i blod, och manifesten skola finnas qvar, då tiden utplånat spåren efter de småaktiga lidelser, som förestafvat dem, under det de lånat ett språk, som talar om statens intressen. Jag upprepar det, min vän: om vi icke vredgas, om vi endast le deråt, så hafva vi saken i våra händer. Det är detta, ni har att göra i Stockholm. Hvad mig beträffar, så bör jag vredgas, men med måtta, och det är blott detta senare, som kostar på. Hvad jag lider under denna väntan är obeskrifligt, och det är bestämdt, att jag icke skall njuta ett ögonblicks trefnad och frid på denna förbannade mark, som vattnats af svenskarnes tårar och blod. Farväl min käre Reuterholm. Det bref, vår unge furste skrifvit till er och som jag fick i ert bref af den 13 November, har några ögonblick förstrött mig i min sorg. Ni förtjenar allt det goda, som vederfares er; det är förnuftets språk mera än vänskapens, men jag är lycklig öfver, att i fråga om er, min gode vän, dessa båda språk endast utgöra ett. Schwerin har ännu icke sändt mig ert bref. Han skrifver till mig, att utan honom tjenar detta bref till intet. Men jag är icke af samma tanke och jag har ifrigt bedt honom derom.

Farväl! Tusen farväl, min vän!

Curt Stedingk.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 96.

Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk, *Stockholm d. 4 december 1795.*

Min käre vän, general Klingspors son har såsom kurir framfört till oss, till H. K. H. er depesch af den $^{12}/_{23}$ nov. och till mig ert bref af den $^{14}/_{25}$ nov., hvilket medföljde densamma. Deras innehåll har verkat lika mycket öfverraskande som nedslående, och jag har såväl af H. M. som af H. K. H. fått uppdraget att till er öfverbringa deras svar.

De önska, min käre vän, att ni för vicekansleren förklarar, att de icke kunna vara annat än harmsne öfver den tydliga ohöflighet (för att icke säga plumphet), hvarmed kejsarinnan mottager det vänliga och hittills mellan så nära slägtingar alltid vanliga meddelandet om en händelse, som så nära och så personligen intresserar konungen, att H. M. skulle hafva trott sig brista i uppmärksamhet mot kejsarinnan, om han icke gjort henne, likasom de andra allierade hofven, detta meddelande; men då han till sin stora förvåning fått erfara, att hon vägrat att emottaga det, ser han deri en öfverlagd plan att låta honom personligen känna det ringa intresse, hvarmed hon, trots alla hennes forna vackra försäkringar, omfattar hans person, hvilket äfven skall tjena honom såsom rättesnöre för hans förhållande gent emot kejsarinnan, och detta med fullkomlig motsvarighet under hela hans lif. De argument, på hvilka hon stödde sig i det hon tillfogade honom denna oförrätt, tarfva icke ens någon vederläggning, enär man redan vid första ögonkastet alltför väl ser, att det blott var tomma förevändningar, men om afsigten dermed är att tillskynda honom smärta, så har hon förfelat sitt mål. H. M. är oändligt höjd öfver en ohöflighet af detta slag, men om kejsarinnan framhärdar i sin vägran att mottaga baron Schwerin i hans egenskap af sändebud, skall konungen icke derför förklara henne krig, men han skall aldrig vidare i sitt lif vare sig till henne afsända eller från henne mottaga någon sådan beskickning. De bref, hvilka herr Schwerin medfört, skola aldrig öfverlemnas till henne, och mellan konungen och kejsarinnan skall ej mera den aktning och det förtroliga förhållande iakttagas, som H. M. icke kan förebrå sig att först hafva svikit, och som han föresatt sig att fortfarande upprätthålla gent emot sina öfriga slägtingar. Vid hans kröning nästa år likasom vid hans förmälning skall kejsarinnan ej erhålla något slags underrättelse vare sig genom sändebud eller genom bref, likasom man icke vidare väntar någon angående hennes familj. Om oaktadt denna förklaring Hennes Kejserl. M:t med anledning af storfurst Konstantins eller någon annans förmälning skulle behaga sända oss en per-

son från sitt hof — så skall man låta honom i fred få öfvergå Sveriges gränser, och derpå skall man låta henom veta, att han ej har något annat att göra än att återvända samma väg och att han icke skall blifva mottagen här, alldeles i enlighet med det sätt hvarpå hon nyss förfarit. Men för att vara mera grannlaga, vill H. M., att hon på förhand får del af detta hans beslut, så att hon icke måtte oförskyldt utsätta sig för något dylikt.

Föröfrigt och beträffande hvad man sagt er om den afbrutna giftermålsunderhandlingen, behöfver H. M. icke inför kejsarinnan aflägga någon räkenskap derför, lika litet som för sina öfriga handlingar, men han är lifligt öfvertygad derom, att hon i djupet af sitt hjerta tydligt känner, att det blott är hon, som med afseende härpå har att göra sig förebråelser. Hvad angår förbundet med och subsidierna från Frankrike, så är äfven detta en sak, som icke alls rör henne, vare sig konungen vill taga eller gifva sådana. Det är hans egen angelägenhet, hvilken han ensam afgör efter sitt godtfinnande och i enlighet med sitt lands intressen. Hennes Kejserl. Maj:t skall alltså icke behöfva inblanda sig i frågan om våra subsidier, för så vidt det icke gäller betalandet af dem, som hon sedan tre år är oss skyldig. Hvad angår hennes klagomål emot herr Mouradgea, så äro dessa lika inbillade som allt det andra; långt ifrån att, såsom man påstår, ådraga Ryssland tvister, har han gjort allt för att bilägga den, som nyligen förefallit emellan Reis Effendi och herr — —[1]). Hvem helst som så orättvist misstänker sin bundsförvandt för att vara i stånd till förräderi, han förtjenar väl att blifva förrådd, om det icke vore oförenligt med den svenska karaktärens redbarhet. Slutligen bryr sig konungen alls icke om kejsarinnans missnöje. Han känner för väl sig sjelf och hvad han är skyldig den kronas värdighet, som han bär. Han ämnar icke heller anfalla henne; men han är också beredd på alla händelser och skall veta att försvara sig, om man nödvändigt vill hafva krig. Detta är, min käre vän, hvad ni denna gång har att svara vicekansleren. Om

1) Namnet oläsligt. *Utg. anm.*

man ännu framhärdar i sin vägran att mottaga baron Schwerin, skall ni till honom sända en kurir, på det att han så skyndsamt som möjligt må återvända, medtagande bref. Om deremot kejsarinnan efter moget öfvervägande ändrar sig och mottager honom, så tillåter konungen i sin ytterliga godhet ännu att han uträttar sitt ärende till henne, och att allt obehagligt som händt i denna sak lemnas åt den djupaste glömska — men äfven i detta fall bör baron Schwerins vistelse vid kejsarinnans hof blifva så kort som möjligt.

Vi afvakta, såsom ni, min käre vän, väl kan förstå, med den lifligaste otålighet utgången af denna affär. Utom det, att den kan hafva oberäkneliga följder, intresserar den mig synnerligen nära för vår stackars Schwerins skull, som så oskyldigt råkat blifva ett offer för kejsarinnans dåliga lynne. Men jag behöfver icke säga mera derom till er, min käre vän! Jag är säker på, att ni skall söka gifva saken den vändning, som både för honom och oss alla är den bästa, och om gumman icke vill afstå från sitt beslut, skall ni framställa saken i dess rätta ljus, och felet skall blifva hennes såsom rätt och billigt är. — Måtte himlen bevara er och stärka er helsa, att ni må kunna bära alla de anfall, som vid detta infernaliska hof oupphörligt riktas mot er. Jag, som är så långt derifrån, känner redan endast alltför väl, att man måste vara af jern eller koppar för att i längden stå ut dermed. Men uppgiften, så svår och smärtsam den är, är derigenom endast er, min käre vän, ännu mera värdig, och aldrig skall er konung, ej heller era landsmän och vänner glömma dessa mödor och det ädelmodiga sätt, hvarpå ni uppoffrat er för dem.

Oaktadt alla dessa chikaner, tror jag dock icke, att kejsarinnan vill på allvar bryta med oss. Hvad skulle hon väl vinna på detta krig? Och dessutom, i hvilken ful dager skulle hon icke ställa sig genom att förklara oss krig med anledning af detta konungens giftermål, som hon icke ville veta af på den tid, då vi gjorde henne vårt anbud derom! Jag förmodar derför, att hon fortfarande skall inskränka sig till denna småaktiga hämd, som är så värdig en gammal qvinna, som blifvit

motsagd, och med hvilken man bör gäckas, i det man alltid skickligt söker visa, att orättvisan är på hennes sida. Men i alla fall är det en lycka, att vintern är inne, och förmodligen skola sakerna före våren antaga ett förändradt utseende. Måtte emellertid Försynen vaka öfver er, min käre vän, och jag är säker på, att ni skall af alla era krafter vaka för oss, och att ni, med den kännedom ni eger om ställningen och i synnerhet om Finland, skall taga de bästa mått och steg som kunna tagas, äfven i händelse af en öfverraskning, och denna öfvertygelse lugnar mig mycket i denna stormiga tid. Farväl, min käre vän! H. K. H. befaller mig att sända er tusen hälsningar från honom, och rikskansleren, hos hvilken jag uträttat ert uppdrag, skall sjelf sända bref till er med kuriren. Hjertligt farväl! Må Gud välsigna er och bevara er åt ert fädernesland och den bäste af era vänner.

G. A. R.

Apostille.

Hertigen har gifvit mig ännu ett uppdrag till er, min käre vän. Han är af flera goda skäl ganska trött på Hr de St. Priests person, hvars fullkomliga hängifvenhet för Ryssland han redan länge haft sig bekant. Han önskar, att han aldrig mera kommer tillbaka hit, och han ber er att på bästa sätt låta honom förstå det, medan han befinner sig på afstånd från vår krets, på det att han icke må utsätta sig för att dit återvända.

Sat sapienti.

[Öfversättning från ett egenhändigt koncept på franska].

№ 97.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. *St. Petersburg* $\frac{27\ nov.}{8\ dec.}$ *1795.*

Min käre, värderade vän, jag har mottagit tre bref från er, två af den 13 och ett af den 20 i denna månad. Ända hittills har jag hvarken haft tid eller krafter att besvara dem. Den förolämpning, kejsarinnan tillfogat oss, har så uppskakat mig, att sedan jag under flere dagar känt mig på ett besynnerligt sätt betryckt och upprörd, föll jag i ett svårmod, hvarifrån jag ännu icke fullkomligt hemtat mig. Nej, min vän, nu mera duger jag till ingenting i stora angelägenheter och det är visserligen i trots af naturen, som ödet behagat göra mig till minister och general. Jag hade kunnat blifva god medborgare, god vän, god fader. Förutsättningar härtill finner jag hos mig, men jag har icke fått ett stenhjerta, mitt bröst är icke beväpnadt med tredubbelt kopparpansar, och om hederskänslan stålsätter mina nerver och gör mig mäktig några ansträngningar, så är det på bekostnad af min existens och jag kommer snart att återgå till det intet, hvarifrån jag icke kan återvända. Dessa äro nu mina utsigter, och de tio sista åren i mitt lif motsvara trettio, och likväl är jag ännu icke i hamnen. Stormen hotar åter min bräckliga farkost och då ni kallade mig oöfvervinnerlig och trodde mig vara i färd med att utdela kommendörsband och diamanter här, då slog jag just till reträtt och manövrerade för att icke i ett enda slag förlora frukterna af fem års mödor och arbete. Hvad jag ännu icke förstår, min käre vän, är huru ni ett ögonblick kunnat tro, att baron Schwerin icke blott skulle blifvit väl mottagen utan äfven erhålla ynnestbevis af kejsarinnan; jag skulle hafva varit Zuboff sjelf, ock jag skulle icke hafva kunnat åstadkomma detta underverk. Politikens vanliga regler äro oanvändbara på denna furstinna. Hon är qvinna, helt och hållet qvinna, qvinna i ordets allra fullaste bemärkelse. Det är hennes ställning, hennes oerhörda makt, det är tid och omständigheter och sjelfva

hennes köns svagheter i förening med mycket mod och en stor följdriktighet i hennes planer — som gjort henne stor. Om hon suttit på hvilken annan tron som helst, skulle hon blott varit en lättsinnig, qvick och älskvärd varelse, och hennes mod och ihärdighet, som, då de icke fått näring genom känslan af hennes kraft, skulle svigtat under tvångets och omständigheternas tyngd. Hon erkänner sjelf denna sanning i sådana ögonblick, då hon är fri och öppenhjertig. »Tycker ni icke, att jag uppfört mig som en sann qvinna?» frågade hon här om dagen någon, för hvilken hon har stor aktning, »då jag icke mottog baron Schwerins beskickning». Hon tillade strax: »emellertid är icke denna beskickning efter diplomatiens regler, den är ovanlig.» Då den andre svarade, att om så vore, så var det ju ingenting underligt, sade hon: »men hvad tror ni, att de skola göra i Sverige? De skola börja krig mot mig; jag är beredd på allt.» Detta är i sanning hvad hon tror och hvad hon utan tvifvel önskar för att skada oss, utarma oss och beröfva oss de fördelar, vi hafva af det lugn och den fred, hvaraf vi njuta, under det så många andra nationer lida af krigets alla olyckor. Då hon dessutom vet, att vi icke kunna föra krig med egna medel och att vår förnämsta hjelp skulle komma från Frankrike, tror hon sig kunna göra en för hennes bundsförvandter nyttig diversion mot Fransmännen genom ett krig mot oss. Väl befäst på alla punkter i Finland efter fem års arbeten och kostnader, behöfver hon icke mera frukta, att se kriget närma sig hennes hufvudstad, och en af de obotliga skador, som det sista kriget gjort oss, är att Ryssarne blifvit gjorda uppmärksamma på det onda, vi kunde göra dem, hvilket föranledt anläggandet af hamnen vid Svensksund efter en regelbunden och väl sammansatt försvarsplan; denna hamn stänger oss till den grad, att vi knappast kunna aflägsna kriget från våra gränser och äro tvungna att låta det göra hemgång hos oss. Kejsarinnan kan således göra oss mycket ondt utan att särdeles skada sig sjelf, då hennes trupper alltid befinna sig på krigsfot och endast kosta obetydligt mera i fält än i sina qvarter. Dessa äro de skäl, som hon otvifvelaktigt skall an-

föra i sitt råd, om det kommer till det yttersta, men hon skall icke erkänna sitt verkliga skäl till att söka tvist med oss, ehuru detta så starkt faller i ögonen, att ingen kan misstaga sig derpå. Att få utgjuta sin galla och sitt dåliga lynne, att få hämnas, för det vi hafva vågat sätta oss emot henne och hennes giftermålsförslag för sin kära sondotter, en plan, som hon hyst så länge och för hvilken hon skulle hafva uppoffrat en provins, förutsatt att det icke kostat henne bekännelsen af hennes fel och uppoffrandet af hennes egenkärlek -- se der hvad som sysselsätter henne och som gör oss förhatliga i hennes ögon. För att råga måttet har också storfurstinnan Alexandra lagt i dagen en häftig sorg öfver den förlust, hon gjort. Man hade gifvit henne vår unge konungs porträtt, man hade mycket talat med henne om alla hans stora och älskvärda egenskaper; några påstå, att man i hemlighet undervisat henne i svenska; allt detta hade på henne gjort det lifligaste intryck. Hon ansåg sig redan bestämd att äktas af konungen och blifva drottning af Sverige. Fru Liewen, som tillhör henne och som har mycket svenskt blod i sina ådror, hade för henne gjort den mest lysande målning af hennes framtid, och då nu den unga prinsessan, som har mycken karaktär och icke alltid är af samma tanke, som kejsarinnan, måste afstå från alla dessa sköna förhoppningar, tycker hon med allt skäl, att man icke bort invagga henne i detta ljufva hopp eller också hafva sörjt för, att det kunnat uppfyllas. Kejsarinnans vägran att mottaga baron Schwerin, som icke mera är en hemlighet för någon här, har åt hela denna giftermåls underhandling gifvit en offentlighet, som den icke förr än nu haft. Den bidrager att ställa denna unga prinsessa i en sådan dager, att det ser ut, som hon blifvit försmådd, hvilket naturligtvis måste bedröfva henne, och då hon nu icke visat sig offentligen på någon tid, antingen hon nu verkligen är sjuk, som man säger, eller man icke vill, att hon visar sig, så skrifver man detta på hennes smärtas räkning. Allmänheten följer denna angelägenhet med mycken uppmärksamhet och med en skadeglädje, som icke är fördelaktig för kejsarinnan; hon klandras högt för det uppförande, hon

iakttagit och ännu iakttager mot oss, d. v. s. så mycket man i ett dylikt fall *vågar* klandra i Petersburg. Men lydnaden skulle icke vara mindre underdånig, om hon fordrade den sista rubeln och den siste mannen i sina stater för att försvara sina missgrepp. Kejsarinnan skyller allt det onda dels på oss och dels på de agenter, hon användt hos oss. Herr Romantzow har, såsom ni redan vet, käre vän, fått sitt afsked med alla tecken till onåd och med allehanda stickord från grefve Stackelbergs sida, och dessa angenäma saker hafva icke kunnat skydda honom för att blifva mycket illa behandlad före sin afresa till landet, der han skall tillbringa några veckor. Det, som bevisar, att kejsarinnan handlat efter sitt eget hufvud i allt detta, det är, att fredagen den 20 november, då posten kom, tillkännagaf grefve Ostermann för några personer, som voro hos honom och bland andra för fru v. Diwoff, att baron Schwerin skulle komma hit, och detta såsom något helt naturligt. Fru v. Diwoff superade denna afton hos mig med många andra och deribland herr Markoff, som var mycket artig och älskvärd. Man samtalade om baron Schwerins och Jennings ankomst som om någonting, som gjorde alla stort nöje; det hviskades emellertid också, att han skulle blifva illa emottagen af kejsarinnan, och det var måndagen den 23, då konselj hölls, som denna furstinna tillkännagaf sitt besynnerliga beslut och som jag hade mitt samtal med grefve Ostermann, hvarom ni redan fått kännedom genom mina underdåniga depescher till Hans Kongl. Höghet. Då jag söndagen den 29 talat med grefve Ostermann om grefve Potokis affärer, framförde denne minister till mig många artighetsbetygelser från kejsarinnan, i det han, enligt sitt uppdrag, som han sade, försäkrade mig, att hon var allt annat än likgiltig för den smärta, hon sett sig nödsakad att förorsaka mig; att hon fullkomligt skilde mellan den svenske ambassadören och baron Stedingk och att denne senare alltid skulle bibehålla samma plats i hennes aktning och vänskap, som han förut innehaft. Jag svarade herr kansleren, att jag bad honom säga till kejsarinnan, det jag med all tacksamhet mot henne från min sida,

räknade min person för intet, men min egenskap som Svensk och som konungens sändebud för mycket, att mitt uppförande alltid skulle öfverensstämma med denna min åsigt och att jag var uppfyld af sorg öfver att se kejsarinnan till den grad lyssna till våra fienders antydningar, att hon handlade rakt i strid mot våra intressen och äfven mot sina egna, då hon ju icke kunde hafva några andra än häfdandet af sin ära.

Jag säger er detta, min gode vän, blott för att låta er se, på hvilket sätt man här går tillväga, i det man alltid något begagnar sig af korruption för att söka komma till sitt mål. Det är icke första gången man gör mig dylika komplimanger och till och med häntydningar af ännu annat slag. Nu är jag trött härpå. Icke nöjd med att redan i salig konungens tid genom grefve Esterhazi och prinsen af Nassau hafva låtit göra mig de mest lysande anbud att träda i hennes tjenst, lät kejsarinnan sondera mig genom grefve Choiseul, som är en mycket slug och skicklig karl, om jag icke vore hogad att lemna min tjenst; hon åtoge sig i detta fall mig och skapandet af min lycka, och jag skulle icke blott få behålla min lön, utan hon skulle dertill försöka att göra mitt lif så ljuft och angenämt, som jag kunde önska. Dessa förslag gjordes mig på en tid, då ni icke voren nöjda med mig i Stockholm. Detta hennes närmande uppfylde mig med harm; då jag visste, att hon är mycket väl underrättad om allt, som tilldrager sig hos oss, tyckte jag mig häruti skönja, att man ville sätta en fläck på min karaktär. Mitt svar var allvarsamt och lakoniskt. Kejsarinnan blef stucken deraf. Hon sade till grefve Choiseul: »må han åtminstone icke inbilla sig, att jag vill förföra honom».

Jag hade föresatt mig, käre vän, att aldrig tala med er om allt detta, och jag besvär er vid den vänskap, som förenar oss, att behålla det för er ensam och att aldrig göra det minsta bruk häraf. Om ni sprider ut det, kan ni gifva anledning till den tron, att jag skulle vara fåfäng deröfver, och detta är lika långt ifrån mig, som att jag skulle vilja svika det tysthetslöfte, som jag en gång gjort mig sjelf och

som jag trott mig af tacksamhet vara kejsarinnan skyldig att hålla. Men det synes mig vid denna kritiska tidpunkt vara af ett sådant intresse, att ni i grund och botten lär känna denna furstinna, att ingenting, som kan kasta ljus öfver hennes åskådningssätt och uppförande, bör undangömmas för era blickar. Hon har den tanke om er, att ni är mycket häftig och snabb i era åtgöranden, och då hon fullkomligt känner till det förtroende, som Hans Kongl. Höghet hyser för er, tror hon, att man hos oss genast skall skrida till ytterligheter gent emot henne. Det är detta hon önskar. Då skall det ju icke vara hon, som varit den anfallande. Hon skall i ett skönt manifest, för hvilket hon betalar herr Markoff med två tusen bönder, förkunna för verlden den skymf, hon måste lida i följd af sin kärlek till freden och sin vänskap för vår unge monark; hon skall anklaga Hans Kongl. Höghet och hans råd för allt det onda, som kommer att drabba Sverige. Hon skall vädja till den svenska nationen och till hela Europa och hon skall fordra Englands hjelp och alla de makters, med hvilka hon är förbunden. Skulle ni kunna tro, min vän, att hon ännu smickrar sig med att kunna hindra konungens giftermål med Hennes Kongl. Höghet prinsessan af Mecklenburg-Schwerin, så vida hon kan trassla ihop sakerna och drifva dem till det yttersta! Huru orimlig än denna idė synes, så är den dock ej otrolig i fråga om kejsarinnan, och väl underrättade personer hafva försäkrat mig, att hon stundom funderar härpå; men hon skall icke få denna glädje. Hon skall icke ens få den att veta sig hafva gjort oss ondt, om vi förblifva känslolösa och icke synas stötta, ehuru hon är det. Himlen erbjuder oss till och med ett tillfälle att på det enklaste och naturligaste sätt i verlden taga hämd och repressalier. Storfurst Konstantin skall gifta sig i nästa februari månad. Antingen sänder man nu en beskickning för att gifva detta giftermål tillkänna, eller också sänder man ingen. I det förra fallet kunna vi ju mottaga beskickningen endast på det vilkor, att man skall mottaga vår, i det senare skola vi icke mera göra något tillkännagifvande, och så äro vi qvitt. — Hvad som af allt detta

smärtar mig mest, det är, att jag i ert bref af den 13, hvilket Schwerin skickat mig, har sett att det för att stoppa munnen till på våra storskrikare skulle varit önskligt, att vår envoyé blifvit väl mottagen här. För detta finnes olyckligtvis ingen bot, men dessa mörkrets barn, som endast kunna afundas och förtala, äro de väl mödan värda, käre vän, att man allvarligt bekymrar sig om dem? Det blomstrande och lyckliga tillstånd, hvari vårt fosterland befinner sig under förmyndareregeringen, är ett argument, hvartill de aldrig skola hafva något att svara. Det personliga obehag, Schwerin haft vid detta tillfälle, har gått mig mycket till hjertat; jag har emellertid förlorat mera än han derpå, att han icke kommit hit. Han skulle blifvit så illa mottagen, och det mottagande, han förut rönt, skulle hafva stått i en så skärande motsats till det, som väntade honom, att jag, hvad honom personligen beträffar, icke vet, om han förlorat eller vunnit på sitt äfventyr. I alla händelser, efter ni tycker om honom och åtagit er att göra hans lycka, skall ni väl kunna hålla honom skadeslös för hvad han lidit. Allt hvad ni, min gode vän, säger om honom, gör heder åt ert hjerta. Mitt gläder sig öfver att vara kärt för er. Ack, att det icke skall stå i min makt att visa er, huru stor tillgifvenhet jag hyser för er, och att bland alla de omsorger, som ständigt trycka er, åtminstone kunna befria er från en del af dem, som komma från detta håll. Jag kämpar oupphörligt härför och jag hoppas ännu, att vi skola lyckas skydda oss för stormen, om vi segla försigtigt. Men det är visst, att minan är laddad, och att det blott fordras en gnista för att hon skall springa. Derföre skall jag också invänta ert svar på detta bref, innan jag tager något steg, man må gifva mig hvilka order som helst, ty vi förlora ingenting genom att vänta, och det skulle vara möjligt, att ni efter mottagandet af mina första depescher till Hans Kongl. Höghet, i hvilka jag, af brist på tid, icke tillräckligt har kunnat utveckla ämnet, skulle kunna taga ett parti, som icke vore det bästa under närvarande omständigheter, ty — för att nu i få ord sammanfatta allt hvad jag sagt — det är helt visst, att vi icke blott hafva

att bekämpa en af kejsarinnans vanliga nycker, som härrör af en ögonblicklig förargelse, utan att det gäller att sätta oss till motvärn mot en väl organiserad plan att reta oss och förleda oss till några åtgärder, hvilka kunna medföra en brytning.

Farväl, min käre vän! Gud gifve, att jag snart finge bättre underrättelse att gifva er. Jag har ingenting sagt om min helsa. Hon är icke god, men jag har ej tid att tänka derpå.

Farväl! Älska mig alltid så mycket, som jag älskar er.

Curt Stedingk.

Det är den unge Elmen, som jag skickar till Helsingfors med min depesch.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 98.

Friherre G. A. Reuterholm till general-löjtnant Curt von Stedingk. *Stockholm d. 22 januari 1796.*

— — — Jag räknar er vänskap såsom en af de bästa tröstegrunder, som Försynen beskärt mig för att stärka mig under detta förskräckliga osäkerhetstillstånd, hvari vi under loppet af 4 år nästan oafbrutet befunnit oss med afseende på detta afskyvärda hof, hvarest ni uppehåller er. Och dock börjar jag redan vara ganska inne i min roll, alltid gående min jemna gång utan att bry mig om dess hotelser och utan att låta mig alltför mycket oroas af den mordbrännaretaktik, som man städse använder mot oss.

Hvad beträffar denna affär, som på ett så obehagligt sätt hela denna tid sysselsatt oss, så tror jag densamma nu vara fullt afslutad, och, såsom det tyckes mig, till vår stora fördel. Kejsarinnan har dervid icke blott gjort sig för alltid löjlig, utan äfven till på köpet upplyst hela Europa om, *huru mycket man i Sverige roar sig åt henne och hennes dåliga lynne*, hvilket man ock verkligen gör. Hon har dervid visat sig *allt för*

liten för att icke vi skulle framstå såsom *mera högsinnade.* Hon har verkligen haft den fördelen att visa oss en ohöflighet, som man icke hade bort vänta sig af en furstinna sådan som hon. Men i ersättning derför har hon endast ådragit sig det allmänna förakt, hvilket alltid troget ledsagar en dålig uppfostran och småsinnade chikaner. Med ett ord: hela hennes hållning i denna affär bevisar i min tanke endast hennes något framskridna ålder och huru mycket hon faller af, i det hon nalkas den tid, vid hvilken stora själar vanligen icke kunna motstå tyngden af den till upplösning färdiga materien. Med ett ord: *Semiramis är icke längre annat än en skugga af sig sjelf.* Men denna *skugga* vill oss ännu mycket ondt. Jag är säker derpå. Derför måste man ganska omsorgsfullt bevaka henne till det lyckliga ögonblick, då hon omsider skall hafva den artigheten att nedstiga i sin stackars Ninus' grafhög. Må så ske!!! Emellertid finna icke H. M. och H. K. H. uttryck för den förbindelse, i hvilken de stå till er, min käre vän, och för den tillfredsställelse, med hvilken de se den klokhet och den värdighet, som äro utmärkande för hela ert uppförande. De skulle anse det för den största olycka, som någonsin kan hända dem och fäderneslandet, att i dessa tider af oro och förvecklingar förlora er på den vigtiga post, som ni på ett så utmärkt och för Sverige nyttigt sätt fyller.

Ni känner redan, min käre vän, huru vår vän Schwerin blifvit mottagen här, samt det för honom högeligen smickrande sätt, hvarpå vi slutade denna *kejserliga farce.* Också finner han sig ganska tröstad öfver detta *höga afslag*[1]). Det enda, hvaröfver han, och det med rätta, icke kan undgå att sucka, är, att han varit så nära er, min käre vän, utan att dock få omfamna er, och denna hans smärta delar jag så mycket lifligare, som han skulle göra det äfven å mina vägnar. Men ödet ville annorlunda. Den unge Jennings, hans reskamrat, har icke heller glömts vid detta tillfälle. I de medföljande tidningsnumren skall ni finna hvad vi angående dem låtit in-

1) »*refus auguste*».

flyta vid deras ankomst. För öfrigt, min käre vän, skall rikskansleren lemna er en *ofantlig redogörelse* för alla de utlåtelser herr Budberg tillåtit sig i denna fråga, för den oafbrutna följden af hans oförskämdheter och bland dessa *ett diktadt protokoll* (man skall i dag sända er en kopia af detsamma, sådant som han här under hand utsprider det) öfver grefve Ostermanns öfverläggning angående herr Schwerins återsändande, likaledes uppfyldt af äkta ryska grofheter och lögner. Bland annat finner man deri, att ni hos v. kansleren, då han afgaf denna sin förklaring, varit nära att af öfverraskning blifva illamående, och att kejsarinnan vägrat att mottaga mig såsom sändebud för att anhålla om hennes sondotters hand, jemte en mängd lika orimliga dumheter. Allt detta skall meddelas er i dag, min käre vän, men konungen och H. K. H. öfverlemna åt er sjelf att göra det bruk deraf, som ni finner lämpligast. Det vore utan tvifvel i sin ordning att hos kansleren anhålla om en förklaring på alla dessa oförskämdheter, och att herr Budberg i följd häraf blefve straffad såsom han förtjenar. Men å andra sidan är det måhända ännu mera högsinnadt att skänka sitt förakt åt alla dessa små ränker samt att icke alls fästa någon uppmärksamhet vid dem. Härvidlag kan det, min käre vän, icke finnas någon säkrare kompass än er fina takt och ert eget hjerta. Också får ni handla helt och hållet efter godtfinnande. Emellertid är det säkert, att det icke finnes någon nedrighet, hvaraf man icke i Petersburg betjenar sig mot oss. Förutom att Budbergs uppviglareroll på det tydligaste bevisar detta, har jag en annan icke mindre betecknande historia att berätta er, med hvilken jag icke förut velat undfägna er. Tänk er, att jag i flere månader på hemliga smygvägar varit oafbrutet förföljd af den uslingen *Bouch*, som är anstäld i herr Souboffs kansli. Icke nog med att han gjort oss de mest lysande anbud *att förråda alla kejsarinnans hemligheter med afseende på oss*, i det han förberedt oss på, att de fulaste stämplingar äro färdiga att i Sverige komma till utbrott, utan han har äfven försökt förmå oss att vidtaga likartade mått och steg hos den Ottomaniska Porten, i det han för detta ändamål med-

delat oss lika lögnaktiga och förderfliga berättelser och utpekat en *kejsarinnans general,* som skulle vara nog usel att förråda henne etc. etc., jemte tusen andra fräckheter, skrifna med hans egen hand och adresserade till herr Mouradgea, hvilka han ville, att jag skulle låta skrifva med chiffer, på det att man måtte ega klafven dertill. Jag har låtit svara denne ovärdige man (ty ni inser väl, att han aldrig fått ett ord af min hand), *att Sverige vore alltför högsinnadt för att någonsin betjena sig af dylika vapen, att vi icke hade något att frukta af kejsarinnan och att vi aldrig skola frukta henne, att hvad beträffade att förföra hennes tjenare och ådraga henne tvister i Konstantinopel, så vore vi icke i stånd att nedlåta oss derhän, och att blotta förslaget derom komme mig att rodna af blygsel och harm, men att man emellertid skulle bevara hemligheten af denna nedrighet,* emedan man på förhand lofvat honom det, men att han icke vidare borde göra oss dylika meddelanden. Se der ännu en sida af deras yrke, som jag så när hade glömt; jag beder er bevara detta meddelande såsom en hemlighet, enär jag lofvat denne *dubble förrädare* att icke förråda honom, ty ni skall gilla, derom är jag förvissad, att man bokstafligen håller sitt löfte äfven till dem, som aldrig hållit sina.

Era tankar om Finlands försvar äro, så vidt jag förstår, så riktiga och goda, att endast en absolut omöjlighet skall förmå hindra deras utförande. Ni inser väl hvad jag vill säga, och om, såsom jag hoppas, understödsmedlen komma, skall man icke försumma något för att bereda oss ett säkert värn på detta håll. Emellertid smickrar jag mig med, att hon ej skall våga anfalla oss, och då hon ser, att vi oaktadt *min häftiga karaktär* och hennes ständiga trakasserier lugnt fortgå på vår beträdda väg utan att förifra oss och utan att frukta henne, så antager jag, att hon skall lemna oss i fred. Hvad beträffar hennes chimeriska planer att på ett eller annat sätt hindra konungens giftermål, så är detta den enda narraktighet, som ännu återstod för henne i denna affär, och jag trotsar henne att med alla sina stora härar lyckas deri, emedan icke ens en krigsförklaring skulle kunna uppresa något hinder deremot.

För öfrigt kan hon med godt samvete för framtiden bespara sig allt detta skryt såsom onyttigt och kraftlöst med afseende på oss. Saken är en gång för alla afgjord. Hon kan endast, om hon så finner för godt, behagfullt bita sig i sina kejserliga fingrar.

Hennes försäkran, att hon eger ett af salig konungen skrifvet löfte, att vår unge monark en dag skall blifva hennes sondotters gemål, är så mycket mera falsk, som han redan i sin lifstid uppdragit åt baron Fabian Vrede att inleda underhandlingar med hertigen af Mecklenburg angående samma prinsessa, som nu skall blifva vår drottning. Men det lönar numera knapt mödan att vederlägga alla dessa lögner. Det bör vara henne tillräckligt, att man icke vill henne eller hennes heliga afkomma någonting, och att man aldrig skall vilja dem något. Amen!

[Öfversättning från ett utdrag på franska].

№ 99.

Rikskansleren friherre F. Sparre till general-löjtnant Curt von Stedingk, *den 14 mars 1796.*

I enlighet med mitt i bref sistlidne fredag gifna löfte följer fortsättningen af Cristins historia och hans samtal med H. E. herr baron Reuterholm.

Först och främst bör jag säga er, att det handlingssätt, som denne man alltifrån sitt första uppträdande här iakttagit, varit egnadt att uppväcka vår förvåning. Han är verkligen rikt begåfvad så väl med förstånd som med kunskaper, och man har sett, huru han med mycken skicklighet vinnlagt sig om att innästla sig hos personer, som framför andra ega hofvets förtroende, att göra sig angenäm för damerna, sluta sig till alla de unge män, som hafva tillträde till konungens och de kungligas enskilda krets, samt vid hvarje tillfälle visa sig ytterst tjenstvillig mot en hvar; och det har på detta sätt verkligen lyckats honom att

genom sin goda talgåfva och sin önskan att behaga och tillvinna sig hvars och ens förtroende och välvilja uppväcka intresse. Han har underlåtit att bland alla de drag, som han förtäljde ur sin historia och om sin tillgifvenhet för den franska tronen vid oroligheternas första början, yppa, att han var herr Calonne's förtrogne korrespondent och sekreterare. Den som först underrättade mig derom var franske ambassadören. Redan någon tid förut hade man med polisens tillhjelp upptäckt, att han tio till tolf gånger om dagen, isynnerhet efter generalens ankomst, gick in och ut hos de båda baronerna Budberg; att han oupphörligt gick fram och åter mellan deras hus och det engelska sändebudets; att han ofta använde hela nätter på att skrifva än i den ene, än i den andres embetsrum, och att det under de dagar, då han icke kunde besöka dem eller då han icke träffat dem, upprepade gånger skickades biljetter, isynnerhet och företrädesvis till herr Budberg. Med ett ord, ingen var mera upptagen än han, och han tycktes med så mycket större trygghet öfverlemna sig åt sin ifver, som han såg sig fortfarande stå lika väl hos hofvet och ega tillträde till hvarje supé eller bal, som der gafs. Härigenom, äfvensom genom det mottagande han rönte, befriad från hvarje farhåga att väcka misstankar, trodde han sig kunna våga att skrifva ett bref till hertigen för att utbedja sig äran af ett enskildt samtal med H. K. H., någon morgon efter rapporttimmen, då då det kunde passa denne furste, och han anhöll tillika, att H. E. herr baron Reuterholm måtte anmodas att dervid vara närvarande. Nyfikenheten att ändtligen få se hvad som sysselsatte honom för att på detta sätt kunna demaskera honom förskaffade honom den begärda kallelsen till H. K. H., som gifvit efter för baron Reuterholms enständiga begäran att blifva befriad från att vara tillstädes, en begäran, som denne herre två gånger upprepat, och som han hade lyckan att se bifallen. Vid de företräden, som han sålunda erhöll hos H. K. H. och isynnerhet vid det andra, djerfdes denne man tala med hertigen om angelägenheter rörande hofven. Knapt hade han öppnat sin mun, förrän hertigen afbröt honom med anhållan, att

han måtte förete sin fullmakt att inleda samtal öfver dylika ämnen med hertigen-regenten, och då hans svar var gifvet, att nämligen endast hans nit och den erkänsla, som han hyste på grund af alla de ynnestbevis, med hvilka han allt sedan sin ankomst hit blifvit öfverhopad af det kungliga huset, i förening med de välönskningar, som han uppsände för detta konungarikes lycka och den furstes ära, som styrde det, vore de enda driffjedrarne till det steg, som han vågat, alldenstund han trodde, att faror hotade Sverige från Rysslands sida, hvarest han hade intima förbindelser och dit han ämnade begifva sig för att der bosätta sig och ingå äktenskap; hvartill han lade, att han följaktligen skulle anse sig för den lyckligaste bland menniskor, om han kunde tjena såsom ett redskap för att afvända dessa faror och för att skaffa framgång åt de försoningsmedel, som ännu, om man så ville, stodo till buds, för att hindra utbrottet af ett annars oundvikligt krig — vid detta ordsvall lät prinsen honom förstå sin ytterliga öfverraskning öfver det uppdrag, som han sålunda utan att förete fullmakt hade åtagit sig; H. K. H. ämnade visst icke med honom inlåta sig i något samtal angående statsangelägenheter; H. K. H. visste alls icke af någon misshällighet med Ryssland, ej heller att någon grundad anledning till missnöje gifvits den kejsarinna, som innehar dess tron, och om hon tillämnade ett oväntadt anfall, så fruktade hertigen det icke, och Svenskarne, hvilka han hade haft äran att anföra emot den ryska styrkan, skulle ännu veta att försvara sig så som de i alla tider gjort. Han bad derför herr Cristin att i korthet sammanfatta sina anspelningar på ämnen af denna beskaffenhet och vigt och afskedade honom efter några få minuter, som företrädet varade. Denne man var icke desto mindre djerf nog att begära ett andra företräde några dagar derefter, i det han föreslog, att han då i herr baron Reuterholms närvaro, om H. K. H. värdigades gifva denne befallning att infinna sig, skulle framlägga hvad han kunde hafva att andraga. Då han, sedan han ännu en gång fått företräde hos hertigen, såg sig på nytt bedragen i sin förhoppning att finna herr Reuterholm närvarande, var han djerf nog att likväl

ånyo återkomma till dessa ämnen, och i det han med beröm yttrade sig om den aktning, som han visste, att kejsarinnan hyste för H. K. H:s karaktär, om den smärta, hon kände vid att tro sig vara af honom misskänd, samt slutligen om allt det goda som denna furstinna önskade Sverige, tillät han sig att våga sig på den djerfva anspelningen, att hon, icke okunnig om de knappa omständigheter, i hvilka detta rike befunne sig, icke skulle fästa sig vid en uppoffring af 10 till 12 millioner, om den kunde leda henne till det mål: betryggandet af Sveriges lycka, som hon med ifver eftersträfvade. Hertigen svarade honom helt torrt, att det vore mycket djerft af honom att ännu en gång återkomma till statsangelägenheter i den audiens han erhållit hos H. K. H., att han icke hade bort glömma den förklaring, som denne furste gifvit honom vid sitt första samtal med honom, och som han icke väntade sig behöfva upprepa. Intet kunde dock afskräcka herr Cristin. Han besvor hertigen att åtminstone värdigas tillåta honom att skriftligen anhålla hos baron Reuterholm om äran af ett företräde och ett enskildt samtal med H. Exc. H. K. H. svarade, att frågan vore fri, men att han för öfrigt alls icke blandade sig deruti. Mannen afsänder genast en biljett till H. Exc. för att anhålla, det han ville godhetsfullt bevilja honom en timmes samtal en morgon, då han skulle kunna hafva äran att uppvakta H. Exc. Ehuru herr Reuterholm af H. K. H. hade utbedt sig såsom en ynnest att icke behöfva hafva något att skaffa med herr Cristin, utom att gifva honom till känna, att han borde aflägsna sig härifrån, om hertigen funne för godt att gifva honom ett dylikt uppdrag, och ehuru han aldrig kunde tycka om att på annat sätt hafva något att göra med denne man, gaf han dock vika, sannolikt på H. K. H:s råd, som var, att man svårligen skulle kunna afslå en anhållan af honom att få aflägga ett besök, och svarar honom följaktligen, att han är färdig att mottaga honom. Det var två dagar före herr Mittendorffs afresa härifrån. Han infinner sig vid utsatt timme på morgonen, och herr Reuterholm säger genast efter de första ömsesidiga artighetsbetygelserna till honom, att för en man med be-

gåfning, och såsom sådan hade han haft tillfälle att lära känna honom i hofkretsen, der han redan någon tid sett honom ega tillträde, kunde han icke underlåta att visa, huru öfverraskad han kände sig af den enträgenhet, hvarmed han sökte komma i närmare förbindelse med H. Exc., alldenstund han hos hertigen kunnat tillräckligt lära känna, huru föga herr Reuterholm hade visat en motsvarande önskan; då han nu emellertid såge sig, så att säga, tvingad dertill genom den begäran, som upprepade gånger framställts, hade han ansett sig böra mottaga honom för att visa, att han icke fruktade frestelserna och vore färdig att höra honom, hvarpå han bad honom framlägga hvad han kunde hafva att säga. Denna inledning, hvilken, såsom ni lätt inser, varit egnad att bringa hvarje annan person ur fattningen, gjorde endast föga intryck på denne i allt slags list och intriger bepröfvade mans själ. Med en den mest honungssöta och till ytterlighet lismande ton utbredde han vidt och bredt hela sitt kram och gick ända derhän, att han påstod, att långt ifrån att den här utsådda villfarelsen, som måhända redan fått insteg i H. E:s själ, egde någon grund, nämligen att kejsarinnan ville honom personligen något ondt eller hyste några planer på någon förföljelse mot honom såsom den man, hvilken hon skulle hafva att tillräkna de oförrätter, öfver hvilka hon kunde hafva att beklaga sig, hyste kejsarinnan tvärtom en fullkomlig aktning för honom, till den grad till och med, att hon, om så behöfdes, vore färdig att åt honom öfverlemna skiljedomen angående hennes tvister med Sverige. Baronen afbröt honom med ett högljudt skratt och svarade hastigt: »ah, må hon väl taga sig till vara derför! resultatet blefve i sådant fall föga gynsamt för henne; ty jag säger er på förhand, min Herre, att jag är en ganska dålig Ryss, men en mycket god Svensk. Men», fortsatte excellensen, »den förkärlek, som ni, min Herre, i ert tal visar för Rysslands intresse, är så mycket mera egnad att öfverraska mig, som jag icke känner, hvarpå den kan grunda sig». Nu följde å Cristins sida bedyranden, att en dylik beskyllning icke borde drabba honom; att han var tillgifven Ryss-

land, det vore sannt, emedan han der hade gamla och till och med förtroliga förbindelser, ingångna under en tid, då han vistats derstädes, enkannerligen med Budbergarnes slägt; han ämnade också återvända till detta land för att der gifta och bosätta sig; men icke desto mindre vore han Sverige tillgifven, hvilket land han skulle lemna full af tacksamhet för all den godhet och alla de ynnestbevis, hvarmed han der blifvit mottagen, och förtjust öfver att hafva sett ett land, bebodt af den aktningsvärdaste nation i verlden. Derefter började han utbreda sig om det intresse, som väcktes hos honom af en ung konung, som redan lade i dagen de mest lysande egenskaper, hvilka han snart skulle göra gällande på tronen, och om de höga dygder, som prydde så många högt uppsatta personer af det kungliga huset, och han förklarade, att han skulle känna sig djupt bedröfvad, om han midt under den smärta, som oroade honom, att nämligen se detta svarta moln, som uppstigit emellan de båda rikena, hota med de förskräckligaste stormar, måste uppgifva hoppet att en gång se detsamma skingras; att i hans ögon intet syntes så lätt, om man blott aldrig så litet fogade sig efter de anvisningar, som han skulle kunna meddela för att ändtligen komma till ett för båda folkens lugn så önskvärdt slut. »Och hvilken ära vore det ej att vilja medverka härtill», tillade han, i det han höjde rösten, »för den redlige, den rättrådige man, sin furstes, sitt fäderneslands vän, med ett ord för den dygdige man, hos hvilken utgjutandet af menniskoblod väcker fasa, och hvilken lefver och andas endast för att rädda Norden och derifrån afvända de stormar, som ödelägga Södern och nästan alla öfriga europeiska stater.» Han kände sedan länge baron Reuterholm såsom en sådan man, och han trodde att H. Exc. derför icke vore känslolös för äran att utföra ett så stort, så vigtigt verk, likasom han skulle tro sig hafva rätt att prisa sig sjelf, om han hade lyckan att dervid hafva kunnat tjena såsom verktyg eller såsom en svag driffjeder. På alla dessa inställsamma och försåtliga grannlåter svarade herr Reuterholm, att han icke kunde gissa hvart det syftade, detta behof att

åstadkomma förlikning med kejsarinnan, som hr Cristin bemödade sig att så lifligt skildra för honom; att H. E. icke visste af något sådant (behof) för sitt land; att han vore okunnig om hvarje anledning till misshällighet med kejsarinnan; att vi lefde i fred med henne; att vi i sanning blifvit mycket förvånade öfver det föga vänliga beteende mot konungen, som kejsarinnan funnit för godt att visa vid tiden för baron Schwerins afsändande till hennes hof; men att detta icke i någon mån rörde de båda staterna. Oförrätten hade endast tillfogats konungens person, gent emot hvilken H. Kejserl. M. likväl alltid förut velat visa så mycken tillgifvenhet och ömhet, och vi hade insett, att det varit ett anfall af dåligt lynne, som plötsligen kommit öfver denna furstinna, att man borde bedöma hennes uppförande derefter, hvilket på grund häraf borde förlåtas, isynnerhet i anseende till hennes kön och bekymmersamma ställning, och att det vore nog att deråt icke egna någon uppmärksamhet. Men en ny chargé d'affaires kommer till oss från henne i baron Budbergs person, hvilken alltifrån sitt första uppträdande här uppfört sig på ett rent af ursinnigt sätt och såsom en uppviglare, men på samma gång såsom en person, så blottad på sundt förstånd, att han i de utgjutelser, åt hvilka han här öfverlemnat sig, icke ens förstått att skona sin egen suveräns ära, i det han till höger och venster utstrött afskrifter af ett s. k. protokoll, hållet vid en konferens mellan svenska sändebudet och grefve Ostermann angående baron Schwerins vägrade mottagande, ett protokoll, uppfyldt med oanständigheter så plumpa, lögner så fräcka, att man aldrig i verlden sett exempel på dylikt. Vi hade genast sagt, att det vore omöjligt att antaga, det kejsarinnan ens kunnat hafva den minsta kännedom om hopsättandet af ett dylikt aktstycke, än mindre om den stil, i hvilken det blifvit affattadt; att denna furstinna vore tillräckligt känd för att i hög grad akta åtminstone sitt eget blods värdighet och rättigheter och för att icke fördraga den kränkning, som de i detta aktstycke nyttjade uttrycken hade inneburit på mera än ett ställe, der H. K. H. hertigen-regentens person blifvit nämd; att vice-

kansleren vore en alltför redbar man för att han skulle hafva kunnat ställa på lur en sekreterare, hvilken i kansliet skulle anteckna allt hvad som sagts vid en konferens mellan honom och det svenska sändebudet; att man icke vore okunnig derom, att öppet protokoll aldrig fördes hvarken i Ryssland eller annorstädes öfver det som tilldroge sig vid ministeriella konferenser, lika litet som det varit fråga om ett protokoll vid denna korta stunds samtal, som H. Exc. hade med herr Cristin; att för öfrigt den ifrågavarande personens dumhet allt för tydligt visat sig, då han förestälde sig, att någon i Sverige kunde låta narra sig af det som i protokollet tillskrefves herr Stedingk, konungens ambassadör, hvilken vore alltför allmänt känd såsom en man, hvilken icke tilläte, att man sade honom sådana saker; att allt detta vore tydligt; korteligen, att den list, som herr Budberg velat begagna, vore till den ytterliga grad oförskämd, att vi hade ansett det under konungens värdighet att ens genom vår ambassadör låta till kejsarinnan framföra klagomål deröfver; att det alltså vore en lycka för denne baron, att han drifvit sin fräckhet och djerfhet till denna ytterlighet, hvarförutan vi längesedan utan krus skulle hafva anmodat honom att återvända hem; att det nu vore oss tillräckligt att, såsom vi gjorde, öfverlemna honom åt allmänhetens förakt, hvilket han sjelf skyndade att ådraga sig, ehuru vi icke voro okunniga om den minsta af de låga stämplingar, som han bedrefve här, hvarest vi kände till hvarje steg, som han toge, hvarje yttrande, som han fälde, i det vi lade märke till alla de onda uppsåt, af hvilka hans hjerta, hvilket hans suverän utan tvifvel icke kände, då hon hedrade honom med att välja honom till sitt sändebud i Sverige, vore uppfyldt emot oss; att detta likväl vore den man, med hvilken han, Cristin, med synnerlig förkärlek umgåtts, alltsedan han kommit till Stockholm; att han med honom underhölle det förtroligaste umgånge; att han icke alls borde tro, att vi vore okunniga om hans täta besök, om mångfalden af de biljetter, som han dagligen sände dit, om hans ofta hela nätterna igenom fortsatta arbeten än på de ryska än på engelska sändebudens embetsrum; att vi länge sedan kände till

hvarje hans steg och den sysselsättning, åt hvilken han här egnade sin tid; att han dock hade sett, huru föga vi oroade oss deröfver; att han endast behöfde sjelf intyga, huruvida han icke ständigt rönt samma nådiga mottagande hos den kungl. familjen, huruvida han icke städse och lika regelbundet som förr varit inbjuden till alla supéer och baler, som gifvits vid hofvet, och detta allt oaktadt den kännedom, vi egde om hans uppförande; att han derför borde häraf lära sig inse, huru föga vi fruktade honom och huru mycket vi värderade att föra öppet spel med alla menniskor, enär vi ju icke hade någonting att dölja; att han för öfrigt icke borde tro, att han vid detta samtal hade att göra med en polismästare, men likväl vara öfvertygad om den sanningen, att hvarje regering anser sig böra öfvervaka det som tilldrager sig omkring henne. Vår man, som blef helt flat och förlägen öfver hela detta utfall, ville försöka att rättfärdiga sig, men gjorde endast en helt svag invändning, ursäktande sig dermed, att hans biljetter för det mesta rört lån och återställandet af tidningar, öfversättningar af hos herr Arbuthnoth befintliga engelska papper etc., och att han, som stått familjen Budberg i Liftand mycket nära under den tid han der vistats och i detta hus rönt mångfaldiga bevis på artighet, hade sett sig nödsakad att i sin ordning bevisa dem af dess medlemmar, som för närvarande uppehölle sig i Stockholm, många artigheter. Derefter vände han med myeken fintlighet samtalet åter till det verkliga ämnet för det åstundade mötet med H. Excellens, i det han ständigt betonade nödvändigheten och det helsosamma behofvet af att sysselsätta sig med medlen att blidka Ryssland, hvilka han måhända skulle kunna meddela, om man lyssnade till honom, emedan intet annat än detta kunde afvända fasorna af det blodigaste krig, som kejsarinnan redan hade förberedt, och för hvilket hon beslutit sig, och han förklarade att, om man icke trodde honom, så kunde man uppfordra herr de Surmain att säga, om icke han hade samma uppgifter. Herr de Surmain, hvilken jag i förbigående skall säga er, att vi betrakta såsom utgörande den härd, kring hvilken måhända de emigre-

rade Fransmännens brefvexlingar allt sedan grefve St. Priests afresa samla sig, är icke den man, hos hvilken herr Reuterholm kan göra förfrågningar. Han sade helt enkelt nej, men skyndade att svara Cristin med dessa ord, hvilka gjorde ett ganska tvärt afbrott i hans flytande fraser: »Min Herre, hotelser skrämma icke någon. Kejsarinnan känner oss, och hon har lika stort behof af fred med oss, som vi kunna hafva af fred med henne, då man tager i betraktande alla de vigtiga företag i hvilka hon inlåtit sig, och hon skall betänka sig två gånger, innan hon utan anledning anfaller oss och ådrager sig ytterligare obehag, då hon hade kunnat undgå det; i alla fall, och om hon icke bryr sig derom, utan bestämdt utan grundad anledning vill öfverfalla oss, så skola vi försvara oss. Tärningen skall kastas, och en högre hand skall styra förloppet och utgången». »*Men, Ers Excellens, Polens exempel; denna furstinnas ofantliga makt*». — »Min herre, nämn aldrig, jag ber, Polen i jemförelse med Sverige. De båda folkens nationalkaraktär tilllåter det icke, och den svenska handlingskraften är känd». »*Också*», svarade genast hr Cristin, »*förstår kejsarinnan mycket väl att göra skilnad dem emellan, såsom det ock i sjelfva verket är fullkomligt visst, att hon icke vill er något ondt; att hon alltid hyst det lifligaste intresse för er unge konungs lycka; att hon fastmer vill göra Sverige mycket godt, om hon kunde det; att en förlikning med er, om den komme till stånd i öfverensstämmelse med hennes önskningar gent emot honom, måhända kunde så småningom medföra en systemförändring; men att äfven de olyckor i Norden derigenom kunde förekommas, hvilka derförutan helt säkert skulle utbryta*». Här afbröt honom herr Reuterholm helt tvärt och sade: »Min Herre, ni talar franska så väl, att man ej kan annat än antaga, att ni i grund och botten känner Frankrikes historia äfvensom dess störste konungs, Henrik IV:s. Nå väl, jag skall säga er, att, enligt min uppfattning åtminstone, denne konung aldrig genom hvilka som helst af sina dygder, hvilka för öfrigt voro så egnade att göra hans namn odödligt, befriade sig från den outplånliga skamfläck, som han hade ådragit sig, genom att ombyta religion; och jag

ansvarar för, att den grekiska religionen aldrig skall få insteg i Sverige». Vid detta oväntade genmäle kände herr Cristin, att han helt och hållet förlorade fattningen, likasom han äfven gjort vid det tillfälle, då det några ögonblick förut varit fråga om det vägrande svaret, då ni, Herr Ambassadör, försökte att af kejsarinnan erhålla riddareslaget, med afseende hvarpå herr Reuterholm hade framkastat den reflexionen, *att den stora Chatarina vid detta tillfälle såsom vid många andra visat sig mycket liten mot oss,* och hvarvid herr Cristin förgäfves bemödade sig om att urskulda kejsarinnans af Ryssland oartighet med ordalydelsen i det bref från konungen, som medföljde ordenstecknen. Förlägen och slagen, reste han sig plötsligt och aflägsnade sig med många ursäkter för att han icke vågade stanna längre och beröfva H. Exc. hans dyrbara tid, hvilken han fruktade att han endast alltför mycket hade låtit honom förlora under detta samtal, hvarpå herr Reuterholm svarade, att han tvärtom vore långt ifrån att kunna ångra dessa ögonblick, emedan de lemnat honom det vissa hoppet, *att, »åtminstone ni min Herre»,* så föllo hans ord, *»känner mig bättre, då ni lemnar mig, än då ni kom».*

Man har berättat, att herr Cristin flere dagar efteråt höll sig på sitt rum på grund af en iråkad opasslighet. Han visade sig åter i går afton i konungens stora krets; men under hans besök hos herr Reuterholm, lät H. Exc. honom förstå, att hans tid utan tvifvel icke skulle tillåta honom att mycket förlänga sin vistelse i Sverige; att årstiden mycket aftoge i stränghet, och att han alltså helt säkert förutsåge, att han snart skulle säga honom sitt farväl.

Omkring två dagar efter detta samtal sågo vi herr Budberg affärda hr Mittendorff till S:t Petersburg. Måhända har samtalet skildrats mycket olika i de depescher, som denne medfört, och blifvit tecknadt med syfte att ännu en gång till det yttersta upphetsa kejsarinnans dåliga lynne och hätskhet emot oss. Man vet icke, hvilka steg dessa orostiftare kunna föranleda. Derför är det af vigt, att ni, Herr Ambassadör, ger noga akt på de rörelser, som ni tror er kunna märka, och att

ni blir i stånd att i tid tillbakavisa det förtal, som man skall vilja grunda på de berättelser, som spridas af en äfventyrare eller en person, som åtminstone hos oss är utan laga försvar, derigenom att ni använder den oskrymtade och rena sanningens alltid segerrika vapen.

Att döma af det oroliga utseende, hvarmed kejsarinnans sändebud visat sig för mig vid min sista konferens sistlidne onsdag, skulle man tro, att han är underrättad om de föreställningar, som man säger sig hafva om honom. Han inträdde verkligen hos mig såsom en person, som är ifrån förståndet, synnerligen uppskrämd och såsom den der hvars harmsna hjerta är färdigt att utgjuta sig, men som dock håller sig tillbaka och icke vågar tala af fruktan att göra sig skyldig till en grof förolämpning. Han kunde blott säga mig tre föga betydande ord och aflägsnade sig slutligen lika hastigt som han inträdt, med minen af en topprasande person, och gjorde sig endast underrättad, om jag trodde, att hafvet ännu kunde befaras, synbarligen för att kunna gissa, huruvida icke herr Mittendorff skulle kunna anlända förr än allt hvad jag kunde skrifva till er.

[Öfversättning från en afskrift på franska, troligen officiell].

№ 100.

Hertig Fredrik Frans af Mecklenburg-Schwerin till friherre G. A. Reuterholm, *Ludewigslust den 22 Mars 1796.*

Min Herre!

Ni kan icke tro, huru det sista brefvet, som jag nyss erhöll från Ers Exellens, af den femte i denna månad, har uppfylt mig med vördnad för er person. Det är fullt af redliga och uppriktiga grundsatser. Bevara, jag ber er, alltid de känslor för min dotter, som Ers Excllens nu betygar i sitt bref; hon skall då blifva lycklig, och jag skall se mina önskningar uppfylda. Jag skall icke underlåta att så snart som möjligt

efterkomma er önskan och skicka Ers Excellens mitt och min gemåls porträtt i naturlig storlek. Jag ber er att alltid för mig bibehålla er så dyrbara vänskap och att vara öfvertygad om det uppriktigaste besvarande deraf samt om den djupa högaktning, hvarmed jag hela mitt lif skall förblifva,

Min Herre,
Ers Excellens'
ödmjukaste och mest tillgifne tjenare
Fredrik Frans, H. af M.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 101.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $^{11}/_{22}$ mars 1796.*

Min käre vän, mitt hjerta blöder vid de dåliga underrättelser, som jag sänder er med denne kurir. Min smärta känner inga gränser, då jag nu ser min möda förspild och mitt stackars fosterland på väg att störtas i ett krig, som åtminstone skall utmatta det och låta det förlora alla frukterna af några års hvila och god styrelse. Ack om detta giftermål hade blifvit af, om konungens åtminstone icke blifvit tillkännagifvet, innan Frankrike fått fred och kunnat kraftigt bistå oss, innan vi hunnit sätta oss i försvarstillstånd i Finland, så skulle vi förblifvit lugna och lyckliga; men sorgen är onyttig. Det är fäderneslandets räddning vi måste beflita oss om. Att våra försvarsmedel äro otillräckliga, derom är intet tvifvel. Det fordras en stor ansträngning af nationen, en fast vilja och stora uppoffringar för att reda oss. Det som jag framför allt anbefaller er, om det blir krig[1]), det är att hela Varieringen i Sverige sättes upp och exerceras af tillsatt och skickligt befäl, med vilkor, att Varieringen aldrig går utom grändsen af Riket, men väl till Finland, och att, då en soldat af ett indelt Reg:te stupar,

1) Det, som nu följer, är i originalet skrifvet på svenska.
Utg. anm.

Varieringen af hans nummer träder i hans ställe och blir ersatt af Roten. Stupar en Variering för fienden, sätter Konungen en annan i dess ställe, eller ersätter skadan med penningar till ett utsatt pris. På detta sätt blir bördan dräglig för roten, och vår armée saknar aldrig folck. Saken[1]) är den, min vän, att vår arméorganisation är sådan, att hären efter det första fälttåget måste sammansmälta af sjukdomar och att, sedan vi sörjt för att tillräckligt med trupper finnes inom landet (hvartill man efter mitt förslag skulle använda varjeringen) hafva vi ingenting qvar att skicka fienden till mötes. Garnisonsregementena böra hafva rekrytdepoter, hjelpkompanier. Härigenom skola vi fördubbla våra krafter. Salig konungen fylde luckorna med nyss uppbådade bönder[2]) men, med all aktning för honom: detta var af ingen nytta och kostade dock mycket. Det andra medlet, som jag anser ganska vigtigt, det är att så mycket som möjligt skydda vår handel för förluster. Det finnes en rysk flotta i England, och denna kan göra oss mycket ondt. Gifve Gud, att dessa anordningar och tusen andra, som återstå, och som säkert skola tagas, måtte blifva öfverflödiga! Bevara freden åt oss, min käre Reuterholm, om det fins någon möjlighet! Jag kan ingenting mera göra härtill. Alla utvägar äro stängda för mig. Framför min djupa, undersåtliga vördnad för konungen och H. K. H. hertigen. Påminn dem om mina brinnande böner för dem och fäderneslandet och låt mig vara lika kär för er som ni är för mig.

Curt Stedingk.

Jag kommer att tänka på, min bäste vän, att ju mindre buller vi göra af våra tillredelser, ju bättre är det. Härigenom skall allmänheten tydligt kunna se, att vi icke äro de anfallande, såsom man säkert från detta håll skall påstå, om vi göra allt för stora anstalter.

[Egenhändigt original, till största delen på franska].

---

1) Här börjar förf. åter använda franskan. *Utg. anm.*

2) I texten står B:ndr. hvilket ej synes kunna beteckna något annat än det svenska ordet: bönder. *Utg. anm.*

№ 102.

General-löjtnant friherre M. V. Klingspor till Hertig Karl af Södermanland, *Helsingfors den 28 mars 1796.*

Högborne Hertig, Svea Rikes arffurste och Regent

Min nådigste Herre!

Enligt de underrättelser Hr. ambassadeuren m. m. Steding lemnat mig af den 22 dennes, at den 3:dje nästkommande april Sex Tusende m. af Ryske Kejserinnans gardie utom dess flere Regimenter till ett antal af 30,000 m. skola marchera til Finland, jemväl at 20,000 sammandragas i Lifland, har jag funnit min underdåniga skyldighet fordra at så fort sig giöra låter sammandraga arméen, hvarföre jag nu med courirer utfärdar behöriga ordres, så til landshöfdingar som Regimentschefs. Detta steg, som jag endast tror vara det rätta, hoppas jag vinner Eders Kongl. Höghets nådiga bifall, ehuru jag frugtar at de aflägsnare Regimenter icke hinna till gräntsen. Denna tidning är mig så mycket mera oväntad som jag af ambassadeuren Steding feck bref af d. 17 med Capitaine Virgin, den jag ifrån Åbo med underdånigt bref til Eders Kongl. Höghet jemte dess medförande depecher då afsände d. 23 dennes, hvilket innehölt at alt var då tyst och stilla. Eders Kongl. Höghet täcktes nådigst vara försäkrad at jag ej skal uragtlåta något som jag tror kan lända til fiendens mötande hvar som hälst samt landets försvar, ehuru utom trouppernes otillräcklighet alla deras förnödenheter ej äro i den ordning at kunna samlas vid gräntsen, der intet magazin finnes, ej heller den angelägnaste article: penningar. Jag begär nu utur Ränterierne alla de medel, de kunna hafva at tilgå, och förmodar all assistance af landshöfdingarne. Ikring Elime kyrka ämnar jag samla all den styrka, som dit kan hinna komma för at kunna hindra ingången i den nedra delen af Finland, nemligen vid Keltis och Lovisa, dit ifrån Elime ej är mer än 3 mil. Savolax nödgas jag lemna till försvar af de troupper, som der äro. Österbotens Regimente beordrar Jag hit ner, ehuru det

ej kan vara vid gräntsen på mindre än 6 veckor. — Jag kan i denna min underdåniga rapport ej detaillera de mått och steg jag tager; nödvändigheten at härom i underdånighet skyndesammast underrätta Eders Kongl. Höghet tillåter mig ej vara vidlöftig; olyckligt at passagen öfver hafvet ej är säker, så at jag nödgas skicka en courir norr om och denna öfver hafvet. Det är således osäkert när jag kan bli nog lycklig at få Eders Kongl. Höghets underdåniga befallning.

Med underdånigste vördnad och zèle framärdar

Eder Kongl. Höghets

Min Nådigste Herres

underdånigste tjenare

Mauritz Klingspor.

[Egenhändigt original].

№ 103.

Manderfeldt till friherre G. A. Reuterholm, *den 10 april 1796.*

Den fruktansvärda, hämdlystna liga, som för länge sedan bildat sig för att tillintetgöra er, går med stora steg framåt och tyckes t. o. m. vilja göra intrång på de 6 månader, som återstå er. Hennes rot är utsprungen från Petersburg, grenarne utbreda sig öfver hela Sverige och sluta sig tillsammans i Stockholm. Det är icke bojor och gift, man tillreder åt er, utan snaror och förföljelse. Man har användt och skall använda alla medel för att göra en misstänkt hos er beskyddare, hertigen, och göra er förhatlig för den unge konungen. Ni borde redan hafva känt några verkningar af dessa hemliga stämplingar, som skola bryta lös, då alla batterier väl blifvit iordningstälda. Det oförsonliga hat, man vetat ingifva kejsarinnan mot er person, skall öppet framträda med sina stora bemödanden vid konungens uppstigande på tronen. Hennes utskickade B.[1]) har vidsträckta hjelpmedel för att bereda vägen, och han

---

[1]) Baron Budberg. *Utg. anm.*

griper sig verket an med stor skicklighet och slughet. Han har redan funnit verktyg för att i den unge furstens själ insmyga sådana åsigter, som äro gynsamma för den utstakade planen att *draga honom in i hans faders politiska system* och i Ryss-lands intressen, hvilka man under den mest förföriska form för honom beskrifver som hans egna. Denne skicklige intrig-makare har redan *hemliga vänner*, och det skall icke stanna dervid. Det ryska partiet, i förening med Armfelts hemliga vänner och med dem, som ännu hänga fast vid Gustaf III:s minne och hans principer, skall öppet och med raseri framträda, då handlingens timme är slagen. Under väntan härpå skall man veta att bedraga er och att blända er så mycket som möjligt. Men föreningspunkten för hela detta anhang, stödet för alla deras förhoppningar, det är den unge konungen. Bak-om denne furstes djupa föreställning och tillbakadragna väsen-de ser jag en ande, som är försagd, så länge han står under förmynderskap, men som skall förvåna er alla, då han blir fri, och det är denne ande, som redan insupit många fördomar, hvilka han väl vet att dölja, och som kan blifva ert förderf. Förgäfves skall ni mot alla dessa anslag sätta ert snille, era insigter, ert samvete, era handlingar. Man skall snart glömma er möda, ert arbete, era sömnlösa nätter, ert nit för er herre och ert fosterland. Man skall icke tillräkna er något annat än det onda, hvarpå ni aldrig tänkt, eller som ni icke kunnat hindra. Alla så kallade vänner skola öfvergifva er för att knäböja för den uppgående solen; allt för stolt för att krypa, allt för beständig i ert hjertas känslor för att öfvergifva en ädelmodig välgörare, skall ni finna er stå ensam med hertigen och er dygd gent emot en hel här af otacksamma och illvilliga. Denne gode furste skall blifva, om icke öppet misshandlad, åt-minstone helt och hållet försummad, och om det ryska partiet får tillräckligt öfverhand för att våga åter uppväcka frågan om Armfelts process, *åt hvilken man lofvat en revision af handlin-garne och fullständig upprättelse*, så skall E. Ex:s' öde blifva mycket grymt.

Sådan är, klar och tydlig inför mina ögon, sakernas ännu hemliga ställning; jag skall aldrig i skrift omtala, *på hvilket*

sätt eller *genom hvilka medel* jag fått reda härpå, men jag lemnar åt E. Ex:s' eget skarpsinne att utforska, om dessa medel *varit tillförlitliga,* och om jag är *väl underrättad.* Emedan det är mig tillåtet att draga undan täckelset för er, går jag än längre, och jag omtalar för er, att det afskyvärdaste anslaget mot hertigen och E. E. är det, som arbetar på att ingifva den unge konungen motvilja för prinsessan, hans trolofvade, i det man tillägger henne stora fel och till skyarne upphöjer den ryska prinsessans vackra egenskaper. Framgången af denna skickligt anlagda manöver skall blifva otvifvelaktig, om icke den blifvande drottningen sjelf på det vackraste sätt visar haltlösheten af förtalet; men det är endast genom att vinna konungens hjerta och förtroende, som hon skall kunna besegra sina och era fiender.

Mera i förgrunden på den tafla, som upprullats för mig, har jag sett, huru man arbetar på konungens eget fall och på Sveriges. Sedan de ryska stämplingarne fått tillräcklig grund och fasthet för att man kan våga aftaga masken, skall man sammankalla ständerna och genom penningar och löften förmå oppositionspartiet, som snart skall blifva det talrikaste, att högt begära en regementsförändring. Det är på 1720 års regeringsform, som det ryska kabinettet redan länge sigtat; det är nämligen förvissadt derom, att det genom anarkiens återinförande i Sverige slutligen skall få den sista knuten löst i sin nedriga politik, som syftar der hän att genom korruption och mutor få herska i Sverige såsom fordom i Polen. Till och med Danmark går icke fritt från denna afgrundslika plan; Ryssland skall arbeta på att också här en dag framkalla en revolution för att slutligen komma till fullständigt herravälde öfver hela Norden, hvilket är ett älsklingsmål för dess jättestora politik. Så har ju detta vidunder, på samma gång som det öfver allt predikade mot Jakobinismen, köpt ursinniga Jakobiner i Paris för att få krig förklaradt mot kejsaren, Preussen och England, hvarförutan det icke skulle lyckats att förstöra Polen; så skall det köpa Jakobiner i Sverige och Danmark för att störta dessa länders författning och för att få regera på ruinerna — allt detta

under påstående att det vill försvara tronerna. Men det skall äfven straffas för sina nidingsverk, då det som minst väntar det. Jag har visat i en vidlyftigt memoire, som jag för 2 år sedan hade äran sända H. E. rikskansleren, *att man arbetar på en förstöringsplan mot Sverige*; man har hopsmidt den i det hemliga rådet i Petersburg, hvari Markoff är själen. Kanske har man läst och lagt bort denna memoire utan att egna någon uppmärksamhet deråt. Ännu en gång och den sista angifver jag nu denna plan som längre framskriden och ännu farligare, om man icke möter den med det fastaste motstånd och de klokaste försigtighetsmått.

Jag antydde i de gåtlika rader, hvilka jag sände er, *att det endast fans ett sätt att rädda er sjelf och två andra ännu större personligheter*. Jag vill förklara mig. Om konungen låter snärja sig i Rysslands nät, skola hertigen och E. Ex. blifva de första offren; och sedan skall konungen gå förlorad med Sverige, då det ryska partiet skall diktera lagen. *I blifven alla räddade*, om ni kunnen besegra alla fördomar och vinna den unge monarkens hela förtroende, och om sålunda hertigen och E. Ex. så väl som rikskansleren kunna behålla sina platser och sitt inflytande i den nya konseljen och der upprätthålla det kloka system, som en gång blifvit infördt, *att förblifva troget förenade med Frankrike och förbinda er ännu närmare med Danmark*. Denna förbindelse bör blifva så kraftig, att så snart som Ryssland hotar er, bör Danmark helt bestämdt förklara, att *Sveriges sak är dess egen sak*. Detta stora verk skall aldrig kunna fullbordas genom ministeriella underhandlingar, detta bereder jag er på, utan att man öfvar ett starkt inflytande på de två hufvud, som styra här; men tro icke, att det fattas Ryssland uteliggare och vänner här, som arbeta på att bryta och hindra en förbindelse, som det med så stort skäl fruktar. Jag utvecklar icke närmare detta ämne, ty man skall genast misstänka mig för att vilja göra mig vigtig eller inblanda några af mina personliga intressen, hvilket är långt ifrån mig. Det är kanske olyckligt, att man aldrig velat sätta den minsta tro till mitt nit eller draga någon fördel af min ställning. Det

är mycket olyckligt för mig, att jag en gång funnit mig nödsakad att be er om litet rättvisa eller nåd, om ni så vill; också har jag fast beslutit sluta med att begära intet. Men jag gör er ansvarig inför Gud, inför ert samvete, inför fosterlandet, om ni ännu en gång föraktar mina råd och derigenom hindrar mig att *bidraga till en stor fördel* och att bekämpa det farligaste parti, som någonsin uppträdt mot Sverige, mot konungen, hertigen och er sjelf.

Beräkna era krafter och era hjelpmedel med klokhetens hela lugn, gör det kraftigaste bruk af alla de utvägar, som Försynen och era egna insigter öppnat för er, och om efter alla dessa bemödanden ni finner planen att göra *er fullt säker om den unge konungen outförbar,* så återstår er endast en enda sak att göra, och denna skall ert upplysta förstånd säga er utan min hjelp. Ers Excellens har haft att kämpa mot oerhörda svårigheter, det vet jag, och har ofta öfvervunnit dem genom det öfverlägsna förstånd, som Gud gifvit er till ledstjerna. Den kanske största svårigheten återstår er ännu: den att besegra er sjelf. Är ni högsinnad nog för att lyfta er till den höjd, hvarifrån ni ser ned på all mensklig storhet, att ställa er på den rena dygdens ståndpunkt och finna er tillfredsställelse i religionens armar, då skall ni i tid undgå den storm, som ni icke har kunnat besvärja. Men om äran ännu är en afgud, så skall ni strida för henne — *ännu i fallets stund.*

Uppriktigheten hos ett hjerta, som aldrig upphört att vörda och älska er, oaktadt er tydliga likgiltighet för min person, kan icke misshaga er, och det stora motiv, som eldar mitt nit, kan icke misskännas af stora själar. Detta är nu allt hvad jag får anförtro åt pennan. Jag anropar den Herres godhet, hvars ringaste och obetydligaste verktyg jag är, att Han värdigas gifva er sin nåd och sitt ljus till att kunna leda allt till *ett godt och helsosamt mål!* Om Ers Excellens vill göra det möjligt för mig att någon dag få samtala med er, skall ni få veta mycket mera, och ni skall tacka Gud, att ni lyssnat till den gamle MANDEREELDT.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet.]

№ 104.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm. *Petersburg den $^{7}/_{18}$ April 1796.*

Min käre och värderade vän, jag har i dag på morgonen erhållit ert bref af den 12 April, hvilket Stjernvall medförde till mig. Ni skall finna af min skrifvelse till Hans Excellens herr rikskanslern, att kejsarinnan öppet förklarar er det krig, som hon länge fört mot er i tysthet. Man har emellertid icke *expressis verbis* nämnt er, och jag har naturligtvis undvikit hvarje mera betämd förklaring i en så förhatlig fråga; mitt svar har affattats i hofsamma, men bestämda och, såsom det tyckes mig, för de omständigheter, i hvilka vi befinna oss, passande ordalag. Men hvad jag lider af att se er vara föremål för en qvinnas hat, hvilken är så oförsonlig, så bestämd i sin vilja och så mäktig som kejsarinnan verkligen är, det är outsägligt. På konungens uppförande beror i dessa kritiska tider Sveriges och allas vår välfärd. Den föräudring, som inträffat uti H. M:s beslut att äkta prinsessan af Mecklenburg, är en vigtig händelse, af hvilken man kan draga nytta för att skingra det oväder, som drager sig tillsamman öfver vårt fädernesland; men den ådagalägger på samma gång, att det vid hofvet och i konungens råd finnes tvenne viljor, såsom olyckligtvis alltför ofta varit fallet, och såsom det ännu är ibland massan af folket. Om denna föreställning slår rötter, äro vi förlorade. Våra fiender, i spetsen för hvilka man i närvarande tid måste ställa Ryssland, skola draga nytta deraf för att underkufva oss, och våra vänner skola förlora allt förtroende för oss. Kejsarinnan önskar konungens giftermål med hennes sondotter, och denna prinsessas lyckliga egenskaper göra henne till ett för Hans Maj:t ganska önskvärdt parti, om detta giftermål kan åvägabringas med heder för konungen och med trygghet för hans rike. Men om det kan förverkligas endast derigenom, att han åt kejsarinnans dåliga lynne och nycker uppoffrar sina trogna tjenare, om Hans Majestät måste

börja sin regering med en dylik om svaghet vittnande handling — då skall för visso vår suverän, Gustavernas ättling, nationens hopp aldrig samtycka dertill. Hans hjerta och mitt, som är honom hängifvet, äro mig en borgen derför. Äfven om H. M. icke skulle älska er, såsom jag tror att han nu gör, äfven om han för storfurstinnan hyste en gränslös passion, af hvilken han ännu icke kan vara upptänd, så skulle dock hos honom hvarje annan känsla vika för de känslor af ära och kärlek till fosterlandet, som genomströmma hans ådror. Det är, synes det mig, omkring denna fasta punkt, som vårt uppförande bör röra sig. Jag finner det icke nödvändigt att förklara för de främmande ministrarne, att konungens giftermål uppskjutits, alldenstund någon viss tid derför aldrig blifvit utsatt. Det är nog att derom underrätta prinsessans slägtingar, och förevändningen är lätt funnen uti de förvecklingar, uti hvilka Ryssland indragit oss, och hvilka fordra andra kostnader och andra omsorger. Jag tror icke heller, att det vore opassande, om konungen uppträdde såsom medlare mellan sitt folk och kejsarinnan, om han med det naturliga behag, som pryder hans ålder, skrefve till henne ett helt enkelt, litet bref för att säga henne, att han med ledsnad ser hotande moln uppstiga mellan hans rike och Ryssland, att kejsarinnan icke skall tvifla på hans vänskap för henne, att han, som hyser den ömmaste tillgifvenhet för sin farbroder och känner hans tänkesätt äfvensom de personers, som åtnjuta hans förtroende, icke kan för denna missämja anklaga någon annan än sådana personer, som uti dessa saker icke handlat med den hofsamhet och försonlighet, som erfordras för att lyckas; att då hans ambassadör hos henne genom den vänskap, hvarmed hans fader hedrade honom, genom den godhet, som kejsarinnan aldrig upphört att visa honom, och genom den aktning, som hans farbroder hyser för honom, vunnit hans oinskränkta förtroende, så ber han kejsarinnan vara öfvertygad, att allt hvad denne kan säga henne å hans vägnar äfvensom alla underhandlingar, hvilka han fått sig anförtrodda, skola såväl för närvarande som kommande tider ega hans odelade bifall.

Om ett sådant bref vore oändligt hedrande för mig, tror jag, att det på samma gång skulle mäktigt inverka på kejsarinnan, och att det i närvarande stund vore ganska nödvändigt. Det kan hända, att kejsarinnans svar icke genast blir angenämt, och att det blir affattadt i den stil, på hvilken hon redan gifvit oss några prof, i en stil »à la Markoff», det är till och med möjligt att hon deri kan komma fram med sina inbillade besvärspunkter, med ert aflägsnande ur rådet etc. På allt detta skulle konungen svara, att han icke för allt i verlden ville på detta sätt gifva sig sjelf orätt inför verlden och inför sin nation, och att kejsarinnan icke kunde vilja det, alldenstund hon säger att hon hyser vänskap för honom, och att han i Hennes Kejserl. Majestäts regering icke fann något exempel, som han skulle vilja taga såsom mönster för en handling, som kunde stämplas såsom svaghet. Detta är, min käre vän, hvad jag anser den närvarande ställningen kräfva. Baron Schwerins afsändande såsom svar på en beskickning härifrån är omöjligt efter den förklaring, som jag fått befallning att här göra, nämligen att konungen ej vidare mottager dylika beskickningar. Här är man endast alltför konseqvent, isynnerhet i det onda. Ni skall sända mig honom framdeles, då allt är ordnadt, och jag hoppas tillika med konungens porträtt till storfurstinnan. Om man hos oss tager det parti, hvartill jag råder, så beder jag er, min käre vän, att förklara er tydligare än ni gjort i ert sista bref. Hvilka äro då dessa hemligheter, som man icke kan anförtro åt pennan? Man behöfver ju blott nedskrifva dem på ett blad, som man bränner, sedan man läst dem; ty den som skall leda ett arbete måste grundligt förstå detsamma. Det är äfven nödvändigt, att ni låter förse mig med tillräckliga fullmakter och förhållningsorder, hvilka, om jag skall kunna lyckas, måste vara helt olika dem, som jag förut erhållit. Framförallt, låtom oss icke uppehålla oss vid småsaker och obetydligheter, utan låtom oss gå framåt, medan det ännu är tid! Mycket besynnerligt är det, att, med undantag af grefve Osterman, alla ministrarne (jag har näml. äfven räknat furst Zuboff) låtsa sig icke egna den ringaste

uppmärksamhet åt underrättelsen, att konungens giftermål är uppskjutet. Så snart man vidrör denna sträng, blifva de alla stumma. Är det förställning? Vilja de i sin ordning visa sig stolta? Detta har jag ännu icke kunnat utröna. Hvad man är olycklig, då man har att göra med så förslaget folk som desse! Farväl, min käre Reuterholm. Frambär min djupa undersåtliga vördnad för konungen och H. K. H. Vid slutet af denna vecka skall ni erhålla vidare underrättelser. Måtte de vara mera tröstande än de jag i dag har att meddela; men hvad helst som händer, äro vi alltid säkra på hvarandras kärlek.

Curt Stedingk.

Oaktadt kejsarinnans hotelser hafva ännu inga trupper afsändts härifrån till gränsen.

Tusen vänliga helsningar till Schwerin!

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 105.

Hertig Karl af Södermanland till friherre E. M. Staël von Holstein, *Stockholm den 22 April 1796.*

Ehuruväl de skäl, ni anfört för er uraktlåtenhet att verkställa er afresa från Paris, kunna ega en antaglig grund, skulle jag dock med nöje hafva sett, om ni hade hörsammat min befallning; som emellertid skälen för denna min befallning ännu förefinnas, är det alldeles nödvändigt, att ni vid mottagandet af detta bref utan dröjsmål efterkommer hvad jag befalt i mitt förra bref och under förevändning af enskilda affärer genast lemnar Paris. Vigtiga skäl, som hvarken tid eller tillfälle medgifva mig att närmare förklara, göra denna er resa till en oundgänglig nödvändighet.

I en tid, då kriget hotar Sverige, och då jag finner mig beröfvad understödet af en bundsförvandt, på hvilken jag förgäfves satt mitt hopp, samt då jag för öfrigt ser alla de

ränker, denne tillgriper för att undgå skyldigheten att uppfylla sina förbindelser, under sådana omständigheter, vore det ett brott af mig emot mitt fädernesland, om dess blod och väldstånd offrades för en bundsförvandt, som i denna stund bedrager och öfvergifver oss. Det återstår mig nu blott sex månader, och då denna tid gått till ända, önskar jag öfverlemna regeringstömmarne i den unge monarkens händer, hvars förmyndare jag är, utan att se dem besudlade af hans undersåters blod.

En förståndig och sund politik bör betrygga framgången af denna plan, och det vacklande förbundet med Frankrike skänker mig för närvarande hvarken säkerhet eller lugn. På grund af alla dessa skäl önskar jag er återkomst. Utan att bryta med Frankrike eller störa den neutralitet, som jag ansett nyttig, vill jag söka upprätthålla freden, ty det är denna, endast denna, som kan göra Sverige lyckligt — detta land, som nu alltför mycket erfarit, huru mycken tro det bör sätta till en bedräglig och på hjelpkällor utblottad bundsförvandts löften och förespeglingar.

Le Hoc[1]) gjorde i går sin afskedsuppvaktning och han reser i morgon eller öfvermorgon. Jag ålägger er uttryckligen att på alla möjliga sätt förhindra, att någon utnämnes att efterträda honom, ty de franska angelägenheterna kunna mycket väl skötas af en chargé d'affaires. Det är af vigt för mig att icke här se någon ny fridstörare. Jag tillägger endast, att jag med otålighet afvaktar underrättelsen om er afresa.

P. S.

Sedan jag afslutat mitt bref, erhåller jag med posten underrättelsen om Pichegrus utnämning till Le Hocs efterträdare. Gör allt hvad ni kan för att hindra hans ankomst.

[Öfversättning från franska originalet].

---

1) Frankrikes hittillsvarande ambassadör i Sverige.

Utg. anm.

№ 106.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den ¹²/₂₃ april 1796.*

Min bäste vän, jag hoppades knappast vid min sista kurirs afresa att få se sakerna ordna sig efter våra önskningar, icke heller att kunna träda i underhandlingar angående de sakförhållanden, som ni betonat i ert sista bref. Emellertid begärde jag i tisdags, för att känna mig för och göra allt hvad som stod i min makt, ett samtal med grefve Markoff, och han beviljade mig ett sådant på eftermiddagen. Under det jag väntade, företog jag mig att läsa ert bref om och om igen; och oaktadt den hemlighetsfulla ton, som der råder angående flera saker, hvilka det vore af största vigt för mig att noggrant känna till, så har jag dock derutaf klart sett: 1:mo att vi skulle önska att närma oss Ryssland, om detta kunde låta sig göra utan att kompromettera vår ära och vår värdighet; 2:do att konungens förlofning med prinsessan af Mecklenburg är bruten, ehuru denna brytning icke ännu kan tillkännagifvas; 3:o att följden af freden och försoningen med Ryssland skulle blifva konungens giftermål med H. K. H. storfurstinnan. Med anledning häraf har jag uppgjort min plan, och jag har varit hos herr Markoff. Jag måste säga er, att jag alltid funnit honom mycket väl stämd mot mig personligen; han är mycket begåfvad och har på samma gång den förtjensten att vara en öppen och hederlig karl, om icke hans intressen ålägga honom att icke vara det. Detta har alltid gjort, att jag känt mig friare med honom än med alla kejsarinnans öfriga ministrar. Sedan vi å ömse sidor lofvat hvarandra en oinskränkt uppriktighet, frågade jag honom hvad det var, som nu senast hade ådragit oss kejsarinnans vrede. — Han sade, att det var ert samtal med Christin, hvarunder ni begagnat de mest sårande uttryck om kejsarinnan, hvilka ni för öfrigt icke sparade på vid något tillfälle, i det ni några gånger skrutit öfver att vara

den ende man på jorden, som vågat förödmjuka kejsarinnan — tillika med andra utlåtanden, som jag icke upprepar, men hvilka tydligen äro uppdiktade. »Men då nu», tillade han, »allt som rör kejsarinnans person, naturligtvis går henne djupt till sinnes, så blef hon mycket stött, och då hon nu trodde på en nära förestående, afgjord brytning från er sida, så anbefalde hon, att rustningar skulle företagas». Han tillade, att han på sin ära kunde försäkra mig, att ingen eröfring från Sverige ingick i kejsarinnans planer, att hon skulle heligt förbinda sig dertill, att hon tyckte mycket om konungen, att hon högaktade nationen och att hon trodde, det ingendera skulle förvägra henne den godtgörelse, som hon hade rätt att fordra. Man bör ihogkomma, min käraste vän, att Markoff blott är den tredje ministern och icke har rätt att konferera, så vida icke de båda andra hafva förhinder, hvarför han också upprepade gånger anmärkte, att hvad han sade, sades i förtroende och ingalunda som ett ministerielt meddelande, hvilket också var ett af skälen, hvarför jag hade vändt mig till honom, hellre än till andra. — Jag tillstår för er, att denna början förskräckte mig, icke derföre, att det icke fans tusen saker saker att svara Markoff, tusen goda skäl att gifva honom; men derföre, att saken syntes mig obotlig och steget oåterkalleligen taget. — Men då jag nu måste tala för mitt fosterland och för min vän, huru skulle jag kunna låta afskräcka mig? — Ert samtal med Christin, hvarom han berättat mig liksom om dem, som denne herre haft med hertigen-regenten (hvilka han ock trodde, att jag kände till) behandlades af mig såsom alldeles vanstälda af Christins elakhet, hvilken gjutit sitt gift öfver alla era uttryck.

»Men», sade Markoff till mig, »Christin är icke elak. Det är en bra karl, som vi båda känna mycket väl» (och jag har verkligen träffat honom här ganska ofta i synnerhet i ett hus, dit Markoff går hvarje dag). »Ett af de två: antingen hade Christin af de båda Budbergarne fått i uppdrag att höra sig för, eller ock drefs han endast af eget nit».

»Lägg dertill», sade jag, »lusten att göra lycka».

»Mycket sant», svarade Markoff, »men antingen voro ju dessa förslag angenäma, eller ock voro de det icke; i det senare fallet hade det varit nog att afskeda honom utan att förolämpa kejsarinnan — i det förra: hvarför icke lyssna till hans ord? Ett första steg kan medföra ett andra och närmandet sker. Hertigen-regenten har handlat så».

»Men Christin skulle icke hafva blifvit straffad», svarade jag honom, »för sin djerfhet att blanda sig i saker, som icke angingo honom. — Detta var hvad baron Reuterholm föresatt sig att göra. Hans samtal med honom var från början till slut endast begabberi för att återföra Christin till sig sjelf»; — och jag uttydde så ert samtal, att detta antagande syntes ganska sannolikt. Jag tillade dessutom: »om Christin icke är elak, så har han åtminstone en omåttlig egenkärlek. Men föreställ er nu en man af denna karaktär begabbad, förödmjukad, hvars alla planer att göra lycka blifvit gäckade: han går att utgjuta sin galla för sin vän Budberg, som är en af helvetets bränder — hvad skall icke detta göra för verkan i en depesch från denne chargé d'affaires, en depesch som genom kurir expedieras på 24 timmar?»

Herr Markoff gjorde nya invändningar. Han försäkrade mig, att kejsarinnan, som hade så många andra bevis på ert hat och den motvilja, ni hyste för henne, icke skulle tro honom, ehuru han gerna skulle åtaga sig att till henne framföra allt hvad jag nu hade sagt honom; och att oaktadt de goda afsigter, med hvilka han skulle gå till det samtal, han ämnade hafva med henne i detta ämne, han icke kunde ansvara för, att han skulle lyckas ändra H. M:s beslut.

»Nå väl», sade jag, »om jag skall röna den sorgen, att två folk skola slagta hvarandra för några enskildes elakhets skull, om kejsarinnan gör mig den orättvisan att tro mig mindre än en Christin, en Budberg — så fordrar jag, att hans depesch framlägges för mig. Jag gifver kejsarinnan mitt hedersord på, att jag skall förete min, och detta innan jag går att gjuta mitt blod för min konung och mitt fosterland; ty ni anser oss väl icke nog fega, att låta föreskrifva oss lagar. Herr Reuterholm

skall blifva nationens man: vi skola alla försvara honom. Jag vill hafva den tillfredsställelsen att afslöja en nedrig menniska, att snärja en lögnare.»

Herr Markoff tycktes frapperad af min ton och mitt språk, och jag såg, att han allt mer och mer närmade sig min mening. Han afslog emellertid mitt förslag, som jag darrade för att han skulle antaga, men hans ton blef vänlig och förtrolig.

»Herr ambassadör», sade han till mig, »att nu stanna der vi äro, det är omöjligt och öfverensstämmer icke hvarken med mina eller era intressen. Vi göra oss oro på båda sidorna. Ni hafven icke den säkerhet, som är nödvändig för att egna hela er uppmärksamhet åt era inre angelägenheter, hvilka äro mera mottagliga för en genomgripande förbättring än våra — ty vi hafva för mycket. Ni gören oss oupphörligen förargelse. Kejsarinnan har för länge sedan uppfattat denna sin ställning; hon vill göra slut derpå. Jag upprepar ännu en gång, att hon icke önskar en enda tum af ert land. Hon har sett Finland och funnit det förskräckligt; men hon vill hafva er till vänner eller också till fiender och veta, hvad hon har att rätta sig efter. Efter det sista kriget, som ni förde mot oss, har kejsarinnan ifrigt sökt begagna sig af tillfället att närma sig Sverige; hon har uppriktigt försonat sig med den förre konungen, och de blefvo vänner. Herr Reuterholm kommer in i ministèren och allt förändras. Det väckes fråga om ett giftermål mellan konungen och storfurstinnan, som är tillbedd af kejsarinnan och af alla, som känna henne; kejsarinnan önskar det varmt, såsom hon ännu gör, under vilkor, att de lära känna hvarandra, innan de förenas: denna förbindelse afbrytes».

»Vänta ett ögonblick» — sade jag till honom — »satt herr Reuterholm i ministèren, då det underhandlades om detta giftermål?»

»Ja. — Och det blef afbrutet — af hvem?»

»Af Armfelt?»

»Låtom oss icke tala», svarade han, »om en så låg och så föraktlig man. Han är död och begrafven och aldrig skall han gå ut ur sin graf, och om han blott blifvit för alltid aflägsnad

från konungen och Sverige, skulle herr Reuterholm hafva gjort sitt fosterland en stor tjenst; men man borde stanna dervid, och det är just vid detta tillfälle, som han [Reuterholm] lät sitt hat bryta lös mot kejsarinnan. Alla de följande händelserna hafva endast varit en kedja af fiendtligheter från hans sida ända tills detta sista utbrott egt rum».

»Nå väl, min herre», sade jag, »lär känna herr baron Reuterholm, som ni förtalar. Han är framför allt en god Svensk, och hvarje gång han ser sitt fosterland förorättadt, blir han lifligt upprörd deraf. Detta är ju naturligt, men utan att vilja tala om det förflutna, som man bör begrafva i glömska så väl å den ena som den andra sidan, om man vill åstadkomma en uppriktig försoning — hvad skulle ni väl säga, om jag gåfve er bevis på, att herr Reuterholm redan mot slutet af sistlidne januari månad och en lång tid före samtalet med herr Christin, vid hvilket man fäster en så utomordentlig vigt, hade börjat sysselsätta sig med planer att återställa det goda förhållandet mellan de båda staterna?»

Herr Markoff syntes mycket förvånad och frågade mig, huru detta kunde vara möjligt.

Sedan jag affordrat honom den strängaste tystlåtenhet, sade jag till honom, att ni ungefär vid denna tid hade skrifvit till mig och anförtrott mig, att ni önskade ett närmande mellan Sverige och Ryssland: att om jag såge någon dager härtill, kunde man som första medel välja det, att kejsarinnan sände en beskickning till Sverige för att tillkännagifva storfurst Konstantins förmälning, hvilken beskickning skulle besvaras med en annan från vår sida. — Ni inser, min vän, hvarför jag tillät mig denna lilla osanning. Den gjorde allt hvad jag sagt om ert samtal med Christin mera sannolikt och upphäfde vigten af de bevis, man trott sig finna deruti; den aflägsnade den tanken, att fruktan för ryssarnes rustningar haft något inflytande på våra beslut; den beredde framför allt vägen för andra saker, som jag hade att säga.

Jag väntade mig det svar, som herr Markoff gaf mig: att man efter den förklaring, som jag här afgifvit, och som

vi dessutom låtit införa i flera tidningar, omöjligt kunde vänta, att kejsarinnan skulle nedlåta sig till ett sådant steg.

»Också» — sade jag till honom — »var detta icke föreslagat annat än för det fall, att de båda hofven först blifvit ense».

»Men hvilket steg» — frågade mig herr Markoff — »har ni tagit i denna riktning?»

»Intet», sade jag, »emedan jag såg, att ingenting var att göra. Emellertid uppskjutes konungens giftermål ända till minderårighetens slut, och jag mottog i går en kurir från baron Reuterholm, genom hvilken han underrättar mig, att han är mycket ledsen öfver, att jag icke blifvit i stånd att föreslå sändandet af någon, som kunnat tillkännagifva storfurst Konstantins förmälning, emedan man då kunnat skicka hit baron Schwerin, som är en mycket tyst och pålitlig man och som skulle hafva kunnat säga mig saker, som skulle hafva gjort mig stort nöje och som man icke kan anförtro åt pennan. — Ja, herr Markoff, tänk på detta: konungens uppskjutna giftermål; vår ministères hållning; detta uttryck i baron Reuterholms bref — allt detta kommer mig att förmoda, det alla saker ännu kunna ordnas efter mina önskningar och till allas vår belåtenhet. Men härtill fordras, att man icke rusar åstad, att man underhåller fred och lugn mellan båda folken».

»Hör på», sade Markoff, »att tänka på en dylik beskickning, innan hofven blifvit fullkomligt försonade — detta är omöjligt; aldrig skulle kejsarinnan gå in derpå. Men hvarför skulle icke baron Schwerin komma hit? Det är en mycket älskvärd ung man, och då han var i Viborg, skulle han hafva blifvit mycket väl emottagen, om han kunnat komma hit i egenskap af resande i stället för att komma som sändebud i ett för kejsarinnan mycket obehagligt ärende, han skulle då fått säga er hvad han hade att säga — vi skulle underhandlat med er; Herr Ambassadör, låtom oss gå till saken! Ni har förhoppningar, säger ni, men det hade vi äfven förut. *Om ert hof verkligen vill en försoning med vårt, hvarför tager det icke den kortaste och enklaste vägen dertill? Här har mycket blifvit sagdt*

till kejsarinnans beröm, om hennes ridderlighet, om hennes karaktär — må nu konungen och hertigen i en skrifvelse till kejsarinnan framställa sin önskan att vara hennes vänner, att förbinda sig med henne genom nya band; må de åt er uppdraga att underhandla, och vi skola gå er till mötes med bevingade fötter; om det är nödvändigt för er att hålla saken tyst, skola vi från detta ögonblick bevara era hemligheter; H. K. H. hertigen skall blifva kejsarinnans käraste kusin. Sjelfve herr Reuterholm, mot hvilken hon för närvarande är så uppretad, skall af henne betraktas som konungens mest nitiske tjenare. Ni känner kejsarinnan: förtroende vinner hennes hjerta, den tanken, att man vill bedraga henne, upprör henne».

»Men», svarade jag, »man bör framför allt undanrödja alla hinder».

»Det finnes inga hinder, Herr Ambassadör».

»Men de rustningar ni företagen och som tvinga oss till det samma? (men Budbergarne, som kompromettera sin herskarinna och som sätta allt i jäsning hos oss?) *Men dessa betraktelser i synnerhet, som herr grefve Osterman har läst upp för mig! Jag tillstår för er, att jag icke omnämnt dem i mina depescher, ty jag förutsåg, att de skulle göra det allra sämsta intryck».*

»Jag får säga er» — sade Markoff — »att vi hafva sändt dem till herr Budberg».

»I detta fall är allt förloradt. Han kommer att spika upp dem (på börsen) och sedan finnes intet medel till undanflykt».

»Nej, det är just hvad han icke skall göra. — Det är honom förbjudet. — Man har anbefalt honom att icke göra bruk deraf annat än i det fall, att ni icke gjort det; och under tiden behåller han dem blott såsom sina instruktioner».

»Men hafven ni väl öfvervägt följderna af ett sådant steg?»

»Ja, vi hafva tagit allt i betraktande; vi äro beredda på allt».

»Ni viljen då hafva krig och ni föredragen icke att hafva konungen till vän och kanske till måg».

»Jag ber om förlåtelse», sade Markoff, »ni kan icke misstaga er om våra tänkesätt i detta hänseende. Men hvem ansvarar oss för, att konungen förmäler sig med storfurstinnan? Hans

förlofning är uppskjuten, men icke bruten, vi veta icke hvad vi skola tro om konungens tänkesätt mot oss. Han rättar sig deremot efter alla sin farbrors steg, och då Hans Kungl. Höghet visar afvoghet mot Ryssland, gör Hans Majestät det samma».

»Ni berömmer honom; men kan ni tvifla på H. M:ts tänkesätt, då jag säger er, att H. K. H. redan länge önskat att närma sig er; att man berättigat mig att uppsöka de bästa medlen härtill, att öppna underhandling härom».

Herr Markoff blef mycket uppmärksam, och frågade mig, hvilket förslag jag då hade att göra.

»Intet, om ni går våldsamt till väga; de förslag, som jag redan meddelat er, om ni önsken att uppriktigt närma er oss. Låtom oss till en början upphöra med alla rustningar. Befrien oss från dessa uppviglare, Budbergarne, och sänden oss någon för att tillkännagifva storfurstens giftermål, så att baron Schwerin genast kan komma hit för att säga mig det, som jag skulle tycka så mycket om att få veta».

»Är detta allt?» frågade Markoff.

»Det öfriga skall komma sedan».

»Välan, Herr Ambassadör, om ni vill tillåta, att jag redogör för vårt samtal inför kejsarinnan, så lofvar jag er att göra allt hvad som står i min makt för att förmå henne att betrakta sakerna från den goda sidan, men då ni endast har så vacklande förslag att göra, så fruktar jag mycket, att vi icke vinna vårt mål».

Vi talade ännu en stund om den förföljelse, som ni helt oförskyldt får lida, om Sverige, om den förebråelse man gör herr Markoff, att han tycker om att ställa till oreda och att han är vår fiende; och han rättfärdigade sig härför på ett sådant sätt, att han nästan öfvertygade mig.

När jag lemnade honom, var jag mycket nöjd med honom, och jag trodde mig hafva vunnit mycket.

Den följande morgonen fick jag en biljett från honom, hvaruti han bad mig att utsätta en timme, då han kunde få tala vid mig, samt underrättade mig, att han var i stånd att gifva mig svar. Jag gick till honom. Det första han sade mig

var, att han fått mycket bannor för min skull; att kejsarinnan tyckte, det jag dårat honom med fagert tal, och att han fått order att för mig uppläsa en skrifvelse, som han visade mig och som verkligen var skrifven med Hennes Majestäts egen handstil. Hon befalde herr Markoff säga mig, att i det samtal, jag haft med honom, och i de förslag om ett närmande mellan de båda hofven, som jag framstält, såg hon ingenting annat verkligt än den önskan, som jag hyste; att hon uppskattade denna, men att det meddelande, som baron Reuterholm gjort mig i januari månad, stod mycket illa tillsammans med det uppförande, han sedan iakttagit mot kejsarinnan, samt med hans förslag och hans utlåtanden vid alla tillfällen; att hon icke kunde förstå, hvarpå mina förhoppningar om, att giftermålsförslaget i fråga om konungen och storfurstinnan ännu skulle kunna bringas till utförande, grundade sig, då månggifte icke vore tillåtet; och att hon mycket väl visste, det man i alla Sveriges kyrkor på högtidsdagarne ännu bad för den blifvande drottningen, Louise Charlotte, och att hvad som var uppskjutet icke var brutet; att hon så mycket mer stod fast vid denna mening, som rikskansleren i februari månad, då flera underrättelser gåfvo vid handen, att konungens giftermål var uppskjutet, hade vederlagt detta rykte i ett cirkulär till de svenske ministrarne vid de främmande hofven, ett cirkulär, som var ett verkligt manifest mot Ryssland; att i valet af den person, som blifvit föreslagen såsom sändebud till Petersburg, hon åter igenkände de tänkesätt hos vårt kabinett, som det så ofta låtit komma i dagen, ehuru hon personligen ingenting hade emot baron Schwerin; att man tydligen hade för afsigt att visa hela Europa — och att göra en tidningsartikel deraf, det man nu likväl tvungit henne att mottaga en beskickning i baron Schwerins person; att hon på grund af alla dessa skäl var öfvertygad om, att man endast sökte gäcka och öfverraska henne, men att hon visst icke skulle falla i snaran; och att hon bad mig ånyo påminna mig den not, som vice-kansleren hade fått order att läsa för mig. Det fans många pikanta saker i denna skrifvelse och missnöje var det förherskande deruti.

Då läsningen var slutad, tackade jag herr Markoff för den artighet, han visat mig genom att så snart skaffa mig svar; *och jag reste mig upp för att gå utan att säga något annat än att jag var ledsen öfver att se mina goda afsigter så illa uttydda af kejsarinnan och att se alla våra bemödanden att bibehålla freden stranda mot några usla, illvilliga varelsers förtal.*

Herr Markoff hejdade mig. »Tro mig, Herr Ambassadör», sade han, »ni är icke utan hopp. Kejsarinnan är uppretad; men ni känner henne. Uppför er på ett öppet och bestämdt sätt och hon går er af hela sitt hjerta till mötes. Erinra er, huru uppretad hon var mot den förre konungen och huru hon slutat med att så mycket tycka om honom. Sjelfve herr Reuterholm, mot hvilken hon är intagen af så stor fördom och som hon anser såsom upphofvet till alla misshälligheter mellan de båda hofven — jag kan icke försäkra er något positivt — *men jag skulle med mitt hufvud kunna ansvara för, att om han skrefve till kejsarinnan — icke ett bref med ursäkter, ty detta skulle leda till diskussioner, som man bör undvika i fråga om henne, utan ett sådant der kort, öppenhjertigt bref, som skulle uttrycka hans sorg öfver att hafva misshagat henne och hans uppsåt att arbeta på återställandet af vänskapen mellan de båda hofven genom de medel, som på den punkt sakerna för närvarande stå, äro de enda, som kunna åstadkomma detta — jag svarar er för, säger jag, att han skulle tillintetgöra alla sina fienders planer och att han skulle komma att stå väl hos kejsarinnan —*

»hvilken skulle svara honom» — afbröt jag — »med små bitande qvickheter?»

»O, nej», fortfor han. »Men ni måste medgifva, att hvad ni nu föreslår är alldeles det samma som ingenting och att vi icke kunna förlita oss på så lösa färslag. Ni viljen, att vi skola afväpna vår styrka. Ni hafven under tre års tid tvungit oss till dessa rustningar. Ni viljen, att kejsarinnan tager det första uppenbara steget till en försoning med er, under det att alla tidningar hafva tillkännagifvit, att konungen gjort slut på dylika beskickningar i förhållande till vårt hof. — Ni skullen då visa oss en nåd genom att mottaga en sådan af oss!

Allt detta går icke an, men om ni viljen, så äro vi era vänner. — Ett bref från konungen och från H. K. Höghet hertigen till kejsarinnan, i hvilket de klart uttrycka det, som ni viljen att vi skola gissa — med fara att ohjelpligt misstaga oss — och konungen och H. K. H. hertigen skola icke hafva någon bättre vän än kejsarinnan».

Jag svarade honom, att emedan jag under dessa första ögonblick endast åsyftat att undanrödja de hinder, som nödvändigt skulle uppresa sig emot återställandet af enighet mellan de båda hofven, kunde jag endast på det högsta beklaga, att man icke fäst mera uppmärksamhet dervid; att mina instruktioner icke sträckte sig längre, att jag till och med öfverskridit dem, då jag talat med honom om baron Schwerin och om det, som baron Reuterholm skrifvit till mig sistlidne januari månad, hvilket var en hemlighet mellan honom och mig, men som jag trott kunna anförtros kejsarinnan för den goda sakens skull; att jag besvor Hennes Majestät att icke i något fall göra bruk deraf, och att jag för öfrigt kunde försäkra henne, det hon blifvit mycket bedragen med afseende på baron Reuterholm; att jag icke kände någon mera redlig och rättskaffens menniska än honom, och att, om någon gång allt blefve klart, så skulle hon blifva af min mening. Sedan jag ännu längre talat om er, min käre vän, såsom ni förtjenar (och om chargé d'affaires Budberg et comp. såsom om en narr af första ordningen), *skildes jag från herr Markoff för att börja detta långa bref,* som jag nu skall sluta; på ett särskildt blad skall jag gifva er del af några anmärkningar, som sakernas ställning och min varma vänskap för er gifva mig anledning till. — Jag skall bedja min vän Jennings att afskrifva detta bref, som är oläsligt, derigenom att jag skrifvit så mycket mellan raderna och isynnerhet i följd af min fula stil, som lider af den uppskakning, hvari jag befinner mig. Ack, när skola lugnare dagar åter gry! Jag skall aldrig mera få några sådana på jorden. — Tala icke med mig, käre vän, om nya hedersbevis, jag är nedtyngd af dem, som redan fallit på min lott, utan att jag någonsin önskat dem, och jag har lärt känna deras verkliga värde. — Själens frid — detta är det enda verk-

ligt goda på jorden. Det är oskiljaktigt från mitt fädernes-lands lugn och lycka, och om det behagade himmelen att dermed förena mina vänners, bland hvilka ni intager det främsta rummet, så skulle jag icke hafva någon önskan öfrig, och vid slutet af ett lif, som jag tillbragt bland stormar och bekymmer, skulle jag kanske ännu upplefva några sköna dagar.

Farväl, min käre vän, jag omfamnar er af allt mitt hjerta.

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 107.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Friherre G. A. Reuterholm, *den* $^{12}_{23}$ *april 1796.*

Apostille.

Ni ser, min käre vän, att våra första försök icke lyckats, och de kunde det icke under sakernas nuvarande ställning med de hjelpmedel, hvarmed ni försett mig. Kejsarinnan har helt visst två mål i sigte. Hon önskar konungens giftermål med hennes sondotter, och hon önskar ert aflägsnande ur ministèren, mindre för att hämnas på er, än emedan hon tror, att ni står emot hennes planer. Om hon, efter allt som tilldragit sig, kunde öfvertyga sig om, att ni skulle kunna vilja det som hon så varmt önskar, så vore er fred med henne snart gjord; men Stackelberg och hans medbröder hafva inbillat henne, att ni endast för att tillskynda henne smärta föreslagit konungens giftermål med prinsessan af Mecklenburg, och att, om det blir om intet, detta beror på att ni mött hinder uti konungens eller folkets vilja. De hafva så öfvertygat henne härom, att hon tror, det endast en påtryckning erfordras för att framkalla ett allmänt missnöje emot er. Af denna orsak har jag vågat att låta ert sista bref framkomma några månader förr för att gifva er förtjensten af de första inledande framställningarne långt före krigsrustningarna, och härutinnan ber jag er att ni aldrig motsäger mig, alldenstund det icke gifves något säkrare medel att

gäcka era fiender. Den underrättelse, som kejsarinnan erhållit, att konungens giftermål uppskjutits, en underrättelse, som jag tror meddelats henne äfven från annat håll, har redan haft den verkan, att förberedelserna till kriget bedrifvas något lamare, men vi hafva deraf intet gagn, då ju våra krigsrustningar alltid med ofantliga omkostnader för oss måste fortgå. Kejsarinnan kan, närhelst hon vill, med ett enda ord och utan den ringaste kostnad samla 50,000 man vid våra gränser, då vi deremot måste öfverföra hela vår truppstyrka till Finland för att icke löpa fara, att detta land röfvas från oss. Sålunda kan hon, utan att angripa oss och utan att förklara oss krig, blott genom att hålla oss i schack, ruinera oss utan att tillskynda sig sjelf någon skada. Detta är också, skulle jag tro, det parti, som hon ämnar taga.

Detta sakernas tillstånd kan icke fortfara, och vi böra bemöda oss om att få ett slut derpå så fort som möjligt. Hvad grefvarne Ostermann och Markoff säga, hvad kejsarinnan skrifver betyder intet. Man bör icke bry sig derom, utan fortfarande gå sin jemna gång. Om de båda Budbergarne skälla och larma, så är detta ett skäl att icke svara dem utan att i stället genom mig låta besvara de insinuationer, som de kunna hafva att göra. Genom att för öfrigt behandla dem med mycken artighet skall man gifva dem så mycket mera orätt, och jag ansvarar för, att, om allt går väl, skola de blifva narrade på sitt uppförande, ehuru Budberg, generalen, står högt i gunst hos kejsarinnan.

En åsigt, som här gör sig gällande till och med bland kejsarinnans ministrar, är, att ni är lika redbar som orubblig i era åsigter, och att, om ni en gång finner ett förbund med detta land nyttigt för konungen ech ert fädernesland, så skall ni hylla detta system, och man skall kunna räkna på er mera än på någon annan. Detta bör lugna er, min käre vän, med afseende på följderna af den förföljelse, som ni i närvarande stund måste utstå, och jag är oaktadt kejsrinnans groll fullkomligt öfvertygad om sanningen af allt hvad Markoff sagt mig angående den lätthet, med hvilken ni här skulle kunna ställa er väl.

Hon hoppas kunna förleda oss till något felsteg, hon ville gerna göra oss förtret och låta skulden för angreppet falla på oss. Men hon skall, såsom jag hoppas, icke erfara denna tillfredsställelse, och då jag nu ser, att konungens giftermål icke blott är uppskjutet, utan äfven att H. M. ännu möjligen tänker på att äkta storfurstinnan, så börjar jag att något lugna mig, och jag hoppas med Guds hjelp, att vi skola med heder utgå ur denna affär. Det bör anmärkas, min käre vän, att det hvarken i mina samtal med ministrarne ej heller ens i deras skrifvelser någonsin blifvit sagdt, att kejsarinnan vill angripa oss för att skaffa sig rättvisa, och huru skulle hon kunna det med anledning af en Christins berättelse; man säger endast, att man rustar, emedan man har allt att frukta af ert hat till kejsarinnan och af det inflytande, ni utöfvar i kabinettet.

De båda Budbergarne skola helt säkert bearbeta folket i Stockholm för att väcka missnöje; men det synes mig omöjligt, att de kunna lyckas deri, isynnerhet om man icke oroar sig, utan bibehåller lugn och sans.

Ännu på en månad hafva vi intet anfall att befara, emedan intet ännu är ordnadt för detta ändamål. Man säger att de lifländska trupperna bryta upp, men detta är ännu icke ådagalagdt, och man skall ej anfalla oss med de trupper, som man har nära till hands, sedan man vet, att våra trupper i Finland äro samlade, och sedan man helt och hållet öfvergifvit den föreställningen, att vårt Finland är mycket benäget för Ryssland. Vi hafva alltså tiden för oss, såväl för att vidtaga försvarsanstalter, som för att fullfölja våra underhandlingar till förmon för fredens upprätthållande. Ni känner nu, min käre vän, medlen dertill, och jag kan försäkra er, att det icke finnes några andra. Om jag ej kände ert förträffliga hjerta, skulle jag frukta, att ni, seende er personligen angripen med lika mycken orättvisa som hätskhet, icke skulle vilja skilja er enskilda sak från statens, med hvilken den är så nära förbunden, eller göra den minsta eftergift för kejsarinnans högmod, men nu fruktar jag intet. Jag är tvärtom öfvertygad om, att ni, ledd af ert goda hjerta och goda hufvud, lätt skall finna utvägar att här för

egen räkning sluta fred, hvarefter en allmän fred snart äfven skall följa. Jag behöfver icke säga er, huru lycklig jag skulle vara, om jag för min enskilda del kunde bidraga dertill, och att näst statens intressen det icke finnes något för mitt hjerta så kärt som era. Hvilken glädje, min käre Reuterholm, för er vän att se er triumfera öfver afunden och förtalet och omgifven af lycka och allmänt lugn åtnjuta era medborgares tacksamhet och kärlek, ja till och med deras välvilja, som nu hata och förfölja er. Må det så ske!

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 108.

Grefvinnan St. Priest till friherre Hans Henrik von Essen, *april 1796.*

General Budberg tror, att, hur förbittrad än kejsarinnan är med anledning af alla bevis på ovänskap, som vice regenten har gifvit henne, är dock hans herskarinna beredd att glömma dem, och att i följd häraf det bästa sättet att blidka och lugna henne (om det ännu är tid) vore att H. K. H. i ett bref till kejsarinnan uttryckligen förklarade, att han för att gifva henne ett tydligt bevis på sin önskan att återställa det goda förhållandet, afstår från alla förbindelser med Frankrike, emedan kejsarinnan tror dem vara riktade mot sig, och att han är besluten att bryta den föreslagna giftermålsförbindelsen mellan konungen och prinsessan af Mecklenburg emedan denna förbindelse misshagat H. Kejserl. M. Det är endast med vilkor att dessa punkter finnas tydligt och klart uttryckta i brefvet, som general Budberg åtagit sig att öfverbringa det till kejsarinnan.

[Öfversättning från ett odateradt och ej undertecknadt original på franska: uppgiften att det härleder sig från april 1796 grundar sig på en senare anteckning å brefvet. Stilen är grefvinnan St. Priest's. Att Essen var adressaten är troligt på på grund af uppgifter hos SCHINKEL a. st. III s. 183].

№ 109.

Kejsarinnan Katarina II af Ryssland till Hertig Karl af Södermanland, *S:t Petersburg den 25 april*[1]) *1796.*

Min Herr Kusin! E. K. H. torde redan vara underrättad om det skäl, som hindrat mig att genast besvara det bref, som E. K. H. behagat skrifva till mig d. 16 dennes. Detta skäl förefinnes ej mera, sedan jag mottagit det bref, som jag väntade från konungen, er brorson, och jag kan hädanefter förklara mig med denna öppenhjertighet, som alltid varit rådande uti mitt föregående förhållande till E. K. H.

Jag skall ej dölja för er, att jag erfor mycken glädje, då jag i detta bref fann ett förnyadt uttryck af de känslor, hvilka jag förr smickrade mig med att hafva ingifvit er, och hvilka så många ledsamma omständigheter tycktes hafva helt och hållet förqväft i ert hjerta. Jag vill gerna tro på uppriktigheten af deras återupplifvande, och på samma gång som jag är af E. K. H:s mening med afseende på undvikandet af obehagliga meningsutbyten, antager jag ert förslag att glömma det förflutna. Att ni å er sida icke skall försumma något för att utplåna ända till de minsta spåren deraf, dermed smickrar jag mig på grund af de prof, ni skall skynda att gifva mig på uppriktigheten af er önskan att se återknytas mellan oss våra gamla förbindelser, grundade så väl på vår nära slägtskap som på de staters sespektiva intressen, i hvilka vi regera.

Upplösandet af denna förtroliga vänskap, som Sverige enligt E. K. H:s medgifvande knutit med de franska konungamördarne, och som i första rummet gifvit anledning till det missförstånd och de misstankar, som jag fattat, skall helt visst blifva ett af de kraftigaste medlen för att återställa det goda förstånd och den vänliga grannsämja, som jag alltid försökt att odla och upprätthålla emellan oss. Men huru bestämd den försäkran än är, som E. K. H. gifver mig, att ni beslutit att afbryta ett för Sverige så föga naturligt system

1) Antagligen g. st. *Utg. anm.*

och att återgå till det förbund, som förenade det med Ryssland, återstår det mig dock alltid att önska, att ni ville mera bestämdt och tydligt förklara er med afseende på det sätt, som ni tror vara mest egnadt att åt detta förbund gifva styrka och bestånd. Ehuru den inledande framställning, som konungens ambassadör härom gjort, var lika sväfvande som ofullständig, smickrar jag mig dock med, att det svar, som han erhöll, och af hvilket han icke torde hafva försummat att gifva E. K. H. del, skall ofördröjligen medföra de ytterligare förklaringar, hvilka äro nödvändiga för att gifva stadga åt mina föreställningar och min åsigt uti en fråga, som på grund af de många föremål, som hon berör, är lika ömtålig som vigtig. Jag hyser en lika liflig åtrå som E. K. H. att komma ur detta tillstånd af ovisshet och otålighet. Jag ledes härvid, var öfvertygad derom, icke mindre af omtanken om våra undersåtars bästa än af min önskan att kunna så snart som möjligt och med fullt förtroende öfverlemna mig åt de känslor, som böra förena oss såsom nära slägtingar med hvarandra, och med hvilka jag skulle innerligt önska att alltid förblifva etc.

CATHARINA.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 110.

Kejsarinnan Katarina II af Ryssland till Konung Gustaf IV Adolf, *dateradt april 1796*[1]).

Min Herr Broder och Kusin! Midt ibland de moln, som hopat sig för att störa den enighet och samdrägt, som på grund af högtidliga fördrag varit rådande emellan oss, har jag erfarit den djupaste smärtan vid tanken på, att de känslor af vänskap och innerlig tillgifvenhet, med hvilka jag omfattat E. M. alltifrån hans vagga, och hvilka jag oaktadt de vidriga händelser,

1) Dagen är ej angifven i afskriften. *Utg. anm.*

som varit egnade att grumla desamma, bevarat i deras ursprungliga renhet, måhända vore missförstådda, och att salig konungens, er faders, glorvördig i åminnelse, förhoppning, då han i dödsstunden anbefalde mig dem, skulle svikas. Det bref, som E. M. behagat skrifva till mig d. 22 dennes är egnadt att lugna mig härutinnan, och de tänkesätt, som ni i detsamma ådagalägger, tyckas rättfärdiga min åsigt, att ni icke haft någon del uti det lika mycket personliga som politiska missnöje, som här och der gifvit sig luft, och som så när hade medfört de allvarsammaste följder för våra respektive staters lugn och trygghet. Den omsorg, med hvilken E. M. söker att i tid förebygga dem, i det ögonblick då E. M. står på gränsen till sin myndighetsålder, är mig ett lyckligt förebud för den omsorg, med hvilken ni under er regering skall odla de förbindelser mellan oss, som öfverensstämma lika mycket med de blodsband, som förena oss, som med de band af vänskap och tillgifvenhet, som böra vara från de förra oskiljaktiga. Jag vill gerna tro, att E. M:s sorg öfver att se dem slappas är lika stor som den ifver, hvarmed ni skall understödja och befrämja mina uppriktiga afsigter att återknyta och befästa dem. Deruti skall ni otvifvelaktigt finna de säkraste grundvalarna för det goda förstånd och den uppriktiga vänskapsförbindelse, som för deras ömsesidiga lycka böra råda mellan våra monarkier. Ni skall genast se mig dela detta föremål för vår gemensamma oro, så snart de hinder, som hittills stått i vägen derför, äro undanröjda i enlighet med de försäkringar, som E. M. och er farbroder regenten godhetsfullt vilja gifva mig. Jag beder er emellertid väl upptaga mina försäkringar om den ömmaste tillgifvenhet äfvensom den djupa högaktning, med hvilken jag är

Min Herr Broder och Kusin,

E. M:s

tillgifne syster, kusin och granne.

CATHARINA.

№ 111.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $\frac{30 \text{ april}}{11 \text{ maj}}$ 1796.*

Min käre värderade vän! Herr Markoff bad mig i fredags om ett samtal, hvarunder han, på H. M. Kejsarinnans befallning och som ett bevis på hennes förtroende, gaf mig del af det originalbref, hon skrifvit till konungen och hvilket skulle expedieras medelst en kurir samma dag. Herr Markoff bad om ursäkt derför, att han icke äfven visade mig brefvet från kejsarinnan till H. K. H., hvilket han sade sig icke hafva med sig, men han försäkrade mig att med någon ringa skilnad var det skrifvet alldeles i samma ande. — »Ni ser», sade han, »med hvilken hjertlighet och öppenhet kejsarinnan förklarar sig för konungen, och ni kan vara öfvertygad om, att det icke finnes ett enda uttryck i detta bref, som icke går från hjertat. Men», tillade han, »ni gören icke på samma sätt, och kejsarinnan har befalt mig att anmärka detta. H. K. H. hertigen-regenten, låter tydligen på ett ställe i sitt bref förstå, att han ännu tänker på den nära familjeförbindelse — som varit föreslagen mellan de båda regenterna, och sedan stannar han plötsligen och förlorar sig i ett hemlighersfullt dunkel. Konungen talar om sina varma känslor för kejsarinnan, men han säger icke ett ord för att häfva det tvifvel, af hvilket hon tryckes och för att lugna henne i fråga om en sak, hvilken så lifligt intresserar henne, på grund af hennes tillgifvenhet och ömhet för konungen och hennes [son]dotter. Konungen och hertigen tala dessutom båda om sin försoning med henne och den glädje de känna deröfver; emellertid kunna de icke tvifla derpå, att innan de båda punkter, ni, Herr Ambassadör, känner till, blifva afgjorda, kan aldrig en verklig försoning komma till stånd mellan de båda hofven. Hvad kan man sluta till af detta handlingssätt, om icke det, att ni ej viljen veta af oss, att ni endast söken att öfverraska oss och vinna tid, och att kejsarinnan må hända skall få ångra sitt alltför stora förtroende och sin godtrogenhet.

Hennes Majestät öfverlemnar sig endast högst ogerna åt dessa tankar; emellertid kan hon icke hindra sig derifrån. Konungens ungdom och den mening, vi hafva om hans karaktär, utesluter hvarje tanke på några konstgrepp. Hans Kungl. Höghet vill gälla för en högsinnad och öppenhjertig man, och ni beskrifver för oss baron Reuterholm såsom en lika öppen som hederlig och vältänkande person. Kejsarinnan tror er, och de sista rapporterna från herr Budberg öfverensstämma fullkomligt med hvad ni sagt oss derom; men det är just alla dessa omständigheter, som öka kejsarinnans ovisshet. Hvad är det, som skulle kunna hindra er att förklara er, om ni hade något angenämt att låta oss veta? Men orden dö på era läppar, och er tystnad säger oss det, som ni tvekar att meddela oss. Den vållar också, att kejsarinnan, allt under det hon gerna främjar den försoning som ni erbjuder oss, icke någonsin skall anse den såsom afgjord, förr än hon får en på förhand, gifven, posetiv försäkran af konungen och Hans Kongl. Höghet: 1:o att konungens förmälning med den mecklenburgska prinsessan varder om intet, 2:o att konungen ännu tänker på sin gamla förbindelse med storfurstinnan Alexandra, förutsatt likväl, att de båda parterna personligen passa för hvarandra, ty kejsarinnan har beslutit att bortgifta sina döttrar på borgerligt sätt, och hon tror, att det i äktenskapet icke är likgiltigt, om man tycker om hvarandra och sympatiserar. Om konungen denna sommar reser till Finland, skulle han icke hafva lång väg att besöka kejsarinnan. Vi äro icke rädda för att visa honom vår prinsessa, och att döma af det porträtt af Hans Majestät, som man gifvit oss, kan han blott vinna på att låta se sig. Om emellertid, emot all förväntan, konungen och storfurstinnan icke fatta tycke för hvarandra, kan icke kejsarinnan härför harmas på honom. Hon har ändå alltid haft det nöjet att göra bekantskap med en furste, som af så många skäl är kär för henne, och detta sammanträffande skall tjena att stärka vänskapen mellan de båda furstehusen».

Se der, min värderade vän, en noggrann redogörelse för det, som herr Markoff sagt mig, icke i ett sammanhang, såsom jag här

skrifver det, men under loppet af vårt samtal; och se här mitt svar. Jag började med att berömma kejsarinnans bref, och jag bad herr Markoff tacka Hennes Majestät för det förtroende, hon visade mig, och på samma gång försäkra henne, att hon skulle blifva mer och mer öfvertygad om, att alla personer, som användas vid denna underhandling, gerna se att den måtte lyckas; att de bref, som ni skrifvit till mig och som jag skulle visa kejsarinnan, om hon så önskade, (liksom om hon icke redan läst dem) skulle ensamma kunna blifva henne en borgen derför, så vida icke erfarenheten redan visat henne, att ni aldrig gjorde en sak till hälften och att det parti, ni ansåge såsom det bästa för er konung och ert fädernesland, af er lika mycket omfattades med värma som fullföljdes med ihärdighet. Kejsarinnan kunde således vara mycket lugn angående allt, som tycktes oroa henne, men jag bad henne betänka, att det var ett stort afstånd mellan den punkt, från hvilken vi utgått och den, till hvilken vi önskade komma, och att det var omöjligt att i ett steg tillryggalägga det, men att vi skulle säkert komma till målet, om vi blott icke förhastade oss. Herr Markoff föreställde mig, att denna långsamhet hade något motbjudande för kejsarinnans skaplynne, då den tjenade till ingenting, och att en angenäm sak finge ett nytt värde, om den icke läte vänta på sig för länge. Derpå undersökte vi, hvilka skäl det kunde finnas för att bevara hemligheten om brytningen mellan konungen och prinsessan af Mecklenburg, och af dessa framhöll jag i synnerhet, att den skonsamhet man borde visa mot denna prinsessa samt tanken på hennes lycka äfven tycktes mig förtjena något afseende. Jag bad herr Markoff betänka, att allt hvad jag i detta ämne sade honom, endast gick ut på att meddela honom mina egna åsigter och att få veta hans, och jag gaf honom mitt hedersord på, att mitt hof icke befalt mig säga ett ord deraf. Herr Markoff försäkrade mig, att kejsarinnan säkerligen skulle bevara vår hemlighet angående det, vi anförtrodde henne, men att allt hvad som kunde se ut som en fordran å vår sida för att åstadkomma en förmälning för prinsessan, skulle af henne förkastas, såsom under hennes vär-

dighet. »Ni vet», sade han, »huru ömtålig hon är med afseende på allt som rör henne personligen. Hon tror, att hennes [son]dotter är ett godt parti för konungen och ojemförligt mycket bättre än prinsessan af Mecklenburg. Hon har blifvit mycket förargad af att se den senare föredragas. För att en återgång från konungens sida skall kunna smickra och tillfredsställa henne, måste den vara frivillig och en följd af Hans Majestäts fria val och icke ett steg, som dikteras af egennytta eller politik. Men ni vet på samma gång, Herr Ambassadör, att kejsarinnan icke bryr sig om att räkna så noga, då hon en gång är nöjd och tillfreds. Ni har med egna ögon sett henne skänka bort millioner. Tänk efter, om hon skulle kuna vägra sin måg något. Åt honom skulle hon visserligen bevilja hvad hon icke kan bevilja konungen af Sverige, och för att diskutera allt, som rör era intressen, låtom oss betänka, att de skola förenas med dem, som i kejsarinnans hjerta innehafva främsta platsen bland hennes egna». Ehuru jag var fullkomligt öfvertygad om sanningen af hvad herr Markoff i detta fall framkastade, gjorde jag dock flere invändningar, och hans svar, min gode vän, bestyrkte min mening, att om vi gå rakt fram mot målet utan att stanna vid de små svårigheter, som yppa sig, skola vi gå bättre och säkrare. Hvad som jag ännu tydligare kunde se, var att ni, min käre vän, fullkomligt fått fred med kejsarinnan. Herr Markoff lemnade mig icke något tvifvel öfrigt med afseende härpå, och jag har deraf dragit den slutsatsen, att underhandlingarna kanske framskridit längre i Stockholm än här, ty jag är alldeles säker, att så vida icke kejsarinnan vore öfvertygad om, att konungens förbindelse med prinsessan af Mecklenburg är bruten, skulle hon aldrig hafva förlåtit er, liksom hennes gunst endast kan vara priset för den förening, hon föreslår. Men om vi nu lemna derhän dessa konsiderationer, som äro af intet värde, då det gäller statens väl och konungens lycka, så gifver icke den strängaste undersökning något resultat, som icke helt och hållet är till fördel för detta giftermål. För att nu tala om storfurstinnan Alexandras personliga egenskaper, så känner jag ingen prinsessa, som kan jemfö-

ras med henne. Det är möjligt att vara skönare, men man kan icke vara bättre växt, ljufvare, älskligare och insressantare. Hon liknar till sitt yttre och sin karaktär sin moder, storfursinnan Maria, och detta är det högsta beröm man kan gifva en qvinna. Tillbedd af kejsarinnan, är hon äfven mycket afhållen af sina föräldrar och sina bröder. Hennes fader, som nästan aldrig är öfverens med kejsarinnan, och som gör sig en ära af att öppet visa detta, har alltid och kanske för första gången i sitt lif varit det i fråga om detta giftermål. Han har lifligt delat den harm, hon kände, då hon trodde det för alltid brutet. Prinsessans religion bör, långt ifrån att blifva ett hinder, vara en fördel för vårt land, om vi förstå att begagna oss deraf. Denna religion är mycket tolerant. Man har inom den aldrig känt proselytmakeriets raseri, men då den är full af ceremonier, som endast hafva sin grund i gammalt bruk, kan den aldrig frodas bland ett något så när upplyst folk, och jag är viss, att storfurstinnan Alexandra, såsom drottning af Sverige, snart skall antaga sin makes och sitt folks religion. Emellertid ger konungen ett exempel af tolerans, som ej skall vara utan värde för Sverige. Dess ödemarker skola befolkas af Ryssar, som varit slafvar, och som skola blifva goda undersåtar, om de få någon uppmuntran, och detta skola de få genom den tanken, att man intresserar sig för dem, och att drottningen skall skaffa dem fri utöfning af deras religion, hvilken de äro mycket tillgifna. — Jag talar icke om farorna af ett krig, som vi undvika, icke heller om de fördelar, hvilka en fred, som ingenting mera kunde störa, skulle förskaffa vårt land. De äro allt för påtagliga för att icke falla hvar och en i sinnet, men jag bör besvara några inkast, som man skulle kunna göra emot denna förening, och som jag ibland sjelf har gjort. Det första rör sig kring den frågan, huru vida icke en rysk prinsessa på Sveriges tron skall förskaffa Ryssland ett för vår frihet och vårt oberoende farligt inflytande. Jag dristar mig att härpå svara nekande, all den stund jag är öfvertygad om, att konungen icke skall låta föra sig i ledband och att drottningen skall blifva en god moder och god maka. Invändningen,

att vårt förbund med Ryssland skall beröfva oss våra bundsförvandter Turkarne och Fransmännen, är grundad, men då vi hafva lugn på detta håll, behöfva vi icke dessa bundsförvandter, och då vi vilja få igen dem, skola vi alltid få dem; emellertid skola vi genom freden hemta krafter och derigenom vinna aktning hos vänner och fiender.

Så långt hade jag hunnit, min bäste vän, då Rosval bragte mig ditt bref af den 4 maj. Det åstadkom hos mig en liflig sinnesrörelse, som dock på samma gång var ganska ljuf. — Ja, jag mottager med stor glädje och tacksamhet benämningen broder, som din vänskap gifvit mig. Alla de känslor som gifvit upphof deråt, har mitt hjerta länge hyst för dig. Denna titel tynger mig icke, och han är dyrbarare för mig än alla de, som din vänskap sträfvar att förskaffa mig.

Dagen efter Rosvals ankomst begärde jag ett samtal med Markoff och detta beviljades mig genast, men likväl har jag ej skridit framåt en enda linie. Man vill alldeles icke höra talas om ett förbund, som icke har till grund och borgen en familjeförbindelse. Han sade, att vårt förbund ännu egde gällande kraft, och att det, vi nu skulle sluta, icke å någondera sidan skulle bättre iakttagas än det gamla, om det icke byggdes på en säkrare grund. Han visade mig det bref, som kejsarinnan skrifvit till Hans Kongl. Höghet. Han sade, att hertigen-regentens bref gjort mycket mera intryck på kejsarinnan än konungens, emedan det var hjertligare och tydligare än Hans Majestäts. Min fullmakt, som jag visat honom, tycktes honom icke fullt riktig, emedan den icke var stämplad med stora sigillet, men han gjorde sedan sjelf den invändningen, att det icke kunde vara annorlunda, då kansliet icke hade del af hemligheten. Han frågade mig, om jag å mitt hofs vägnar kunde förbinda mig att afstå från förbundet med Turkar och Fransmän, och jag svarade honom jakande med afseende på allt, hvilket kunde vara menligt för den vänskap och det förbund, vi ville upprätta med Ryssland, men att för öfrigt båda dessa förbund mycket väl borde och kunde ega bestånd. Jag måste säga er, att Fransmännen här aldrig kallas annat än konungamördare

eller Carmagnoler, d. v. s. af kejsarinnan och i hennes närvaro. Jag såg, att det första af dessa uttryck också fans i hennes bref till Hans Kongl. Höghet, liksom det finnes i alla bref, hon skrifver till konungen af Preussen. Herr general Budberg har återkommit, i strid med kejsarinnans sista afsigt. Herr Markoff sade mig, att efter det stormiga samtal, jag haft med vicekanslern, fick han befallning af henne att låta herr Budberg återkomma, hvilket han också genast hade gjort; att efter sammankomsterna mellan denne general och herr baron von Essen, som i parentes sagdt är mycket väl anskrifven hos kejsarinnan, hade hon velat, att han skulle stanna i Stockholm, (hvilket dock herr Markoff meddelade mig i dunkla ordalag), men att herr Seimonoff, öfverbringaren af dessa order, hade insjuknat i Fredikshamn, hvilket hindrade dem att komma i tid, så att herr Budberg redan var i Åbo, då de hunno honom; och herr Markoff omtalade verkligen för mig under mitt samtal med honom i fredags, att Seimonoff insjuknat, och att man skickat en baron Nolcken härifrån för att öfverbringa hans depecher, men hvad han alls icke sade mig var, att herr Budberg fått order att återkomma, hvilket kommer mig att tro, det man ville hemlighålla denna order. På mitt förslag att man kunde låta herr Budberg genast vända om, svarade herr Markoff, att detta icke kunde ske, emedan han kanske anländt till Petersburg, medan vi talade derom. Han drog till och med en ganska besynnerlig slutsats af denna Budbergs hastiga återkomst, i det han påstod, att denne general må hända sett, att ingenting väsentligt stod att uträtta. Han grundade denna åsigt, som han äfven utgaf för att vara kejsarinnans, på det att hans order att återkomma icke varit brådskande. Jag sade honom, att herr Budberg syntes mig vid detta tillfälle hafva handlat mera som en general, van att genast lyda, än såsom minister, och att detta var hela den slutsats jag drog af alltsammans; men i sjelfva verket tror jag, att kejsarinnan icke tycker illa om hans återkomst, dels derför, att hon är nyfiken att få reda på en mängd saker, dels emedan man funnit, att herr Budberg gått för långt och lofvat för

mycket vid sina sammankomster med herr baron v. Essen, hvilket jag tydligt kunnat förstå af åtskilliga samtal med ministrarne och hvilket du också torde hafva sett af mina förra bref. Nyheten om hans återkomst har här åter väckt till lif rykten om krig, och då nu gardena den 15 i denna månad skola rycka ut på lägret, är man på nytt orolig. Jag är det äfven, min gode vän, och jag beder dig att för Guds skull göra slut härpå, om det finnes någon möjlighet, ty på längden skola vi ju icke vinna härpå, hvarken ni eller jag. Knappast hafva vi lyftat en sten, förr än han åter faller på oss med ny tyngd, och dertill komma dessa olyckliga rustningar, som försvaga oss och som det vore oförsigtigt att helt och hållet låta upphöra, förr än man här uttalat och underteeknat fredens ord, hvilket man icke gjort och aldrig skall göra, förr än konungen och Hans Kungl. Höghet, under det strängaste tysthetslöfte, hafva förklarat för kejsarinnan, att de anse det lämpligt, att konungens tilltänkta giftermål blir om intet, och att de önska genom nya band fästa sig vid kejsarinnan. Då, min gode vän, och aldrig annars, skola vi hafva vunnit spelet, och de förbund, som vi vilja afsluta, skola snart komma till stånd. Då skall jag äfven bedja dig om andra, mera noggranna instruktioner, ty de, som du skickat mig, äro allt för obestämda. Men jag skall tala med dig härom en annan gång. Nu måste jag sluta. Jag har väntat en dag med att sända dig detta bref, i den förhoppning att Markoff, sedan han för kejsarinnan redogjort för vårt sista samtal, skulle hafva något svar att gifva mig samt att han skulle bedja mig om ett samtal, men som han ej gjort något sådant, afsänder jag nu Elmen, som vill återvända, emedan han tror sig hafva gjort stora framsteg i ryska språket, hvilket jag icke är i stånd att bedöma. Man har sagt, att han förstår det ganska bra, men att han bryter för mycket, då han talar det. För öfrigt har han här uppfört sig väl, hvilket är ett stort beröm för en ung man, som lefver i Petersburg, och jag känner icke något annat fel hos honom än det, att han ibland under samtalets värme gör sig skyldig till öfverdrifter och icke tillräckligt noggrant håller fast vid sanningen.

Detta bör icke stöta honom bort ifrån dig, ty det är ett vanligt fel hos unge män, som hafva egenkärlek och liflig fantasi, och han har annars goda egenskaper, så att han derigenom till och med kan rätta detta lilla fel. Jag har gifvit honom 150 rubel till hans resa, hvilka jag uppför på de extra utgifternas räkning.

Tusen varma tacksägelser, min gode vän, för hvad du gjort för min vän Jennings. Konungen har derigenom gjort två goda gerningar i stället för en, men jag skulle aldrig sluta, om jag företoge mig att tacka dig för allt godt du gör och vill göra mig, och jag måste dock sluta, men vill dock icke göra det, käre broder, innan jag skickat dig tusen omfamningar.

Curt Stedingk.

$^{3}/_{14}$ maj 1796.

Tusen vänliga helsningar till Schwerin; jag skall med förste kurir skrifva till honom; min hand förmår nu ej mera.

$^{4}/_{15}$ maj.

Då detta bref, som jag ärnade afsända i går, ej kunnat afgå, har jag nu haft tillfälle att göra en upptäckt, som jag aldrig skulle kunna anförtro åt papperet, äfven om jag icke gifvit mitt hedersord på att aldrig uppenbara den. Må det då vara dig nog att veta, min bäste vän, att det djefvulska anhang, som här i hemlighet stämplar mot oss, åter har lyckats att fylla kejsarinnans själ med tusen misstankar mot oss, och att dessa oroa henne och göra henne häftig. Om herr Budberg vore en redlig och fast man, skulle jag måhända kunna beriktiga hennes föreställningar. Men är han det? Detta är något, som jag icke skulle kunna gå i god för. Han är Stackelbergs vän, och du förstår nog, min vän, att han och konsorter skola göra äfven det omöjliga för att stifta osämja, ty en försoning mellan våra hof skulle för alltid förstöra deras inflytande. Jag hoppas, att med Guds nåd alla dessa anslag en gång skola vända sig emot upphofsmännen. Men det är tid att sluta allt detta, och jag beder dig, min vän, att tänka allvarligt derpå, ty vi hafva ingen tid att förlora. Farväl, tusen farväl!

C. Stedingk.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 112.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Kejsarinnan Katarina II af Ryssland, *S:t Petersburg den $^{7}/_{18}$ maj 1796.*

Min Fru!

Jag har af konungen, min herre, och H. K. H. hertigen af Södermanland blifvit bemyndigad att anförtro Ers Kejserliga Majestät och er ensam, att den mellan H. M. och prinsessan Louise Charlotte af Mecklenburg-Schwerin aftalade förmälningen aldrig skall ega rum, ehuru på grund af skäl, som röra konungen och H. K. H. personligen, denna brytning skall hållas hemlig, så länge ännu H. M:s minderårighet varar, och icke bör blifva bekant förrän H. M. sjelf fattat regeringstömmarne.

Ers Majestät skall, jag är öfvertygad derom, uti detta bevis på förtroende å konungens och H. K. H:s sida, igenkänna alla de känslor, hvaraf de lifvas för er, och denna hemlighet, som de ännu någon tid önska bevara för hela den öfriga verlden, den anförtro de nu utan tvekan åt E. K. M:s vänskap och erkända redlighet.

Må det tillåtas mig, min Fru, att till uttrycken af den tillgifvenhet, som konungen och H. K. H. hysa för er, lägga mina förhoppningar att snart se återkomma de sköna dagar, som voro betecknande för min första vistelse vid E. K. M:s hof. Konungens och H. K. H:s önskningar och afsigter återkalla dem. E. M. är alltför stor, alltför högsinnad och alltför känslig, för att icke gå till mötes en konung, er slägting och bundsförvandt, som kastar sig i era armar.

Jag är med den djupaste vördnad,

Min Fru,

Ers Kejserliga Majestäts

ödmjuke och lydige

tjenare

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 113.

Grefve Markoff till general-löjtnant Curt von Stedingk, *den 9 maj 1796*[1]).

Min käre Ambassadör! Jag återsänder er härmed den kopia af ert bref till kejsarinnan som ni anförtrott mig. Jag har öfverlemnat originalet i H. M:s händer, och som jag var närvarande, då H. M. läste detsamma, var jag i tillfälle att få kännedom om de anmärkningar, till hvilka ert bref gaf anledning.

Först och främst har H. M. behagat anmärka, att, alltsedan frågan om de båda hofvens närmande till hvarandra med allvar börjat behandlas, är detta den enda gång H. M. uti ert hofs framställningar funnit klarhet och bestämdhet; men om H. M. i detta afseende var ganska nöjd, så återstod icke desto mindre för henne att önska, det de andra upplysningarna angående icke mindre vigtiga saker, måtte blifva på samma sätt utvecklade och framstälda. H. M. insåg mycket väl, att man, då man utgick från en punkt så motsatt den, till hvilken man ville komma, icke blott utsatte sig för en obegränsad tidsutdrägt utan äfven för vådan att helt och hållet förfela målet, om man uteslutande åt skriftvexling öfverlemnade utredningen af så många vigtiga och ömtåliga intressen, som det är fråga om att på ett afgörande sätt ordna och bestämma; för att minska denna för båda partierna under sakernas nuvarande ställning åtminstone olägliga tidsutdrägt, vore ett möte mellan kejsarinnan och hennes kusiner, konungen och regenten, det enklaste och verksammaste medlet; på detta sätt skulle man under en timmes samtal lyckas undanrödja flera svårigheter, utreda flera tvifvelaktiga saker och förena flera intressen än som genom ett helt års skriftvexling och diplomatiska debatter vore möjligt. Af detta skäl, som utan tvifvel är värdigt konungens och regentens välvilliga uppmärksamhet, inbjuder dem kejsarinnan härmed att besöka henne under lop-

---

1) g. st. *Utg. anm.*

pet af denna sommar. Det mottagande, som hos henne väntar dem, skall vara lika väl afpassadt efter nämda skäl som efter deras rang och egenskap af H. M:s nära slägtingar. Hon vill dessutom på förhand meddela, att vid detta tillfälle skall det endast blifva fråga om statsangelägenheter; familjeangelägenheterna åter, skola helt och hållet underordnas de båda personers tycke och böjelser, som för dem äro mest intresserade.

Sådant är, min käre Ambassadör, det förslag, som kejsarinnan anförtror åt den nitälskan som ni visar för de båda hofvens närmande till hvarandra, en nitälskan, som H. M. värderar och hedrar med sitt odelade bifall. Antagandet af detta förslag skall mera än någonting i verlden öfvertyga henne om uppriktigheten i konungens och regentens afsigter gent emot henne. Alla vare sig ur lagarne eller salig konungens testamente hemtade inkast böra falla inför det största af alla intressen, nämligen att se föreningsbandet och det goda förhållandet mellan de båda staterna befästas och bevaras, och ett så mäktigt skäl är egnadt att i alla tider och på alla håll nedtysta hvarje protest och hvarje klander.

För att möta de inkast, som ni sjelf, Herr Ambassadör, skulle kunna framställa emot det tvifvel och den misstro, som denna anhållan äfvensom skälen dertill tyckas innebära, skall jag säga er, att vi för icke längre sedan än med gårdagens post från tillförlitligt håll fått veta, att ert hof, försökande att fästa ett annat hofs uppmärksamhet på de rörelser, som försiggå hos oss, har låtit detsamma förstå, att det icke vore förenligt med dess intressen vare sig att låta Sverige krossas eller att tillåta dess [konungs] giftermål med en rysk prinsessa, hvilken ej skulle försumma att i detta land stärka sitt eget lands inflytande. Ni skall anse denna berättelse för osann och af elakhet uppdiktad; jag vill väl tro att så är, men medgif likväl på grund af er egen erfarenhet, att, om dylika berättelser icke kunna annat än utså frön till oenighet mellan med hvarandra nära förbundna hof, så är deras verkan ännu kraftigare på sådana hof, hvilka varit nära att råka i öppen fiendskap med hvarandra, och hvilkas vänskap icke hvilar på en så säker

grund, som det för deras ömsesidiga lugn och trygghet vore önskligt. Åtminstone synas de rättfärdiga och nödvändiggöra alla de säkerhets- och försigtighetsåtgärder, som man söker taga, i synnerhet då dessa icke medföra något obehag.

Se der, min käre Ambassadör, synpunkter, på hvilka jag beder er att fästa ert hofs uppmärksamhet. Hvad jag nu sagt har förestafvats af denna längtan efter försoning, hvilken ni sjelf så tydligt ådagalagt, och hvilken förvärfvat er nya anspråk på den aktning och tillgifvenhet, som ni ingifver mig, och om hvilka jag beder er ytterligare mottaga mina försäkringar.

Markoff.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 114.

Grefvinnan St. Priest till friherre G. A. Reuterholm.

Herr Baron!

Jag finner icke ord för min tacksamhet och erkänsla mot Ers Excellens med anledning af allt det ni i går hade godheten säga mig och som gjort ett så djupt intryck på mitt hjerta, att jag icke någonsin kan glömma det. Jag skulle känna mig mera än lycklig att hafva er att tacka för mitt lifs lycka, om jag icke fruktade att synas er allt för ogranulaga, då jag önskar att af er godhet mottaga platsen som underhofmästarinna hos den den nya drottningen, såsom tillförene grefvinnan Karl Piper på grefvinnan Karl Fersens tid. Då jag aldrig kan återvända till Frankrike, då jag aldrig vill lemna Sverige, der jag betraktar mig som svenska både till följd af mina egna känslor och af den godhet, hvarmed man alltid öfverhopat mig, så skulle jag vara mer än lycklig att hafva Ers Excellens att tacka för mitt uppehälle; jag har tagit mig friheten att tillskrifva er härom, emedan jag känner er utomordentliga godhet och icke har mod att muntligen framställa denna anhållan, som jag fruktar

skall synas er ganska ogrannlaga. Jag beder er på samma gång, att ni, om ni finner den vara sådan, ville anse den såsom icke gjord och vara öfvertygad om, att jag alltid skall hysa samma tacksamhet mot er, öfvertygad som jag är, att välgörenheten gifver tillfredsställelse åt ett så känsligt och dygdigt hjerta som Ers Excellens'.

Jag har äran förblifva med djup vördnad, Herr Baron,

Ers Excellens'

ödmjukaste och lydigaste tjenarinna

grefvinna de St. Priest.

P. S. Jag bönfaller ännu en gång att Ers Excellens icke måtte taga illa upp utan förlåta en önskan, hvilken min olyckliga ställning ofta kommit mig att hysa och som jag aldrig skulle vågat framställa, om jag trott den kunna förorsaka er den minsta olägenhet, och om ni icke befalt, att jag skulle vända mig till er med det förtroende, som er godhet kräfver.

[Öfversättning från ett odateradt original på franska; uppgiften, att det tillhör året 1796 grundar sig på en anteckning af samlaren af dessa handlingar].

№ 115.

Markis Lamberti till grefvinnan St. Priest, *S:t Petersburg den $^{10}/_{21}$ maj 1796.*

Fru Grefvinna, jag har börjat med att rätta mig efter era afsigter, i det jag af ert bref gjorde det bruk, som ni önskade. Det svar, som jag härmed sänder er, är det klara och exakta uttrycket af kejsarinnans tänkesätt. Ni skall deri säkert finna allt hvad som kan leda till en lycklig utgång på den angelägenhet, som ligger er om hjertat, såväl i hvad som rör er personligen, med hänsyn till er ställning, som med afseende på den känsla, som ni hyser för ett land, som gör er vistelse derstädes lugn och angenäm. Jag går nu att öppet och, om ni tillåter, vänskapligt samtala med er utan omvägar och utan något annat

intresse än framgången af en angelägenhet, som är högst vigtig för dem, som kunna hafva någon del deri. Det blir endast ett upprepande af här inneslutna bref och resultatet af mina reflexioner öfver allt hvad som kommit till min kännedom alltsedan min ankomst till detta land och i enlighet med herr de St. Priests' mening vid hans afresa.

Det är tydligt, att ingen annan än hertigen-regenten nu kan afgöra denna angelägenhet på ett lämpligt sätt, och jag skulle nästan våga säga, att han borde förbehålla sig eller den unge konungen hela äran deraf eftersom frågan gäller dennes förmälning; det är lika angenäma och lämpliga att vidtaga förberedande åtgärder af detta slag som att vara föremål derför, och det är i sjelfva verket numera endast ett öppet, okonstladt uppförande och väl ordnade sakförhållanden, som kunna ändra det tänkesätt, som hertigen-regenten tror, att man omfattat angående hans sinnesstämning och hans redlighet. I politik likasom i matematik (oaktadt kabinetten nästan alltid till deras skam och skada iakttaga ett motsatt förfarande) är, Fru Grefvinna, den raka vägen den kortaste, såsom varande den säkraste för att komma till målet; och för att motsvara den tanke, ni har om min redlighet och sannfärdighet, bör jag, eftersom ni så önskar, utan omsvep säga er, att ryska hofvets missnöje gent emot det, vid hvilket ni befinner er, till största delen endast berott på missförstånd och dessutom på en hop orostiftare, som endast inberättat hvad som mest kunde uppreta, och hvilka till och med i denna stund ännu arbeta på att bryta ett ömsesidigt förtroende. Är det icke att befara, att just dessa personer skola lyckas förmå folk att uppfatta såsom tomma och skenfagra ord åtgärder, hvilka ni med rätta tillskrifver hertigen-regentens och baron Reuterholms rättrådighet? Om ändtligen dessa fördomar gått ända derhän att rubba förtroendet till de bestämdaste försäkringar, är det icke att befara, att hvarje hemlig åtgärd ökar misstroendet och dessutom gifver dessa *orostiftare, om hvilka ni talar,* tid och medel att göra åtgärder, som vidtagits i det bästa uppsåt och med den största redlighet i verlden, misstänka?

Under sådana omständigheter, Fru Grefvinna, duga numera endast bestämda, direkta mått och steg samt en fullkomlig eftergifvenhet för sådana kejsarinnans önskningar, hvilka kunna anstå icke blott H. Kejserl. M. utan äfven värdigheten, åldern och karaktären hos en ung konung, som genom alla de egenskaper, hvilka han ådagalägger, gifver bekräftelse åt de stora förhoppningar, som nationen gjort sig om honom.

Tror ni icke, Fru Grefvinna, att ju allvarsammare orsakerna till missnöje varit eller åtminstone synts vara, desto vigtigare är det för hertigen-regenten att utplåna spåren deraf och att utplåna dem med handlingar, som icke medgifva något tvifvel med afseende på hans afsigter.

Ni försäkrar mig dessutom, Fru Grefvinna, att hertigen endast eftersträfvar sin höge och intagande lärjunges lycka. Huru skall man väl kunna tillskrifva honom några andra syftemål, då han icke kan hafva något annat intresse, och i detta fall, hvilken bevekelsegrund skulle komma honom att tveka att på det riktigaste sättet uttrycka den sinnesstämning, som utgör ämnet för ert bref, och det i den form, som är mest egnad att en gång för alla skingra de moln, som kunde förmörka eller fördröja denna sköna dag, som är målet för era önskningar? Ack, hvilket annat intresse skulle väl kejsarinnan kunna hafva än en ung konungs lycka, hvilken hon enligt salig konungens, hans faders, uttalade önskningar täckts betrakta såsom sin son!

Ni hoppas, Fru Grefvinna, att *ett visst giftermål* skall ega rum; ni åstundar det varmt, och det är ert hjertas önskan. Ni tror till och med, att det är alla Svenskars önskan. Jag kan försäkra er, att Ryssarne önska detsamma, på det att storfurstinnan må finna sin lycka i ett gifte, som genom ett lika lyckligt som sällsamt sammanträffande af omständigheter är *för konungen* lika fördelaktigt såsom suverän som i egenskap af enskild man, då det ju försäkrar honom om inre och yttre lugn, som är så vigtigt i dessa tider af allmän rörelse, och måhända är det enda medlet att skydda hans person för de kabaler, hvilkas verkan var så olycksbringande för konungen, hans fader. Sverige skall dessutom derigenom blifva i stånd

att umbära hvarje annan allians och framförallt en sådan bundsförvandt som Frankrike, som är ur stånd att lemna någon hjelp, att hålla något löfte, då det icke kan uppehålla sig sjelft, och då det blifvit så farligt i följd af den efter oberoende och oordningar sträfvande partianda, som dess agenter föra med sig till de hof, der de fördragas.

Ni torde förvisso erinra er, Fru Grefvinna, hvad herr St. Priest vid återkomsten från sin första resa till Petersburg sade er: »Kejsarinnan har betraktat den franska revolutionen såsom pesten, för hvilken bästa skyddsmedlet är att afbryta all samfärdsel med dem, som äro smittade deraf, och att endast med största försigtighet träda i beröring med dem, som närma sig den samma.»

Men genom en obegriplig motsägelse tyckes den i Frankrike upprättade vidunderliga styrelsen ingifva dess fiender fruktan och till och med ett slags aktning, sedan den blifvit föremål för sina egna upphofsmäns förakt. Men, Fru Grefvinna, om det ej längre är något tvifvel underkastadt, att Frankrike endast under en laglig konung kan vinna någon stadga och åter blifva en nyttig bundsförvandt, och om man antager, att ambassadören Hoc's återsändande är en följd af eftergifvenhet för kejsarinnans råd, så skall ni medgifva, att detta råd kan betraktas såsom en tjenst, som man velat visa Sverige och den unge konungen, som skulle finna sig befriad från att vid sitt hof och under sina ögon hafva en gynnare af vår olycklige konungs mördare.

Af allt detta följer, Fru Grefvinna, att det är till H. Kejserl. M. eller hennes minister som hertigen-regenten bör vända sig, alldenstund han icke kan hafva någon säkrare och mera intresserad vårdare af sin höge lärjunges lycka än henne, en lycka, som alltid skall vara oskiljaktig från det lands, öfver hvilket han skall regera.

Under hvilka lyckligare auspicier skulle hertigen-regenten kunna önska att sluta sin förmyndarregering än om han förvärfvar sig rättmätiga anspråk på den unge konungens erkänsla, hvars närvarande och framtida lycka han skall hafva betryg-

gat, i och med detsamma som han fogat sig efter salig konungens sista vilja.

Sådana äro, Fru Grefvinna, de iakttagelser, hvilkas meddelande jag anser mig vara skyldig ert förtroende och de personers, som förmått er att ingå i de enskildheter, som ni godhetsfullt velat meddela mig. Ni har full rättighet att meddela dem mitt svar, om ni anser det lämpligt; jag är viss, att H. M, sjelf och hertigen och hans minister icke skola deri, vid hvilken tid det än kommer till deras kännedom, finna annat än ett uttryck af den vördnad, som jag är dem skyldig, och som endast kan stärka den tanke, som ni har godheten att hysa om den sannfärdighet och redbarhet, hvari ni säger, att jag söker min berömmelse.

Mottag ännu en gång, Fru Grefvinna, godhetsfullt och utan smicker uttrycken af min aktning och tillgifvenhet.

L. M. Lamberti.

P. S.

Ni skall ofördröjligen sjöledes bekomma en kista, som grefve de St. Priest gifvit mig i uppdrag att sända till er, och som helt säkert skall vara kärkommen. Han hade haft en tanke på att stå fadder åt ert barn, ehuru han icke här talat derom. Jag ber er att icke göra någon anordning utan att hafva godheten först gifva mig del deraf.

Jag ber er, Fru Grefvinna, att laga så, att era svar komma med säkra lägenheter eller med grefve Stedingks kurirer, om ni nämligen finner för godt att sända mig några.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 116.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $^{13}/_{24}$ maj 1796.*

Kapten Stiernvall, min värderade vän, kom i tisdags i flygande fart och bragte mig ditt bref af den 12 maj. Jag var samma dag hos grefve Markoff, men som han just då skulle börja en konferens med preussiske ministern, som nu på en tid är särdeles verksam, hade jag blott tid att lemna honom herr chargé d'affaires Budbergs bref, som låg inuti ditt; han läste det hastigt och såg ut att vara mycket nöjd; vi kommo öfverens, att han skulle äta frukost hos mig följande dag för att konferera med mig angående innehållet af ditt bref. Denna konferens egde rum, min käre Reuterholm, och utmärktes af det förtroliga och vänskapliga förhållande, hvari jag stält mig till Markoff, och hvaraf jag ända hittills funnit mig väl; jag drog icke i betänkande, att för honom förklara och t. o. m. ordagrant öfversätta flera ställen i ditt bref, hvilka borde komma till hans och kejsarinnans kunskap: t. ex. det om den förestående brytningen af konungens förlofning med prinsessan af Mecklenburg-Schwerin, allt hvad som rörde baronerna Budberg och de öfverenskommelser som de i Stockholm träffat med dig och baron v. Essen, alla de uttryck, som hade afseende på vår unge monarks karaktärsfasthet och godhet, slutligen allt hvad du säger mig om ditt sätt att betrakta sakerna och din ihärdighet i fråga om det parti, du omfattat och som du tror vara det bästa för din konung och ditt fosterland. Herr Markoff hörde mycket uppmärksamt på mig och afbröt mig ej, men då jag slutat tala, sade han, att han var förtviflad öfver hvad han hört, att det verkligen i detta bref fans saker, som skulle mycket glädja kejsarinnan, men att det också fans andra, som skulle styrka henne i den tro, hon olyckligtvis fattat, nämligen att vi inlagt föga uppriktighet i de steg, vi hittills tagit för att redligt försona oss med henne. Han tillade, att jag satt honom i allra största förlägenhet genom hvad jag nyss meddelat honom,

och han bedyrade, att om han inför kejsarinnan afgåfve en noggrann och utförlig redogörelse härför, skulle hon åt sina trupper gifva order att marschera mot gränsen och det genast. Detta tal skulle hafva förefallit mig ännu mera besynnerligt och öfverraskande, än det gjorde, om jag icke, såsom jag i apostillen till mitt sista bref meddelade dig, blifvit underrättad om, att kejsarinnans misstankar och hennes agg mot dem, hvilka hon anser hafva förorsakat dessa bekymmer, åter blifvit underblåsta. Nu hade hon inbillat sig, att dessa samma personer kommit derhän, att de slutligen lyckats fullständigt vända konungens hjerta ifrån henne. Förutom de stämplingar, som man användt härför och som denna gång, efter hvad jag tror, komma från högre källor än dem, hvilka jag angifvit i mitt sista bref, hade kejsarinnan, såsom jag redan sagt dig, funnit konungens bref mycket kallt, och då hon utgick från ett dylikt antagande, kunde hon verkligen i några uttryck i ditt bref, hvilka rörde H. M. och hvilka jag med flit hade läst upp för Markoff för att visa honom nödvändigheten af att gå försigtigt till väga, se en slags bekräftelse på de tankar, som hon fått i sitt hufvud. Men om denna öfvertygelse slagit rötter hos henne, skulle hon med sin naturliga otålighet hafva kunnat tro, att allt var förloradt och kunnat öfverlemna sig åt hämndtankar. Detta, min gode vän, är hvad som syntes mig som det antagligaste och sannaste af allt som Markoff sade mig för att bemöta den förvåning, jag visade honom öfver hvad han sagt mig. Jag fann i synnerhet underligt, att han kunde föra ett sådant språk efter general Budbergs ankomst, som hade bort underrätta kejsarinnan om hvad han sett och hört, och om kejsarinnans misstankar derefter ännu varade, voro dessa för mig fullkomligt oförklarliga och satte mig ur stånd att göra något vid saken. Herr Markoff lät mig förstå, att herr Budberg i denna sak icke troddes mera än andra, som önska göra slut på dessa tvister, och han förklarade under fortgången af sitt tal, att kejsarinnan tyckte denne general hafva gått allt för långt, och dertill att han begått ett stort fel, då han med en sådan brådska begifvit sig af från Stockholm utan att invänta de kontraorder, som man

expedierat till honom och som endast blefvo fördröjda genom Seimonoffs sjukdom. Af dessa orsaker hade herr Budberg blifvit mindre väl emottagen än han hoppats. Försagd genom detta mottagande, hade han må hända icke fört ett så sant och uppriktigt språk, som han bort, och derigenom hade kejsarinnan på nytt blifvit öfvertygad om, att sakerna i Stockholm stodo så, som våra fiender velat komma henne att tro. En sak till, som styrkt mig i den tanken, att general Budbergs uppförande icke varit så alldeles fritt från tvång och förlägenhet, är att han icke kommit och helsat på mig, ehuru han anländt för flera dagar sedan, och ehuru jag skref en mycket höflig biljett till honom, då jag skickade brefvet från chargén d'affaires, hvilket var inneslutet i ditt paket. Jag träffade honom samma dag på en maskeradbal, som herr grefve Besborodko gaf för de unga storfurstarne och deras gemåler. Det var här han tackade mig för hvad jag skickat honom, men då jag ville tala med honom om statssaker, visade han den största förlägenhet och sade, att han var mycket ledsen deröfver, att man i depescherna från Stockholm omtalat, att han i kejsarinnans namn positivt skulle hafva gått in på flera öfverenskommelser med oss, under det han dock blott gjort det vilkorligt. Jag frågade, hvem som talat om honom, för att se, om Markoff för honom omnämnt ditt bref. Denna fråga gjorde honom förlägen, men han svarade, att det var hans kusin i Stockholm. »Äfven jag har ofta talat om er», sade jag, »emedan jag af herr baron Reuterholm blifvit underrättad om allt, som tilldragit sig mellan er båda, och då jag genom honom fått veta, med hvilken högsinthet och öppenhet ni sköter affärerna, är jag alldeles öfvertygad, att icke allenast allt skall blifva troget iakttaget, som ni lofvat oss i Stockholm, utan ock att ni lätt skall lyckas att beriktiga de falska meningar, som kejsarinnan ännu möjligtvis hyser angående saker och personer der hemma». Detta tal tjenade blott till att göra herr Budberg ännu mera förlägen. Han gaf mig de kraftigaste försäkringar om sina afsigters renhet och om det nit, som besjälade honom, men han försäkrade mig på samma gång, att han här

ingenting kunde göra. Jag meddelar er alla dessa detaljer, min gode vän, på det ni rätt måtte kunna sätta er in uti huru sakerna stodo, då er kurir ankom. En af de förnämsta orsakerna, som ånyo väckt kejsarinnans misstroende, var, att våra grannar Danskarne och i synnerhet Preussarne hafva gjort sig vigtiga genom att för de ryske ministrar, som äro anstälda hos dem, omtala de steg, vi tagit för att stämma dem väl mot oss i händelse af en brytning med Ryssland. Denna brytning, som Preussen kanske önskar, men Danmark till en viss grad fruktar, gaf emellertid båda ett tillfälle att smickra kejsarinnan, hvilket de aldrig försumma, och de personliga och för kejsarinnan och storfurstinnan Alexandra sårande uttryck, hvilka kejsarinnans ministrar anfört i sina rapporter, berodde tydligen deraf, att det blifvit ett mod att tala illa om oss, och då nu desse herrar icke voro underrättade om den nya vändning, sakerna tagit i Stockholm, följde de sin gamla vana. Herr Markoff, som icke ingick i några detaljer om denna sak, försäkrade mig emellertid, att kejsarinnan hade så klara intyg om, huru vi betraktade ett förbund med henne, att det skulle vara alldeles omöjligt för henne att icke vara misstrogen och icke söka vara på sin vakt emot hvarje öfverraskning; men oaktadt all denna tydliga oro, syntes mig herr Markoff beslu-ten att använda hela sitt inflytande för att göra slut på alla dessa trakasserier. Han frågade mig, om jag ville skrifva till kejsarinnan om det, som jag nu anförtrott honom, och i detta fall erbjöd han sig att framlemna mitt bref till Hennes Majestät. Han försäkrade mig, att ett dylikt steg skulle blifva af större verkan än allt hvad han kunde säga henne. Ehuru detta förslag icke behagade mig, var det emellertid omöjligt att säga nej dertill, ty detta skulle med nödvändighet hafva alstrat misstankar mot oss, och jag antog det med god min. Mitt bref, hvaraf jag sänder dig en afskrift[1]), skrefs samma dag och skickades dagen derpå till herr Markoff. För att visa honom ännu

---

1) Detta bref återfinnes under № 112 (se ofvan).
Utg. anm.

mera förtroende inneslöt jag denna samma kopia i min biljett till honom och bad att återfå den, då han läst den. Jag behöfver icke säga dig, min bäste vän, att detta bref till följd af sin vigt kostat mig en oändlig möda, då jag ville göra det riktigt enkelt, klart och vänskapligt, på samma gång jag bevarade konungens och hertigens värdighet, i hvilkas namn jag skref. Jag hade i synnerhet skrifvit det för att göra intryck på kejsarinnan, som jag tillräckligt känner för att veta hvad hon tycker om. Jag träffade samma dag herr Markoff i ett sällskap, och han hviskade mig i förbigående i örat, att mitt bref gjort det bästa intryck och att allt gick bra. Dagen derpå fick jag från honom det bref, som här följer i original[1]). Läsningen deraf hänryckte mig, icke derför att brefvet ej lemnade mycket öfrigt att önska, men emedan dess ton var vänlig och hofsam, och man gaf oss rätt i många saker, som vi vilja utverka. Du ser, min käre Reuterholm, att det icke mera är fråga om hans majestäts giftermål, och att man alldeles lemnar denna sak å sido. Derigenom skall vår förbindelse med Ryssland samt konungens och hertigens resa för att besöka kejsarinnan, hvilket besök tyckes vara af henne mycket efterlängtadt, endast få ett politiskt syfte, som säkerligen skall gifva oss stort inflytande på detta kabinett, då man tager i betraktande, att kejsarinnan mera än någon herskare i verlden rättar sig efter sina känslor, och att hon med säkerhet skall tycka om vår konung. Ja, jag säger ännu mera: konungen skall icke tänka på att förmäla sig med storfurstinnan Alexandra, förr än kejsarinnan blifvit vunnen och är Hans Majestät bevågen; med ett ord: om vi, min bäste vän, vilja hafva lugn från denna sida, om vi af kejsarinnan vilja få utbetaldt, det som hon är oss skyldig, och om vi någonsin kunna hoppas att hos oss åstadkomma en fullständig enighet, i det vi beröfva våra missnöjda deras bästa stöd — låtom oss beträda den väg, man visar oss, och hvilken oaktadt de svårigheter, som yppa sig, likväl är den enda,

---

1) Detta bref återfinnes under № 113 (se ofvan).
Utg. anm.

som kan föra oss till vårt mål. Tänk min vän på de millioner af våra landsmän, som i detta ögonblick med oro vänta sitt öde af det beslut, som man skall taga, som redan i alla föremål för sin ömhet se orsaker till fruktan och oro, och föreställ dig deras glädje, deras förtjusning, då de få veta, att konungen rest till Petersburg för att der mottaga tusen vänskapsbevis af kejsarinnan, och betänk huru många böner och välsignelser skola uppstiga ur palatsen så väl som ur den ringaste hydda och flyga i Hans Majestäts spår. En resa, som företages under sådana auspicier, kan icke blifva annat än lycklig, på samma gång som den är laglig och berättigad, oaktadt alla de lagar, som kunna ställa sig emot den. Och hvilket hjerta kan bättre än ditt uppskatta en lycka, hvartill det varit en af de förnämsta upphofsmännen? Då skall din ära, min dyre vän, hvilken du i sanning köpt med så mycken möda och ansträngning, blifva verkligt fast och lysande, ty det är större att göra sina fiender till vänner än att bekämpa och besegra dem.

Alla dessa betraktelser, dem mitt hjerta anförtror åt ditt, har jag, såsom du kan förstå, omsorgsfullt hemlighållit för herr Markoff. Jag har tvärtom sagt till honom, att jag ansåg denna resa omöjlig, och jag utvecklade för honom alla de skäl, som kommo mig att anse henne så — men hur långt ifrån mig var det icke att tänka så! Jag tror deremot, att den skall försona ärans och nyttans fordringar med hvarandra. Man skall säkerligen icke föreställa sig, att konungen kommit hit för att välja sig en maka, då man, till och med under hans vistelse här, i alla Sveriges kyrkor skall hålla förböner för den, som han nu är förlofvad med. Kejsarinnan har genom Markoff gifvit mig de fastaste löften, utom hvad hon låtit honom skrifva, att det vid hennes sammanträffande med konungen icke det allra minsta skall blifva fråga om giftermålet. Men ni kan knappast ana, min bäste vän, huru mycket hon för öfrigt önskar detta möte, och ni vet, att hvad en qvinna önskar, det är skrifvet i himmelen, så mycken vigt fäster hon dervid. Herr Markoff använde under den konferens, jag hade med honom, sedan han skrifvit till mig, all sin vältalighet och skicklig-

het för att göra klart för mig, huru stora fördelar denna resa skall medföra, och han beder dig på det enträgnaste, min vän — och hvad som vägar mera för dig: jag förenar mina böner med hans — att du gör allt hvad som står i din makt för att förmå konungen och Hans K. Höghet hertigen att icke säga nej till kejsarinnans bjudning. Herr general Budberg har också fått rådrum genom denna gynsamma vändning. Han besökte mig i går och samtalade med mig på det vänligaste och såsom en man lifvad af de bästa önskningar för återställandet af endrägten mellan de båda herskarne. Han anförtrodde mig, att kejsarinnan ämnade återsända honom till Sverige och att hon för att göra detta blott väntade på svar från konungen och hertigen på de bref hon skrifvit till dem. Han bad mig bevara hemligheten derom. Han sände också genom mig tusen vänliga helsningar till dig och baron v. Essen och han försäkrar dig, att han begagnar sig af alla tillfällen, för att göra dig den rättvisa, som du förtjenar. Sådana tillfällen lära väl icke fattas honom, ty man har sagt mig, att han för närvarande står mycket väl hos kejsarinnan, och att han har långa samtal med henne. Då jag för honom framstält svårigheterna och snart sagdt omöjligheten af den resa, som kejsarinnan önskade att konungen skulle företaga, bad han mig säga dig, att du aldrig kunde föreställa dig, till hvilken grad kejsarinnan fäst sig vid denna idé. Om den emellertid blir omöjlig att förverkliga, hvilket han har mycket svårt att kunna föreställa sig, beder han dig för Guds skull, att man icke brådskar med att neka, eller gör det, innan han återkommer till Stockholm. Jag är alldeles af hans tanke i detta fall, ty vi skulle allesammans få icke litet att göra för att motstå den storm, som en sådan vägran på nytt skulle framkalla. Hvad som är mycket förargligt är, att aldrig någon stat hotas af en fara, förr än genast alla de andra göra sig färdiga att på ett eller annat sätt draga fördel deraf. Jag vet nu, att det i synnerhet är Preussen, som ådragit oss denna sista vredesstorm från kejsarinnans sida, hvarom jag talat med dig i mitt bref med Elmen, och som här väckt dessa öfverdrifna tankar om konungens hat mot kejsarinnan, om hans

motvilja för en förening med en storfurstinna och om all den möda, vi göra oss för att uppegga det preussiska hofvet mot Ryssland. Herr Markoff har talat med mig derom, men som du väl kan förstå, utan att demaskera personerna. Och hvad som gjort kejsarinnan mest ondt, är de antydningar man sagt henne att vi gjort, om att kejsarinnan ville tvinga konungen att förmäla sig med en af storfurstinnorna. Men ingenting syntes henne mera nedsättande för hennes värdighet och för hennes och hennes dotters ära, hon som sätter sitt rykte såsom en öm och finkänslig moder framför allt annat och som vill anses aldrig gifta bort något af sina barn utan att rådfråga deras böjelse. Jag har sagt till herr Markoff, att om man såg bort från de smädelser, som man skrifvit på konungens och er räkning, var det nog mycket möjligt, att vi på den tid, då vi sågo oss hotade af Ryssland, hade sökt hjelp hos våra grannar, men att man borde rådfråga data, så skulle man få se, att vi ingalunda förtjenade den förebråelse för dubbelhet, som man ville göra oss. Detta svar gaf också general Budberg, efter hvad han sagt mig, då kejsarinnan frågade honom derom; och det är alla dessa ränker, min gode vän, hvilka våra fiender, både kände och okände, använda, som komma mig att så mycket önska att få se den timme nalkas, då de skola blifva afslöjade. Men före detta lyckliga ögonblick hafva vi också hvarken lugn eller säkerhet.

Framför, käre Reuterholm, min djupa undersåtliga vördnad till konungen och Hans Kungl. Höghet och säg dem, att en af deras äldste tjenare, hvars hängifvenhet för dem, hvars nit i deras tjenst ersätta det snille och de talanger, hvilka skulle kunna gifva honom någon rätt till deras förtroende, på sina knän besvär dem att icke förkasta den utväg till försoning, som erbjuder sig. Om jag icke vore viss på, att jag i statsangelägenheter ej fäster något afseende vid mina personliga önskningar, skulle jag tro, att den lycka hvaraf jag skall njuta vid återseendet af H. M. och H. K. H. kunde inverka på mitt omdöme, men det är blott hjertat och en aning, jag vet icke rätt hvilken, som säga mig, att från detta konungens sammanträffande med

kejsarinnan skall man räkna tiden för konungens lycka och Sveriges lugn, och detta, min gode vän, är de personliga fördelar för dig, hvilka jag åsyftade i mitt bref. — Jag innesluter här ett litet bref till vår gode vän Schwerin med bjudning att snart komma till mig.

I förgår passerade här ett regemente, som gick till Finland och hvars namn Stiernvall skall säga dig; jag har ännu icke kunnat lära det. Man väntar tvänne andra i dessa dagar, efter hvad man säger. Dessutom provianterar man Finland, såsom om ett krig vore att frukta, och emellertid tänker kejsarinnan i detta ögonblick endast på, huru hon skall mottaga konungen.

Mitt hjerta förbereder åt dig, min käre Reuterholm, ett mycket ömt mottagande; endast i dina armar skall jag kunna glömma den sorg och de ledsamheter, jag rönt i Petersburg. Nöjet att se dig vid kejsarinnans sida och i godt förstånd med henne skall göra mig 20 år yngre. Skynda att skänka mig dem, käre vän. Jag behöfver dem väl, ty jag åldras hastigt och blir utsliten, men så länge jag andas, är jag din hängifne vän. Farväl! Tusen farväl!

Curt Stedingk.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 117.

Hertigen Karl af Södermanland till Kejsarinnan Katarina II af Ryssland, *Stockholm den 26 maj 1796.*

Min Fru Syster och Kusin! Om jag i det bref, som E. M. behagat skrifva till mig d. 25 april, med nöje funnit några uttryck af dessa känslor, hvarmed E. M. fordom hedrat mig, bör jag dock ej för E. M. dölja, att det skulle mycket bekymra mig, om E. M. ännu kunde hysa det minsta tvifvel om min lifliga och uppriktiga åstundan att återknyta de ömma band, med hvilka sjelfva naturen velat förena oss, och hvilka

jag såsom god slägting och granne säkerligen aldrig ett enda ögonblick skulle hafva velat se försvagade. Ett vidrigt öde tyckes dock hafva arbetat på att framkalla missförstånd emellan oss, men som vi redan öfverenskommit att icke vidröra det förflutna och att undvika obehagliga meningsutbyten, så skall jag icke längre derpå fästa min uppmärksamhet, hvilken hädanefter endast skall riktas på den oändligt mer tillfredsställande utsigten af vår försoning och en beständig och pålitlig fred emellan de resp. nationerna, för hvilken senare den förra skall utgöra grundvalen.

Jag beder Ers Kejserliga M:t vara öfvertygad, att min längtan är minst lika stor som E. M:s, min längtan att med det snaraste se denna förening förverkligad och befästad, och att jag å min sida icke skall uraktlåta något för att påskynda detta efterlängtade ögonblick. Jag smickrar mig äfven med, att de sista förklaringarna, som konungens ambassadör afgifvit inför E. M., icke hafva hos E. M. lemnat rum för något tvifvel härom, och att den hemlighet, som han på grund af min befallning delgifvit E. M., åtminstone bevisar hela vidden af mitt förtroende för E. M. Jag vet, min Fru, att man utan våda kan tala fritt och öppet till er, och att en utgjutelse, som vänskapen tillåter sig, af E. K. M. samvetsgrant och obrottsligt bevaras. Derföre har jag icke tvekat att anförtro E. M. (och jag upprepar det — endast E. M.), att konungens, min brorsons, giftermål, som man påstår vara uppskjutet tills han blir myndig, aldrig skall ega rum, och jag gifver er derpå mitt hedersord. Som jag känner den lifliga del, E. M. tager uti allt hvad som rör konungen, så kan hans hemlighet icke befinna sig i bättre händer än i E. K. M:s, hvars ädla och upphöjda åskådningssätt alltid, derom är jag förvissad, skall lika väl rätta sig efter hvad ni i detta fall är skyldig er sjelf, som efter hvad ni är skyldig den unge konungen, er nära slägting, för hvilken ni nyss ånyo uttalat er vänskap och tillgifvenhet. Men det vore öfverflödigt att här tillägga, hvilka mått och steg det närvarande ögonblicket och konungens och min ställning till detta giftermål i Europas ögon tyckas kräfva

med afseende på prinsessan af Mecklenburg. Jag har redan låtit förklara för det mecklenburg-schwerinska hofvet, att giftermålet är uppskjutet, och konungen och jag hafva öfverenskommit, att han vid sin myndighetsförklaring, hvilken nalkas med stora steg, skall sjelf förkunna det öfriga. Lyckligtvis återstå endast fem månader, och jag skall skatta mig dubbelt lycklig att vara så nära denna tid, om jag derförinnan, såsom jag lifligt önskar, får genom det starkaste band se återknytas det fasta förbund mellan våra båda riken, som konungens ambassadör har sig ålagdt att underteckna, så snart E. K. M. behagar dertill låna sitt biträde. Detta är, min Fru, min uppriktiga önskan och åstundan med afseende på denna angelägenhet. Jag tviflar ej på, att den slutligen skall ordnas till bådas vår ömsesidiga belåtenhet, och att den skall krönas med en fullständig framgång, om man på båda sidor håller jemnt och iakttager all den varsamhet, som ögonblicket oeftergifligen tyckes fordra. — För öfrigt känner ingen bättre än E. M. den värdighet, som en suverän bör iakttaga vid alla sina handlingar. E. M. skall alltså finna, huru grannlaga konungens ställning är: det är en ung debutant på verldsteatern, som blifvit kallad till stora värf, hvilkens ära och lycka äro mig mera dyrbara än mitt eget lif. E. M. vet också mycket väl, att de första stegen rätt ofta äro af en afgörande betydelse för hela lefnadsbanan. Det är isynnerhet på en ung monarks första steg som allas uppmärksamhet är riktad. Men förenade af dessa samma känslor, som vi hysa för konungen, äfvensom af denna ömma omsorg om hans framtida lycka, kunna vi, min Fru, ej annat än tillsammans med hvarandra uppnå det efterlängtade målet, trots alla hinder och hemliga ränker från våra gemensamma fienders sida, hvilka ständigt genom alla möjliga medel söka att förhindra vår förlikning — dels genom förtal och falska rykten, sådana som herr Bulow vid sin afresa härifrån behagat utsprida angående detta giftermål, dels genom de mest skymfliga och falska smädeskrifter, som intagits i de europeiska tidningarna och hvilkas oförskämdheter jag icke ett ögonblick tviflar, att E. M. låter offentligen dementera såsom alltför ovärdiga oss båda.

Det finnes så många, som gerna såge ovänskap emellan oss, att det ej kan väcka förvåning, att man gör allt för att motarbeta vår förlikning. Jag anser den emellertid såsom fullbordad och orubblig, så mycket mer som de förbindelser, som kunnat utgöra hinder derför, så snart en ännu närmare förening kommer till stånd mellan oss, endast skola komma att fortfara, för så vidt de tjena till upprätthållande af neutraliteten, hvilken i alla afseenden är nödvändig för den svenska handeln. För öfrigt åberopar jag mig på hvad baron Stedingk skall hafva äran att meddela E. M. angående detta förbund. Hans karaktär, full af nit för hans konung och fädernesland, och hans redbara och utmärkta uppförande göra honom fullt värdig lyckan att nalkas er, min Fru. — Jag beder E. M. framförallt vara öfvertygad om uppriktigheten af de försäkringar om konungens och mina vänskapliga känslor för er person, hvilka han vid detta tillfälle är uttryckligen ålagd att till er framföra, liksom ock om vår lifliga åstundan att se förnyas och för alltid befästas emellan oss vänskap och god sämja samt alla de band, som deraf skola blifva en följd. Detta önskar innerligt en god slägting, som alltid förblifver med den djupaste högaktning,

Min Fru Syster och Kusin,

E. K. M:ts.

[Öfversättning från ett egenhändigt koncept på franska, uppsatt af Reuterholm].

№ 118.

Kejsarinnan Katharina II af Ryssland till Konung Gustaf IV Adolf, *S:t Petersburg den 30 maj*[1]) *1796.*

Min Herr Broder och Kusin!

Jag smickrar mig med att utnämnandet af en ambassadör å mina vägnar hos Ers Majestät under sakernas ännu osäkra ställning skall tjena såsom ett nytt bevis på de hjertliga känslor, jag hyser för er person, och på hvilka jag aldrig upphört

1) g. st. *Utg. anm.*

att gifva er de uppriktigaste och otvifvelaktigaste bevis. Detta är i sjelfva verket den enda bevekelsegrund, som dikterat det handlingssätt, för hvilket jag beslutit mig, och Ers Majestät skulle icke kunna gifva mig ett bättre bevis på motsvarigheten i er sinnesstämning gent emot mig, än genom att åt denna bevekelsegrund gifva hela det erkännande, den är värd. Jag anser mig ej fordra för mycket, då jag hos er förutsätter lika stor ifver som hos mig att medverka till allt, som så snart som möjligt och med ens kan göra slut på det misstroende, som har uppkommit mellan de båda hofven, och att återställa den goda enighet och innerliga sämja, som det ligger i deras ömsesidiga intresse att främja. Jag känner ej något verksammare och mera eftertryckligt medel härtill än det att vi bereda oss tillfälle att råkas, och jag föreslår det för Ers Majestät med förtroende, öfvertygad som jag är, att vi då mycket lättare och fortare än på ministeriell väg, som är så utsatt för långsamhet och missförstånd, skola lyckas att på ett bestående och varaktigt sätt ordna allt, som kan befästa de båda monarkiernas vigtigaste förbindelser och derigenom det allmänna lugnet i Norden. En resa, företagen af Ers Majestät under sådana förhållanden och i så goda och nyttiga afsigter, är egnad att förskaffa er ej endast hela Europas bifall, utan äfven era undersåtars kärlek och tacksamhet. För min del skall det bereda mig en liflig och stor tillfredsställelse att få göra bekantskap med en monark, som är min nära slägting, och för hvilken jag sedan hans födelse hyst och ända hittills bibehållit det ömmaste och renaste intresse; att låta honom med egna ögon döma om och bevittna denna känslas verklighet; att öfvertyga mig om att den å hans sida är besvarad, och att sålunda för alltid befästa den sanna vänskap och utmärkta högaktning, hvarmed jag förblir,

Min Herr Broder och Kusin,

Ers Majestäts

goda syster, kusin, vän och granne

KATHARINA.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 119.

Kejsarinnan Katarina II af Ryssland till Hertig Karl af Södermanland, *S:t Petersburg den 30 maj*[1]) *1796.*

Min Herr Kusin! Jag mottager med nöje de förnyade bevis på E. K. H:s önskan att se återknytas mellan oss de band, genom hvilka naturen sjelf velat förena oss, hvilka uttalas i det bref, som E. K. H. täckts skrifva till mig den 26 dennes. Jag tror mig i min ordning hafva gifvit E. K. H. ett mycket betecknande bevis på min benägenhet att dela denna önskan derigenom att jag utnämt och affärdat en ambassadör till konungen, E. K. H:s brorson. Detta beslut är en säker borgen för det förtroende, som jag sätter till E. K. H:s försäkringar, likasom äfven för uppriktigheten i min benägenhet att återkomma till de känslor gent emot E. K. H., hvilka jag endast till min stora sorg öfvergifvit. Jag förstår fullkomligt att uppskatta det förtroliga meddelande, som ni godhetsfullt gör mig om konungens beslut att bryta den giftermålsförbindelse, som man beredt för honom, och jag skall bevara denna hemlighet så länge som saken tyckes fordra det. Jag tillstår, att detta beslut gör mig nöje, emedan jag icke kunnat i denna förbindelse se vare sig denne furstes personliga lycka eller någon fördel för det rike, som är hans arfvedel. Jag kan derför endast lyckönska honom till att vara fri från densamma. Jag ser med lika stort nöje, att han nalkas sin myndighetsålder, och det skall icke bero på mig, om E. K. H:s åstundan att se denna tidpunkt föregås af förnyandet eller rättare befästandet af den gamla förbindelsen mellan de båda grannstaterna icke uppfylles enligt E. K. H. önskan. Jag kan icke bättre visa er, huru färdig jag är att medverka dertill, än genom att uttänka och framställa de enklaste och lättaste medlen att nå detta mål. Jag betraktar såsom sådant det, att vi anordna ett möte, vid hvilket vi kunna öfverlägga samt öppet och uppriktigt ordna våra respektiva monarkiers intressen, och för att förmå konungen, min kusin, dertill, skrifver jag till honom ett bref, som af min

1) g. st. *Utg. anm.*

ambassadör öfverbringas tillsammans med detta, och jag ställer till E. K. H. samma inbjudning.

Jag smickrar mig med, att det icke är blott en tom artighet, som E. K. H. velat visa mig, då ni säger mig, att ni tror, att ingen bättre än jag känner den värdighet, som en suverän bör inlägga i alla sina handlingar. Under en 34-årig regering hafva alla mina varit af sådan beskaffenhet, och jag har intet skäl att derifrån afleda en furste, för hvilken jag visat det lifligaste och mest oskrymtade intresse. Men jag tror icke, att det på något sätt är att förringa hans eller E. K. H:s ära att gifva efter för en nära anförvandts önskan att göra en personlig bekantskap, som är af lika stort intresse för henne, som den synes böra vara för min kusin, konungen, och för E. K. H. Jag skall icke dölja, att utom denna bevekelsegrund min önskan att genom en offentlig åtgärd, som för hela Europas likasom våra respektive undersåtars ögon ådagalägger styrkan och uppriktigheten af vår förening, kommer mig att fästa stor vigt vid, att denna åtgärd blir det förberedande steget till det formliga återställandet af våra föredrag, hvilkas varaktighet och fasthet icke kunna hvila på säkrare och fastare grunder än den ömsesidiga öfvertygelse, som vi derigenom skola få om våra tänkesätt och ömsesidiga afsigter. Jag tror mig derföre kunna påräkna, att E. K. H. skall samtycka till det mötesförslag, som jag framställer, och hvars mål och syfte förnämligast skall blifva att återställa det lugn och den enighet, som det af skäl, för hvilka det vore öfverflödigt att här närmare redogöra, är oss så angeläget att bevara. Jag betraktar likaledes såsom ett sådant det att lugna E. K. H. med afseende på det intryck, som de hatets och förtalets ansträngningar, som bemöda sig om att motverka vår förlikning, kunna göra på mig. Van att endast efter säkra underrättelser och bestyrkta fakta döma om deras uppsåt, med hvilka jag är i tillfälle att underhandla, lånar jag hvarken mitt förtroende eller min uppmärksamhet åt dessa obestämda och vågade meddelanden, af hvilka tidningarne och andra offentliga skrifter vimla. Jag har aldrig brytt mig om att vederlägga de lögner, med hvilka jag stundom sett dem uppfylda, äfven

då de tycktes angripa mig sjelf eller min förvaltning, lemnande åt tiden och sanningen omsorgen att beriktiga de felaktiga omdömen, som de flyktigt framställa. Det är också deraf som jag väntar mig bekräftelsen på de smickrande förhoppningar, som jag gjort mig att ändtligen se förnyas mellan oss detta förtroende och denna trygghet, som böra lifva och gifva stadga åt de känslor af aktning och vänskap, hvarmed jag är,

Min Herr Kusin,

E. K. H:s

tillgifnaste kusin

CATHARINA.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 120.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Friherre G. A. Reuterholm, *Primorski den $^{8}/_{19}$ juni 1796.*

Min käre vän, huru fort de kurirer, som bringa mig era bref, än färdas, gå dock affärerna icke dess mindre långsamt. Virgin anlände den $^{20}/_{31}$ maj med ert bref af den 26, hvilket innehöll H. K. H. hertigens af Södermanland bref till kejsarinnan. Detta var just, då jag kom ut hit på landet, der jag nu bosatt mig för att något återställa min helsa och få det lugnare än i staden. Det var alltför sent att den aftonen framlemna brefvet till kejsarinnan. Jag reste morgonen derpå till staden för att söka herr Markoff, som för närvarande är den ende minister, med hvilken jag talar om våra affärer, ty han är den ende, som lifligt intresserar sig derför och som af många orsaker skulle vilja se dem slå väl ut. Jag är till och med viss, att han är oss bevågen, så mycket som en kejserlig minister kan vara, hvars högsta lag alltid är en blind undergifvenhet för H. M. kejsarinnans vilja och nycker. Herr Markoff hade rest till Czarsko-Zelo, och jag måste för att icke förlora tid

skicka honom en kurir med Hans Kungl. Höghets bref. I sitt svar förcslog han mig en konferens i staden följande dag, och jag begaf mig dit. Jag fann herr Markoff vid särdeles godt lynne. Kejsarinnan hade varit mycket nöjd med hertigens bref, endast något förvånad öfver att hon icke äfven fått mottaga ett bref från Hans Majestät, men för öfrigt ganska benägen att understödja alla de medel till en försoning och ett närmande, som Hans K. Höghet hertigen kan vilja föreslå. General Budbergs utnämning till ambassadör hos konungen, som egde rum för några dagar sedan blef mig meddelad af herr Markoff såsom ett steg af kejsarinnan, afsedt att offentligt och uppenbart betyga hennes aktning för Hans Majestät och hennes uppriktiga önskan att snart se det bästa förhållande uppstå mellan de båda staterna. Efter dessa komplimanger, som från min sida besvarades efter bästa förmåga, förnyade jag mitt förslag att genast skrida till affattandet af den förbundstraktat, som på en fast grundval skulle upprätta den fred och enighet, hvilken hädanefter skulle herska mellan Sverige och Ryssland. Herr Markoff svarade mig, att kejsarinnan gerna skulle gå in härpå, förutsatt att man kunde på samma gång stipulera eller på annat sätt komma öfverens om, att ett sammanträffande ännu detta år eger rum mellan konungen och kejsarinnan. Det skäl, som förmådde henne att hålla på denna punkt, var isynnerhet det, att traktaterna ej vore annat än fullkomligt värdelösa papper[1]) och att det enda som kunde garantera deras varaktighet, vore för så vidt statsskäl icke lade några hinder i vägen, de regenters vänskap och personliga bekantskap, hvilka förbundo sig genom dessa traktater. Ehuru detta endast delvis syntes mig vara sant, låtsade jag dock vara öfvertygad derom, då jag vet, huru mycket kejsarinnan fäst sig vid denna idé, och det var alls icke om sjelfva mötet, som vi disputerade, utan endast om sättet att bringa det till stånd, om omöjligheten för konungen att medgifva denna fordran, om

---

1) »*des veritables billets qu'a la Chatre*». Uttrycket syftar på en anekdot om Ninon de Lenclos och hennes älskare la Chatre.

Utg. anm.

den ännu större omöjligheten för mig att i Hans Majestäts namn åtaga mig en förbindelse så stridande mot rikets grundlagar. Herr Markoff medgaf, att det icke stod i min makt att underteckna en dylik förbindelse, men han medgaf icke, att det ej berodde på konungen att sätta sig öfver en lag, som stod i vägen för Sveriges lycka och fred. Efter att hafva vidt och bredt diskuterat denna sak, kommo vi öfverens, att jag skulle uppsätta mitt förslag till fördraget, att herr Markoff skulle komma och äta middag hos mig om två dagar, att han då skulle lemna mig kejsarinnans svar, emedan han nu var tvungen att resa till Czarsko-Zelo för att till Hennes Majestät inberätta vårt samtal, och han bad mig att jag i mitt förslag framför allt skulle se till, att jag underhölle kejsarinnans förhoppning att få se konungen, emedan jag härmed skulle vinna allt och utan detta intet. Då herr Markoff kom till mig den $^{24}/_{4}$ juni visade jag honom konceptet till det i fråga varande fördraget. Det var en öfverenkommelse att bringa till utförande freden i Värälä och betala oss våra subsidier jemte de innestående summorna, att upprätta en handelstraktat, att reglera Finlands gränser, så att vi genom något landutbyte skulle få en mindre oregelbunden och mera militärisk gräns och icke mera hafva en disputerlig grund[1]), såsom man säger. Slutligen öfverenskommo de båda monarkerna genom en särskild artikel om ett möte, hvarå stats- och familjeintressena borde regleras på ett sätt, som vore egnadt att förlika allt. Herr Markoff, som denna dag var ovanligt älskvärd, fann allt bra i denna skrift, förutsatt att konungen ville utsätta en snar tidpunkt för sin resa, och i det hopp, att Hans Majestät måhända skulle samtycka till kejsarinnans begäran, hvilken jag afsändt till Stockholm med herr Stiernvall, sade han mig, att han skulle göra ett motförslag, deri visserligen artikeln om mötet skulle vara mycket betonad, men som han för öfrigt skulle göra så antagligt, att H. Majestät och H. K. H. icke

---

1) De med spärrad stil återgifna orden äro i originalet skrifna på svenska. *Utg. anm.*

skulle kunna annat än underteckna det. Jag väntade några dagar på herr Markoffs förslag, som jag efter hans plan skulle sända er med herr Virgin, men vare sig, att man beslutit draga ut på tiden, tills man fått ett svar på det tillförene gjorda förslaget, eller att herr Markoff var hindrad af andra sysselsättningar — alltnog jag hörde ingenting ifrån honom. Jag var under tiden och besökte grefve Ostermann, som bemötte mig med mycken köld, ty han var mycket stött öfver, att jag icke talade mera med honom om våra angelägenheter, och att jag uteslutande vände mig till Markoff. Du känner, min gode vän, de skäl, som hafva förmått mig dertill, men hvad som i sista hand bestämt mig, är att jag velat låta honom förstå, att han icke bort gifva mig ett så dumt svar, som det han gaf mig (utan tvifvel på befallning) då jag för honom förklarade, hvilka skäl hade förmått oss att göra rustningar i Finland. Han kunde emellertid icke underlåta att göra mig ett ministerielt meddelande om baron Budbergs utnämning; han tillade dervid, att han väl visste, det han icke sade mig något nytt, men då han icke sett mig på länge, hade han icke förr kunnat göra mig detta meddelande. Jag svarade honom, att jag verkligen redan var underrättad derom. Jag skall säga dig, käre vän, att denna Budbergs utnämning är kejsarinnans eget verk och icke har blífvit gillad af någon Ryss, ty Budberg är Liffländare, och man tycker, att han nu tagit ett jättesteg. Hvad som ännu tydligare utvisar, till hvilken grad han står i gunst hos kejsarinnan, är att han haft till medtäflare general Korvat, favoritens svåger, hvilken denne låtit hemta från hans guvernement för att skaffa honom denna plats, och det var detta herr Elmen velat säga dig, emedan det var bekant för alla menniskor. Herr Zuboff tog sig mycket hårdt af denna vägran, säger man, och har derför visat sig snäf mot herr Budberg, som han till och med låtit vänta två timmar i sitt förmak, då denne kom att taga afsked af honom, men härigenom skall herr Budberg endast blifva mera vaksam för att få behålla sin plats, och ehuru man talar godt om herr Korvat, tror jag att vi vunnit på bytet, då herr Budberg helt

och hållet föres i ledband af kejsarinnan, i stället för att den andre skulle varit ledd af sin svåger, som icke vill oss särdedeles väl och som måhända skulle hafva föredragit kriget framför allt annat. För öfrigt kan jag icke uttrycka, huru nöjd jag är med alla de samtal, som jag haft med vår nye ambassadör, med hans tankesätt gent emot dig och med de afsigter, han låtit mig märka.

Några dagar före Stiernvalls ankomst fick jag på den vanliga vägen ditt bref af den 20 maj, och detta bref, som var utsökt väl skrifvet liksom allt, som flyter ur din penna, var egnadt att här göra effekt. Också såg jag, att du skrifvit det lika mycket för kejsarinnans ministrars räkning som för min. Hvad du der sade om Danmark har icke gått förloradt för Markoff, som sedan mera än någonsin anspelat på, huru föga förtroende vi kunna hysa för Danmark. Äfven jag, min gode vän, är i hög grad af den mening, att Danskarne aldrig skola blifva säkra bundsförvandter åt oss, åtminstone ända till dess vi icke mera hafva något att frukta af detta land och tills Nordens alla tre makter skola blifva eniga, men det är just emedan man så föga kan lita på dem, som man måste hafva undseende för dem för att icke reta dem emot oss. Herr Fursmann, Danmarks chargé d'affaires, som är en begåfvad man och en treflig sällskapskarl, men som för öfrigt är en stor spion och mycket listig, har alltid visat mig stor aktning och tillgifvenhet, och på den tiden, då hela den diplomatiska kåren härstädes vände mig ryggen för att här ställa sig in, öfvergaf han mig icke och var mig mycket nyttig genom de underrättelser, han skaffade mig, och detta ur tillförlitliga källor, emedan han stod väl hos grefve Ostermann och hertigen af Serra-Capriola. När han fick veta, att jag tog ett landställe, bad han mig att få hyra ett litet hus alldeles bredvid mitt, hvilket jag icke kunde neka, och då jag fann, att det för de husliga anordningarnes skull var beqvämare för mig att gifva Fursmann en våning hos mig och att betjena mig af hans för mitt folk, så blef saken uppgjord på detta sätt och vi skämtade deröfver, herr Markoff och jag. Det är tydligen genom honom som kej-

sarinnan fick kännedom härom, men den som blef förvånad, det var jag, då herrar Markoff och Budberg kommo och helsade mig från kejsarinnan, att Hennes Majestät rådde mig att till hvad pris som helst göra mig af med herr Fursmann, äfven om jag derigenom måste stöta mig med honom, ty under sakernas nuvarande ställning kunde han icke annat än vara i vägen för mig och till och med blifva farlig. Jag lät svara kejsarinnan, att han hvarken skulle blifva det ena eller det andra, och att det medel, jag använde att bevara mina hemligheter, var att inför nyfikna blickar gifva mig min af att icke hafva några; jag har sedan tänkt, att detta kunde vara ett litet konstgrepp af kejsarinnan, som, om hon kunnat stifta oenighet mellan mig och Fursmann, kanske hade lyckats åstadkomma en liten skandal mellan de båda hofven, och detta nöje unnade jag henne icke. Låtsa nu inför Budberg, käre vän, såsom om du icke kände till denna anekdot och i synnerhet icke mina betraktelser, hvilka kejsarinnan icke skulle förlåta mig. A propos skandal, så tycker jag som du, att det vore för väl, om man kunde göra slut på den, som eger rum mellan vårt och Neapels hof, och det du har sagt mig derom, har föranledt mig att redan nu göra några framställningar i denna sak. Derför kom hertigen af Serra-Capriola till mig på landet för att förklara mig, att hans herre skulle vara förtjust öfver att snart se grollet upphöra oss emellan, men ordet: godtgörelse, hvilket jag uttalade för honom, tycktes honom hårdt att höra och ännu hårdare att efterkomma för Hans Sicilianska Majestät. Konungarne, min gode vän, hafva verkligen det felet att aldrig vilja hafva orätt, och det är vanligen kanonerna, som bestämma om godtgörelsen mellan dem; men då en sådan godtgörelse icke kan ega rum, är det då icke bättre att glömma eller förlåta oförrätterna och välja en väg, på hvilken man kan gå hvarandra till mötes? Om t. ex. konungen sände mig ett bref till konungen af Neapel och denne monark sände ett till hertigen af Serra-Capriola, i hvilka bref de båda monarkerna för hvarandra betygade sin sorg öfver missförhållandet dem emellan och sin önskan att se den vänskap och öfverensstämmelse åter-

ställas, hvilken fordom rådde mellan de båda hofven, och dessa bref jemte svaren derpå på öfligt sätt utbyttes, tror jag att freden skulle slutas på ett sätt, som ingalunda vore komprometterande för konungens värdighet, och detta så mycket mindre som konungen af Neapel just nu befinner sig i en mycket kritisk och olycklig belägenhet och ädelmodet synes fordra, att man icke förelägger honom hårda vilkor. Fransmännen skola påtvinga honom obilliga, men konungar emellan bör ädelmodet vara det förherskande, i synnerhet med afseende på sådana förnärmelser, som mera angå monarkens person än hans folks intresse. Men hur helst än denna sak slår ut, har den för oss ingen annan betydelse än det intryck den gör på allmänheten. En sak af helt annan vigt återstår oss ännu att afsluta. Jag har, min vän, redan talat om att Markoff för en tid hade uppskjutit utförandet af den plan, som han sjelf föreslagit. Emellertid kom Stiernvall som en blixt och bragte mig den 10 n. st. dina bref af den 4 juni. Du hade mycket rätt i din tro, min gode vän, att de icke skulle blifva kärkomna för kejsarinnan. Jag har haft många öfvertygande bevis derpå under det samtal, jag hade med Markoff dagen efter Stiernvalls ankomst. Du kan icke göra dig någon föreställning om, huru lång han blef i ansigtet, då jag sade honom det ungefärliga innehållet af ditt bref. Utan att i konungens namn absolut säga nej till det sammanträffande, kejsarinnan önskar, lät jag honom förstå alla svårigheter och olägenheter deraf, sådana du framställer dem i ditt bref. Jag sade, att Hans K. Höghet var öfvertygad om, att det vore nog att antyda dem för att förmå H. Kejserl. M. att för ögonblicket afstå från en plan, som vore stridande mot Sveriges lagar och ännu mera stridande mot konungens intressen. Jag försökte bevisa herr Markoff, att det i alla hänseenden vore bättre, att detta sammanträffande, huru önskvärdt och nödvändigt det än var, blefve uppskjutet tills konungen blifvit myndig, men jag talade för döfva öron. Herr Markoff resonnerade alldeles på motsatt sätt. Han ansåg, att kejsarinnans och konungens säkerhet uteslutande berodde af detta möte. Han begagnade sig af Fransmännens förvånande framgångar för

att mera än någonsin framhålla nödvändigheten för kejsarinnan att sörja för sin säkerhet, den hon endast på två sätt kunde vinna, antingen genom att sätta Sverige ur stånd att skada henne och att förena sig med Rysslands fiender vid någon för denna monarki kritisk tidpunkt, eller ock genom att i konungen skaffa sig en säker vän och bundsförvandt. Den första af dessa utvägar var oändligt motbjudande för kejsarinnans känslor och den tillgifvenhet, hon lofvat Hans Majestät, men det fans omständigheter, under hvilka man var tvungen att handla helt och hållet emot sina böjelser. Hvad den andra beträffade, var kejsarinnan öfvertygad, att hon aldrig kunde påräkna en fast förbindelse med Sverige, förr än hon genom en personlig bekantskap blifvit försäkrad om konungens vänskap och de personers tänkesätt, som hade något med statsangelägenheterna att skaffa. Du ser, min käre vän, att qvinnan tydligt sticker fram i allt detta och dessutom icke så obetydligt med egenkärlek. Det är äfven sant, att kejsarinnan, ehuru redan så gammal, icke gör alldeles orätt i att räkna på behaget af sitt personliga umgänge, och jag känner ingen, som likt henne eger gåfvan att sprida glädje och göra sig älskad, då hon riktigt vill det. I det jag gjorde denna anmärkning till herr Markoff, uppvisade jag på samma gång för honom alla svagheterna och motsägelserna i hans sätt att resonera, men han svarade, att om han än vore aldrig så öfvertygad om allt hvad jag sade honom, så skulle han aldrig kunna öfvertyga kejsarinnan derom, och hon skulle icke afstå från sin föresats. Han sade mig sedan, att baron Budberg var färdig att resa, att han endast qvarhölls af en svår snufva, som några dagar hållit honom instängd. Herr Markoff visade mig de bref till konungen och hertigen, hvilka herr Budberg skulle öfverföra; de voro affattade i de vänligaste ordalag, och han sade mig, att han nu skulle resa till Czarsko-Zelo och att han der väntade att blifva mycket illa mottagen med anledning af de nyheter, han nyss erhållit af mig. Jag var sedan hos baron Budberg, hvilken jag fann sjuk och som blef mycket bedröfvad öfver hvad jag sade honom om innehållet i ditt bref, ehuru jag alltid slutar med att säga, det konungen icke vägrar att möta

kejsarinnan, men att det för tillfället är en omöjlig sak. Herr Budberg anser, att man borde kunna finna något medel att utjemna svårigheterna, och han hittade på, att kejsarinnan kanske kunde begifva sig till ryska gränsen för att der muntligen öfverlägga med konungen och Hans Kongl. Höghet. Jag vet icke, huru herr Budberg kunde våga sig fram med denna idé, som af herr Markoff alltid betraktats som omöjlig. Herr Budberg talade också om partier, om komplotter, om personer här, som ville hafva krig, men i så förblommerade och tvetydiga ordalag, att de voro nästan obegripliga. I måndags fick jag en bjudning från Markoff att komma och besöka honom dagen derpå. Då jag kommit dit, sade mig herr Markoff, att han ej från kejsarinnan hade att meddela mig något, som han icke redan sagt mig, att han kunde försäkra mig, det Hennes Majestät framhärdade i sin mening, och att hon var långt ifrån att begära något, som kunde kompromettera konungen, men att, då de båda folken stodo beväpnade och färdiga att öfverfalla hvarandra, så var det mycket enkelt och t. o. m. mycket hedrande för Hans Majestät att komma och taga befälet öfver sina trupper i Finland; derifrån hade man helt kort väg till Petersburg och en liten resa på fjorton dagar, som konungen företoge för att skaffa sitt rike fred, måste vinna allas bifall. Jag gjorde den anmärkningen till herr Markoff, att han ännu talade om krig, liksom om det icke redan vore omöjligt, att ett sådant kunde uppstå mellan oss, och detta emedan det skulle strida emot alla en sund politiks regler, emot de vänskapsförsäkringar, som man å ömse håll afgifvit, och emedan det endast kunde leda dertill, att de båda länderna ginge miste just om det de önskade, alldenstund ett krig icke kunde förskaffa kejsarinnan Finland och ännu mindre en varaktig förening med oss, hvilket kejsarinnan tycktes önska, men i stället skulle göra det för konungen omöjligt att följa det system, enligt hvilket han beslutit att icke lyssna till förespeglingarne af Rysslands fiender. Herr Markoff inlät sig nu på en dispyt om möjligheten af Finlands eröfring. Enligt honom behöfdes dertill blott ett enda fälttåg, och du skulle hafva haft roligt, min gode vän, om du hört

herr Markoff ställa upp en anfallsplan, hvaruti det icke fans en smul sundt förnuft, och mig gå segrande ur alla de strider, han ville levera mig, liksom om jag haft hundra tusen menniskor att befalla öfver. Slutligen nöjde sig herr Markoff med att säga, att om denna olycka hände, skulle Ryssland som för närvarande icke hade några andra fiender på halsen, göra så stora ansträngningar, att det måste nå sitt mål; för öfrigt kunde det hända, att det icke blefve ensamt i ett krig mot oss. Detta allt sades till hälften på skämt och till hälften på allvar; slutligen sade herr Markoff, att det var onödigt att mera tala härom, då han hoppades, att ingenting af hvad vi sagt skulle hända; då han fått kejsarinnans order att icke ministerielt meddela mig något angående den sista underrättelsen, jag meddelat honom, hade hans afsigt med det samtal, han begärt af mig, endast varit att på förhand underrätta mig om, att herr Budberg skulle resa, och bedja mig tänka på våra egna fördelar, d. v. s. herr Markoffs och mina; tvänne saker kunde hända: antingen att herr Budberg skulle lyckas, der våra bemödanden strandat, i hvilket fall hela äran skulle blifva hans, eller ock, att saken icke skulle gå igenom, och då hade vi alla förlorat vår möda. Han besvor mig att göra mitt yttersta för att lyckas, innan herr Budberg kom till Stockholm. Jag sade honom, att jag icke kunde hoppas att lyckas i något annat än det, som vore möjligt och förnuftigt, och att planen att konungen skulle resa detta år syntes mig vara hvarken det ena eller det andra; detta var nu sagdt för kejsarinnans öron och för herr Markoffs. För dig, min käre vän, tillstår jag, att jag icke kan se de olägenheter af konungens resa, hvilka du ser, d. v. s. om det ligger i vårt intresse att hafva fred och förbund med detta rike. Men detta senare synes mig icke vara tvifvelaktigt under nuvarande förhållanden. Vid den allmänna omstörtning, hvarmed revolutionen och de franska vapnen hota Europa, skola vi väl kunna finna bistånd eller skola vi i vår egen styrka hafva nödiga resurser för att kunna motstå ett häftigt anfall af en makt sådan som Ryssland och för att kunna bjuda spetsen åt den allmänna meningen, som i dessa tider

olyckligtvis undergräfver alla troner i verlden? En allians, som försäkrar oss om fred, och som garanterar suveränitetens rättigheter i vårt land, icke expresses verbis, emedan hvarje garanti kan leda till missbruk, utan genom det lugn och den lättnad, som den bereder regenten — en sådan allians förtjenar väl, att man gör något utomordentligt derför; och om vi finge krig, min gode vän, skulle icke konungen gerna föra sin armé öfver gränsen, ja, ända till Petersburg — blott för att få en god fred? Nå väl, min käre Reuterholm, freden erbjudes oss och dertill en fred, som icke skall hafva kostat hvarken blod eller skatter. Det är visserligen icke som underhandlare Hans Majestät här bör uppträda, ännu mindre såsom bönfallande om fred, utan såsom kejsarinnans like och nära slägtinge, hvilken, ung och kraftfull, kommer för att bespara hennes höga ålder och hennes kön denna lilla resas mödor, då mensklighetens väl, Sveriges lycka och lugn, och i synnerhet den fara, som synes hota hela Norden, om Fransmännen verkligen fullfölja sin plan att anfalla norra Tyskland, oafvisligen tyckas kräfva detta möte. Dessa betraktelser, min dyre vän, har jag trott mig böra underställa konungens och hertigens pröfning. De äro dikterade af det renaste nit, den sannaste kärlek till konung och fädernesland. Jag kan utan tvifvel bedraga mig, men ångra mig kan jag aldrig. Inkastet, att konungen icke kan komma hit, förr än saken tagit en fredlig vändning, förfaller till stor del, sedan H. Kejserl. M. skickat en ambassadör till konungen, men hvad beträffar ett fördrag, så skall ett sådant aldrig här komma till stånd, så länge sakerna stå på samma fot som nu. Det enda, hvarom jag här skulle kunna träffa öfverenskommelse, är, att ett sådant fördrag, som vi önska, blifver utaf, såvida punkten om sammanträffandet eller åtminstone någon lika vigtig sak på förhand kan stadgas eller innefattas i fördraget. Du ser, käre vän, af min depesch till rikskanslern, hvilken depesch jag ber dig läsa tillika med apostillen, att jag skickat Stiernvall för att tillkännagifva Budbergs ankomst för general Klingspor. Det är Virgin, som skall öfverbringa denna depesch. Den är knappast läslig och

jag behöfver verkligen räkna på din vänskap och ditt öfverseende, så mycket som jag gör, för att kunna skicka dig den i koncept och så slarfvig, som den är, men det skulle taga allt för mycken tid att skrifva om den, ty min hand är trög, åtminstone mycket trögare än hufvudet och hjertat, och häraf komma alla dessa svårigheter och arabiska bokstäfver i min skrift.

Herr Sundberg har rest till Sverige, käre vän, för att fara till Loka och återställa sin helsa efter en mycket allvarsam sjukdom, som han genomgått. Du ser af min apostille till rikskanslern — jag kan så gerna här innesluta en kopia deraf — att det är den samme, om hvilken du förr hade en dålig tanke och som var ett föremål för brefvexling emellan oss. Allt hvad jag i afseende på honom sagt åt Hans Excellens herr rikskanslern, detta säger jag med ännu större skäl till dig, emedan du förmår mera, och emedan du har orättvisor att godtgöra mot honom. Det som ligger honom mest om hjertat är att få sin son, som han har med sig, intagen i krigsskolan på Karlberg. Jag fordrar af din vänskap, käre vän, att du gör allt hvad du kan härför och att du väl emottager Sundberg, med hvilken du skall blifva mycket nöjd, det försäkrar jag.

Hur går det, min käre Reuterholm, med vår prest härstädes, herr Cygnæus? Får han sitt pastorat i Österbotten — jag tror det heter Nerpis? Han är mycket angelägen derom, men så får också församlingen en utmärkt pastor, ty Cygnæus är en man af stor förtjenst och mycket vältalig. Jag talar icke med dig om den gode lille Kork, konsuln, ty jag är fullt viss på, att du icke glömmer honom.

Det återstår mig ännu, käre vän, att tala med dig om min gode vän Jennings och om hans plan att lemna mig. Redan under två års tid har han hvälft den i sitt hufvud, och för så länge sedan talade han första gången med mig om sin önskan att draga sig tillbaka till Schweitz. Du vet nog, att jag ogillade den med all kraft, och bekämpade den lika mycket derför, att jag då skulle förlora en vän, som jag höll af t. o. m. mycket mera, än han trodde, som derför, att denne vän skulle

för sig sjelf stänga vägen till lyckan genom att på detta sätt draga sig till baka, och han behöfver det jordiska goda bättre än någon annan, emedan han har ett behof af att göra godt. Vi hafva haft många tvister härom, och detta är den enda sorg, han gjort mig (men det är en stor sorg) på de sex år, vi lefvat tillsammans. Ibland har han gifvit vika för mina och sin familjs ifriga böner, ibland har melankolien varit starkast. Denna gör honom böjd för misstroende mot sig sjelf och äfven mot andra, och det var i ett sådant ögonblick han skref till dig. Han visade mig sitt bref. Det gjorde mig mycket ledsen, liksom allt hvad som rör denna sak. Men jag skulle ingenting hafva vunnit på att bedja honom icke skicka af det. Jag skulle icke heller nu vinna något på att vilja förmå honom att afstå från sin plan, och mitt enda hopp är, att han sjelf skall öfvergifva den. Jag känner melankolien. Jag har sjelf mycket lidit deraf. Det är en grym sjukdom, som kommer oss att se allt i svart, men man tillfrisknar derifrån som från hvarje annan sjukdom.

Farväl, min bäste vän! Jag sänder dig den hjertligaste omfamning.

Curt Stedingk

Tusen vänliga helsningar till Schwerin och Essen.

Enskild apostille.

Allt hvad jag gjort, min käre vän, det har jag gjort för dig. Jag kunde icke uthärda den tanken, att du efter alla dina mödor och ofantliga ansträngningar skulle lida skeppsbrott i hamnen. Misstankar och misstroende hafva slagit så djupa rötter hos kejsarinnan, att hon vid den minsta svårighet, vid de obetydligatte hinder, som hon möter, genast tror, att det är ditt verk och en följd af det hat, som du hyser till henne och till Ryssland, och detta sakernas tillstånd skall fortfara, så länge ni icke hafven gjort hvarandras personliga bekantskap. Med mindre än detta sker, skall du aldrig få någon hvila eller ro under din embetstid. Du gör dig älskad och värderad af alla, som känna dig. Ambassadören, Mar-

koff, Zouboff till och med stå helt och hållet på din sida och äro mer eller mindre dina vänner; hvarför skulle du då icke kunna vinna kejsarinnan, som tycker om folk med snille och hjerta? Jag inser, att jag öfverskridit min befogenhet genom den tolkning, som jag gifvit, men jag måste göra det för att icke förderfva allt, afbryta alla underhandlingar och åter kasta oss i den labyrint af ovisshet, af oro och förlägenhet, ur hvilken vi vilja blifva befriade. Hvad som vållar mig det största bryderiet, det är konungens tänkesätt, med afseende på hvilka du aldrig med tillräcklig tydlighet förklarar dig. Är han intagen af fördomar mot kejsarinnan, mot detta land, mot en förbindelse med en storfurstinna? Om så är, skall man säga, att det är ditt verk. Men, min vän, hvilken sorglig utsigt detta gifver oss! Det är säkert, att kejsarinnan ömt älskar konungen. Hans ungdom, det sätt, hvarpå han förlorade sin fader, med hvilken hon uppriktigt försonat sig under sista tiden af hans lif, det hopp, i hvilket hon sedan så lång tid invaggat sig, att han skulle blifva en medlem af hennes familj — allt har förenat sig för att nära och stärka denna tillgifvenhet. Om kejsarinnan någonsin upptäcker, att hon bedragit sig, och att konungen icke älskar henne, så skall hennes vänskap förvandlas till hat och ovilja, och vi skola hvarken hafva fred eller vapenhvila med detta land, alldenstund man måste erkänna, att, med det begär efter eröfringar, som beherrskar detta kabinett, Finland ända till Torneå är ett land, som passar särdeles väl för Ryssland. Men jag hoppas, att storfurstinnan Alexandras behag skola rädda oss från denna olycka och bereda vår unge monark en fredlig och ärofull regering, ty jag är viss om, att han skall hafva mod att icke låta sig ledas af detta hof, men att han skall draga fördel af sitt förbund och sin slägtskap med detsamma för att göra sig sjelf aktad och sitt rike blomstrande. Om emellertid, min käre vän, konungens resa till Petersburg icke kan ega rum under hans minderårighet, har ni ännu en god utväg att draga er ur spelet, den nämligen att förmå konungen att i sitt bref till kejsarinnan skrifva några ord om sin önskan att förmäla sig med storfurstinnan. Med dessa magiska ord skall han kunna försätta berg.

Jag innesluter här från markis de Lambert, en stor packe bref som jag beder dig, min käre vän, att befordra till deras adressater. Det är penningar, som han sänder till några fattiga emigranter, och som han utverkat af kejsarinnan. Jag skulle kunna skicka dem till baron Rosenhane, men det kunde hända att brefven komme bort i kansliet, der så många ärenden förekomma, hvilket vore en stor olycka för dessa stackars menniskor.

Farväl, min bäste vän! Jag omfamnar dig en million gånger.

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 121.

General-löjtnant Curt von Stedingk till furst Zuboff.

Primorskj den $^{8}/_{19}$ juli 1796.

Min Furste!

För att helt och hållet skingra alla de tvifvel, hvaraf ni, min Furste, gifvit mig del under det samtal jag hade äran hafva med er i går afton, tvekar jag icke att här upprepa för er, att konungen, min herre, som delar Hennes Kejserliga Majestäts önskan om en personlig bekantskap, och för hvilken det skulle vara ett stort nöje att antaga den vänskapliga inbjudning, hon har täckts tillställa honom, att redan denna årstid besöka henne, ej dervid skulle hafva fäst något vilkor, om han icke ansåge detta vara nödvändigt med hänsyn till det testamente, som salig konungen, glorvördig i åminnelse, lemnat efter sig, och hvars brytande måste rättfärdigas genom mycket talande skäl. De trenne punkter, hvilka mitt hof föreslår och hvilka skola tjena till grundval för ett förnyande af förbundet mellan våra tvenne hof äro utan tvifvel följande. De båda första, nämligen reglerandet af gränserna mellan de båda staterna och erläggandet af de genom Drottningholms-traktaten faststälda subsidierna,

tyckas af samma skäl icke behöfva erbjuda någon svårighet. Hvad beträffar den tredje punkten, som har afseende på den ersättning, Sverige vill förbehålla sig för all den skada och alla de förluster, som skulle kunna drabba det från Frankrikes sida med anledning af dess förbund med Ryssland, så bör denna artikel visserligen icke förstås annorlunda än att Hennes Kejserliga Majestät förbinder sig, att i det nämda fallet genom de kraftigaste medel skaffa Sverige all den godtgörelse och skadeersättning, som detsamma skulle hafva rätt att fordra af Frankrike. Dessa trenne fordringar af mitt hof äro för detsamma allt för vigtiga, för att det icke på förhand skulle yrka på deras medgifvande och allt för billiga för att det icke skulle smickra sig med, att de utan svårighet skola beviljas. Jag hoppas då, min Furste, att efter de förklaringar, som jag nu haft äran göra er, alla svårigheter skola utjemnas, och att jag med er skall dela glädjen öfver att mellan våra höga herskare se befästas den nära förening och den hjertliga vänskap, som på grund af blodsbanden och bådas böjelse alltid bort ega rum.

Jag har äran vara med djupaste vördnad och uppriktigaste tillgifvenhet,

Min Furste,

eder ödmjukaste och lydigaste tjenare

CURT STEDINGK.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 122.

Hertig Karl af Södermanland till Kejsarinnan Katharina II af Ryssland, *Drottningholm den 5 augusti 1796.*

Min Fru Syster och Kusin! Jag har dröjt länge med besvarandet af det vänliga bref, som E. M:s ambassadör, baron Budberg vid sin ankomst hit öfverlemnade till mig; men jag smickrar mig med, att orsakerna till detta dröjsmål redan äro E. M. alltför väl bekanta för att E. M. skulle med anledning

deraf misskänna den lifliga åstundan jag hyser att få till E. M. frambära uttrycken af min uppriktiga erkänsla. Ju större de svårigheter varit, som jag haft att öfvervinna för att ändtligen få se detta af mig så mycket efterlängtade möte förverkligadt, desto mera skall jag fröjda mig åt ett för begge folken lika helsosamt verk, som, jag vill hoppas det, skall tjena till en säker grundval för den beständiga förening mellan de respektiva hofven, som skall blifva en följd deraf. Och om ödet och omständigheterna hittills sammansvurit sig att framställa för er, min Fru, såväl de känslor, jag hyser för er höga person, som ock mitt sätt att gå till väga i statsangelägenheterna annorlunda än de måhända förtjena, så skulle det icke kunna hända mig någonting mera tillfredsställande än att sjelf före slutet af mitt regentskap få öfvertyga er derom. Detta är också, min Fru, hvad som bestämt mig för resan, oaktadt den redan något framskridna årstiden samt alla andra hinder, som stält sig i vägen för denna plan. Jag hoppas att Försynen, som känner renheten i mina afsigter och den faderliga ömhet, hvarmed jag omfattat min unge furste, skall gynna mina bemödanden för hans lycka, så att jag alltid kan minnas tiden för hans resa till E. M:s hof såsom den tidpunkt, från hvilken hans framtida regerings äfvensom Nordens lugn förskrifver sig. Konungens hofstallmästare baron Schwerin, som fått sig anförtrodt uppdraget att för E. M. tillkännagifva konungens snara ankomst, och som skall hafva äran att framlemna detta bref, har äfven fått befallning att dertill å mina vägnar foga de uppriktigaste försäkringar om min vänskap och tillgifvenhet för E. M. och om min lifliga otålighet att snart blifva i tillfälle att personligen förnya dem äfvensom att försäkra er om den djupaste högaktning, med hvilken jag städse skall förblifva,

Min Fru, Syster och Kusin,

E. K. Maj:s

[Öfversättning från ett koncept på franska, skrifvet med Reuterholms hand].

№ 123.

Konung Gustaf IV Adolf till Kejsarinnan Katarina II af Ryssland. *Drottningholm den 5 august 1796.*

Min Fru Syster och Kusin! Om jag icke, såsom jag hade önskat, har kunnat ofördröjligen besvara det ytterst vänskapsfulla bref från E. M., hvaraf er ambassadör baron Budberg varit öfverbringaren, så beder jag er att derföre icke vara mindre öfvertygad om min lifliga känsla för de uttryck af ömhet och den för mig mycket dyrbara vänskap, som jag finner deri uttalade. Jag tror mig icke kunna gifva E. M. ett mera otvetydigt bevis härpå än genom att sjelf ofördröjligen afresa för att besöka er, på det att jag må kunna muntligen förnya mina försäkringar om den uppriktiga tillgifvenhet, jag å min sida hyser för E. M:s person. Jag smickrar mig, min Fru, med att denna af så rena bevekelsegrunder och under så gynsamma auspicier företagna resa skall tjena till att stärka det fasta föreningsband, som för alltid skall bestå mellan våra respektive nationer, och denna öfvertygelse, som mäktigt verkat på min själ, har ensamt förmått mig att trotsa alla svårigheter, som vid denna temligen framskridna årstid hafva ställt sig i vägen mot förverkligandet af ett så efterlängtadt möte. Jag sänder min hofstallmästare baron Schwerin för att härom underrätta E. M., och jag beder er framför allt vara förvissad om uppriktigheten af de försäkringar om min vänskap och om min lifliga åstundan att göra er personliga bekantskap, som jag uttryckligen gifvit honom i uppdrag att i mitt namn framföra till er. Om vindarna äro mig bevågna, hoppas jag snart vara i tillfälle att sjelf förnya desamma äfvensom att betyga er den högaktning, med hvilken jag är,

Min Fru Syster och Kusin,

Gustaf Adolf.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 124.

Kejsarinnan Katarina II af Ryssland till Hertig Karl af Södermanland, *Czarskoe-Celo den 4 augusti 1796*[1]).

Min Herr Kusin! Då jag besvarar det bref, som E. K. H. täckts tillskrifva mig den 4 dennes, och som baron Schwerin nyss till mig öfverlemnat, tror jag mig böra lemna åsido hvarje annan omsorg än den att försäkra er om den tillfredsställelse jag kommer att erfara, då jag får göra er personliga bekantskap. Det starkaste bevis, som jag kan gifva er på mina goda afsigter, är att helt och hållet glömma det förflutna och endast sysselsätta mig med det som för framtiden kan grundlägga emellan oss denna vänskap och denna enighet, hvilka så väl anstå de slägtskapsband, som förena oss, och våra ömsesidiga intressen såsom grannar. Med dessa känslor samt med den djupaste högaktning förblifver jag,

Min Herr Kusin,
Ers Kongl. Höghets
tillgifnaste kusin
KATHARINA.

[Öfversättning från franska originalet].

№ 125.

Adolf Fredrik Munck till Johan Claes Lagersvärd, svensk chargé d'affaires vid de italienska hofven, *Milano den 27 september 1796.*

Jag skyndar att underrätta er, Min Herre, att min afsigt alltid varit att före oktober månad lemna den tillflyktsort, som en aktningsvärd vän beviljat mig, för att bosätta mig hos ett fritt och gästvänligt folk, der jag kan finna skydd mot de ytterligare förföljelser, som det svenska hofvet utan tvifvel an-

1) g. st. *Utg. anm.*

stiftar mot mig. Ehuru jag med resignation beredt mig på dess anfall, bör jag af klokhet undvika dem, så mycket jag kan. Från den plats, hvarest jag bor, kan jag handla och tala med mera kraft, och det är här som jag inväntar den tidpunkt, hvarom jag talat med er. Länge sedan hade jag fattat beslutet att tillbringa nästa vinter i Schweitz; den person, som skulle hjelpa mig vid min resa, har bedragit mig. Jag förbehåller mig att på läglig tid och ort få lemna er beskrifning på de anslag, som nyligen förehafts emot mig; jag skall äfven underrätta er om det sätt, hvarpå jag upptäckt och tillintetgjort en viss Uppmans planer och oskickliga uppförande, hvilken är svensk och kapten på ett fartyg, kalladt Composizione. Jag bör äfven säga er, huru jag burit mig åt för att komma ända hit. Jag presenterede mig för guvernören i Sarzanne och visade honom trenne af mina pass, det från öfverståthållaren i Stockholm, det som herr Piranese gaf mig i Rom, och det som jag erhöll af general Acton, då jag for från Neapel. Jag bad herr guvernören att på mina pass intyga att jag vistats i Sarzanne och Lunigiana; min anhållan syntes honom berättigad och jag fick den uppfyld. Han hade den godheten att gifva mig de nödvändiga certifikaten. Jag sände genast de sålunda viserade passen till Livorno för att af platsens kommendant herr — —[1]) erhålla ett pass, hvilket beviljades mig.

Jag är skyldig er, Min Herre, detta bref, hvilket skall komma er tillhanda på en säker väg, för att underrätta er om att jag icke mer befinner mig på det ställe, der jag bodde då jag undandrog mig era förföljelser i Toscana. Om ni har några nya hämdplaner att utföra mot mig på svenska hofvets vägnar, om ni har några reklamationer att göra eller något att meddela mig, så vet att jag är i Milano, och att min adress är följande: Till Herr Grefve Munck.

Jag förblifver,

Min Herre,

er ödmjukaste tjenare

Grefve Munck.

---

1) Oläsligt. *Utg. anm.*

P. S. På det att mina bref måtte säkrare komma till mig, kan ni adressera dem till grefve Paul Greppi i denna stad, medelst hvilken adress jag skall erhålla dem, i händelse jag befinner mig i Schweitz.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 126.

Kejsarinnan Katharina II af Ryssland till Hertig Karl af Södermanland, *den 29 sept. 1796*[1]).

Min Herr Broder och Kusin! Med mycket nöje har jag uti det bref, som General Koutousoff medför till mig från E. K. H., erfarit samma bevis på vänskap och ömhet, som jag städse rönte under E. K. H:s korta vistelse vid mitt hof. Om det intryck, som denna vistelse gjorde på E. K. H. står i något förhållande tlll den tillfredsställelse, jag erfarit deraf, smickrar jag mig med föreställningen, att minnet af densamma lika visst aldrig kan utplånas ur E. K. H:s själ, som det städse skall lefva hos mig. Jag känner och uppskattar de afsigter, som lifva E. K. H., framför allt E. K. H:s innerliga önskan att se de band stärkas och befästas, som förena oss med hvarandra. Jag hoppas, att E. K. H. gör rättvisa åt motsvarigheten uti mina önskningar och tänkesätt i detta hänseende, liksom ock åt de uppriktiga känslor af vänskap och välvilja, med hvilka jag är etc.

Katharina.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

---

1) g. st. *Utg. anm.*

№ 127.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $^1/_{12}$ oktober 1796.*

Jag befinner mig åter här sedan i söndags, min käre vän, mycket ledsen öfver att hafva lemnat er och i samma nedtryckta sinnesstämning som en person, hvilken under flera veckor plågats af feber. Jag vet, att det icke är bättre med dig än med mig, och jag försäkrar dig, att jag sysselsätter mig lika mycket med dig, som jag någonsin skulle kunna göra med mig sjelf. För öfrigt har min resa varit mycket lycklig, och då jag gjort den i sällskap med herr Kutusow och nästan alltid i samma vagn, bör jag endast tillräkna den sinnesstämning, i hvilken jag befann mig, om jag icke tillbragt min tid mycket angenämt. Man har under vägen öfverhopat mig med artigheter och hedersbetygelser, men hvarken de ene eller andra trösta mig för de förluster af alla slag, som jag lidit. Herr Kutusow besökte kejsarinnan samma dag, som han anlände, och öfverlemnade till henne konungens och H. K. H:s bref. Man var mycket nöjd med det sistnämda. Man hade gerna sett, att det förra andats något mera ömhet, ty i en ålder, då allt manar till känslofullhet och kärlek, får förbehållsamheten, till och med hos hos en konung, ofta namn af känslolöshet och köld. Hvad som är säkert, det är, att sakerna aldrig skola återställas i samma goda skick som de här voro före den olyckliga torsdagen, som beredt oss så mycken ångest, förrän konungen skrifver till kejsarinnan, icke såsom monark till monark, utan såsom en son till sin kära moder. Dessutom äro, min käre vän, ögonblicken dyrbara. På den punkt, der sakerna nu stå, skola alla ögonblick, som gå förlorade utan en försoning, öka misstroendet och göra afståndet större. Du känner denna sanning lika väl som jag, och det skall icke bero på dig, att den icke blir insedd, som den bör blifva det, och som jag hoppas, att den skall blifva.

Framför, min käre vän, min underdåniga helsning till konungen och H. K. H. Jag har ännu icke kunnat utföra de befallningar, som denne furste gifvit mig, att nämligen öfverlemna hans bref till H. H. storfursten och fru storfurstinnan. Grefve Ostermann har rest till sina gods i Finland. Jag sökte förgäfves grefve Besborodko dagen efter min ankomst. Då jag i går på morgonen besökte honom, lofvade han mig att först skrifva för att göra sig underrättad, huruvida H. H. storfursten skulle vilja mottaga mig i Gatschina, eller om han befalde, att jag skulle skicka honom de bref, som jag fått mig anförtrodda. Jag har icke ännu erhållit hans svar. Jag har äfven sökt furst Zuboff, men jag har icke träffat honom. Herr grefve Markoff tog mycket vänligt emot mig. Jag är mycket säker derpå, att han hyser de bästa afsigter angående de angelägenheter, som röra oss, och det vore att begå en stor orättvisa att tvifla derpå. Jag säger detsamma om herr baron Budberg, som skall bringa dig detta bref. Han återvänder såsom resande till Stockholm, försedd, som jag tror, med kejsarinnans svar på konungens bref. Han skall säga dig, min käre vän, bättre än jag skulle kunna göra det skriftligen, allt hvad som tilldrager sig här och som kan intressera dig att få veta. Enligt hvad man sagt mig, talar man här mycket litet om oss, hvilket, som jag tror, beror derpå, att allmänheten icke är synnerligen väl underrättad om, på hvilken fot hofven stå till hvarandra, och att man icke vet huru man bör tala derom. Denna ovisshet skall icke vara länge, och jag hoppas, att allt skall ordnas enligt vår önskan. — — —

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet; defekt].

№ 128.

Storfurstinnan Marie till Hertig Karl af Södermanland, *Gatschina den $^3/_{14}$ oktober 1796.*

Min Herr Broder och Kusin,

Det smickrande sätt, hvarpå Ers Kongl. Höghet för mig uttrycker sina känslor och sin ledsnad öfver att lemna oss, är väl egnadt att på förhand försäkra er om hela min erkänsla. Rörande mina tänkesätt vågar jag smickra mig med, att Ers Kongl. Höghet känner dem och att ni är fullkomligt förvissad om, att jag aldrig skall förgäta minnet af de ögonblick, då jag hade äran att råka er, och om min lifliga önskan att se dem förnyade. Detta är de önskningar, dem jag uttalar för Ers Kongl. Höghet, och hvilka ni må täckas tolka i enlighet med era egna. Jag lägger dertill försäkringarna om den tillgifvenhet och den djupa vördnad, med hvilken jag är och alltid skall vara,

Min Herr Broder och Kusin,
Ers Kongl. Höghets
hängifne syster och kusin
MARIE.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 129.

Storfurst Paul till Hertig Karl af Södermanland, *Gatschina den 3 oktober 1796* [1]).

Min Herr Broder och Kusin, jag känner mig djupt rörd af de känslor, som E. K. H. täckes betyga mig. Jag vädjar till E. K. H. sjelf, om jag icke allt sedan den första stund, då jag hade fördelen att göra E. K. H:s bekantskap, städse

1) g. st. *Utg. anm.*

visat E. K. H. vänskap och förtroende. Ni har sjelf väckt hos mig dessa känslor och odlat dem. Jag säger härmed öppet och uppriktigt hvad som föregår i mitt inre, och jag kan ej annat än anse mig lycklig, om jag kunnat vinna E. K. H:s vänskap, hvilken jag i allt hvad på mig ankommer skall söka bevara. Det är för mig mycket kärt, att efter allt förhållandet mellan oss är sådant som det är. Mottag alltså de uppriktiga försäkringar om tillgifvenhet och högaktning, med hvilka jag är och förblifver,

Min Herr Broder och Kusin,
E. K. H:s
innerligt tillgifne broder och kusin
PAUL.

[Öfversättning från en afskrift på franska].

№ 130.

General-löjtnant Curt von Stedingk till friherre G. A. Reuterholm, *S:t Petersburg den $^{8}/_{19}$ oktober 1796.*

Ehuru jag icke har någonting af synnerligt intresse att meddela dig, min käre vän, utom hvad du redan vet eller anar, kan jag dock icke lemna obegagnadt ett tillfälle att samtala med dig. Som Deras Kejs.-Högheters svar på H. K. H. hertigens af Södermanland bref gjort afsändandet af en kurir nödvändigt, har jag för detta ändamål valt en viss herr von Schultz, assessor och auditör vid Tavastehus regemente, som anländt hit med det från Sveaborg för forslandet till Stockholm af konungens packning afsända fartyget, och hvilken var mycket glad öfver att få återvända till Finland utan risk att gå i qvaf med det dåliga fartyget. Förr än detta bref kommer dig till handa, har du redan råkat baron Budberg, och af honom fått underrättelse om allt, som tilldragit sig här sedan konungens afresa. För min del har jag icke alltsedan min återkomst råkat någon af den kejserliga familjen; jag har

endast sett ministrarne. Markoff mottog mig vänligt, och vi hafva samtalat, såsom det tyckes, med förtroende och vänskap, ehuru jag utan svårighet märkte, att han är missnöjd och ledsen. Han finner sig ovärdigt behandlad på alla håll. Allmänheten tadlar honom och kastar på honom skulden för den dåliga vändning, som sakerna tagit. Herrar Ostermann och Besborodko, för hvilka han redan förut var misshaglig, och som äro stötta derför, att de icke blifvit använda vid underhandlingen, klandra honom. Han har haft svåra stunder att uthärda med kejsarinnan och furst Zuboff, hvars handlingssätt han ofta varit långt ifrån att gilla, fast än han ej haft mod eller makt att motsätta sig det, och slutligen har konungen varit förtretad på honom den dag, då han tog afsked af H. M., och han har märkt, att han icke stod väl hos honom. Han har icke dolt för mig den iakttagelse, som han gjort derom. Han har äfven sagt mig, att han icke vare sig gjort eller skrifvit något, som icke blifvit honom befaldt eller förestafvadt af kejsarinnan. Jag tror detta vara fullkomligt sant, och jag tror, att han har alltför mycket förstånd för att icke inse olägenheterna af flera mått och steg, som kejsarinnan vidtagit, och som bragt oss i den förlägenhet, hvari vi någon tid befunnit oss. Följden af allt detta har blifvit, att Markoff, som alltsedan förliden vinter talat om en resa för helsans vårdande, nu mera än någonsin talat derom, att han till och med nämnt något om att draga sig till baka till det enskilda lifvet, och att kejsarinnan och furst Zuboff, som näppeligen kunna undvara honom, visa honom mycken välvilja. Kejsarinnan har till och med trott sig böra offentligen tala om honom, ty då hon på kröningsdagen spelade med herrar Cobenzell och Whitworth, frågade hon den förstnämde, om han hade sett herr Markoff, och då han svarade, att herr Markoff i följd af illamående måste hålla sig på sitt rum, genmälte kejsarinnan, att hon var dubbelt ledsen deröfver, emedan allmänheten måhända skulle tolka hans frånvaro från hofvet på en sådan dag som denna såsom en politisk sjukdom; att hon så mycket mindre fattade, hvarifrån sådana rykten kunde komma, som hon aldrig hade varit mera

nöjd med herr Markoff än i denna stund, och att allt hvad han hade gjort, hade gjorts på grund af hennes uttryckliga befallning. Jag drog af allt detta den slutsatsen, att det är af vigt för oss, min käre vän, att icke stöta oss med Markoff och att icke vända honom ryggen, på det att han icke må kasta sig öfver till andra sidan, då han ser, att han ej har något att vinna med oss, ty i sådant fall skulle han för visso kunna göra oss mycket ondt. Grefve Besborodko tillhör alltid de indifferentas klass. Jag har haft ett längre samtal med honom. Han hoppas, att allt skall gå väl. Han tror, att det varit något missförstånd, men om saken misslyckats, har han den trösten, att han sjelf ej haft någon del deri, men att furst Zuboff och herr Markoff till stor del få bära ansvaret. Herr grefve Ostermann anser, att man förstört allt genom att icke först rådfråga honom. Han har för öfrigt rätt goda afsigter, och den uppmärksamhet som man visat honom, och det mottagande, som han slutligen rönt hos konungen, hafva kommit honom att glömma de bekymmer man vållade honom, då man icke uppvaktade honom efter hans fest. Furst Zuboff är mycket artig mot mig. Han tror, han åstundar, han hoppas, att allt skall ordna sig efter önskan. Hvilken vändning sakerna än taga, måste han vinna derpå. Om giftermålet förverkligas, skall han deraf hafva gagn och ära. Om deremot sakerna antaga en ogynsam vändning, skall han erhålla ett befäl under kriget och alla dermed förenande förmåner. Jag talar icke med dig, min käre vän, om kejsarinnan; om henne har jag talat i mitt bref till H. K. H. Du ser väl, att du befinner dig i de bästa omständigheter i verlden, och att jag icke gör det. *Sic transit* etc. etc. Men om sakerna gå väl, skola vi alle få det bra, gå de deremot illa, så är allt sagdt, och det kan qvitta oss lika, hvad man tänker om oss. Storfurstinnan Alexandra är alltid sorgsen. Man förmådde henne att gå ut och dansa vid kejsarinnans fest, men de, som sågo henne, hafva sagt mig, att hennes ansigte bar prägeln af djupt svårmod, och att hon var nära att gråta. Då fru Liewen försöker att trösta henne, säger hon till henne, att det är hon,

som vållat hennes olycka genom att prisa konungens egenskaper och hans kärlek till henne. Vid den tid, då konungen var hos henne, hade man uppsatt en vacker ljuskrona i hennes rum. Man säger, att hon tillbringar hela timmar med att betrakta denna krona. Härom dagen ville man borttaga densamma för att ändra något deri, men hon satte sig deremot, sägande, att hon hoppades, att man icke ville beröfva henne denna sista tröst. För öfrigt är tonen hos allmänheten förträfflig och helt och hållet till vår fördel. Allmänheten har fängslats af konungens stora vänlighet samt ädla och behagfulla skick, på samma gång som man tjusats af H. K. H:s godlynthet, mildhet och nedlåtenhet. Med ett ord, min käre vän, om Gud hjelper oss, och om konungen gifver vika för sina undersåtars önskningar äfvensom för alla de personers, som hysa ett uppriktigt deltagande för hans lycka, så hafva vi stigit tillbaka endast för att taga ett längre språng, och Sverige skall länge hafva lugn på detta håll. Den föreställning, som konungen ingifvit om sin karaktär, skall skydda honom för hvarje fordran, som kunde falla oss besvärlig. Men i motsatt fall — pennan faller ur min hand, och Gud bevare oss för denna olycka. Medan jag väntar på sakernas afgörande, lider jag tortyr och befinner mig i samma belägenhet som en man om bord på ett fartyg, hvilken man under en förskräcklig storm instängt i skeppsrummet. Han hör endast matrosernas rop, vågornas brus och bullret vid fartygets manövrering, men han ser intet, vet intet, undantagandes det, att, om fartyget förgås, så måste han omkomma med detsamma. — Farväl, min käre vän, må himlen bistå dig och alla dem, som i förening med dig arbeta på fäderneslandets räddning. Framför tusen hjertliga helsningar till Essen och tänk någon gång på din bäste vän

C. Stedingk.

Jag bifogar ett bref till konungen, som jag beder dig att ofördröjligen öfverlemna till honom, dessutom ett till H. K. H., ett till min broder, ett till herr Edelcrants, två från baron

Rålamb till dig och till hans hustru, ett från fru Diwoff till Stenbock.

Tusen farväl!

C. STEDINGK.

Ännu ett bref från herr Hasselgren, uppfyldt med vexlar.

[Öfversättning från egenhändiga franska originalet].

№ 131.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Konung Gustaf IV Adolf, *S:t Petersburg den $^{16}/_{27}$ jan 1797.*

Öppen depesch genom [par] herr Jennings.

Herr baron Klingspor har hitkommit sistlidne fredag den $^{9}/_{20}$ januari och lemnat mig depescherna af den 9 januari n. st. från Hans Excellens rikskansleren. De hafva beredt mig det största nöje, då de medförde underrättelsen, att Ers Majestät gillat mitt beteende med afseende på kejsarens nya titlar. På morgonen den följande dagen skref jag till herr kansleren, grefve von Ostermann för att af honom utbedja mig ett enskildt samtal och för att på samma gång underrätta honom, att jag hade ett bref från Ers Majestät att öfverlemna till kejsaren. Denne minister mottog mig omkring kl. 10 f. m. och visade sig synnerligen nöjd, då jag lemnade honom mina nya kreditiv och då han erfor, att Ers Majestät hade samtyckt till kejsarens begäran med afseende på hans titlar. Enär han ej varit vid hofvet föregående dag och stundom är okunnig om hvad som der tilldrager sig, trodde han, att kejsaren redan samma dag skulle gifva mig företräde för att mottaga brefvet från Ers Majestät, och lofvade att låta mig få underrättelse derom. Jag besökte sedan herr grefve Bezborodko och herr vice-kansleren, ehuru jag ej träffade någondera, men som jag hos bådadera hade lemnat kort med begäran om samtal med dem, fick jag svar från dem att de väntade mig på aftonen. Herr vice-kansleren, som jag först träffade, bekräftade hvad

jag redan förut erfarit af herr general Klingspor, att den största bestörtning herskade vid hofvet sedan föregående dag eller afton, då han hade framlemnat Ers Majestäts bref till kejsarinnan och meddelat Deras Majestäter innehållet af sina depescher, att kejsarinnan synbarligen var smärtsamt berörd, hvilket hon fåfängt sökte dölja, och att kejsaren, ett rof för stridiga känslor och oförmögen att kufva den första våldsamheten af den rörelse, som skakade honom, hade låtit alla, kejsarinnan ej ens undantagen, erfara sitt dåliga lynne. Herr baron Klingspor skall hafva äran att för Ers Majestät redogöra för allt som har gemenskap med denna sak, och jag nämner blott derom, emedan det är mig omöjligt att ej känna mig lifligt berörd af allt, som hotar att störa Ers Majestäts lycka och dess styrelses sällhet, och att icke gifva uttryck åt dessa känslor. Sedan vi mycket vänskapligt meddelat oss med hvarandra rörande detta så intressanta ämne och rörande det som just gifvit anledning till mitt besök hos vice-kanslern, begaf jag mig till grefve Bezborodko ungefär vid 8-tiden på aftonen. Denne minister sade mig, att som herr kanslern varit ganska illamående och icke kunnat besöka hofvet, hade han icke gifvit honom del af min begäran om audiens, förr än sedan han före middagen redan lemnat kejsaren; att H. M., hvilken han derefter icke kunnat träffa förr än omkring kl. 5 e. m., då funnit det för sent att gifva mig audiens denna dag, men att han befalt honom att af mig begära att få E. M:s bref för att genast till honom öfverlemnas, emedan han vore mycket otålig att så fort som möjligt få det. Jag gjorde grefve Bezborodko uppmärksam på, att, då E. M. beviljat särskildt företräde åt kejsarens ambassadör i Stockholm för att mottaga det bref, han medförde från sin monark, så fordrade den likställighet, som utmärkte förhållandet mellan båda hofven, att jag yrkade på att få röna samma hedersbetygelse. Herr grefve Bezborodko medgaf, att min begäran var berättigad, men försäkrade mig, att det icke var fråga om att störa ordningen och det fastställda bruket, utan endast att tillfredsställa kejsarens otålighet; och detta i förening med tanken på förhanden varande omständigheter och på

att H. M:s bref kunde stilla kejsarens oro och mildra hans nedstämda lynne bestämde mig för att lemna detta bref till grefve Bezborodko. Om det behöfts något annat skäl för att bestämma mig, skulle jag hafva funnit ett sådant i det gamla bruk, som här ständigt blifvit följdt af alla hofvens ministrar, att på ministeriell väg framlemna sina monarkers enskilda bref, så ofta man gjort hemställan derom. Det öfriga af mitt samtal med grefve Bezborodko tjenade att allt mera öfvertyga mig om, att hoppet om E. M:s så mycket önskade förening med storfurstinnan Alexandra — en förening, på hvilken icke blott Nordens lugn säkerligen beror, utan tör hända äfven ordningens, religionens och suveränitetens upprätthållande i största delen af Europa — nästan slocknat i kejsarens och kejsarinnans hjertan, emedan Deras Majestäter funne det omöjligt att bevilja mera än hvad de redan gjort, och emedan hittills alla de försök haft så föga framgång, hvilka syftat att undanrödja de hinder, som olikheten i trosbekännelse oupphörligt framkallade. Grefve Bezborodko dolde icke för mig, att han förutsåg, att denna sak, i anseende till det uppseende, den väckt i verlden, och den betydelse, som den egde, icke kunde sluta på ett för de båda hofven likgiltigt sätt, och att det utan tvifvel berodde på framgången deraf, hurnvida de skulle blifva närmare förenade eller mera söndrade än någonsin. Detta svar, Ers Majestät, gaf mig grefve Bezborodko, just då jag för honom började framställa E. M:s önskan att förnya den gamla Drottningholmstraktaten och de fullmakter, som herr baron Klingspor och jag till den ändan mottagit. Han lofvade mig för öfrigt att härom underrätta kejsaren och att ofördröjligen meddela mig H. M:s svar. Af allt, hvad grefve Bezborodko sade, kunde jag sluta så väl till hans goda afsigter som till hans lifliga oro öfver de uppskof och de svårigheter, som uppreste sig mot de båda monarkernas önskningar. Dagen efter detta samtal, — det var en söndag, på hvilken dag den diplomatiska kåren uppvaktar kejsaren — såg man spår af sorg och svårmod i kejsarinnans ansigte, och att storfurstinnan Alexandras änglalika utseende äfven vittnade om samma känslor. Kejsaren var mycket allvarsam. Han

sade några obetydliga ord till mig, men hans blick lät mig förstå, i hvilken grad han var skakad och upprörd. E. M. vet, att dennne furste, som är så öppen och ädelsinnad som möjligt, men äfven så häftig och retlig, som någon kan vara, icke har förmågan att beherska sig. Hela denna samt den följande dagen användés af kejsarinnan till att utverka tillåtelse att göra ett sista försök hos E. M., emedan kejsaren ansåg saken vara afbruten. Herr baron Klingspor gjorde å sin sida allt, hvad man kan vänta af hans stora gåfvor och af det nit, som eldar honom i E. M:s tjenst och gör honom så värd Dess förtroende. Slutligen bistod oss himlen, oss alla, hvilkas hjertan klappa för E. M., och i onsdags hade sakerna redan tagit en vändning, som var mera gynnsam, och den kungliga familjen visade åter ett godt lynne denna dag (som var en galadag och festdag på hofvet). — Sedan kejsarinnans bref var skrifvet och sakerna ordnade, så mycket som ske kunde, blef det öfverenskommet mellan baron Klingspor och mig, att vi skulle taga herr Jennings till öfverbringare af våra underdåniga depescher till E. M., emedan han mera än någon annan är i stånd att lemna en detaljerad och trogen redogörelse för sakernas verkliga ställning, hvilken redogörelse omöjligen med samma noggrannhet skulle kunna meddelas E. M. skriftligen. Dessutom tillhör herr Jennings den klass af E. M:s tjenare, hvilka med en i detta tidehvarf ovanlig rättrådighet förena mycken insigt och ett varmt intresse för E. M:s och fäderneslandets ära och välgång.

Hvad beträffar den föreslagna traktaten, så har grefve Bezborodko af kejsaren fått uppdrag att i ett samtal, som jag hade med honom i onsdags, säga mig, att hans monark rätt lifligt delar E. M:s önskan att genast skrida till ett förnyande af Drottningholmstraktaten och att ordna alla de förhållanden som stå i förbindelse dermed, men att han anser det tillbörligt, att ej vid den tidpunkt, då de största och dyrbaraste familjeintressen definitift skola ordnas, de respektive staternas intressen skiljas derifrån. Följaktligen föreslog kejsaren att låta båda underhandlingarne fortskrida vid sidan af hvarandra,

emedan den ena kunde hvarken erhåll fasthet eller bestånd utan den andra. Jag har försökt att för herr grefve Bezborodko uppvisa de fördelar, som för båda hofven skulle uppstå om man icke ett ögonblick uppsköte en allians, som erbjuder dem stora fördelar; men jag var på förhand öfvertygad om, att detta förslag skulle blifva förkastadt, såsom det också verkligen blef. För öfrigt försäkrade mig grefve Bezborodko, att kejsaren beslutit göra vilkoren i denna traktat så fördelaktiga som möjligt för E. M., samt att uti allting visa sig som en god frände och sann vän till E. M., och jag tror fullt och fast på dessa försäkringar, då en gång den förnämsta angelägenheten blir afgjord, och han kommer ur den förlägenhet, hvaruti han nu befinner sig, då han tror att hans dotters och hans familjs ära lika väl som lycka är beroende af det beslut, som E. M. går att taga, och då han är öfvertygad om, att han gjort allt, hvad som stått i hans makt, för att göra detta beslut gynsamt för sig.

Jag uppsänder varma böner, för att det måtte blifva så, och dessa böner skola, om de blifva hörda, upprepas öfverallt, der det fins trogne undersåtar till E. M., verkliga vänner till monarkien och menniskor, som uppriktigt äro fästa vid E. M:s person.

[Öfversättning från en originaldepesch eller sannolikare från en officiell afskrift på franska].

№ 132.

General-löjtnant Curt von Stedingk till Konung Gustaf IV Adolf, *Moskva den $^{11}/_{22}$ april 1797.*

Det mottagande, jag röner af kejsaren smakar mycket af köld, hvilket är en naturlig följd deraf att underhandlingarne rörande E. M:s giftermål blifvit afbrutna. Icke ens kejsarinnan tyckes mera hoppas något. Hvad beträffar storfurstinnan Alexandra, så är hon djupt skakad, och ehuru hon alltjemt är

vacker och t. o. m. vuxit till, ser man dock, att hon bär på en hemlig sorg, och att helsan lider häraf. Detta gör henne ännu kärare och intressantare för föräldrarne och för alla. Men detta intresse, som hon ingifver, ökar också öfver allt oviljan mot oss, och detta gamla nationalhat, hvilket man kunde hoppas att E. Majestäts giftermål för alltid skulle tillintetgöra. Hvad jag mycket fruktar är grefve Gollowkines återkomst, hvilken herre, då han nu beröfvats hoppet att få blifva ett verktyg för den tilltänkta förbindelsen och erhålla ambassadörsplatsen i Stockholm, säkerligen skall kasta hela skulden för den dåliga utgången på E. Majestät och på dess ministère. Man skall härstädes aldrig kunna tro, att i en tid, då alla lagar måste vika för nödvändigheten, och i ett land, som flere gånger, senast genom Ers Majestäts fader, glorvördig i åminnelse, blifvit räddad från undergång genom afskaffandet och omstörtandet af föråldrade lagar, som stodo i strid med fosterlandets lycka — att Eders Majestäts böjelse och dess folks lycka skulle kunna hindras af lagar, hvilka härleda sig från en tid, då ofördragsamheten sönderslet tre fjerdedelar af jordklotet. Ryssarne hafva så mycket svårare att tro något sådant, som de alla äro öfvertygade om, att storfurstinnan, om hon blefve drottning af Sverige, snart nog skulle antaga sin makes och sina barns religion. De förhoppningar, som den kejserliga familjen gjort sig under förhandligarna med baron Klingspor, tjena nu blott till att öka dess sorg, dess harm. Att med bestämdhet förutsäga, hvad som skall blifva följden af denna sakernas ställning, synes mig omöjligt, då man betänker, att verkningarna af ett så häftigt sinne och en så liflig inbillning som kejsarens äro oberäkneliga, men hvad som är lätt att förutse, det är, att liknöjdhet aldrig kan träda i stället för den lifliga vänskap och den ömhet hvarmed kejsaren och kejsarinnan omfattat E. M. och att — för att döma efter menniskohjertats vanliga rörelser — ett motsatt sinnelag snarare är att frukta. Vid denna förmodan gör jag emellertid ett undantag för storfurstinnan Alexandra, hvars hjerta — derom är jag viss — icke är i stånd att hata, och som, ett offer för sin kärlek, skall komma att tillbringa sitt

lif i sorg — — — — —[1]). Jag vågar smickra mig med, att Ers Majestät är fullt öfvertygad derom, att jag, oaktadt det obehagliga i min ställning och min trötthet vid alla de förargelser och svårigheter, hvaraf jag lidit på den svåra plats, som Ers Majestäts förtroende åt mig anvisat — skall fördubbla min vaksamhet och min omsorg om allt, som rör E. M:s intressen. För att få reda på, hvad som orsakat baron Klingspors hastiga afresa, hvarom jag endast hade mycket dunkla föreställningar, har jag sökt upplysningar hos furst Bezborodko och furst Kourakine. De berättade mig, att enligt herr Gollowkines rapporter, hvilka framkommit medelst kurir tre dager före herr Jennings — skulle kejsaren redan hafva förlorat allt hopp om underhandlingens framgång, alldenstund Ers Majestät oåterkalleligen framhärdar i sin mening, att lagarne icke tillåta E. M:s giftermål med en furstinna, som icke bekänner sig till den luterska religionen, och kejsaren icke kan göra flere eftergifter än han gjort för sin dotters lycka och Ers Majestäts tillfredsställande. Furst Bezborodko citerade vid detta tillfälle för mig ett bref från erkebiskopen i Upsala, hvilket Ers Majestät visat för grefve Gollowkine — ett bref, skrifvet i afsigt att bevisa faran och olämpligheten af ett sådant giftermål. Följaktligen hade kejsaren beslutit att återkalla herr Gollowkine och att gifva en afskedsaudiens åt baron Klingspor för att bespara honom besväret att resa till Moskva, och emedan han betraktade hans beskickning såsom afslutad. Emellertid ville Hans Majestät invänta Jennings ankomst, innan han fattade ett afgörande beslut och detta med så mycket större skäl, som grefve Gollowkines kurir fått sig anförtrodt ett bref till mig från Hans Excellens rikskansleren, hvilket bref general Klingspor öppnat i min frånvaro och begagnat sig af. Detta bref förebådade goda nyheter, men då herr Jennings an-

1) Som det ej lyckats utgifvaren att förstå sammanhanget i det återstående af meningen, inskränker han sig till att här meddela den franska texten: »*ou si par obéissance elle se voit obligée d'accepter un autre epoux lui abandonnera volontiers sa part, au ressentiment de sa famille.*» *Utg. anm.*

kommit och kejsaren fått veta, att de förslag, han medförde, och särskildt det om ett sammanträffande med Eders Majestät icke ändrade det allra minsta i sakens egentliga ställning utan lät det förnämsta hindret qvarstå orubbadt, nämligen Ers Majestäts vägran att storfurstinnan Alexandra skulle få behålla sin religion, då kunde kejsaren icke mera finna något skäl att förlänga vare sig general Klingspors vistelse här eller grefve Gollowkines i Stockholm, hvilken varit en följd af den förra. Hvad angick förslaget om ett sammanträffande, försäkrade mig furst Bezborodko, att alla de resor som kejsaren under sommaren måste göra i provinserna, och för hvilka man redan ordnat allting, gjorde det omöjligt för honom att äfven med bästa vilja antaga det samma till den utsatta tiden. Han gaf mig en öfversigt af resplanen, och enligt denna skulle sammanträffandet verkligen icke kunnat ega rum förr än vid slutet af augusti månad. Kejsaren skall härifrån resa till Kasan och till de södra provinserna. I slutet af juni återkommer han till Petersburg för att der fira S:t Petri fest, och genast derefter reser han å nyo bort för att begifva sig till Liffland och Reval. Flottan skall der samlas till ett antal af 35 linieskepp och 20 fregatter, emedan Hans Majestät vill anställa en revy med alla sina fartyg, som äro i stånd att hålla sjön. Han tänker till och med gå om bord och sjelf manövrera sin flotta, som tillika med arméen skall sättas i fullgodt skick. Furst Bezborodko slutade samtalet med en anmärkning, hvilken min egen erfarenhet redan allt för mycket bestyrkt, att möten mellan regenter sällan åstadkomma den önskade verkan, och att de af goda skäl böra undvikas, då det mellan dem förefinnes något särdeles vigtigt ämne att diskutera, och då deras ömtålighet blifvit sårad vid mötet[?] [1]). Furst Bezborodko lät mig emellertid förstå, hvilket också furst Kourakine har gjort, att kejsaren, i känslan af sin pligt såsom fader och regent, icke skulle afslå något af Ers Majestäts framstäldt förslag, som icke stode i uppenbar strid mot dessa pligter.

---

1) *»lorsque leur sensibilité avoit été pousée à l'intrevue.»*

Detta, Ers Majestät, är resultatet af mina samtal med kejsarens ministrar. De visa, som det synes mig, att kejsaren tagit sig mycket nära af Eders Majestäts vägran, och att han måhända i första hettan misstänkt att Ers Majestät med sitt förslag om ett möte endast haft för afsigt att draga ut på tiden. Hvad som i synnerhet upprört honom, är den offentlighet, som hela denna underhandling vunnit, och jag vet, att han sagt något sådant till och med åt ett främmande sändebud; men dessa samtal bevisa också på samma gång, att det endast beror på Ers Majestät att blifva storfurstinnans gemål, så länge hennes hand är fri, och jag beder Gud, som känner min varma hängifvenhet för Ers Majestät, att han täckes ingifva Ers Majestät ett raskt beslut, så att detta må blifva resultatet af alla dessa uppskof och alla dessa vedervärdigheter.

[Öfversättning från en afskrift på franska, hvilken möjligen utgör den officiella upplösningen på chifferdepeschen].

№ 133.

General-löjtnant Curt von Stedingk till K. Gustaf IV Adolf, *S:t Petersburg den 7/18 juli 1797.*

Öppen depesch afsänd med John Jennings.

E. M:ts sista bref till kejsaren har ej haft den verkan, som E. M:t väntade sig, och tyvärr har jag denna gång blott dåliga nyheter att meddela.

Efter Östboms ankomst förflöto två dagar, utan att jag kunde framlemna brefvet; Furst Besborodko, till hvilken jag skref för att anhålla om ett möte, var i Paulowskj och brådskade ej med att svara; han trodde tydligen, att jag, som bodde så nära vice-kanslern på landet, i första hand skulle vända mig till denne; men han var ej hemma, och först lördagen den 27 [juni]/8 juli kunde mitt samtal med furst Kourakin ega rum. Sedan jag sagt honom allt hvad tillfället fordrade, bad mig

denne minister, vänligt stämd som han är, att få se kopian af E. M:ts bref för att, såsom han sade, förbereda sig på att besvara de invändningar, som kejsaren kunde göra med afseende på det föreslagna förbundsfördraget, ett fördrag, hvars nytta för de båda länderna var erkänd af honom och af alla kejsarens ministrar, men som kejsaren hade vant sig att betrakta blott såsom en underordnad fråga i jemförelse med den förbindelsen personerna och familjerna emellan, som länge varit föremål för underhandling mellan E. M:t och honom. Då jag sade, att denna kopia ej blifvit mig tillsänd, tvekade han att åtaga sig att frambära brefvet och bad mig sjelf lemna det till furst Besborodko; denne minister borde, enligt hvad han försäkrade mig, anlända till staden redan samma dag för att mottaga det första besöket af generalmajor Rüchel, som konungen af Preussen sändt för att besvara kejsarens artighetsbetygelser, som general Nelidoff hade fått uppdrag att framföra, då kejsaren befann sig vid gränsen af de preussiska staterna. Det förnämsta skäl, som furst Kourakin anförde för att förmå mig att i egen person framlemna detta bref till furst Besborodko, var att jag derigenom skulle få tillfälle att säga åt honom allt hvad jag sagt åt furst Kourakin till förmon för detta förbund, och att kejsaren i öfverensstämmelsen mellan deras yttranden skulle finna nya bevekelsegrunder att antaga min åsigt. Jag följde furstens råd och reste till staden utan att förlora ett ögonblick; men furst Beskorodko hade ej anländt, och herr Rüchel hade blifvit hänvisad till Paulowskj. Jag måste genast återvända för att ännu en gång träffa furst Kourakin, som redan samma afton skulle resa. Han tog brefvet och det paket handskar, som E. M:t hade sändt kejsarinnan, och som han försäkrade mig skola bereda henne mycket nöje, och reste. Han önskade endast, att E. M:t hade täckts beledsaga denna skänk med några egenhändiga rader. Detta tilldrog sig två dagar före St. Peters och St. Pauls fest (kejsarens namnsdag), som kejsarinnan ämnade fira med mycken ståt; och som de utländska ministrarne nödvändigt skulle inbjudas, beslöts, att jag skulle gå till herr vice-kanslern, och

att han då skulle berätta om utgången af mitt uppdrag. Sedan bjudningen ceremonielt utfärdats till kl. 5 e. m., begaf jag mig till herr vice-kanslern i Paulofskj. Men hur stor blef ej min bestörtning, då denne minister, efter att hafva mottagit mig i sitt kabinett, med sorgsen min sade mig, att han fått befallning att å kejsarens vägnar förklara, att E. M:ts bref framlemnats till honom, men att han befann sig i den största förlägenhet med afseende på svaret derpå; att han till och med hoppades, att E. M:t skulle frikalla honom derifrån; att gilla E. M:ts giftermål med en annan prinsessa än hans dotter, hvilket giftermål E. M. tillkännagaf för honom vara beslutet, och att lyckönska E. M:t dertill, det stred mot hans pligt såsom fader och regent. Och hvad beträffade förbundsfördraget, som E. M:t föreslog i senare delen af brefvet, öfverlemnade han åt E. M:t sjelf att bedöma, hurnvida det kunde anstå kejsaren att lyssna dertill, i ett ögonblick då han, sårad i sitt innersta, snarare ansåg sina förbindelser med E. M. böra upplösas än befästas, hvartill borde tilläggas, att detta fördrag aldrig af honom betraktats annat än såsom en fråga af underordnad betydelse. Vid samma tillfälle återlemnade vice-kanslern paketet med handskarna, som E. M:t hade sändt till kejsarinnan, och sade, att han af henne fått i uppdrag att förklara, att hon ej kunde mottaga vänskapsskänker från andra än sina närmaste slägtingar. Jag blef så öfverraskad af allt hvad jag hörde, att jag knapt kunde finna något svar. Jag svarade dock följande: derför att oöfvervinneliga hinder uppreste sig mot E. M:ts förmälning med storfurstinnan Alexandra, borde ej kejsaren finna underligt eller orätt, att E. M:t tänkte på en annan förening, som statsskäl och alla hans undersåtars önskningar gjorde till en nödvändighet; kejsaren hade i den öppenhjertighet och det förtroende, som konungen visat honom, fått erfara ett nytt bevis på hans rättsinnighet, hans vänskap och den tillit, han satte till kejsarens goda omdöme och vishet, som alltid lät förnuftet leda sig och ej för att fullfölja en afsigt, som ej kunde realiseras, om också konungen aldrig så mycket önskade det, afvisade en så säker fördel, som den hvilken det föreslagna

förbundet erbjöd, eller rättare ett förbund, som ännu i verkligheten förefans. Men E. M:t hvad kunna förnuftsgrunder uträtta mot känslan, egennyttan och och egenkärleken? Dessa tre gudomligheter beherska verlden och bestämma alla dödligas handlingar. Det är i konsten att göra dem underdåniga sina afsigter, som enligt min tanke hela politiken består. De voro sårade af E. M:ts bref, och hade jag än haft en Demosthenes' vältalighet, hvaraf jag ej har en smula, så hade den i detta fall varit förspild. Vice-kanslern var till och med harmsen på mig, för att jag besvärat honom med detta bref, hvars innehåll han ej kunde föreställa sig vara obekant för mig, och derför att jag härmed, som han sade, skämt bort festen; och i sjelfva verket förlorade denna kejsarinnans fest, som var mycket väl ordnad, och som skulle hafva varit förtjusande, om man ej haft några bekymmer på sinnet, hela sitt värde för alla, som voro intresserade af den underrättelse, som man nyss förut erhållit. Jag lyckades slutligen öfvertyga fursten, att jag var fullkomligt okunnig om E. M:ts beslut att gifta sig, liksom jag var okunnig om, hvilken den prinsessa var, på hvilken E. M:t låtit sitt val falla, och då jag önskade känna allt som tilldragit sig, då han lemnade brefvet till H. M:t kejsaren, bad jag honom att berätta det för mig. Han samtyckte dertill med vilkor att jag gaf honom ett löfte att bevara hemligheten för mig. Han sade, att då han lemnat brefvet till kejsaren, frågade denne hvad det innehöll, och hvad jag sagt vid dess öfverlemnande. Fursten genomgick derpå utförligt det samtal, som han hade haft med mig, och alldenstund han fann kejsaren gynnsamt stämd, talade han till förbundets förmon. Kejsaren öppnade då brefvet, och sedan han läst ungefär en sida, sade han: »Men så står det ej här», och i det han lemnade brefvet åt vice-kanslern: »Läs». Denne fann, att E. M:t, sedan E. M. sagt sig betrakta giftermålsunderhandlingarna med storfurstinnan Alexandra såsom fullkomligt afbrutna efter baron Klingspors återkomst, tillkännagaf för kejsaren, att E. M:t fogade sig efter sina undersåtars önskningar och tänkte på en annan förening, och han blef

häraf högst bestört; han försäkrade H. M:t, att han ej anat denna inledning, och att jag ej låtit honom ana något deraf. Man läste derpå det öfriga af brefvet. Kejsaren befalde vice-kansleren att genast lemna det till kejsarinnan; sedan han gjort detta och på samma gång lemnat henne handskarne, som E. M:t skickat, såväl som dem, som H. K. H. hertiginnan af Södermanland sändt mig för hennes räkning, begaf sig H. M:t till kejsaren, hos hvilken det svar, som han borde gifva mig, dikterades. D.D. M.M. skickade härpå efter storfurstinnan Alexandra och gåfvo henne E. M:ts bref att läsa. Storfurstinnan syntes mycket upprörd och till och med djupt sorgsen. Hennes föräldrar förklarade då, att efter en så formlig bekännelse, att E. M:t ej längre älskade henne och ej mera tänkte på henne. kunde E. M. ej misstycka, att man såg sig om efter en annan förbindelse för henne. Vice-kanslern dolde ej, att DD. MM:s och storfurstinnans rörelse hade varit mycket djup, och han var tröstlös öfver att han varit vittne och till och med på sätt och vis orsak dertill. Kejsarinnan hade också uppdragit åt honom att återfordra af mig den ring, som hon hade gifvit mig, då jag skulle låta göra den, som E. M:t ämnade åt storfurstinnan. Jag lofvade, att den skulle återställas till henne, hvilket ock skedde dagen derpå. Hertiginnans af Södermanland handskar hade mottagits med mycken tacksamhet, och denna lilla omständighet bevisar tydligt, att harmen var synnerligen liflig. Jag beklagar ofantligt, att jag ej på förhand fått del af innehållet af E. M:ts bref, så att jag åtminstone hade kunnat bespara de förnämsta personerna öfverraskningen, en omständighet som ofta mer än man tror inverkar på menniskornas sinnesstämning. Kejsarens känslor för E. M:t äro utan tvifvel i detta ögonblick allt annat än gynsamma; men som kejsaren är mycket religiös och rättänkande och synes hafva gjort till sin uppgift att utplåna den föregående styrelsens orättvisor och våldsamheter, vågar jag försäkra, att han ej skall låta hänföra sig till någon ytterlighet mot E. M:t; men det goda förhållandet mellan de båda staterna är för lång tid förstördt; E. M:t är beröfvad en vän och en mäktig bundsförvandt, den

ende kanske, af hvilken E. M. för närvarande hade intet att frukta och mycket att hoppas, och som politiska förbindelser växla oändligt, nu mera än någonsin, och en mäktig stat alltid är en farlig granne för den, som ej har samma styrka, kan E. M:t ej försumma något försigtighetsmått för att betrygga sin säkerhet. Dessa åtgärder skola nödvändiggöra utgifter och omsorger, som E. M:t torde hafva velat egna åt sitt rikes inre förkofran, och detta skall alltid komma mig att beklaga, att oöfverstigliga hinder hafva stält sig i vägen för den föreslagna föreningen, och att man bragt sakerna derhän, att till och med mellan enskilda personer en brytning ej skulle kunnat följa utan allmänt uppseende eller utan att åtminstone lemna efter sig frön till ovilja och hat. Jag uppehåller mig ej längre vid detta ämne: det är alltför smärtsamt. Jag bör likväl ej förtiga, att jag allvarsamt fruktar, att herr grefve Wachtmeisters anhållan ej skall beviljas; det närvarande ögonblicket är för honom alldeles ogynsamt. Före ankomsten af E. M:ts sista bref till kejsaren, sade vice-kanslern, att kejsaren ämnade ofördröjligen svara på E. M:ts bref angående denna fråga; men att det vore omöjligt att upprifva den dom som fälts under den föregående regeringen, och kejsaren hade ännu ej funnit något medel att bereda en sådan skadeersättning, som grefven önskade. Emellertid försäkrade herr vice-kanslern, att han skulle göra hvad han kunde (och han kan mycket) för grefve Wachtmeister, men de stora frågorna bestämma helt och hållet de små, och jag anser denna såsom alldeles förlorad för närvarande.

Förslaget till ett utlemningsfördrag mellan de båda staterna, som E. M:t låtit befalla mig att utarbeta, skall sannolikt röna samma öde; och för att undvika ett afslag, skall jag nöja mig att omnämna det för vice-kanslern såsom en högeligen önskvärd sak.

[Möjligen öfversättning från en originaldepesch eller sannolikare från en samtida afskrift på franska].

— —:— —

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DL Schinkel, Bernt von
748 Minnen ur Sveriges nyare
S43 historia
v.1

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 01 08 13 008 0